

Planșa și coperta de IACOB DEZIDERIU
Biblioteca pentru toți copiii apare sub îngrijirea lui
Tiberiu Utan

COLIBA UNCHIULUI TOM

Harriet Beecher-Stowe

Volumul II

EDITURA ION CREANGĂ, BUCUREȘTI 1978

Harriet Beecher-Stowe UNCLE TOM S CABIN

CAPITOLUL XIX

Domnișoara Ophelia continuă să se instruiască

— TOM, NU SCOATE CAII. Nu mai vreau să mă
plimb, spuse Eva.

— De ce, domnișoară Eva?

— Cele ce mi-ai spus mi-au pătruns adânc în suflet.

N-am chef să mă plimb.

Și Eva intră în casă.

Câteva zile mai târziu, o altă femeie veni în locul lui
Prue să aducă pesmeți și cornuri. Domnișoara Ophelia se
afla în bucătărie.

— Dumnezeule! spuse Dinah. Ce e cu Prue?

— Prue nu mai vine, răspunse femeia tainic.

— De ce, n-o fi murit?

— Nu știu ce s-a întâmplat cu ea. E jos în pivniță,
explică femeia, privind spre domnișoara Ophelia.

După ce domnișoara Ophelia luă cornurile, Dinah o-
nsoți pe femeie până la ușă.

— Spune-mi, ce e cu Prue?

Femeia părea dornică să vorbească, deși se cam
temea; îi șopti cu un ton misterios:

— Bine, dar să nu spui nimănui. Prue s-a îmbătat din
nou și au închis-o în pivniță. Au lăsat-o acolo toată ziua. I-

am auzit spunând că muștele au tăbărât asupra ei și că a murit.

Dinah ridică brațele spre cer și, întorcându-se, văzu alături de ea silueta firavă a Evei; ochii ei mari priveau cu groază și buzele și obrajii îi erau de o paloare anormală.

— Dumnezeule! Domnișoara Eva leșină! Cum de am lăsat-o să asculte! Tatăl ei o să fie furios.

— N-am să leșin, Dinah, spuse copilul cu hotărâre. De ce n-ar fi trebuit să aud? E mai puțin înspăimântător pentru mine să ascult decât pentru biata Prue să îndure.

— Dumnezeule! Dar asemenea lucruri nu sunt pentru domnișoare gingașe și crescute în puf ca dumneavoastră, le pot îmbolnăvi!

Eva oftă din nou și, tristă, urcă încet scările.

Îngrijorată, domnișoara Ophelia întreabă ce se petrecuse. Dinah îi povesti totul pe larg și Tom adăugă cele aflate de la Prue.

— E îngrozitor, e o ticăloșie! exclamă ea, intrând în camera în care Saint Clare își citea ziarul.

— Ce nedreptate s-a mai întâmplat? întreabă Saint Clare.

— Niște oameni au biciuit-o pe Prue până când a murit, spuse domnișoara Ophelia, povestindu-i pe larg cele întâmplate și stăruind asupra amănuntelor celor mai atroce.

— Știam c-o s-o sfârșească așa într-o bună zi, spuse Saint Clare, continuând să citească ziarul.

— Știi! Și n-ai de gând să faci nimic? Nu cunoști pe nimeni care să intervină și să cerceteze?

— Se presupune de obicei că proprietarul de sclavi este ferit de asemenea excese în propriul său interes particular. Dacă stăpânii vor să-și distrugă proprietatea lor, nu văd ce s-ar putea face pentru a-i opri. Pare-se că biata femeie era hoată și bețivă, astfel încât nu am putea găsi

prea mulți care să-i ia apărarea.

— E revoltător, e îngrozitor, Augustin! Odată și odată vei fi pedepsit și tu.

— Dragă verișoară, n-am nicio vină și n-am nicio putere ca să iau măsuri de îndreptare; dacă aș putea ajuta, aș face-o. Dacă oameni josnici și brutali se poartă astfel, ce pot face eu? Ei dețin toată puterea. Sunt niște tirani iresponsabili. Orice intervenție ar fi inutilă. Nu există nicio lege care să-i strunească. Cel mai bun lucru e să închidem ochii și să ne astupăm urechile, lăsând lucrurile să-și urmeze cursul lor. E tot ce putem face.

— Cum poți să nu vezi și să nu auzi? Cum poți lăsa să sc. 1 ictreacă asemenea ticăloșii?

— Draga mea, ce vrei? E vorba de o întreagă clasă indolentă și lipsită de educație! Ea se află la cheremul unor ticăloși care, ca majoritatea oamenilor, nu au niciun pic de considerație și nu-și cunosc măcar propriul lor interes. Într-o societate cu asemenea orânduire, cine-i cinstit și uman nu are altceva de făcut decât să închidă ochii și să-și împietrească inima. Nu pot cumpăra pe fiecare nenorocit pe care-l văd sau să mă transform într-un „cavaler al mântuirii”, ca să îndrept tot ce e rău într-un oraș ca acesta. Cel mai bun lucru pe care-l pot face este să încerc eu însumi să evit răul.

Chipul lui Saint Clare se întunecă. Un moment lăsă să i se trădeze neliniștea, dar îndată se stăpâni și spuse zâmbind:

— Haide, verișoară, nu mă privi așa ca o statuie a destinului. Nu cunoști mai nimic din toate relele care există în lumea asta! Dacă am privi cu atenție toate calamitățile vieții, n-am mai putea trăi. E tot așa de inutil ca atunci când cercetezi în amănunt bucătăria lui Dinah.

Saint Clare se întinse pe canapea și-și luă din nou ziarul. Domnișoara Ophelia se așază, își scoase lucrul și,

indignată, începu să tricoteze. Tricota ce tricota, apoi izbucni:

— Augustin, eu nu pot să trec peste asemenea lucruri. E de-a dreptul îngrozitor să iei apărarea acestui sistem. Asta e părerea mea, dacă vrei să știi.

— Și ce-ai vrea tu? Întrebă Saint Clare, ridicându-și ochii de pe ziar.

— Repet că este oribil din partea ta să aperi un asemenea sistem, spuse domnișoara Ophelia tot mai indignată.

— Draga mea, cine a spus că eu îl apăr?

— Firește că-l aperi! Voi toți cei din Sud îl apărați! De vreme ce țineți sclavi, înseamnă că-l sprijiniți!

— Ești chiar atât de naivă încât să crezi că nimeni nu face vreodată vreun lucru pe care-l socotește nedrept? Nu faci sau n-ai făcut niciodată ceva cu care nu erai de acord?

— Chiar dacă am făcut, acum regret, spuse domnișoara Ophelia tricotând cu mai multă energie.

— La fel fac și eu! Regret tot timpul! continuă Saint Clare, curățindu-și o portocală.

— Atunci de ce continui să faci ceea ce regreți?

— Nu ți s-a întâmplat niciodată să continui să faci ceva nejust, deși îți părea rău că-l faci?

— Da, dar numai când ispita a fost prea mare.

— Ei bine, la mine ispita este foarte mare! Aci-i buba.

— Dar chiar când mi s-a întâmplat așa ceva, încercam de fiecare dată să mă îndrept și să nu mai fac.

— Și eu am luat hotărâri asemănătoare în ultimii zece ani, dar, din păcate, nu m-am putut lecu. Tu, dragă verișoară, te-ai izbăvit de toate păcatele?

— Vere Augustin, spuse domnișoara Ophelia cu un ton grav, lăsând lucrul din mână, ai tot dreptul să mă învinuiești că am greșit. Știu că tot ce spui e adevărat și nimeni nu e mai deplin convins ca mine. Mi se pare însă că

există totuși o diferență între mine și tine. Mai bine mi-aș tăia mâna dreaptă decât să fac zi de zi ceea ce știu că nu e bine. Purtarea mea este atât de incompatibilă cu principiile mele, încât nu mă mir că mă dezaprobi.

— Ei, verișoară, spuse Saint Clare, așezându-se pe covor și punându-și capul pe genunchii Opheliei, nu lua lucrurile chiar atât de tragic. Știi prea bine că am fost întotdeauna un pierde-vară. Nu m-am schimbat! îmi place să te necăjesc puțin! Numai așa, ca să te văd devenind gravă. Sunt convins că ești din cale-afară de bună. Mă plictisește de moarte să mă gândesc la toate astea.

— Ei, dragul meu! Pentru un bărbat care nu vrea să fie serios, cuvintele astea sunt foarte grave, spuse domnișoara Ophelia, punându-i mâna pe frunte.

— Da, foarte grave, chiar lugubre, dar știi că nu-mi place să discut probleme serioase când e prea cald afară. Când e cald și sunt țăntari, nu se poate ridica nimeni la un înalt nivel moral. Ei, dar știi... spuse Saint Clare ridicându-se brusc, cred că am descoperit o teorie nouă. Înțeleg acum de ce popoarele nordice sunt totdeauna mai virtuozose decât cele sudice.

— Augustin, n-ai un pic de minte.

— Crezi? Se poate! Totuși, uite, voi fi serios! Dar dă-mi, te rog, coșulețul cu portocale. Dacă vrei să fac o efortare și să fiu un pic serios, „trebuie să-mi dai de băut și să mă întărești cu poame”, cum spune Cântarea Cântărilor. Și acum ascultă. Când viața îți dovedește că e practic să ții în captivitate câteva zeci de semeni de ai tăi, o considerare decentă asupra opiniilor societății cere...

— Nu văd deloc că devii serios, îl întrerupse domnișoara Ophelia.

— Așteaptă puțin și ascultă mai departe. Fapt este, verișoară, deveni el deodată grav, că asupra acestei complicate probleme a sclavajului nu poate exista decât o

singură părere. Plantatorii care câștigă bani de pe urma sclavajului, clericii care fac pe plac plantatorilor, politicienii pentru care o anumită atitudine constituie un mijloc de guvernare – toți sunt în stare să născocească discursuri și teorii morale care pot uimi o lume întreagă cu ingeniozitatea lor. Cu toate că folosesc și natura, și Biblia, și tot ce poftesc în sprijinul lor, nici unii, nici alții nu cred un singur cuvânt din aceste teorii. La urma urmelor, sclavajul e opera diavolului și e o admirabilă pildă de ceea ce este în stare necuratul.

Domnișoara Ophelia se întrerupse din lucru și îl privi mirată. Bucurându-se de uimirea ei, Saint Clare continuă:

— Pari surprinsă; dar te voi lămuri îndată. Ce-i această instituție blestemată și de oameni, și de Dumnezeu? Des poaie-o de toate înfrumusețările și flecărelile, privește numai miezul, rădăcina chestiunii, și ce vei vedea? Pentru că umilul meu frate negru este ignorant și slab, iar eu, dimpotrivă, sunt inteligent și puternic; pentru că inteligența îmi îngăduie să!

știu ce vreau și puterea îmi dă voie să fac ce vreau, mie îmi e permis să-i fur lui tot ce are și să-i dau numai cât îmi place, de aceea fac în tihnă acest lucru. Tot ceea ce e prea greu, prea murdar și prea neplăcut pentru mine va trebui să fie făcut de fratele meu negru. Pentru că nu pot suporta arșița soarelui, fratele meu trebuie să stea în soare. El va munci din greu pentru a câștiga bani, și eu îi voi cheltui. El se va bălăci în noroi pentru ca eu să calc pe drum uscat. El va face toată viața ceea ce vreau eu și nu vrea el; poate ajunge și în rai, dacă eu binevoiesc a socoti că o merită. Asta e sclavajul. Desfid pe oricine ar citi codul sclavajului, așa cum este înscris în legile noastre, să pretindă că este altceva... Să nu mi se vorbească de „abuzurile” sclavajului! E un nonsens! Instituția însăși este cel mai mare abuz. Singurul motiv pentru care țara nu

piere sub povara acestui păcat, ca Sodoma și Gomora, este că se aplică cu mai multă blândețe decât e scris în legi. De milă, de rușine – pentru că suntem oameni născuți de o mamă și nu fiare sălbatice – mulți dintre noi nu îndrăznesc să fie atât de răi cum au dreptul. Da, ne-am disprețui dacă am folosi toată puterea pe care ne-o acordă legile noastre. Cel ce este cât se poate de crud și de rău nu face decât să procedeze în cadrul strict al legilor noastre!

Saint Clare se ridică brusc, ca totdeauna când era surescitat, și se plimbă grăbit dintr-un capăt al camerei la celălalt. Chipul său delicat, de statuie antică, se însuflețise. Ochii mari și albaștri scânteiau și gesturile-i precipitate îi trădau tulburarea adâncă. Domnișoara Ophelia nu-l văzuse niciodată într-o asemenea stare de exaltare; îl privea uimită.

— Îți spun, continuă el, oprindu-se pe neașteptate în fața verișoarei, ce rost are să vorbești sau să te gândești la această problemă? Au fost momente când mi-am spusese dacă întreaga țară va intra în pământ, pentru ca lumina zilei să nu mai vadă atâta nedreptate și atâta nenorocire, aș fi gata să intru și eu în pământ odată cu ea. Adeseori, călătorind cu vaporul sau în inspecțiile făcute la moșiile mele, de câte ori întâlneam vreun bădăran negustor de sclavi, mă gândeam că legile noastre permit acestor indivizi, oricât de brutali, de dezgustători, de josnici și de meschini ar fi, să devină tiranii tuturor bărbaților, femeilor și copiilor pe care îi pot cumpăra, cu bani furați sau câștigați în tripouri; când am văzut asemenea

Indivizi stăpâni pe niște copii nenorociți, pe niște fete sau femei fără apărare, am fost gata să-mi blestem țara și întreg neamul omenesc.

— Augustin! Augustin! Ai vorbit destul. N-am auzit în viața mea asemenea cuvinte! Nici măcar în Nord!

— În Nord! spuse Saint Clare, schimbându-și deodată

expresia și reluându-și obișnuitul său ton batjocoritor. Ah! Voi cei din Nord sunteți oameni reci! Sunteți reci în toate privințele. Nu puteți blestema ca noi.

— Bine, dar întrebarea...

— Întrebarea este - și încă ce întrebare! - cum de am ajuns în această situație păcătoasă? Uite, îți voi răspunde cu vechile și înțelepte formule pe care mi le spuneai odinioară chiar dumneata, duminica. Am moștenit această situație din tată în fiu. Servitorii mei au fost servitorii tatălui și mamei mele. Acum sunt ai mei, ca și copiii lor. După cum știi, tatăl meu a venit din Noua Anglie, era un om la fel ca și tatăl tău - ca un vechi roman - drept, energic, cu sufletul nobil, cu voință de fier. Tatăl tău și-a întemeiat o gospodărie în Noua Anglie pentru a domni peste stânci și pietre și pentru a sili natura să-l lase să-și câștige existența. Tatăl meu s-a stabilit în Louisiana, pentru a stăpâni bărbați și femei și a-și câștiga, datorită lor, traiul. Cât despre mama mea... continuă Saint Clare, apropiindu-se de un tablou din fundul camerei și privind-l cu venerație, era o sfântă. Nu mă privi astfel, Ophelia, știi ce vreau să spun. Era femeie - ca orice muritor - dar n-am văzut niciodată nicio slăbiciune omenească la ea; și oricine a trăit în preajma ei - sclav sau om liber, servitor sau prieten, rudă sau simplă cunoștință - poate să-ți confirme. Ani de-a rândul, dragă verișoară, mama a fost pentru mine singura stavilă împotriva necredinței; era însăși întruchiparea Evangheliei; ea o transforma într-o realitate vie, și pentru că o învățam de la dânsa, credeam pe atunci că Evanghelia trebuie să însemne adevărul adevărat. O, mamă, mamă! izbucni Saint Clare, împreunându-și mâinile, într-o pornire nedomolită; se stăpâni însă îndată și așezându-se pe canapea continuă: Fratele meu și cu mine suntem gemeni; se spune că gemenii seamănă ca două picături de apă; cu toate astea, noi ne deosebim din toate

punctele de vedere. El are ochii negri, pătrunzători, părul negru ca tăciunele, profil roman și fața smeadă. Eu am ochii albaștri, păr auriu, profil grec și tenul alb. El e activ, cu un spirit de observație ascuțit; eu sunt visător și leneș. Fratele meu e generos cu prietenii și egalii săi; în schimb se poartă trufaș, autoritar și poruncitor cu inferiorii și e neîndurător cu oricine se încumetă să-i stea împotrivă. Amândoi eram cinstiți, el din orgoliu și curaj, eu dintr-un fel de idealism dezinteresat. Țineam unul la altul cu o afecțiune cam capricioasă, dar totuși trainică, așa cum există de obicei între băieți; el era favoritul tatii, eu al mamei. Ușor impresionabil, aveam o sensibilitate aproape morbidă, pe care nici el, nici tatăl meu nu puteau s-o înțeleagă și s-o vadă cu ochi buni. Mama însă, dimpotrivă, nu scăpa prilejul să mă alinte. De aceea, ori de câte ori mă certam cu Alfred și tata mă dojenea, mă refugiam în camera mamei și mă așezam lângă ea. Parc-o văd; în rochia ei albă, cu privirea-i adâncă, blândă și gravă! Se îmbrăca întotdeauna în alb; de câte ori citeam în Apocalips despre sfintele înveșmântate în pânzeturi fine, de o albeață strălucitoare, mă gândeam la ea! Era atât de talentată!... Vorbea frumos și îi plăcea nespus muzica. Cânta adesea acom-paniindu-se la orgă vechi imnuri catolice pline de măreție. Ascultându-i vocea îngerească, îmi puneam capul pe genunchii ei și începeam să plâng și să visez, frământat de gânduri și sentimente ce nu pot fi redată în cuvinte.

Pe vremea aceea, problema sclaviei nu făcuse încă obiectul unei campanii ca acum; nimeni n-o vedea cu ochi răi. Tatăl meu era un aristocrat înnăscut. Îmi închipui că într-o existență anterioară trebuie să se fi întruchipat într-o creatură dintr-o castă superioară, de aceea adusesese cu el în viața aceasta tot orgoliul de care era pătruns până în măduva oaselor, deși nu era de obârșie nobilă, ci cobora dintr-o familie săracă. Fratele meu era croit după chipul și

asemănarea tatii. Or, după cum știi, omenia la un aristocrat - indiferent în ce țară s-ar găsi - nu depășește o anumită limită! Linia de demarcație nu este pretutindeni aceeași în Anglia, în Birmania sau în America, dar o limită există în toate aceste țări, și aristocratul n-o trece. Ceea ce ar socoti drept o adevărată nenorocire, o nedreptate sau o mare durere dacă în cauză ar fi unul din semenii lui, aparținând clasei lui sociale, i se pare un lucru cu totul firesc, care-l lasă nepăsător, când e vorba de cineva dintr-o clasă socială inferioară. Pentru tatăl meu, linia de demarcație era culoarea. Niciodată n-a fost un om mai drept și mai generos când era vorba de egalii săi; dar în concepția sa, negrul - cu toată gama lui de culori - nu reprezenta decât o verigă de tranziție între om și animal; deci în raporturile lui cu oamenii de culoare, toate ideile sale de dreptate și bunătate erau dozate potrivit acestui criteriu. Presupun că dacă cineva l-ar fi întrebat pe neașteptate: „Crezi că negrii au suflet?”, ar fi șovăit și și-ar fi dres glasul de câteva ori înainte de a răspunde afirmativ. De altfel, tata nu prea se frământa cu chestiunile de metafizică; nu era religios, mărginindu-se doar să-l cinstească pe Dumnezeu, căruia îi atribuia calitatea incontestabilă de șef al clasei superioare.

Tata avea pe plantație vreo cinci sute de negri. Era un om de afaceri perseverent, neînduplecat și meticulos; totul trebuia să se desfășoare conform planului stabilit cu precizie, fără greș. Unde mai pui că cei însărcinați să aplice planul lui nu erau decât o șleahță de leneși, palavragii și nepricepuți, care toată viața nu făceau decât să se dea în lături de la treabă, să se „strecoare”, după cum spuneți voi, cei din Vermont. Îți poți da lesne seama, așadar, ce lucruri îngrozitoare, dureroase, pentru un copil cu sensibilitatea mea, se petreceau pe plantația lui. Mai avea pe deasupra o brută de supraveghetor, un individ

înalt și deșirat, cu o pereche de pumni ciolănoși, întâmplător un renegat din Vermont (te rog să mă ierți, verișoară), care-și făcuse ucenicia la școala brutalității și a bestialității; își merita cu vârf și îndesat diploma care-i permitea să-și pună

În practică talentele. Mama și cu mine nu l-am putut suferi niciodată; câștigase însă un puternic ascendent asupra tatii; și omul acesta devenise astfel un adevărat despot pe întregul domeniu. Nu eram decât un puști pe vremea aceea, dar aveam ca și astăzi aceeași dragoste pentru tot ce-i uman, o „adevărată patimă pentru orice aspect omenesc al vieții. Mă puteai găsi adesea în mijlocul sclavilor, pe ogoare sau în colibe; eram, bineînțeles, favoritul lor; toate plângerile și nemulțumirile lor mie mi le împărtășeau, iar eu i le comunicam mamei. Formasem împreună, în secret, un fel de comitet pentru îndreptarea neajunsurilor. Am împiedicat la timp numeroase acte de cruzime și eram fericiți că am putut face mult bine, până când – cum se întâmplă adesea – am exagerat cu zelul. Stubbs s-a plâns tatălui meu că nu mai avea autoritate asupra sclavilor și, ca atare, voia să-și dea demisia.

Tata era un soț tandru și îngăduitor, dar nu se dădea niciodată înapoi de la un lucru pe care-l socotea necesar; a pus așadar piciorul în prag și i-a spus foarte respectuos și politicos, dar cât se poate de răspicat, că peste servitorii din casă era stăpână absolută, dar că nu putea îngădui niciun fel de amestec în treburile sclavilor de pe plantație. O respecta, o venera pe mama mai presus de orice pe lume; dar dacă Fecioara Maria l-ar fi stânjenit în treburile sale, i-ar fi vorbit la fel.

O auzeam câteodată pe mama discutând cu el, încercând să-i trezească înțelegere pentru cauza pe care o susținea ea. El primea apelurile cele mai înduioșătoare cu o perfectă politețe și o seninătate de-a dreptul

descurajantă.

„Toată problema se reduce la asta, răspundea el: să mă despart de Stubbs sau să-l păstrez? Stubbs e punctualitatea personificată, își cunoaște bine meseria, e cinstit și capabil și tot atât de omenos ca majoritatea dintre noi. Nu putem cere cuiva să fie perfect; dacă îl păstrez, trebuie să admit în întregime sistemul lui de administrare, chiar dacă mai sunt, pe ici, pe colo, unele lucruri cu care nu mă împac. Orice muncă de conducere presupune o doză de asprime absolut necesară. Excepțiile trebuie să se supună regulii generale”.

Pentru tatăl meu, această ultimă maximă părea să motiveze îndeajuns actele de cruzime. După ce rostea sentențios aceste cuvinte, își întindea picioarele pe divan, ca un om liniștit, care a pus la punct o chestiune importantă, își lua ziarul sau trăgea un pui de somn, după împrăjurări. Adevărul e că tata avea exact calitățile unui politician. Ar fi putut să împartă Polonia sau să atace Irlanda cu aceeași ușurință cu care ar fi rupt o portocală în patru sferturi. În cele din urmă, desperată, mama se dădea bătută. Nimeni n-o să știe vreodată, până în ziua judecății de apoi, tot ce au îndurat ființele nobile și sensibile ca dânsa, aruncate în această prăpastie a nedreptăților și fărâdelegilor, care este pentru ele societatea în mijlocul căreia trăiesc neputincioase!... Un veac de nesfârșită suferință a fost viața acestor ființe, în lumea noastră infernală!... Un singur lucru îi mai rămânea mamei de făcut: să-și crească măcar copiii sădindu-le propriile ei idei și sentimente. Deși se face atâta zarvă despre educație, copiii devin însă în ultimă instanță ceea ce sunt prin însuși caracterul lor. Alfred era din leagăn un aristocrat; pe măsură ce creștea, ideile și sentimentele lui urmau instinctiv acest făgaș; toate îndemnurile mamei erau vorbe aruncate în vânt. În ce mă privește, ele îmi pătrundeau

adânc în suflet. În aparență, mama nu-l contrazicea niciodată pe tata și nici nu arăta că gândește altfel decât el; dar mie mi-a întipărit cu litere de foc în minte, cu toată puterea de convingere a caracterului ei pasionat, ideea demnității și valorii ființei umane, oricât de umilă ar fi această ființă, Mi-aduc aminte cu câtă evlavie mă uitam la mama când mă lua seara lângă ea și, arătându-mi stelele de pe cer, îmi spunea: „Vezi, micuțule Augustin! Când toate stelele astea vor apune pe vecie, sufletul celui mai umil și nenorocit dintre sclavii noștri va continua totuși să trăiască, nemuritor ca însuși Dumnezeu!”

Avea niște icoane vechi, foarte frumoase, mai cu seamă una care-l înfățișa pe Iisus redând vederea unui orb. Erau minunate aceste picturi și mă impresionau adânc! „Vezi, Augustin, îmi explica ea, orbul ăsta era un biet cerșetor dezgustător, de aceea El nu l-a vindecat de la distanță! L-a chemat la El și și-a pus mâinile asupra lui! Adu-ți aminte de asta, băiatul meu!”

Cine știe ce elanuri ar fi trezit în mine, dacă aș fi crescut sub privegherea ei! Aș fi devenit poate un sfânt, un reformator sau un martir!... Dar vai! Am plecat de lângă ea când aveam doar treisprezece ani și de atunci n-am mai văzut-o niciodată...

Saint Clare își sprijini capul în mâini și tăcu. După o pauză de câteva minute, își ridică privirea și reluă:

— Ce lucru de nimic e și virtutea de care se face atâta caz! De cele mai multe ori este doar o chestiune de latitudine, de poziție geografică, la care se adaugă temperamentul, caracterul fiecăruia. O simplă întâmplare, asta e în esență virtutea! Tatăl dumitale, de pildă: se stabilește într-un oraș ca Vermont, în care există libertate și egalitate pentru toți; devine membru al unei comunități religioase, pentru ca la momentul oportun să fie și membru al unei societăți aboliționiste; iar pe noi, ăștia de-aici, ne

crede niște păgâni. Cu toate acestea, prin temperamentul și felul lui de a fi, el este o copie fidelă a tatălui meu: același caracter dârz, trufaș, dominator. Știi foarte bine că în satul dumitale mulți sunt convinși că Squire Sindare se socotește mai presus decât ei. Adevărul e că, deși s-a nimerit să trăiască în plină democrație și a îmbrățișat ideile democratice, a rămas tot atât de aristocrat ca și tatăl meu, care domnea peste cinci sau șase sute de sclavi.

Ophelia se simți obligată să constate autenticitatea acestui portret. Puse deoparte lucrul de mână și voi să vorbească, dar Saint Clare o opri:

— Știu cuvânt cu cuvânt tot ce vrei să-mi spui. Nu am pretenția că ar fi amândoi absolut la fel!... Împrejurările în care a trăit tatăl tău au acționat împotriva firii sale; pe tatăl meu l-au favorizat însă predispozițiile naturale; prin urmare, unul a devenit un bătrân democrat încăpățânat și voluntar, pe când celălalt un bătrân tiran, tot atât de încăpățânat și trufaș. Să fi fost însă amândoi proprietarii unor plantații din Louisiana, ar fi semănat unul cu altul ca două ghiulele turnate în același tipar.

— Ce fiu necuviincios ești! spuse Ophelia.

— Nu înseamnă că nu-i respect, dar smerenia nu mă prinde! răspunse Saint Clare. Să revin însă la povestea mea. Când a murit, tata ne-a lăsat întreaga avere, fratelui meu și mie, ca să ne-o împărțim după bunul nostru plac. După cum ți-am spus, nu există ființă pe lume mai bună la suflet și mai generoasă ca Alfred în raporturile sale, cu cei de-o seamă cu el; ne-am înțeles așadar de minune în privința proprietății, toate chestiunile materiale fiind puse la punct cu adevărat frățește. Ne-am hotărât să lucrăm plantația în comun. Alfred, pe lângă că era, foarte priceput în treburile gospodărești, avea multă experiență și făcea cât doi ca mine; în curând ajunse un plantator destoinic, plin de zel. În ce mă privește, după doi ani mi-am dat

seama că nu eram apt pentru îndeletnicirea asta. Să fiu stăpânul unei turme de șapte sute de oameni, pe care să nu-i cunosc personal și de care să nu mă pot interesa, să-i văd cumpărați și minați ca niște vite de jug, să-i văd cum sunt hrăniți ca niște animale în staul, cum sunt înhămați la muncă și struniți să muncească întocmai ca la militarie, să-mi pun mereu întrebarea care este minimumul de plăceri mărunte care trebuie să li se acorde pentru a fi în stare să dea randamentul cerut, să mă izbesc mereu de brutalitatea supraveghetorilor care-i îboldeau de la spate, să întâlnesc pretutindeni inevitabilul bici – primul și ultimul argument, suprema metodă de convingere a acestor supraveghetori! Ei bine, toate astea mi se păreau dezgustătoare, insuportabile! Și când îmi aminteam cât de mult prețuia mama pe cei sărmani și umili, mă îngrozeam și mai mult! Te rog deci să nu încerci să mă convingi că sclavii se simt foarte bine în situația asta. Îmi vine să sar în sus când aud prostiile de neînchipuit pe care le-au născocit unii dintre protecționiștii voștri din Nord, în zelul lor de a ne justifica păcatele!... Noi știm mai bine cum stau lucrurile! Arată-mi un singur om pe lume care să vrea să trudească toată viața din zori și până-n noapte sub ochiul vigilant al stăpânului, neputând face absolut nimic fără aprobarea acestuia!... Arată-mi un singur om care să nu cârtească împotriva acestei corvezi zilnice, apăsătoare, cenușii, monotone! Și toate astea pentru două perechi de pantaloni și o pereche «de pantofi pe an, pentru un adăpost și o hrană care să-i ajungă doar pentru a nu deveni inapt de muncă!... Dacă cineva mi-ar spune că o făptură omenească se poate simți bine în – această condiție socială, i-aș dori din tot sufletul să facă el însuși această experiență. L-aș cumpăra ca pe un câine și l-aș înhăma la treabă fără niciun scrupul!

— Am crezut totdeauna, izbuti să spună Ophelia, că

toți proprietarii de sclavi se întemeiau pe Biblie, pentru a motiva sclavia.

— Minciuni! Nu suntem chiar așa de mărginiți! Nici Alfred, care este cel mai aspru dintre despoți, nu recurge la asemenea justificări. El stă cu încăpățănare și trufie pe vechea poziție respectată: dreptul celui mai tare, și susține – pe bună dreptate, după părerea mea – că plantatorul american procedează cu negrul la fel ca aristocratul și capitalistul englez cu clasele de jos, pe care le exploatează după bunul plac, subjugându-le trup și suflet. Alfred este însă puțin consecvent atunci când caută să justifice amândouă aceste forme de exploatare. El pretinde că nu poate exista o civilizație înaintată fără aservirea maselor, indiferent dacă i se spune așa sau nu. E nevoie de o clasă inferioară care să fie redusă la munca fizică și la o viață de animal, pretinde el; în felul acesta, clasa. superioară va avea răgazul și resursele materiale necesare pentru a-și putea dezvolta inteligența și a progresa, pentru a deveni conducătorul celor de jos. Alfred judecă așa pentru că, după cum ți-am spus, e un aristocrat înăscut, iar eu socot altminteri, fiindcă sunt un democrat înăscut.

— Sunt două situații cu totul deosebite! Cum poate Alfred să le compare? se miră Ophelia. Lucrătorul englez nu este windut, comercializat, despărțit de familie, biciuit...

— Patronul dispune de el ca și cum i-ar fi fost vândut. Proprietarul de sclavi poate să-și omoare în bătaie sclavul îndărătnic; capitalistul îl poate face pe lucrător să moară de foame. În ce privește asigurarea că nu este despărțit de familie, nu știu, zău, ce-i de preferat: să vezi cum îți sunt vânduți copiii sau să-i vezi murind de foame acasă!

— Crezi că poți să justifici sclavia argumentând că nu e mai rea decât altă instituție în adevăr rea?

— Dar nici nu încerc! mai mult: recunosc, dimpotrivă,

că sistemul nostru reprezintă cea mai fățișă și nerușinată încălcare a drepturilor naturale. Să cumperi un om cum ai cumpăra un cal - cercetându-i dinții și încheieturile, punându-l să umble și apoi vărsând pentru el bani peșin; să ai la dispoziție o vastă rețea de speculanți și crescători de negri, negustori și traficanți de trupuri și suflete, ei bine, toate acestea dovedesc mai evident, mai corect, ceea ce pentru lumea civilizată este în esență o aceeași stare de fapt: exploatarea unor ființe omenești în folosul altora.

— N-am privit niciodată lucrurile din punctul ăsta de vedere, interveni Ophelia.

— Eu am călătorit în Anglia și am studiat destule documente în legătură cu situația claselor de jos; cred că Alfred are într-adevăr dreptate când spune că sclavii lui o duc mai bine decât o pătură foarte largă a populației engleze. N-ar trebui să deduci din tot ce ți-am povestit despre Alfred că ar fi ceea ce se cheamă un stăpân rău. În realitate nu este așa. E aspru și necruțător cu cei care nu i se supun: ar putea să ucidă un negru îndărătnic cu tot atâta sânge rece cu care ar împușca un țap; însă în general își face un titlu de glorie dând sclavilor lui o hrană și un culcuș bun. Pe vremea când eram încă împreună, stăruisem pe lângă el să facă ceva pentru educarea sclavilor; ca să-mi facă pe plac, angajase un călugăr care le predă catehismul în fiecare duminică. Cred însă că în sinea lui socotea că ar fi fost-tot atât de util dacă ar fi tocmit un călugăr pentru din și cai! Adevărul e că mare lucru nu se poate realiza duminica în câteva ore, atunci când e vorba de niște făpturi îndobitocite și abrutizante, asupra cărora se exercită de la naștere fel de fel de influențe nefaste și care toată săptămâna fac o muncă de rob, mecanică. Fie că e vorba de muncitorii din Anglia sau de negrii de pe plantațiile noastre, institutorii din școlile duminicale ne-ar putea spune probabil că rezultatele sunt aceleași acolo, ca

și aici. Există totuși la noi unele excepții izbitoare, și asta pentru că negrul este mai receptiv din fire la sentimentul religios decât albul.

— Cum ai ajuns să renunți la viața de plantator? întrebă Ophelia.

— Am dus-o noi cât am dus-o împreună, până când, într-o bună zi, Alfred mi-a spus deschis că nu am stofă de plantator. După toate schimbările și îmbunătățirile pe care le adusesese peste tot ca să-mi facă pe plac, i se părea absurd să continui a fi nemulțumit. Adevărul e că ceea ce uram mai presus de orice era situația în sine: exploatarea acestor bărbați și femei, perpetuarea ignoranței, brutalității și biciului, pentru profitul meu personal! Mă amestecam mereu și în chestiunile mărunte. Fiind eu însumi cel mai trândav dintre muritori, puteam ușor să mă transpun în situația leneșilor, de care mă lega un puternic sentiment de solidaritate: bunăoară, azeam câteodată de bielele creaturi care în simplitatea lor puneau pietre la fundul coșurilor cu bumbac ca să atârne mai greu sau le umpleau pe trei sferturi cu pământ și bumbacul îl puneau numai la suprafață; mi se părea atunci că în locul lor aș fi făcut la fel și nu lăsam să fie bătuți... Dar, odată cu asta se sfârșea bineînțeles și cu disciplina pe plantație. Am ajuns deci cu Alfred la aceleași discuții pe care le avusesem cu respectabilul meu părinte cu ani de zile în urmă. Mi-a spus că sunt sentimental ca o femeie și n-am să fiu niciodată un om de afaceri; m-a sfătuit să preiau acțiunile la bancă și casa părintească din New Orleans și să mă apuc să scriu versuri, iar plantația s-o las pe mâna lui. Astfel ne-am despărțit și eu am venit aici.

— Dar de ce nu ți-ai eliberat sclavii?!

— N-am fost în stare să-i folosesc ca pe niște instrumente pentru a mă îmbogăți; mi se părea îngrozitor; în schimb, nu socoteam că era urât din partea mea dacă-i

țineam pe lângă mine ca să-mi ajute să-mi cheltuiesc banii. Unii dintre ei erau vechi servitori ai casei, de care mă simțeam legat, iar cei mai tineri – copiii celor bătrâni. Toți erau mulțumiți cu situația lor.

Făcu o pauză și începu să se plimbe gânditor prin cameră.

— Era o vreme, continuă Saint Clare, când nutream încă fel de fel de planuri și nădejdi, speram să fac mai mult pe lumea asta decât să mă las purtat de valurile vieții. Voiam – firește vag, nesigur – să devin un fel de eliberator, să șterg pata rușinoasă care pângărește țara mea. Toți tinerii au probabil asemenea crize de exaltare, și apoi...

— De ce n-ai făcut-o? întrebă Ophelia. De ce să te apuci de ceva și apoi să lași totul baltă?

— Ei, lucrurile n-au mers așa cum îmi închipuisem, și am ajuns să nu mai cred în viață, ca regele Solomon odinioară. Poate că asta m-a făcut mai înțelept! Poate a fost o etapă necesară! Oricum, în loc să ajung un om de acțiune, un reformator al societății, am ajuns o bucată de lemn plutitor, purtat de valuri și vârtejuri! Alfred mă dojenește de câte ori ne întâlnim; și trebuie să recunosc că-mi este superior pentru că el face ceva, într-adevăr. Viața lui e o urmare logică a principiilor lui, în timp ce a mea e un *nonsequitor* demn de dispreț.

— Și te socotești satisfăcut, dragă vere, cu modul în care ți-ai făcut ucenicia în viață?

— Satisfăcut! Nu ți-am spus că îl disprețuiesc? Dar să nu ne depărtăm de subiect. Vorbeam de eliberarea sclavilor. Nu cred că sunt unicul care am asemenea păreri în legătură cu sclavia. Mulți gândesc în sinea lor întocmai ca mine. Țara întreagă geme sub acest jug; și dacă pentru sclavi e rău, pentru proprietari e încă și mai rău. N-ai nevoie de ochelari ca să constați că prezența în mijlocul nostru a unei păтури foarte largi de oameni vicioși,

decăzuți, degenerați reprezintă un rău pentru noi, ca și pentru ei. Capitalistul și aristocratul din Anglia nu-și pot da seama de asta la fel ca noi, pentru că ei nu vin în contact cu clasa pe care o exploatează, în măsura în care o facem noi aici. Noi îi avem pe sclavi în casele noastre, sunt tovarășii de joacă ai copiilor noștri și îi influențează mai ușor decât noi, pentru că sunt o rasă pe care copiii o îndrăgesc și în mijlocul căroră se simt bine. Eva, de exemplu, ar fi fost acum pierdută, dacă n-ar fi fost mai pură decât majoritatea copiilor de vârsta ei. Îi ținem pe sclavi în neștiință și decădere morală și nu ne gândim că asta ar putea avea vreo înrăurire asupra copiilor noștri. E ca și cum am lăsa să bântuie epidemia de vărsat printre ei, fără să ne treacă prin minte că și copiii noștri ar putea să se molipsească. Totuși, legile noastre interzic în mod categoric orice sistem de învățământ susceptibil de a da roade, ceea ce e cât se poate de abil, de altfel; ar fi de ajuns să educi temeinic o singură generație, ca să sară în aer toată șandramaua. Dacă noi nu le-am da libertatea, și-ar lua-o singuri.

— Și cum crezi că o să se termine toate astea? întrebă Ophelia.

— Nu știu. Un lucru este sigur: cei mulți își strâng rândurile în lumea întreagă; mai devreme sau mai târziu ne așteaptă o zi a judecății. Același fenomen se petrece în Europa, în Anglia și în țara noastră. Mama îmi vorbea uneori de perioada milenară a domniei lui Iisus pe pământ, când toți oamenii vor fi liberi și fericiți. Când eram mic, mă învăța să mă rog: „Vie împărăția ta”; auzind suspinele și gemetele nenorociților de sclavi și văzând toată frământarea lor, mă gândeam că prevesteau ceea ce spune ea. Dar cine poate ști când o să vină?

— Cred uneori, Augustin, că nu e departe ziua când se va întemeia împărăția lui, zise Ophelia lăsând lucrul din

mână și uitându-se neliniștită la Saint Clare.

— Mulțumesc pentru încurajare! În ce mă privește, partea proastă e că sunt atât de inegal; în teorie ajung până la porțile cerului, în practică zac în colb. În sfârșit... auzi, sună clopoțelul pentru ceai! Hai să mergem. Nu poți să zici că n-am discutat și eu o dată serios în viața mea.

La masă, Marie făcu aluzie la întâmplarea cu Prue.

— Mă tem, verișoară, că ai să crezi că suntem cu toții niște. sălbatici, spuse ea L

— Actul în sine este într-adevăr o barbarie, ripostă Ophelia. Nu cred însă că sunteți cu toții sălbatici.

— Știi, reluă Marie, e pur și simplu peste putință s-o scoți la capăt cu una din creaturile astea. Sunt așa de păcătoase, că n-ar trebui să le rabde pământul!... Nu mi-e milă câtuși de puțin de ele!... Dacă și-ar vedea de treabă, nu s-ar întâmpla nimic din toate astea.

— Dar biata femeie era o mamă nenorocită; din pricina asta începuse să bea, interveni Eva.

— Fleacuri! Asta nu e o scuză! Și eu mă simt adesea nenorocită! Cred că am trecut prin încercări mult mai grele decât dânsa, continuă ea gânditoare. Sunt răi, asta-i tot! Mulți din ei nu pot fi domesticiți în niciun chip; chiar și metodele cele mai aspre se dovedesc de prisos. Mi-aduc aminte de un sclav al tatălui meu; era atât de leneș, că o ștergea de la muncă și se ascundea prin mlaștini, fumând și făcând tot felul de lucruri îngrozitoare; din când în când era prins și bătut cu biciul, dar nu folosea la nimic; când a tulit-o ultima oară, de-abia se mai putea ține pe picioare și a murit în mlaștini.

— Eu am domesticit odată pe unul pe care niciun supraveghetor și niciun proprietar nu izbutise să-l astâmpere, zise Saint Clare.

— Tu? se miră Marie. Aș vrea să știu și eu când ai făcut una ca asta.

— Omul meu era voinic, un adevărat uriaș, african get-beget; avea instinctul libertății dezvoltat la maximum; un adevărat leu african. Îl chema Scipio. Nimeni nu putea s-o scoată la capăt cu el; fusese vândut din mână în mână, până când îl cumpărase Alfred, închipuindu-și că o să-l poată struni, într-o bună zi, Scipio l-a trântit la pământ pe supraveghetor și și-a luat tălpașita în mlaștini. Eram tocmai în vizită la Alfred, pe plantație, puțin după ce desfăcusem asociația noastră. Alfred era exasperat. I-am spus că era vina lui și i-am propus să facem prinsoare pe orice că eu aș putea să-l domesticesc pe Scipio; până la sfârșit ne-am învoit; dacă-l prindeam, puteam face experiența cu el. Așadar, am adunat un grup de șase-șapte oameni, înarmași cu puști și însoțiți de câini, pentru a începe urmărirea. Vânătoarea de oameni este tot atât de pasionantă ca și cea de cerbi! E o simplă problemă de obișnuință! Adevărul e că m-a pasionat atunci și pe mine, deși rolul meu se limita să intervin între vânători și prada lor, în momentul capturării. Câinii lătrau și urlau, iar noi am galopat încolo și înapoi, până am dat de el. Când ne-a zărit, a sărit ca o căprioară și a dat să fugă; o bună bucată de timp a alergat ca o sălbăticiune fără să putem pune mâna pe el; la urmă însă a fost prins într-un desiș de trestii, unde părea cu neputință să pătrunzi. A început atunci să se lupte și mărturisesc că în încăierarea cu dulăii a arătat un curaj uimitor. Îi pocnea în dreapta și în stânga și a ucis cu pumnii trei dintre ei; la un moment dat însă, un glonte l-a nimerit și negrul a căzut aproape la picioarele mele, rănit și plin de sânge. Bietul om mi-a aruncat o privire deznădăjduită, dar plină de bărbăție.

Am ținut câinii și am potolit oamenii care voiau să se repeadă la el; le-am spus că e prizonierul meu. Era singurul mijloc de a-i opri să-l împuște; l-am rugat după aceea pe Alfred și mi l-a vândut. Ei bine, l-am luat în

primire și în două săptămâni am făcut din el omul cel mai ascultător și mai supus de pe pământ.

— Cum de ai izbutit? întrebă Marie.

— A fost foarte simplu. L-am luat în camera mea, i-am pregătit un pat bun, i-am pansat rănilor și l-am îngrijit eu însumi, până când l-am pus din nou pe picioare. Între timp, i-am făcut și formele pentru eliberare; i le-am dat când s-a făcut bine și i-am spus că acum putea să se ducă unde îi trăgea inima.

— Și a plecat? întrebă Ophelia.

— Nu! Zănatecul a rupt actele în bucățele și a refuzat ca tegoric să se despartă de mine. Niciodată n-am avut un ser viitor mai curajos, mai bun, mai credincios și mai cinstit. A

trecut mai târziu la creștinism și a devenit mai blând ca un miel. Era supraveghetor la proprietatea-mea de pe malul făcu lui și își vedea de treabă, nu glumă. L-am pierdut la prima epidemie de holeră. Adevărul e că și-a dat viața pentru mine:

eram bolnav pe moarte și toată lumea fugise, cuprinsă de pa nică. Scipio a rămas lângă mine; a muncit peste puterile unui om și a izbutit să mă readucă la viață. Dar, bietul de el, îndată după aceea a căzut și el la pat și n-a mai putut fi salvat.

Niciodată n-am regretat pierderea cuiva așa de mult.

În timp ce tatăl ei își depăna povestirea, Eva se apropiase din ce în ce mai mult de el, cu buzele întredeschise, cu ochii mari, cu privirea gravă, concentrată.

Când Saint Clare termină, fetița i se aruncă de gât și izbucni în hohote de plâns.

— Eva, draga mea! Ce s-a întâmplat? o întrebă el.

Fetița tremura toată; trupul ei firav era zguduit de convulsii.

— Copila asta n-ar trebui să audă asemenea lucruri, e prea nervoasă, adăugă Saint Clare.

— Nu, tăticule, nu sunt nervoasă, răspunse Eva, stăpânindu-se îndată cu o voință neobișnuită la un copil de vârsta ei. Nu sunt nervoasă, dar lucrurile astea îmi pătrund în suflet.

— Ce vrei să spui, Eva?

— Nu pot să-ți explic, tăticule. Îmi trec multe prin minte; poate că într-o bună zi am să ți le spun.

— Bine, bine, draga mea, vezi-ți de gândurile tale; dar nu plânge și nu-l necăji pe tăticu', zise Saint Clare. Uite ce piersică frumoasă ți-am adus!

Eva o luă și zâmbi, deși buzele ei mai aveau încă un ușor tremur nervos.

— Hai, vino să ne uităm la peștele roșu, spuse Saint Clare luând-o de mână și ducând-o pe terasă.

Câteva clipe după aceea, prin perdelele de mătase se auziră râsete și strigăte voioase; Eva și Saint Clare se băteau cu trandafiri și se fugăreau pe aleile grădinii.

*

* * *

Și umilul nostru prieten Tom? Ocupându-ne de întâmplările celor de neam mai mare, am risca să-l dăm uitării. Dacă cititorii doresc însă să afle vești despre el, să ne însoțească într-o mică mansardă, deasupra grajdului; acolo pot să afle ce i s-a mai întâmplat. E o cameră curată, cu un pat, un scaun și o măsuță, pe care Tom își ține Biblia și cartea de rugăciuni. Tom stătea acum la această masă, cu o tăbliță de scris în fața lui – foarte atent, de bună seamă preocupat de un lucru care-i dădea mult de furcă. Adevărul e că lui Tom i se făcuse atât de dor de acasă, încât îi ceruse Evei o foaie de hârtie și – adunându-și toate cunoștințele dobândite în cursul lecțiilor cu George Shelby – concepusese ideea îndrăzneată să scrie o scrisoare; se

muncea deci să întocmească o primă ciornă pe tăblița lui; nu era deloc o treabă ușoară, căci Tom uitase cu desăvârșire unele litere, iar pe cele pe care și le amintea, nu știa când trebuie să le folosească.

În timp ce se trudea astfel, gâfâind și asudând din pricina strădaniilor, Eva se ivi ușoară ca o pasăre, se instala pe scaun, la spatele lui, și i se uită peste umăr.

— Ce litere caraghioase faci, unchiule Tom!

— Încerc să scriu bătrânicii mele și copiilor, domnișoară Eva, spuse Tom, acoperindu-și ochii cu mâna. Mă tem însă că n-am să izbutesc să încheg ceva până la urmă!

— Mi-ar face plăcere să te ajut, unchiule Tom. Am învățat și eu să scriu puțin. Anul trecut puteam să fac toate literele; mă tem însă să nu fi uitat între timp.

Eva își lipi căpsorul auriu de al lui Tom și, aplecați deasupra tăbliței, începură amândoi o colaborare serioasă, la fel de silitori și de ignoranți; și după multe consultări și deliberări pentru fiecare cuvânt în parte, constatară plini de speranță și încredere că rândurile înșiruite începuseră să semene a scrisoare.

— Da, unchiule Tom, arată tare frumos, spuse Eva, uitându-se încântată la opera lor. Ce plăcere o să-i facă soției dumitale și bieților copilași!... E o rușine că a trebuit să pleci de lângă ei! Am de gând să-l rog pe tăticu' să te lase să te întorci înapoi.

— Stăpâna spunea că, îndată ce o să poată aduna toată suma, o să trimită bani pentru mine ca să mă răscumpere, zise Tom. Sunt sigur că o s-o facă! mai e și domnișorul George! Mi-a făgăduit că o să vină să mă ia și mi-a dat dolarul ăsta ca să mă asigure că o să-și respecte cuvântul. Și Tom scoase din haină prețiosul dolar.

— O, atunci o să vină cu siguranță. Îmi pare așa de bine! se bucură Eva.

— Am vrut să le scriu ca să știe unde sunt și ca s-o anunț pe biata Chloe că o duc bine aici! Era atât de nenorocita, sărmana!

— Hei, Tom, se auzi în aceeași clipă vocea lui Saint Clare, care apărură în ușă.

Tom și Eva tresăriră.

— Ce se petrece aici? întrebă Saint Clare, apropiindu-se și uitându-se la tăbliță.

— E o scrisoare a lui Tom; eu îl ajut, spuse Eva. Nu-i așa că e drăguță?

— N-aș vrea să vă descurajez, dar cred, Tom, că ar fi mai bine să-ți scriu eu scrisoarea. Ți-o fac când mă întorc.

— Trebuie să scrie neapărat, tăticule, e foarte important, interveni Eva. Stăpâna lui o să-i trimită bani ca să-l răscumpere. Tom mi-a spus că așa i-au făgăduit.

Saint Clare se gândi că era fără îndoială una din făgăduielile pe care le fac servitorilor stăpânii buni la suflet, ca să-i liniștească și să le potolească puțin spaima când trebuie să fie vânduți; dar că în realitate nu au nici cea mai mică intenție de a se ține de cuvânt.

Saint Clare păstră însă aceste gânduri pentru el; îi ordonă lui Tom, fără niciun alt comentariu, să pregătească trăsura pentru o plimbare.

Scrisoarea lui Tom fu scrisă în aceeași seară, așa cum se cuvine, și expediată îndată.

Cât despre domnișoara Ophelia, se încapățâna să reformeze totul în casă. Întreg personalul de serviciu, începând cu Dinah și terminând cu drăcușorul cel mai mic, spunea că domnișoara Ophelia era incontestabil o femeie „curioasă”, expresie prin care servitorii din Sud vor să arate că superiorii lor nu le sunt tocmai pe plac. Mai mult, „elita” personalului de serviciu, adică Adolph, Jane și Roșă, căzu de acord că miss Ophelia nu era o „doamnă”; căci „doamnele” nu se amestecă niciodată în toate treburile; nu

era, de altfel, deloc distinsă și se mirau cum putea o persoană ca ea să fie rudă cu Saint Clare. De altfel, chiar Marie se plângea că era obositor s-o vezi pe verișoara Ophelia veșnic atât de ocupată.

Adevărul e că hărnicia neostenită a acesteia îndreptățea oarecum o asemenea plângere. Cosea și țesea din zori până-n noapte, cu energia celui ce e împins de la spate de o necesitate urgentă; când se întuneca și era nevoită să pună lucrul deoparte, își lua imediat veșnica ei împletitură și începea să tricoteze, la fel de activă ca întotdeauna. Da, într-adevăr, numai s-o privești cum dădea zor la lucru era o adevărată corvoadă.

CAPITOLUL XX Topsy

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ, în timp ce domnișoara Ophelia se îndeletnicea cu treburile ei casnice, se auzi vocea lui Saint Clare, care o striga din capătul scărilor:

— Vino jos, verișoara! Am să-ți arăt ceva.

— Ce este? răspunse domnișoara Ophelia, coborând cu lucrul de mână.

— Am cumpărat ceva pentru dumneata, iată, îi arătă Saint Clare, împingând înaintea ei o mică negresă de opt-nouă ani.

Era unul din exemplarele cele mai negre ale rasei; ochii îi rotunzi, strălucitori ca niște mărgelile de sticlă, aruncau priviți rezeși și neliniștite prin cameră. Uimită de minunile din Balonul noului stăpân, stătea cu gura deschisă, lăsând să se întrevadă un șir de dinți albi și strălucitori.

Părul lănos și-l împletise în câteva codițe scurte.

Expresia feței era un amestec ciudat de șiretenie și agerime, I e care se așternea un văl de seriozitate tristă și de gravitate.

Purta o rochiță murdară, zdrențăroasă, din pânză de sac, și stătea sfioasă, cu mâinile încrucișate.

Avea în toată înfățișarea ceva bizar, drăcesc, ceva atât de pugân, cum spunea mai târziu domnișoara Ophelia, încât nobila doamnă fu cuprinsă de desperare.

— Augustin, zise ea întorcându-se spre Saint Clare, la ce Dumnezeu mi-ai adus făptura asta?

— Firește, ca s-o educi și s-o îndrumezi. Mi s-a părut un exemplar destul de hazliu din neamul lui Jim Crow¹. Hei, Topsy, adăugă el, fluierând ca și cum ar fi chemat un câine, cântă-ne ceva și arată-ne cum știi să dansezi.

Ochii ei negri ca de sticlă scânteiară cu o expresie de **g** nidu-puțin răutăcioasă și fetița începu să cante, cu o voce limpede și ascuțită, o stranie melodie a negrilor; bătea ritmul cu mâinile și picioarele, se învârtea pe loc pocnind din degete lovindu-și genunchii într-un ritm sălbatic și ciudat; în a-și timp scotea acele bizare sunete guturale, caracteristice muzicii băștinașilor; în sfârșit, după ce făcu vreo două tumbe, **>t** încheiere, emise o ultimă notă prelungă, ciudată, neobișnuită, ca șuieratul unei mașini cu aburi; se așeză apoi deodată pe covor, cu mâinile încrucișate, cu o expresie evlavioasă.

1 Porecla dată negrilor în Statele Unite.

blinda și gravă, gândurile adevărate trădându-i-le doar privirile șirete și piezișe aruncate cu coada ochiului.

Domnișoara Ophelia tăcea, uluită.

Ghiduș cum era, Saint Clare părea amuzat de uimirea ei.

— Topsy, iată noua ta stăpână, căreia te predau. Vezi, să te porți frumos, se adresează el copilei.

— Da, stăpâne, răspunse Topsy, cu seriozitate prefăcută și o licărire răutăcioasă în priviri.

— Va trebui să fii cuminte, înțelegeți, Topsy? zise iar Saint Clare.

— Firește, stăpâne, răspunse Topsy, și ochii îi scânteiară din nou, iar mâinile și le ținea încrucișate

cucernic.

— Ascultă, Augustin, ce dracu' caută asta aici? spuse domnișoara Ophelia. Casa ți-e atât de plină cu aceste mici molime, încât nu mai poți face un pas fără să te împiedici de ele. Mă scol dimineața, și ce să vezi? O creatură doarme după ușă, un cap negricios apare bâjbâind de sub masă, un altul stă întins pe covor; se îngrămădesc, rânjesc cu toții printre zăbrelele ferestrelor și se rostogolesc pe dușumeaua din bucătărie! De ce naiba vrei s-o mai aduci și pe asta?

— Pentru ca să-i faci educația, nu ți-am spus? Ne ții mereu predici despre educație. M-am gândit să-ți dăruiesc un exemplar prins de curând, să te las să-ți încerci talentele și să-l crești cum e mai bine.

— N-am nevoie de ea, am mai mult de furcă cu ăștia decât aş dori.

— Asta vă caracterizează pe voi, creștinii! O să fondați o societate și o să educați vreun biet misionar să-și petreacă tot restul zilelor printre păgânii ăștia. Dar aş vrea să văd măcar pe unul dintre voi luându-și în casă un asemenea exemplar și bătându-și capul să-l convertească. Nu, când e vorba de asta, toți sunt murdari și neplăcuți, vă fac prea multe griji, și așa mai departe.

— Augustin, știi bine că nu m-am gândit la asta, spuse domnișoara Ophelia, îmbufnată. Cine știe, poate că asta este

I îi adevărat o muncă de misionar, continuă ea, uitându-se la acu mai multă îngăduință.

Saint Clare nimerise bine: conștiinciozitatea Opheliei era nic trează.

— Dar, adăugă ea, n-am înțeles de ce s-o mai cumpărăm pe ea; avem acum destui în casă, care-mi răpesc timpul

Iber și toată priceperea.

— Așadar, verișoară, spuse Saint Clare, trăgând-o la o parte, ar trebui să-ți cer iertare pentru vorbăria mea. Dumneata ști atât de bună, încât toate palavrele mele n-au niciun sens.

Stăpânii de până acum ai fetei erau niște bețivi, proprietarii îi birt pe lângă care trec în fiecare zi; mă obosea s-o mai ud ținând, din cauza bățăilor și înjurăturilor. Mi s-a părut ghețară și hazlie. Cred că s-ar putea scoate ceva bun din

«a. Am cumpărat-o și ți-o dau dumitale. Încearcă să-i dai o eștere bună, sănătoasă, cu adevărat americană. Vezi ce-o să iasă din ea. Știi că eu n-am niciun fel de înclinație de educator, dar aș dori să încerci dumneata.

— În sfârșit, o să fac ce-o să-mi stea în putință, spuse domnișoara Ophelia și se apropie de noua ei supusă cum s-ar apropia cineva de un păianjen negru - presupunând că ar a intenții binevoitoare față de el. E îngrozitor de murdară i pe jumătate goală! zise ea.

— Ei, du-o jas și pune s-o spele și s-o îmbrace.

Domnișoara Ophelia o duse la bucătărie.

— Nu pricep ce vrea stăpânul să mai facă cu înc-un negru? mormăi Dinah, uitându-se neprietenos la noua-sosită. N-am deloc chef să mă împiedic de ea la tot pasul!

— Fui! făcură Roșa și Jane, cu dispreț.

— Să facă bine să nu ne stea în calei! Ce naiba a mai avut nevoie stăpânul de încă unul din negrii ăștia, nu pot și pricep!

— Vedeți-vă de treabă! Nu-i nici mai mult, nici mai puțin negresă decât dumneata, domnișoară Roșa! se răsti Dinah, care se simțea atinsă personal de această ultimă observație. Voi credeți, pare-mi-se, că sunteți albe. Dar nu sunteți nici albe, nici negrese. Mie îmi place să fiu fie de un soi, fie de ălălalt.

Domnișoara Ophelia înțelese că nimeni nu era dispus

să spele și să îmbrace pe noua-sosită; de aceea se văzu silită s-o facă personal, ajutată în silă de Jane.

Pentru urechile mai delicate nu sunt deloc nimerite amănuntele în legătură cu prima toaletă a unei copile neîngrijite și rău tratate. La drept vorbind, câți nu sunt în lumea asta nevoiți să trăiască și să moară într-o mizerie atât de cumplită, încât nervii semenilor lor s-ar zdruncina numai auzind vorbindu-se despre ea. Domnișoara Ophelia era foarte hotărâtă și avea mult simț practic; așadar, suportă această operație puțin plăcută cu un eroism desăvârșit, deși - trebuie s-o spunem - nu prea era încântată, dar principiile ei nu-i puteau impune decât răbdare.

Când văzu însă ce mari erau umflăturile și vânătăile de pe spatele și umerii fetei - dovezi de neșters ale educației de până atunci - i se făcu milă.

— Ia uitați, bombăni Jane, arătând cu degetul semnele, nu dovedește asta că e un diavol împielit? O să avem destul de furcă cu ea. Nu pot să sufăr negrii ăștia mici! Sunt tare scârboși! Mă întreb de ce-o fi cumpărat-o stăpânul?

„Aia mică” ascultă toate comentariile, supusă și tristă, ceea ce părea să fie atitudinea ei obișnuită, mulțumindu-se doar să se uite cu o privire furișă și pătrunzătoare la podoabele pe care le purta Jane în urechi.

Când fu în sfârșit îmbrăcată omenește și tunsă scurt, domnișoara Ophelia spuse, cu oarecare satisfacție, că fata arată mai creștină decât ea însăși, și în sinea ei începu să facă planuri cum s-o educe. Așezându-se în fața ei, începu s-o întrebe:

— Câți ani ai, Topsy?

— Nu știu, stăpână, răspunse fetea, râzând și arătându-și toți dinții.

— Nu știi câți ani ai? Nu ți-a spus nimeni vreodată?

Maică-ta cine era?

— Niciodată n-am avut așa ceva, îngână copila, continuând să râdă.

— N-ai avut niciodată o mamă? Ce vrei să spui? Unde reli născută?

— Nu m-am născut nicăieri, stăruie Topsy, râzând din nou atât de șiret, încât dacă domnișoara Ophelia ar fi fost cât de cât o fire mai nervoasă, și-ar fi putut lesne închipui că a pus mâna pe un adevărat spiriduș. Domnișoara Ophelia nu era însă câtuși de puțin nervoasă, ci simplă și practică; așadar, spuse cu oarecare asprime:

— Nu trebuie să-mi răspunzi așa, fetițo; noi nu ne jucăm. Spune-mi unde ești născută și cine erau părinții tăi!

— Nu m-am născut nicăieri, repetă mai stăruitor spiridușul. Nu am avut nici tată, nici mamă, nimica. Eu am fost crescută împreună cu mai mulți negri de către un negustor. Mătușa Sue cea bătrână ne purta de grijă.

Era limpede că fetița spunea adevărul. Jane hohoti de râs și spuse:

— Stăpână, d-ăștia sunt nenumărați. Negustorii îi cumpără ieftin când sunt mici, îi cresc și apoi îi pun pe piață.

— Cât timp ai locuit cu stăpânul și stăpâna ta?

— Nu știu, stăpână.

— Un an, poate mai mult, mai puțin?

— Nu știu, stăpână.

— Stăpână, negriiăștia ordinari nu știu nimic. Nu știu ce e aia timp, spuse Jane, ce e un an; nu știu nici câți ani au ei înșiși.

— Ai auzit vreodată de Dumnezeu, Topsy? Copilul păru consternat, dar râse ca de obicei.

— Știi cine te-a făcut pe tine?

— Nimeni, după câte știu, răspunde fetița, chicotind. Părea să se amuză grozav, căci ochii îi sticleau. Eu am

crescut așa. Nu cred că cineva m-a făcut pe mine, adăugă ea.

— Știi să coși? întrebă domnișoara Ophelia, care socoti mai nimerit să-și îndrepte cercetările pe un teren mai sigur.

— Nu, stăpână.

— Ce știi să faci? Ce făceai pentru stăpâna ta?

— Aduceam apă, spălam farfuriile, frecam cuțitele și serveam lumea.

— Erau buni cu tine?

— Or fi fost, spuse copilul, uitându-se șiret la domnișoara Ophelia.

Discuția fu întreruptă în mijlocul acestei conversații promițătoare. Saint Clare era în spatele ei, aplecat peste scaun.

— Găsești aci un teren virgin, verișoară; seamănă în el ideile dumitale, nu vei întâmpina multe greutateți.

Domnișoara Ophelia avea în ce privește educația - ca și în toate celelalte domenii - idei rigide și precise, de calibrul celor ce predominau în Noua Anglie cu un veac în urmă și care mai stăruie în unele regiuni îndepărtate, unde civilizația încă n-a pătruns și nu există cale ferată.

Aceste idei ar putea fi exprimate în câteva cuvinte cam astfel: să-i înveți pe copii să fie atenți când li se vorbește; să-i înveți catehismul, să coasă și să citească și să-i bați cu biciul dacă spun minciuni.

Și deși aceste principii au fost depășite toate de valul de concepții noi despre educație, este totuși de netăgăduit că bunicile noastre au format cu această „metodă” o serie de bărbați și de femei destul de buni - după cum ne amintim, și mulți dintre noi pot s-o dovedească.

În orice caz, domnișoara Ophelia nu cunoștea o altă metodă de educație și de aceea se puse pe lucru s-o aplice cu toată sânguința de care era în stare.

Copila fu prezentată familiei și considerată ca fata domnișoarei Ophelia; și cum în bucătărie era privită cu oarecare ostilitate, domnișoara Ophelia se hotărî să-și limiteze acțiunea educativă la deretierea propriei ei camere.

Cu un spirit de sacrificiu pe care unii dintre cititorii noștri îl vor aprecia, în loc să-și facă patul, să-și măture și să-și ștergă praful din cameră, ca mai înainte, ea respinse definitiv și cu total dispreț ajutorul fetei din casă și se hotărî să-și asume cauza de a o iniția pe Topsy în îndeplinirea acestor operații. Dar vai de capul ei ce îndură în ziua aceea!

Dacă vreunul din cititorii noștri ar face vreodată același lucru, ar ști să prețuiască sacrificiul Opheliei la justa lui valoare.

În prima dimineață, Ophelia o luă pe Topsy în camera ei și începu cu gravitate un curs de inițiere în misterioasa artă de a face patul.

Iat-o deci pe Topsy spălată, cu toate codițele, la care ținuse atât de mult, tunse, îmbrăcată într-o rochie curată și cu un Șorț bine scrobit, stând respectuoasă în fața domnișoarei Ophelia, cu o figură solemnă ca la înmormântare.

— Acum, Topsy, îți voi arăta cum trebuie să-mi faci patul.

Țin și-ți pretind, mai ales, ca patul să fie bine făcut, așa că trebuie să înveți să-l faci întocmai cum îți arăt.

— Da, doamnă, spuse Topsy, oftând adânc și privind-o serios și trist.

— Și acum, uită-te, Topsy. Acesta este tivul cearșafului. Asta-i fața și ăsta-i dosul cearșafului. Ai să ții minte?

— Da, doamnă, repetă Topsy, oftând din nou.

— Ei, cearșaful trebuie trecut peste pernă, așa, și

îndoit frumos sub saltea, așa. Vezi?

— Da, doamnă, spuse iar Topsy, privind-o cu mare atenție.

— Iar cuvertura, continuă Ophelia, trebuie trasă în jos în telul acesta, îndoită bine și netezită la capăt, așa, cu tivul îngust la cap.

— Da, doamnă, bolborosi Topsy ca mai înainte.

Vom adăuga însă un amănunt rămas neobservat de domnișoara Ophelia: în timp ce buna femeie stătea întoarsă cu patele împăturindu-și cu zel cearșafurile, tânăra elevă izbutise să șterpelească o pereche de mănuși și o panglică pe care le strecurase cu îndemânare în mânecile rochiei, iar acum atâtea plină de nevinovăție, cu mâinile încrucișate, ca și cum n-ar fi făcut nimic rău.

— Acum, Topsy, ia să văd cum faci tu treaba asta, o îndemnă Ophelia, desfăcând din nou patul și așezându-se pe un scaun.

Spre satisfacția domnișoarei Ophelia, Topsy duse treaba până la capăt cu multă dibăcie și seriozitate, netezind cearșafurile și aranjând fiecare cută; tot timpul păstră o expresie gravă, care o lămuri pe profesoara ei pe deplin. Dar tocmai când era pe sfârșite, datorită unei mișcări nefericite, panglica îi alunecă din mânecă, atrăgând atenția domnișoarei Ophelia, care se năpusti îndată asupra ei:

— Ce-i asta? Copil rău și obraznic! De ce-ai șterpelit-o? Și smulse panglica din mânecă, ceea ce pe Topsy n-o tulbură câtuși de puțin; dimpotrivă, se uita la panglică cu aerul cel mai nevinovat și surprins din lume.

— Da' asta e panglica domnișoarei Ophelia, nu-i așa? Cum s-o fi prins de mânecă mea?

— Topsy, copil rău! De ce minți? Tu ai furat panglica!

— Vă spun, stăpână, nu am luat-o eu; nici n-am văzut-o până în clipa asta.

— Topsy, zise domnișoara Ophelia, nu știi că nu-i frumos să minți?

— Eu nu spun minciuni niciodată, domnișoară Ophelia, rosti grav Topsy. Eu nu am spus acum decât adevărul, nimic altceva.

— Topsy, am să te bat cu biciul, dacă mai minți!

— Vai, stăpână, poți să mă bați cât e ziua de lungă, și altceva tot n-aș spune, zise Topsy, începând să scâncească. Panglica asta n-am văzut-o niciodată; mi s-a agățat pesemne de mânecă. Domnișoara Ophelia a lăsat-o pe pat; așa s-a prins de așternut și a intrat în mânecă.

Ophelia fu atât de indignată de această minciună sfruntată, încât luă fetița de umeri și o zgâlțâi:

— Să nu mai spui minciuna asta!

Din pricina zgâlțâiturii, din cealaltă mânecă mânușile căzură pe podea.

— Ei, domnișoară, zise Ophelia, tot mai spui că n-ai furat panglica?

Topsy recunoscă că furase mânușile, dar continua să nege cu încăpățănare că a șterpelit panglica.

— Uite ce e, Topsy, spuse Ophelia, dacă mărturisești totul, de data asta nu te bat.

Solicitată atât de stăruitor, Topsy recunoscă furtul panglicii și al mânușilor, făgăduind să se pocăiască.

— Ei, haide, spune-mi acum. Știu că trebuie să fi șterpelit și ltelucruri de când ești în casă, căci ieri te-am lăsat să alergi toată ziua încolo și încoace. Haide; dacă ai mai luat ceva, n-am să te bat.

— Să vedeți, stăpână! Am luat drăcia aia roșie pe care domnișoara Eva o poartă la gât.

— Ai luat colierul, copil rău! Și mai ce?

— Am luat cerceii Rosei, cerceii cei roșii.

— Du-te și adu-mi-i imediat, și cerceii, și colierul.

— Nu pot, stăpână, au ars!

— Au ars! Ce poveste! Du-te și adu-i, altfel te bat.

Topsy declară printre lacrimi și gemete, protestând energic că nu putea:

— I-am ars.

— Pentru ce i-ai ars? Întrebă domnișoara Ophelia.

— Pentru că sunt rea, zău, rea! Foarte rea. N-am ce face.

Tocmai atunci, Eva intră în cameră, purtând la gât un colier de coral.

— Unde ți-ai găsit colierul, Eva? Întrebă Ophelia.

— Unde l-ara găsit? L-am purtat toată ziua, răspunse Eva.

— L-ai purtat și ieri?

— Firește, și ceea ce e mai nostim, tanti, l-am purtat toată noaptea. Am uitat să-l scot când m-am dus la culcare.

Domnișoara Ophelia rămase consternată, cu atât mai mult cu cât în aceeași clipă Roșa intră în cameră ducând pe cap un coș cu rufe proaspăt călcate și purtând în urechi cerceii de coral.

— Nu știu ce să mă fac cu un asemenea copil! se jelui

Ophelia, disperată. Pentru Dumnezeu, Topsy, de ce mi-ai pus că ai luat lucrurile astea?

— Păi, stăpână mi-a spus că trebuie să mărturisesc și nu mi-a venit în minte să mărturisesc altceva, răspunse Topsy, frecându-și ochii.

— Bine, dar nu ți-am cerut să-mi mărturisești ceea ce n-ai făcut, spuse domnișoara Ophelia. Și asta e o minciună, la fel ca și cealaltă.

— Și asta? repetă Topsy, cu un aer nevinovat.

— Diavolul ăsta împielit habar n-are ce e aia adevărul, spuse Roșa, uitându-se indignată la Topsy. În locul domnului Saint Clare, aș bate-o cu biciul până la sânge, zău așa. Aș învăța-o minte!

— Nu, nu, Roșa! zise Eva cu un ton poruncitor, pe

care fetița știa să-l folosească din când în când. Nu-i bine să vorbești așa, nu pot să sufăr asta.

— Domnișoară Eva, dumneavoastră sunteți bună, nu știți cum trebuie să vă purtați cu negrii. Cu ei nu există altă metodă decât să-i rupi în bătaie, asta-i!

— Taci, Roșa! zise Eva. Să nu te mai aud vorbind în felul acesta! Și fetița o fulgeră cu privirea și se îmbujora la față.

Roșa se intimida.

— Domnișoara Eva are în ea sângele domnului Saint Clare, asta se vede de la o poștă. Vorbește întocmai ca și tatăl ei, spuse ea, ieșind din cameră.

Eva se uită la Topsy. Stăteau față în față doi copii aparținând a doua rase antitetice ale societății: copila bălaie, binecrescută, cu părul auriu, ochii adânci, fruntea inteligentă și nobilă și mișcări de prințesă; și semenul ei, de culoare neagră, vioaie, șireată, slugarnică, dar ageră. Erau adevărate figuri reprezentative ale rasei lor. Cea saxonă, produs al multor veacuri de cultură, de stăpânire, de educație, de superioritate fizică și morală; cea africană, născută din veacuri de împilare și supunere, de neștiință, trudă și viciu.

Poate că unele crâmpene din aceste gânduri îi treceau Evei prin minte. Dar gândurile unui copil sunt obscure, nedefinite și se apropie mai mult de instinct; Eva avea o fire nobilă și multe gânduri de acest fel se zbăteau să iasă la lumină, dar nu găseau mijlocul de a se exprima. Pe când Ophelia nu mai contenea cu dojana la adresa purtării urâte a lui Topsy, Eva părea surprinsă și tristă; ea spuse cu blândețe:

— Biată Topsy, de ce să furi? O să-ți port eu de grijă.

Mai bine ți-aș da orice de la mine, decât să furi.

Era primul cuvânt binevoitor pe care copila îl auzise vreodată în viața ei; blândețea vocii și a gesturilor

impresionaseră sufletul ei sălbatic și primitiv și o lacrimă se prelinse din ochii ageri, rotunzi și scânteietori; dar lacrima fu urmată de Un chicotit și de rânjetul obișnuit. Cel care n-a auzit vreodată decât ocări e ciudat de neîncrezător față de o manifestare atât de sublimă cum e blândețea; micuței Topsy cuvintele Evei i se părură hazlii și inexplicabile. Nu le înțelesese.

Dar ce trebuia făcut cu Topsy? Pentru Ophelia, cazul era o enigmă; principiile ei educative păreau inaplicabile. Se gândi să-și acorde un oarecare răgaz pentru a găsi o soluție; și pentru a câștiga timp și în speranța unei vagi virtuți morale ce se presupune că planează în încăperile întunecoase, Ophelia o închise pe Topsy într-o astfel de odăiță, până la noi ordine, adică până ce va găsi un mijloc de educație mai eficace.

— Nu văd, îi spuse ea apoi lui Saint Clare, cum o s-o la capăt fără bătaie cu copilul ăsta.

— N-ai decât, bate-o după pofta inimii; îți dau puteri depline să faci tot ce dorești.

— Copiii trebuie întotdeauna bătuți, adăugă Ophelia. N-am auzit vreodată de un copil care să fi fost crescut fără bătaie.

— Firește, spuse Saint-Clare, fă cum crezi că e mai bine. Îți dau însă o sugestie: am văzut cum copilul ăsta era bătut u vătraiul, cu lopata, cu cleștele de la sobă sau cu orice era mal la îndemână; și cum știu că e obișnuită cu acest sistem de educație, mă gândesc că bătăile pe care i le vei administra vor trebui să fie deosebit de energice pentru a da rezultate bune.

— Atunci ce-i de făcut? întrebă Ophelia.

— Ai ridicat o problemă serioasă, zise Saint Clare. Aș dorf s-o soluționez. Ce e de făcut cu o ființă care poate fi

Îndrumată numai cu biciul, când și sistemul ăsta dă greș, ceea ce ce se întâmplă destul de des pe meleagurile

noastre?!

— Te asigur că nu știu. Un astfel de copil n-am mai întâlnit niciodată.

— Un astfel de copil, ba chiar și adulți de acest soi se întâlnesc destul de des pe aici. Cum trebuie să fie conduși? întrebă Saint Clare.

— Iată o întrebare la care nu pot răspunde, spuse Ophelia.

— Nici eu, continuă Saint Clare. Cum se explică toate cruzimile și abuzurile îngrozitoare de care zierele mai amintesc din când în când, cazuri ca al lui Prue, de pildă? De multe ori e un proces de insensibilizare treptată de ambele părți; proprietarul devine din ce în ce mai crud, iar servitorul din ce în ce mai nesimțitor. Bătaia și ocările sunt ca unele medicamente: trebuie să mărești doza pe măsură ce scade sensibilitatea. Am înțeles acest lucru curând după ce am devenit proprietar; m-am hotărât să nu fac niciodată așa, pentru că nu știam când m-aș mai putea opri; și eram hotărât să-mi apăr cel puțin propriul meu caracter. Rezultatul este că servitorii mei se poartă ca niște copii alintați, rezultat care mi se pare de preferat unei abrutizări reciproce. Ai spus multe, verișoară, despre răspunderea care ne revine în domeniul educației. Aș dori să-ți încerci principiile cu un copil care este unul din miile de exemplare de acest fel.

— Datorită metodei dumitale există astăzi astfel de copii, spuse Ophelia.

— Știi, dar acești copii există și ce e de făcut cu ei?

— N-aș putea spune că îți sunt recunoscătoare pentru că fac această experiență. Dar de vreme ce se pare că e vorba de o datorie, voi stărui și voi face tot ce-mi stă în putință, spuse Ophelia.

Și Ophelia se puse pe treabă cu noua ei supusă, cu un zel și o energie demne de toată lauda. Ea îi stabili ore

regulate de lucru și felurite îndeletniciri și începu s-o învețe să citească și să coasă.

În meșteșugul cititului, copila se dovedi destul de ageră, învăță literele uimitor de repede și în foarte scurt timp fu în stare să citească bine; cu lucrul de mână mergea însă mai greu. Topsy era agilă ca o pisică și sprintenă ca o maimuță și nu putea suferi o muncă pentru care trebuia să stea locului; de aceea – șireată – ba își rupea acele și le arunca pe fereastră sau prin crăpăturile pereților, ba încurca firele și le murdărea, sau azvârlea câte o jurubiță întreagă afară.

Avea mișcările îndemânatice ale unui scamator încercat și știa să-și controleze expresia feței; și deși Ophelia nu putea să nu presupună că era ceva nefiresc în aceste „accidente” care aveau loc neîncetat, ea n-ar fi izbutit s-o prindă pe Topsy decât dacă ar fi supravegheat-o cu atenție, ceea ce nu i-ar mai fi lăsat timp pentru nimic altceva.

Topsy ajunsese curând un personaj binecunoscut în toată casa. Talentul ei pentru mimică, pentru tot felul de ghidușii și Btrâmbăturî părea nesecat; dansa, făcea tumbe, se cățara, cânta, fluiera, imitând fiecare sunet care-i trecea prin minte. În orele ei de joacă îi dădea gata pe toți copiii din casă, care o priveau cu gura căscată de admirație și surprindere; printre ei era și domnișoara Eva, care părea fermecată de năzbâtiile drăcești ale lui Topsy, după cum porumbelul e. câteodată vrăjit de șarpele sclipitor.

Ophelia era nemulțumită văzând că Eva se simțea atât de în ne cu Topsy și îl rugă pe Saint Clare să nu-i mai dea voie. să se joace împreună.

— Lasă copilul în pace, spuse Saint Clare. Topsy *o săi* *că bine.*

— Bine, dar nu ți-e teamă că un copil așa stricat o s-o vețe ceva rău?

— N-o s-o învețe nimic rău. Pe alți copii poate da, dar râul nu se prinde de Eva, după cum rouă nu se prinde de uza de varză; nicio picătură nu rămâne!

— Nu fi prea sigur, spuse Ophelia. Eu, una, nu mi-aș lăsa odată copilul să se joace cu Topsy.

— Copiii dumitale n-ar trebui s-o facă, zise Saint Clare, dar ai mei își pot permite. Dacă Eva ar fi putut să capete deprinderi rele, asta s-ar fi întâmplat de mult.

Topsy fu la început disprețuită și batjocorită de servitorii care aveau în casă un rang superior. În scurt timp însă fură nevoiți să-și schimbe părerea. Foarte curând observară că oricine îi arunca lui Topsy vreo ocară putea fi sigur că puțin după aceea avea să i se întâmple ceva neplăcut; fie că îi lipsea o pereche de cercei sau o mică bijuterie la care ținea, fie că un lucru de îmbrăcăminte era găsit deodată într-un hal fără de hal; alteori, persoana respectivă se împiedica de o găleată cu apă clocotită pusă ca din întâmplare în calea ei, sau se pomenea ca din senin stropită de un șuvoi de leșie murdară tocmai când era gătită de sărbătoare; și de fiecare dată când se făceau cercetări, autorul acestor incidente neplăcute nu era de găsit. Din când în când, Topsy era chemată în fața unui juriu format din întregul personal domestic al casei; ea suporta însă întotdeauna aceste cercetări cu candoare și seriozitate. Nimeni nu avea vreo îndoială asupra autorului tuturor acestor pozne; niciun fel de dovezi concrete nu puteau fi însă găsite, spre a confirma presupunerile; iar Ophelia era mult prea dreaptă pentru a-și permite s-o pedepsească în lipsa unor asemenea dovezi.

Năzbâtiile erau mereu făcute la timpul potrivit, firește tot în scopul de a pune la adăpost pe agresor.

Astfel, vremea răfuieiilor cu Roșa și Jane, cele două fete în casă, era totdeauna aleasă în perioadele în care se aflau în dizgrația stăpânei - și acest lucru se întâmpla

destul de des - iar o plângere din partea lor ar fi fost destul de prost primită.

Pe scurt, Topsy izbuti curând să-i facă pe cei din casă să înțeleagă că era mai nimerit să o lase în pace; și așa se și întknplă.

Topsy era vioaie și energică la treabă și prindea cu o repeziciune uimitoare tot ce i se arăta. După câteva lecții, învăță atât de bine rânduielile din camera Opheliei, încât nici măcar aceasta - de obicei atât de greu de mulțumit - nu-i putea găsi vreun cusur.

Mâinile unei muritoare nu puteau întinde și netezi mai frumos un cearșaf, potrivi cu mai multă grijă o pernă, mătura sau șterge praful mai bine decât Topsy - atunci când avea chef; se întâmpla însă destul de rar să aibă chef.

Dacă după două-trei zile de supraveghere atentă și plină de răbdare Ophelia avea naivitatea să-și închipuie că Topsy se liniștise în sfârșit, că nu mai era nevoie s-o controleze și că putea deci să se ducă - timp de o oră-două - să-și vadă și de alte treburile, Topsy făcea un tărăboi și o dezordine de nedescris. În loc să facă patul, se distra să tragă lada cu perne, băgându-și capul cârlionțat printre ele, până când ieșea cu părul plin de pene, înfipite caraghios una mai strâmb ca alta; uneori se cățara pe canaturile ușilor și rămânea atârnată acolo cu capul în jos; alteori flutura cearșafurile și cuverturile prin toate încăperile; învelea câte o pernă în cămașa de noapte a Opheliei și dădea în același timp diverse mici reprezentații, cântând, fluierând și strâmbându-se în fața oglinzii, făcând, pe scurt - după cum spunea domnișoara Ophelia - o gălăgie și un talmeș-balmeș îngrozitor.

Într-o zi, domnișoara Ophelia - care dintr-o neglijență cu totul neobișnuită își lăsase sertarul descuiat - o găsi pe Topsy cu șalul ei cel mai bun, din crep stacojiu de India, înfășurat în jurul capului în chip de turban, în timp ce-și

continua repetițiile în fața oglinzii.

— Topsy, îi spunea Ophelia când ajungea la capătul răbdării, de ce faci toate astea?

— Nu știu, stăpână. Cred că le fac fiindcă-s rea.

— Nu știu ce să mai fac cu tine, Topsy.

— Stăpână, trebuie să mă bați. Stăpână mea dinainte mă bătea totdeauna. Eu nu sunt obișnuită să muncesc decât bătută!

— Dar bine, Topsy, eu nu vreau să te bat. Tu poți să fii cuminte când vrei. De ce nu vrei?

J

— Stăpână, eu sunt obișnuită cu bătaia. Eu cred că-mi face bine.

Domnișoara Ophelia încercă rețeta; Topsy făcu de fiecare dată o zarvă îngrozitoare, țipând, gemând și cerând iertare; pentru ca o jumătate de oră mai târziu, cocoțată pe balustrada balconului și înconjurată de o droaie de copilași - care o priveau cu admirație - să manifeste un profund dispreț pentru cele petrecute.

— Asta-i bătaie? Domnișoara Ophelia n-ar omorî niciun țânțar cu bătaia ei. Să fi văzut cum îmi tăbăcea pielea stăpânul ăla bătrân; el se pricepea cum să mă bată.

Topsy se lăuda întotdeauna cu propriile ei păcate și năzdrăvănii, considerând probabil că-i făceau cinste.

— Hei, negrilor, se adresă ea unora dintre ascultătorii ei, știți voi că sunteți cu toții niște păcătoși? Toți negrii sunt păcătoși. Și albi sunt păcătoși, așa spune domnișoara Ophelia. Eu cred că cei mai păcătoși sunt negrii. Dar niciunul nu mă întrece pe mine. Eu sunt așa de rea, că nimeni nu știe ce să-mi mai facă. O făceam pe stăpâna a bătrână să mă înjure toată ziua. Eu sunt a mai rea ființă din lume.

Și Topsy făcea o tumbă, apoi se urca sprintenă și

încântată undeva mai sus, pe balustradă, fălindu-se grozav cu meritele ei.

Duminicile, domnișoara Ophelia se ocupa foarte serios de Topsy, învățând-o catehismul. Topsy avea o memorie auditivă neobișnuită și învăța pe dinafară cu o ușurință care o încuraja mult pe profesoara ei.

— Crezi că îi va folosi la ceva? o întrebă Saint Clare.

— Copiilor le-a fost întotdeauna folositor. E ceea ce trebuie să învețe un copil, spuse domnișoara Ophelia.

— Fie că pricepe ceva sau nu?

— Oh, copiii nu înțeleg niciodată catehismul când îl învață; dar mai târziu, când sunt mari, și-l reamintesc cu ușurință.

— Eu nu mi-l reamintesc, deși pot să afirm sus și tare că mi l-ai băgat temeinic în cap când eram copil.

— Ah, erai întotdeauna bun la învățătură, Augustin. Îmi puneam mari speranțe în tine, zise domnișoara Ophelia.

— Și acum nu-ți mai pui? întrebă Saint Clare.

Aș vrea, Augustin, să fii și acum tot așa de bun ca atunci când erai copil.

— Și eu aș dori, verișoară, zău așa, spuse Saint Clare. Ei, dl i înainte și învață-o catehismul pe Topsy; poate până la urmă o să mai înțelegi și tu câte ceva.

La un semn al Opheliei, Topsy - care în timpul discuției stătuse ca o statuie neagră, cu mâinile cuviincios încrucișate - îi dădu drumul:

Primii noștri părinți, fiind lăsați în voia lor, au decăzut lin statul 1 în care fuseseră născuți.

— Ce este, Topsy? întrebă domnișoara Ophelia.

— Sunteți bună, stăpână, să-mi spuneți, statul ăla era Kin-tuck?

— Care stat, Topsy?

— Statul ăla din care au „decăzut” părinții noștri. O

auzeam pe stăpâna spunând că noi am ooborât din Kintuck.

Saint Clare râse.

— O să trebuie să-i dai o explicație, altminteri o să caute ea. singură una, spuse el. S-ar părea că aici e vorba de o teorie a emigrației.

— Oh, Augustin, taci odată! zise domnișoara Ophelia. Cum pot să fac ceva, dacă tu iei totul în zefleMEA?

Nu te supăra, n-am să vă mai tulbur lecțiile; pe cîntea în al

Și Saint Clare își luă ziarul și se așeză în salon, până ce Topsy își termină recităRILE.

Recita foarte bine; numai că din cînd în cînd răstălmăcea bizar unele cuvinte importante și stăruia în greșeală, în ciuda tuturor strădaniilor de a o face să înțeleagă contrariul.

Însă în pofida promisiunilor de a-și vedea de treabă, Saint Clare observa mereu, cu toate muștrările Opheliei, aceste gre

1 Cuvîntul state în englezește înseamnă stat și stare.

șei care îi făceau o plăcere răutăcioasă; de cîte ori voia să facă haz, o chema pe Topsy la el și o punea să repete pasajele răstălmăcite.

— Cum crezi că o să pot face ceva cu copilul ăsta, dacă tu te amesteci mereu? spunea ea.

— Știu, nu e bine și n-am să mai fac; dar îmi place s-o văd pe micuța năbădăioasă poticnindu-se în cuvintele astea sforăitoare!

— Da, dar o încurajezi!

— Care-i deosebirea? Un cuvînt sau altul, pentru ea e tot așa de bun.

— Mi-ai cerut să-i dau o bună creștere. Ar trebui să-ți amintești că e o fetiță care gîndește și că ai putea avea o proastă înrîurire asupra ei.

— Oh, ce nenorocire! Ar trebui într-adevăr să-mi amintesc dar, după cum spune chiar Topsy, sunt rău!

Topsy a fost educată un an sau doi cam în felul acesta. Domnișoara Ophelia se chinui cu ea, zi de zi, socotind-o un fel de boală de lungă durată cu a cărei pacoste te obișnuiești, așa cum unele persoane se deprind câteodată cu o nevralgie sau o durere de cap.

Pe Saint Clare, copilul îl distra așa cum l-ar fi distrat șotiile unui papagal sau ale unui cățeluș. Ori de câte ori Topsy cădea în dizgrația celor din casă – din pricina năzbîtiilor ei – se refugia în spatele scaunului lui Saint Clare, și acesta o ajuta, împăcând-o întotdeauna cu ceilalți. Îi dădea chiar de multe ori câte o para pe care o cheltuia pe nuci și zaharicale, pe care le împărțea cu nepăsătoare generozitate tuturor copiilor din casă, căci Topsy avea, ce-i drept, inimă bună și largă, fiind răutăcioasă numai când trebuia să se apere.

Ea a fost primită în „corpul nostru de balet” și va apărea uneori – când îi va veni rândul – împreună cu ceilalți actori.

CAPITOLUL XXI

Kentucky

POATE CA CITITORILOR NOȘTRI le-ar face plăcere să înmce o scurtă privire înapoi, în coliba unchiului Tom, la ferma din Kentucfey, spre a vedea ce s-a mai întâmplat cu Cel pe care i-am lăsat acolo.

Era târziu, într-o după-amiază de vară; ușile și ferestrele vastului salon erau larg deschise, îmbiind parcă orice adiere și între.

Domnul Shelby ședea în coridorul larg, care dădea spre salon și străbătea toată casa, până la cele două terase, situatei le ambele părți ale clădirii.

Răsturnat confortabil într-un fotoliu și cu picioarele sprijinite pe un altul, își fuma tacticos țigara de foi pe care

obișnuia s-o fumeze după-amiaza.

Doamna Shelby ședea în pragul ușii, aplecată spre o minunată broderie la care lucra. Părea preocupată, așteptând un prilej pentru a începe să vorbească.

— Știi, spuse ea, Chloe a primit o scrisoare de la Tom.

— Da? Se pare că Tom ar avea un prieten pe-acolo. Ce mai face bietul om?

— A fost cumpărat de o familie foarte cumsecade, după cât se pare, zise doamna Shelby, e bine tratat și nu are mult de lucru.

— Îmi pare bine, foarte bine, spuse domnul Shelby cu bunăvoință. Cred că Tom se va obișnui cu Sudul și nici n-o să mai vrea să se întoarcă înapoi la noi.

— Dimpotrivă, e dornic să știe când o să avem bani ca să-l răscumpărăm.

— Te asigur că asta nici eu n-o știu. Când treburile încep să meargă prost, ți se pare că n-ai s-o mai scoți niciodată la capăt. Ea ca și cum te-ai bălăci din smârc în smârc, prin toată mlaștina: împrumuți de la unul, ca să plătești celuilalt; și apoi iei de la altul ca să-i plătești celui dintâi; și polițele acestea blestемate, care ajung la scadență înainte de a avea timp măcar să fumezi un trabuc, și scrisorile de la creditor, și citațiile, toate te năpădesc într-o învălmășeală îngrozitoare.

— Eu cred, dragul meu, că s-ar putea totuși face ceva pentru a aranja lucrurile. Ce-ai zice dacă am vinde toți caii și una din ferme, și am plăti apoi corect toate polițele?

— Ceea ce propui tu e caraghios, Emily! Ești femeia cea mai cumsecade din Kentucky, dar nu-ți dai seama că nu te pricepi la afaceri?! Femeile nu se descurcă niciodată în afaceri și nici nu pot să înțeleagă.

— Dar, spuse doamna Shelby, n-ai putea să mă ajuți să-mi fac cel puțin o idee despre afacerile tale, să-mi dai o

listă de tot ce datorezi și de tot ce ai de primit, și să-mi dai voie să te ajut să faci unele economii?

— Ce plicticoasă ești! Nu mă necăji, Emily! Nu pot să-ți spun nimic precis. Știu doar cu aproximație cum se prezintă lucrurile; dar afacerile mele nu pot fi orânduite și garnisite cum își garnisește Chloe plăcintele. Habar n-ai de afaceri, ascultă-mă pe mine!

Și fiindcă nu cunoștea alt chip de a-și impune părerea, domnul Shelby ridică vocea – argument foarte comod și convingător, când un bărbat discută chestiuni de afaceri cu soția lui.

Doamna Shelby oftă și tăcu. Adevărul era că deși bărbatul său afirmase că nu e decât o femeie simplă, incapabilă să înțeleagă afacerile, ea avea o minte clară, multă energie și simț practic și o tărie de caracter mult superioară soțului ei; așa încât nu era deloc absurd să se ocupe de afaceri, așa cum i se părea domnului Shelby.

Doamna Shelby dorea din tot sufletul să-și poată ține făgăduiala făcută lui Tom și Chloe, și oftă adânc văzând cum i se împuținează șansele de izbândă.

— Nu crezi că am putea izbuti într-un fel oarecare să ne procurăm acești bani? Biata Chloe! Dorește atât de mult să-l vadă lângă ea.

— Îmi pare și mie rău. Dar cred că m-am pripit când am în ut această făgăduială. Cel mai bun lucru ar fi să-i spunem 1] Chloe adevărul și s-o facem să se obișnuiască cu gândul i-o să-l mai vadă. Într-un an sau doi, Tom își va lua altă oție, iar ea ar face mai bine să-și găsească de asemeni pe altcineva.

— Domnule Shelby, eu mi-am învățat servitorii să considere căsătoria o legătură tot atât de sfântă cum e și la noi. N-aș putea niciodată să-i dau lui Chloe o asemenea povață!

— E păcat că i-ai împovărat cu o morală care

depășește Condiția și perspectivele lor. Întotdeauna am judecat astfel.

— Morala mea este morala Bibliei, domnule Shelby.

— Bine, bine, Emily, n-am pretenția să mă amestec în convingerile dumitale religioase; cred însă că ele sunt cu totul nepotrivite pentru oameni de condiția lor socială.

— E adevărat, spuse doamna Shelby, și tocmai de aceea am oroare de toată povestea asta. Îți spun, dragul meu, nu mă pot socoti dezlegată de făgăduielile făcute acestor ființe neputincioase. Dacă nu voi reuși să obțin banii altminteri, voi da lecții de muzică. Sunt sigură că aş găsi destui elevi ca 6 a câştig suma de care avem nevoie.

— Te-ai înjosi în halul ăsta, Emily? Niciodată n-aş consimţi!

— Să mă înjosesc?! Nu, nu. M-aş înjosi mai mult dacă mi-aş călca legământul faţă de aceşti oameni amărâţi!

— Bine, tu eşti totdeauna curajoasă şi cu capul în nori, spuse domnul Shelby, dar cred că ar fi mai nimerit să te gândeşti mai bine înainte de a întreprinde un asemenea donquijotism.

Apariția mătușii Chloe la capătul verandei întrerupse conversația.

— Sunteți bună, stăpână? zise ea.

— Ce este, Chloe? răspunse doamna Shelby, ridicându-se și ieșindu-i în întâmpinare.

— Aş vrea ca stăpâna să se uite la „poeziile” astea.

Chloe avea o înclinație specială să numească orătăniile „poezie” 1 - răstălmăcire, de care nu se dezbăra deloc, în ciuda deselor îndreptări și sfaturi primite din partea celor mai tineri din familie.

— Ia lăsați-mă! obișnuia ea să răspundă. Eu nu știu să aleg; și una, și alta e tot lucru bun; în orice caz, poezie se potrivește mai bine.

Și Chloe continua să spună „poezie”.

Doamna Shelby zâmbi văzând pe o tavă mai mulți pui și rătuște răsturnate, pe care Chloe le privea grav, aplecată deasupra lor.

— Mă gândesc că poate stăpâna mea dorește un pateu din puii ăștia.

— Mi-e totuna, mătușă Chloe; gătește-i cum crezi dumneata.

Chloe luă distrată păsările în mână; era limpede că nu se gândea la pui. Într-un târziu chicoti, ceea ce la cei din tribul ei însemna de cele mai multe ori că vor să spună ceva de care nu sunt siguri:

— Îmi dați voie, stăpână, să spun o vorbuliță... De ce se necăjesc stăpânul și stăpâna din pricina banilor și nu se folosesc de ce au în mână?

Și Chloe râse din nou.

— Nu te înțeleg. Chloe, zise doamna Shelby, care, cunoscând-o prea bine, bănuia că nu-i scăpase un cuvânt din con vorbirea care avusese loc între ea și soțul ei.

— Păi, stăpână, chicoti din nou Chloe, altă lume închiriază pe negrii pe care-i are și face bani cu ei, nu ține degeaba un întreg trib cu casă și masă.

— Și pe cine zici dumneata să închiriem, Chloe?

— Dați-mi voie! Eu nu spun nimic; dar Sam știe pe un „forfetar” din ăia, așa li se zice în Louisville care spunea că are nevoie de cineva să se priceapă la prăjituri și la plăcinte; și spunea că ar da patru dolari pe săptămână, zău așa.

1 Confuzie prilejuită de asemănarea dintre poulitiry (păsări) și poetry (poezie)

— Și atunci?

— Ei, mă gândeam, stăpână, că a venit vremea ca Sally sii înceapă să facă și ea câte ceva. Sally muncește acum ape tot așa de bine ca și mine, și dacă stăpânul m-ar lăsa să plec, aş putea să-l ajut să strângem banii. Nu mi-e I

ne cu prăjiturile și plăcintele mele; pot sta alături de ale oricărui „forfetar”.

— Cofetar, Chloe!

— Dați-mi voie, stăpână, e tot aia; nu pot niciodată să nimeresc cuvintele astea ciudate.

— Dar bine, Chloe, vrei să-ți lași copiii singuri?

— Dați-mi voie, stăpână, băieții sunt destul de mari ca să tacă treburile de fiecă zi; o s-o scoată ei destul de bine la capăt; Sally o să vadă de aia mică; e așa cuminte, că nici n-are nevoie să aibă grijă de ea.

— Louisville e destul de departe.

— Nu mă tem de asta. E în josul fluviului; poate undeva pe aproape de omul meu, stăruie Chloe, rostind pe un ton întrebător ultimele cuvinte și uitându-se la doamna Shelby.

— Nu, Chloe, e la multe sute de kilometri distanță, spuse aceasta.

Chloe se întrista.

— Nu face nimica, Chloe, acolo vei fi în tot cazul mai aproape. Da, poți să te duci; și fiecare ban din leafa ta va fi pus la o parte pentru răscumpărarea soțului.

Figura oacheșă a lui Chloe se luminează îndată de bucurie, ca un nor întunecat, străbătut de o rază argintie de soare.

— Oh, stăpână este atât de bună! Tocmai la lucrul ăsta mă gândeam și eu; cum n-o să am nevoie nici de rochii, nici de pantofi, nici de nimic, am să pot pune la o parte fiecă banuț. Câte săptămâni sunt într-un an, stăpână?

— Cinzeci și două, zise doamna Shelby.

— Zău?! Și o să-mi dea patru dolari pe fiecare săptămână, Cât face asta în total?

— Două sute opt dolari, răspunse doamna Shelby.

— Cee? spuse Chloe mirată și încântată în același

timp. Cât timp mi-ar trebui ca să câștig toată suma, stăpână?

— Vreo patru-cinci ani, Chloe. Dar n-o să fie nevoie să strângi toți banii. Am să adaug și eu ceva.

— Nu vreau s-aud că stăpâna mea dă lecții sau face altceva. Stăpânul are dreptate. Nu-i șade bine. Sper că nimeni din familia noastră nu va ajunge vreodată să facă așa ceva, atâta timp cât eu mai am două mâini zdravene.

— Nu-ți fie teamă, Chloe; o să am eu grijă de onoarea familiei, spuse doamna Shelby zâmbind. Dar când vrei să pleci?

— Păi, n-am hotărât nimic; dar Sam se duce la târg cu niște mânji și mi-a spus că m-ar putea lua cu el; așa că tocmai îmi strângeam lucrurile; dacă stăpâna s-ar învoi și mi-ar da stăpânul un permis și o recomandatie, aș pleca cu Sam mâine dimineață.

— Bine, Chloe, am să mă ocup de asta; dacă domnul Shelby n-o să se împotrivească. Trebuie să stau de vorbă și cu el.

Doamna Shelby urcă la ea în odaie, iar mătușa Chloe se duse bucuroasă în coliba ei să-și facă pregătirile.

— Hei, domnule George, nu știți! Eu plec mâine la Louis-ville! îi spuse ea lui George, care o găsi robotind cu scutecele copilului. Mă gândeam să mă uit puțin la lucrurile astea și să le las în ordine. Da, plec, domnule George, plec pentru patru dolari pe săptămână, și cucoana o să strângă toți banii ca să-l cumpărăm înapoi pe omul meu!

— Bravo! spuse George. Ai dat lovitura! Și când pleci?

— Mâine, cu Sam. Și acum, domnule George, sunt sigură c-ai să stai jos puțin și ai să scrii câteva rânduri omului meu, ca să-i povestești tot ce s-a întâmplat, nu-i așa?

— Firește, spuse George. Unchiul Tom o să se bucure când o să afle vești de la noi. Mă duc să aduc hârtie și cerneală. Să știi, mătușă Chloe, am să-i vorbesc și despre mânjii cei noi, și despre toate celelalte.

— Du-te, du-te, domnule George; între timp am să-ți gătesc puțină friptură bună de pasăre, că n-ai să mai iei de mulți ori masa cu bătrâna dumitale mătușica.

CAPITOLUL XXII

„Iarba se veștejește, floarea se ofilește”.

Zi cu zi se scurge viața noastră, a tuturor; așa trecură pe înțite doi ani și pentru prietenul nostru Tom. Deși era părțit de cei dragi, deși se gândea mereu cu dor la tot ce zise în urmă, nu se simți totuși niciodată nenorocit, căci harpa sufletului omenesc e atât de meșteșugit alcătuită, încât numai o lovitură care i-ar rupe dintr-odată toate coardele ar putea să-i nimicească orice puțință de vibrație; și când ne gândim la epocile din viața noastră, care ne apar prin colbul anilor, pline de necazuri și de grele încercări, ne amintim totuși că fiecare ceas care s-a scurs a avut plăcerile ilinărilor lui, așa încât chiar dacă n-am cunoscut o mulțumire desăvârșită, nu putem spune că am fost cu totul nefericiți.

Tom citea în camera lui o carte despre cineva „care învățase să fie mulțumit în orice împrejurare”. I se părea o doctrină bună și înțeleaptă, care se potrivea de minune cu propria lui viață.

După cum am arătat în capitolul precedent, Tom primise

la timp răspuns la scrisoarea pe care o trimisese celor de acasă. Cu un scris școlăresc, cu litere rotunde, pe care Tom puneă că le putea desluși chiar „din capătul celălalt al odăii”, domnul George îi dădea diferite știri îmbucurătoare de acasă, binecunoscute, de altfel,

cititorului nostru: cum mătușa Chloe fusese închiriată unui cofetar din Louisville, unde, datorită priceperii sale de a face plăcinte, câștiga parale frumoase; cum toți banii urmau să fie puși deoparte, pentru a se putea strânge suma necesară răscumpărării lui. Mose și Pete o duceau minunat, iar fetița zburda prin toată casa, sub supravegherea lui Sally și a întregii familii. Coliba fusese deocamdată închisă, dar George vorbea pe larg de toate înfrumusețările și renovările ce i se vor aduce la întoarcerea lui Tom.

Epistola enumera apoi obiectele de studiu ale lui George, fiecare fiind scris cu literă mare și cu fel de fel de înflorituri; scrisoarea mai pomenea de cei patru mânji care se născuseră după plecarea lui Tom și afirma - în aceeași ordine de idei - că tatăl și mama erau bine. Scrisoarea avea fără doar și poate un stil concis și searbăd, dar lui Tom i se păru cel mai admirabil model de compoziție din timpurile moderne. Nu se mai sătura să se uite la ea și ceru chiar sfatul Evei dacă nu ar trebui s-o dea la înrămat, pentru a o atârna apoi pe perete la el în cameră.

Doar greutatea de a încadra scrisoarea în așa fel ca să se poată vedea deopotrivă ambele fețe îl împiedică să pună în practică această idee.

Prietenia dintre Tom și Eva devenea tot mai strânsă, pe măsură ce fetița creștea. Ar fi greu de spus ce loc ocupa ea în sufletul cald și sensibil al servitorului ei. O iubea ca pe o plăpândă făptură pământească ce era, dar o venera în același timp ca pe o ființă aproape divină. Se uita la ea cum se uită marinarul italian la icoana pruncului Iisus: cu un amestec de adorație și duioșie.

Era pentru el cea mai mare plăcere să-i poată satisface capriciile și puzderia de dorințe mărunte, care înveșmântează copilăria ca un curcubeu multicolor.

Dimineața, la piață, se oprea întotdeauna în fața

florăriilor, căutând buchetele cele mai frumoase pentru dânsa; la fel, cea mai bună piersică sau portocală o pune la o parte în buzunar, pentru ca să i-o poată oferi la întoarcere.

Și ceea ce-i făcea mai multă plăcere ca orice, era s-o vadă de *la* distanță scoțând căpșorul pe poartă și așteptându-l voioasă să sosească; apoi urma întrebarea ei copilăroasă: „Ei, unchiule Tom, azi ce mi-ai adus?”

Eva arăta tot atâta zel și bunăvoință în serviciile pe care i le făcea la rândul ei.

Deși nu era decât un copil, știa să citească neasemuit de frumos: o bună ureche muzicală, o vie imaginație poetică și o înclinație instinctivă pentru tot ce era măreț și nobil o făceau să citească Biblia ca nimeni altul; cel puțin așa i se părea lui Tomi.

La început citea doar ca să-i facă pe plac umilului ei prieten; apoi, minată de firea ei emotivă, se lăsa prinsă ea însăși în mrejele minunatei cărți; era pentru Eva o desfătare, căci îi deștepta dorințe ciudate, simțăminte intense și nețărnumite, în voia cărora îi plăcea să se lase legănată ca tuturor copiilor cu multă imaginație.

Părțile care o încântau mai mult erau Apocalipsul și Profețiile; pasajele acestea cu imaginile lor măiestre și tainice, cu stilul lor înflăcărat o impresionau cu atât mai mult, cu cât se străduia zadarnic să le deslușească înțelesul. Și atât ea, cât și naivul ei prieten – copilul cel tânăr și copilul cel bătrân – încercau același sentiment. Aveau presimțirea unei revelații – ceva minunat, ce trebuia să se întâmple și care le producea o nețărnumită bucurie, fără să știe de ce; și chiar dacă în științele pozitive lucrurile nu se petrec așa, în științele morale ceea ce nu poate fi înțeles nu este întotdeauna lipsit de folos. Căci sufletul, înfiorat de necunoscut, se trezește între două eternități obscure, eternitatea trecutului și eternitatea

viitorului. În jurul lui e doar o mică zonă luminoasă; de aceea el tinde firesc spre necunoscut, iar glasurile și percepțiile tulburi care răzbat până la el din șuvoiul încețoșat al inspirației își găsesc răspuns în însăși adăstarea sufletului. Misticele închipuiri ale inspirației sunt tot atâtea talismane și pietre prețioase încrustate cu tainice hieroglife; sufletul le strânge cu dragoste și așteaptă să le poată desluși atunci când vâlul se va da la o parte.

S5

La acest punct al povestirii noastre, familia lui Saint Clare se mutase cu toată gospodăria în vila ei de pe malul lacului Pontehartrain. Arșița verii alungase din atmosfera înăbușitoare și nesănătoasă a orașului pe toți acei care își puteau îngădui acest lux; Saint Clare și ai lui își căutaseră refugiul pe malurile răcoroase ale lacului.

Vila lui Saint Clare era construită în stilul caselor indiene, cu terase din împletituri de bambus, înconjurată din toate părțile cu grădini și terenuri de joc. Din salonaș dădeai într-o grădină mare, plină de miresmele celor mai pitorești plante și flori tropicale; cărări șerpuitoare te duceau până la malul lacului, ale cărui ape argintii unduiau în lumina razelor de soare, minunat tablou mereu schimbător, dar mereu tot mai frumos.

Era către asfințit, unul din acele asfințituri purpurii, care transformă întreaga zare într-o singură văpaie de lumină, dând apei culoarea cerului. Lacul era brăzdat de fâșii trandafirii și aurii; pe alocuri doar alunecau, ca niște duhuri, aripile albe ale bărcilor cu pânze, iar stelutele aurii străluceau, oglindindu-și pâlpâirea în întinderea lucie a apei.

Tom și Eva ședeau pe o băncuță acoperită cu mușchi, într-un boschet, la marginea grădinii.

Era sâmbătă seara și Eva stătea cu Biblia deschisă pe

genunchi. „Și am văzut o mare de sticlă, învolburată de flăcări”, citi ea.

— Tom, exclamă Eva, oprindu-se deodată și arătă înspre lac, ia te uită!

— Ce este, domnișoară Eva?

— Cum, nu vezi? Colo, spuse fetița, arătând cu degetul apa ale cărei valuri când coborau, când urcau, reflectând aurul plin de văpăi al cerului, iată o „mare de sticlă, învolburată de flăcări”.

— Ai dreptate, domnișoară Eva! exclamă Tom și începu să cânte:

O, dacă aş avea aripile dimineții, Aş zbura departe, spre tărâmul Canaanului; îngerii luminoși aş vrea să mă poarte spre casă, în Noul Ierusalim.

— Unde îți închipui că este Noul Ierusalim, unchiule Tom? întrebă Eva.

— Undeva sus, printre nori, domnișoară Eva.

— Atunci cred că-l zăresc, zise Eva. Uită-te la norii de acolo, parc-ar fi niște porți mari de mărgăritar, și poți să vezi și dincolo de ei, departe, departe; totul e numai și numai de aur; Tom, cântă-mi despre „duhurile luminoase”.

Tom intona cuvintele unui cunoscut imn metodist:

Văd niște duhuri luminoase, minunate.

Care sorb din fericirile de dincolo-mpreună, în straie albe toate înveșmântate.

Și ramuri de palmieri, biruitoare, poartă-n mină.

— Unchiule Tom, le-am văzut, spuse Eva.

Tom nu avea nici cea mai mică îndoială; nu era defel mirat. Dacă Eva i-ar fi spus că a fost în ceruri, i s-ar fi părut firesc.

— Duhurile astea mă vizitează câteodată în somn. Și Eva începu să murmure gânditoare:

În straie toate înveșmântate.

Și ramuri de palmieri, biruitoare, poartă-n mină.

Unchiule Tom, spuse Eva, mă duc acolo.

— Unde, domnișoară Eva?

Fetița se ridică și arătă cu mânuța înspre cer. Amurgul roșiatic îi aprindea lumini în părul auriu și-i colora obrajii, dându-le o strălucire nepământească; privirile ei înflăcărate îmbrățișau tăria cerului.

— Mă duc acolo, Tom, zise ea, la duhurile luminoase; mă duc curând, curând.

Tom. simți deodată o strângere puternică de inimă; în ultimele șase luni observase din ce în ce mai des cum mâinile micuțe ale Evei se subțiau fără încetare, cum pielea i se făcea tot mai străvezie, respirația mai grea; și dacă acum alerga sau se juca prin grădină, obosea imediat și era palidă și fără vlagă, pe când mai înainte putea să zburde ore în șir și n-avea nimic.

De multe ori o auzise vorbind pe domnișoara Ophelia de o tuse pe care niciun medicament nu o putea lecu; deși minutele și obrajii ardeau adesea, încinși de febră, niciodată nu-i trecuse până acum prin minte vreun gând ca acela pe care i-l deșteptaseră acum cuvintele Evei.

Fost-a vreodată pe lume un copil ca Eva? Firește. Dar numele acestor copii sunt totdeauna săpate pe pietrele funerare. Zâmbetul lor dulce, privirile lor nevinovate, vorba și purtarea lor neasemuită sunt comori îngropate în inimile pline de dor. În câte familii nu se întâmplă să auzi adesea că toate virtuțile și gingășia celor rămași în viață nu sunt nimic pe lângă farmecul deosebit al cuiva care nu mai este!

E ca și cum cerul ar avea un mănunchi de îngeri al căror rol este numai să sălășluiască o vreme pe pământ și să se facă îndrăgiți de inimile nestatornice ale muritorilor, ca să le ducă apoi cu ei, în zbor, în lăcașul divin.

Când în privirile copilului strălucește o adevărată iluminare, când sufletul lui suav se dezvăluie în cuvinte

mai gingașe și mai înțelepte decât ale celorlalți de o seamă cu el, nu spera să-l poți păstra; căci el poartă pecetea divină și scânteia nemuririi îi răzbate în priviri!

Întocmai așa te duci și tu, Eva preaiubită, stea curată a căminului tău, iar cei cărora le ești atât de dragă nu bănuiesc nimic.

Dialogul dintre Tom și Eva fu întrerupt de domnișoara Ophelia, care o chema în grabă pe fetiță.

— Eva, Eva, s-a înnoptat, nu vezi, fetițo? Nu mai sta pe-afară!

Eva și Tom intrară repede în casă.

Domnișoara Ophelia avea o experiență îndelungată și multă pricepere în îngrijirea bolnavilor.

Era de fel din Noua Anglie și cunoștea prea bine primele semne înșelătoare ale acestei boli perfide, care seceră atâtea vieți curate și frumoase, punându-le pecetea de neînălțurat a morții, înainte chiar ca un singur țesut al corpului omenesc să pară atins.

Ophelia observase acea ușoară tuse uscată și o îngrijoraseră obrajii din ce în ce mai aprinși ai fetiței; nici privirea strălucitoare, nici ușoara însuflețire pe care o provoca febra n-o putuseră înșela.

Încercă să-i împărtășească lui Saint Clare temerile sale, dar acesta îi răspunse cu un ton supărat, care nu semăna deloc cu nepăsarea și buna lui dispoziție obișnuită.

— Nu mai croncăni, verișoară, nu pot să sufăr văicărelile astea! Nu vezi că fetița crește? Copiii slăbesc întotdeauna în perioada de creștere!

— Dar tușea asta neplăcută?

— Fleacuri! N-are nimic. Probabil că a răcit puțin.

— Bine, dar așa s-a întâmplat și cu Eliza June și EUen și Marie Sanders.

— Încetează odată cu sperietorile. Voi, femeile în vârstă, ajungeți cu timpul grozav de deștepte: e de ajuns

ca un copil să strănute sau să tușească puțin, ca să vi se pară că cine știe ce-o să i se întâmple. Ai grijă de copilă, ferește-o de aerul rece, n-o lăsa să se joace din cale-afară de mult și n-o să i se întâmple absolut nimic.

Cu toate acestea, Saint Clare începu să dea semne de neliniște și nervozitate. O urmărea pe Eva cu înfrigurare zi de zi și repeta cu stăruință că „fetița era cât se poate de bine”, că tușea ei n-avea absolut nicio însemnătate, că era provocată doar de vreo indispoziție stomacală, cum se întâmplă adesea la copii. Stătea însă în preajma ei mai mult ca înainte, o lua mai des cu el la călărie și venea acasă în fiecare zi cu câte o rețetă sau un întăritor... nu pentru că fetița ar fi avut nevoie de așa ceva, spunea el, dar pentru că, oricum, nu putea să-i facă niciun rău”.

Adevărul e că, pe zi ce trecea, ceea ce-l înspăimânta mai mult decât orice era maturitatea de gândire și de simțire a fetiței.

Deși Eva își păstra toată prospețimea și grația copilăriei, i se întâmpla ades să arunce fără să vrea câte un cuvânt care dovedea o gândire atât de profundă, o înțelepciune atât de nefirească pentru vârsta ei, încât părea cu adevărat inspirată.

În asemenea momente, Saint Clare se îngrozea și o strângea în brațe, ca și cum îmbrățișarea lui duioasă ar fi putut s-o salveze; și o hotărâre sălbatică i se zbătea în piept: s-o păstreze, să nu-i dea drumul niciodată.

Fetița părea preocupată numai de acțiuni caritabile, izvo-râte din bunătate și iubire.

Fusese întotdeauna generoasă, dar acum avea o înțelepciune de femeie matură, o atenție emoționantă față de cei din jurul ei, care fu curând observată de toată lumea.

Îi plăcea și acum să se joace cu Topsy și cu ceilalți copii de culoare; părea însă că participă la jocurile lor mai

mult ca spectator; uneori râdea timp îndelungat de năzdrăvăniile lui Topsy; apoi, deodată, fața i se adumbrea, privirile i se încetșau și rămânea pe gânduri.

— Mamă, îi spuse ea într-o zi pe neașteptate maică-sii, aici de ce nu-i învățăm pe servitorii noștri să citească?

— Ce întrebare, fetișo! Nimeni nu face asta.

— Și de ce nu? stăruie Eva.

— Pentru că lor cititul nu le aduce niciun folos. Nu-i ajută să lucreze mai bine, și doar pentru asta sunt făcuți.

— Dar ar trebui să citească Biblia, mamă, ca să afle care este voia Domnului.

— Atâta cât au ei nevoie, pot ruga pe altcineva să le citească.

— Eu cred, mamă, că fiecare ar trebui să citească singur Biblia. De foarte multe ori au nevoie de ea, când nu e nimeni pe lângă ei care să le-o poată citi.

— Ești un copil ciudat, Eva, îi spuse mama ei.

— Domnișoara Ophelia a învățat-o pe Topsy să citească, continuă Eva.

— Da, și vezi bine ce mult îi folosește! Topsy e cea mai rea creatură pe care am întâlnit-o în viața mea!

— Uită-te și la biata Mammy! zise Eva. îi place mult de tot Biblia și ar dori grozav să știe să citească. Ce are să facă atunci când eu n-am să mai pot să-i citesc?

Marie făcea ordine într-un sertar, în timp ce vorbea.

— Uite ce, Eva, în curând o să ai alte lucruri la care să te gândești, în afară de a citi servitorilor Biblia. Firește că nu e rău să le citești Biblia, am făcut-o și eu când măsim țeam mai în putere, dar când ai să începi și tu să te gătești și să ieși în lume, n-ai să mai ai timp deloc. Privește, adăugă ea, bijuteriile astea ți le dau ție când o să-ți faci intrarea în lume. Le-am purtat la primul meu bal. Află, Eva, că am făcut senzație.

Eva luă cutia cu bijuterii și scoase dinăuntru un șirag

de diamante.

Ochii ei mari, gânditori, erau pironiți asupra bijuteriilor, dar se vedea limpede că medita la altceva.

— Ce nepăsătoare pari, fetițo! zise Marie.

— Valorează mulți bani toate astea, mamă?

— Firește. Tata le-a comandat în Franța. Valorează o mică avere.

— Mi-ar plăcea să fie ale mele și să pot face cu ele tot ce poftesc, spuse Eva.

— Și ce-ai face?

— Le-aș vinde, aș cumpăra un loc în statele libere, aș duce toți negrii noștri acolo și aș angaja profesori care să-i învețe să scrie și să citească.

Eva se opri, întreruptă de hohotul de râs al mamei ei:

— Să înființezi un internat! Nu cumva i-ai învăța să cânte și la pian, și să picteze pe catifea?!

— I-aș învăța să citească Biblia, să-și scrie și să-și citească un scrisorile, spuse Eva hotărâtă. Îmi dau seama cât de greu le este să nu poată face nimic din toate aceste lucruri. Asta o simte și Tom, și Mammy, și foarte mulți dintre ei. Cred că nu e bine.

— Haide-haide, Eva, tu nu ești decât un copil! Habar n-ai de ce spui, zise Marie. Afară de asta, m-a apucat durerea de cap din cauza vorbăriei tale.

Marie avea întotdeauna o migrenă la îndemână pentru orice discuție care nu-i convenea.

Eva ieși tiptil din cameră; din ziua aceea începu însă cu râvnă lecțiile de citire cu Mammy.

CAPITOLUL XXIII Henrique

Cam în aceeași perioadă, Alfred, fratele lui Saint Clare, însoțit de fiul său cel mai mare, un băiat de doisprezece ani, petrecu câteva zile, e pe malul lacului.

Cei doi frați constituiau o plăcută, dar bizară excepție de la regulile naturii, care în loc să-i plămădească la fel, îi

făcuse deosebiți în toate privințele. Păreau însă uniți printr-o legătură trainică, printr-o prietenie neobișnuit ide strânsă.

Acum, hoinăreau braț la braț, pe aleile și potecile grădinii; Augustin, mlădios și delicat, cu figura vioaie și nobilă, cu ochii albaștri și părul auriu; Alfred, bine legat, cu înfățișarea hotărâtă, cu ochii negri și mândri, cu un profil roman.

Fiecare își bătea joc de plăcerile și obiceiurile celuilalt, ceea ce nu le știrbea câtuși de puțin plăcerea de a fi împreună; părea că ceea ce îi apropia mai mult, în realitate, era tocmai contrastul dintre ei, aidoma atracției dintre polii opuși ai unui magnet.

Henrique, fiul cel mai mare al lui Alfred, cu ochi negri, trăsături nobile, vioi și inteligent, păru fermecat de la început de grația verișoarei lui, Evangeline.

Eva avea un căluț favorit, alb ca zăpada, blajin ca și micuța lui stăpână, cu pasul lin ca legănarea păsării în zbor; Tom îl aduse în dreptul terasei din spatele casei, în timp ce un tânăr mulatru, cam de treisprezece ani, ducea un căluț negru, arab, cumpărat din străinătate cu mare cheltuială pentru Henrique, care se fălea grozav cu el. Băiatul făcu câțiva pași și luă hățurile din mâinile micului argat, examinând calul cu atenție.

— Ce-i asta, Dodo, câine puturos? strigă el, întunecându-se deodată la față. Nu mi-ai țesălat calul azi-dimineață.

— Ba da, stăpâne, spuse Dodo, umil. Praful ăsta nu mai iese; i-a intrat în piele.

— Ține-ți gura, nemernicule! strigă Henrique, ridicând mânios cravașa. Îndrăznești să mai și vorbești?

Băiatul era un mulatru frumos, înalt cât Henrique, cu ochii strălucitori și fruntea înaltă, îndrăzneată, peste care atârnavu șuvițe de păr creț. Avea sânge de alb în vine,

judecând după roșeața puternică ce-i colora obrajii și după scânteierea privirilor, în timp ce încerca nerăbdător să se dezvinovățească.

— Domnule Henrique... începu el.

Henrique îl lovi însă cu cravașa peste față și, apucându-l de mână, îl trânti în genunchi și îl bătu până ce osteni.

— Așa, câine nerușinat! Acum o să ai atâta minte ca să nu mai răspunzi când îți vorbesc? Du înapoi calul și curăță-l cum trebuie. Te învăț eu să-ți cunoști lungul nasului!

— Tinere stăpân, zise Tom, Dodo voia să-ți spună că acest cal s-a tăvălit când îl aducea din grajd, atât e de nărvaș, și din cauza asta s-a prins așa de tare praful de el. Chiar eu am supravegheat țeșălarea lui.

— Ține-ți gura, când nu ești întrebat! spuse Henrique, făcând stânga-mprejur și urcând câteva trepte ca să vorbească cu Eva, care stătea în picioare, îmbrăcată în costum de călărie, îmi pare foarte rău, scumpă verișoară, că ai așteptat din pricina acestui tâmpit, zise el. Hai să stăm aici pe bancă, până vin caii. Dar ce-i cu tine, verișoară? De ce ești atât de palidă?

— Cum ai putut să fii atât de rău și de crud cu bietul Dodo? întrebă Eva.

— Crud, rău! exclamă băiatul, sincer uluit. Ce vrei să spui cu asta, dragă Eva?

— Te rog să nu-mi zici „dragă” când ai asemenea purtări, îi răspunse Eva.

— Nu-l cunoști pe Dodo, verișoară dragă. Cu el n-o scoți altfel la capăt; umblă numai cu minciuni și cu tot felul de scuze. Singurul mijloc ca să-l pui cu botul pe labe e să nu-l lași să deschidă gura: tăticu' așa face.

— Dar unchiul Tom zicea că acum a fost o întâmplare nenorocită, și el nu minte niciodată.

— În cazul ăsta, unchiul Tom e un negru cu totul neobișnuit, spuse Henrique. Dodo trânteste câte o minciună la fiecare cuvânt.

— Îl silești să te înșele de frică, dacă te porți atât de crud cu el.

— Ce-i cu tine, Eva, ai o adevărată slăbiciune pentru Dodo; ai să mă faci gelos.

— L-ai bătut și n-o merita!

— O, se întâmplă câteodată s-o merite și să nu pătească nimic. Dodo nu ia niciodată în nume de rău câteva zgârieturi; are destulă minte, crede-mă; dar n-am să-l mai bat în fața ta, dacă asta-ți face rău.

Eva nu fu mulțumită cu răspunsul, dar i se păru de prisos să mai încerce a-l face pe vărul ei să-i înțeleagă sentimentele. Curând, Dodo se întoarse cu caii.

— Bravo, Dodo, de data asta e destul de bine, spuse mai binevoitor tânărul lui stăpân. Vino-ncoace acum și ține calul domnișoarei Eva, până când o urc eu în șa.

Dodo se apropie de căluțul Evei. Părea tulburat și se vedea că plânsese. Henrique, care se fălea cu galanteria lui, o urcă pe verișoară lui cu ușurință în șa și-i dădu hățurile. Dar Eva se plecă spre Dodo, care stătea de partea cealaltă a calului, și-i spuse:

— Mulțumesc, Dodo, ești un băiat bun.

Dodo privi uluit chipul gingaș al fetei și sângele i se urcă în obraji, iar ochii i se umplură de lacrimi.

— Vino aici, Dodo! strigă atunci, poruncitor, stăpânul lui. Dodo alergă și-i ținu calul, în timp ce Henrique încăleca.

— Ține un ban, Dodo, să-ți iei acadele, adăugă Henrique.

Du-te și cumpără-ți!

Și Henrique o porni în trap, în urma Evei.

Dodo rămase cu privirile ațintite asupra celor doi

copii: unul îi dăduse bani, celălalt – ceva la care râvnea cu mai mult nesaț: o vorbă bună, spusă cu blândețe. Dodo fusese luat de lângă mama lui de numai câteva luni. Stăpânul său îl cumpărase la un târg de sclavi, pentru înfățișarea lui mândră, gândindu-se că se potrivește de minune să îngrijească de un cal frumos. Și acum își făcea ucenicia sub bici.

Frații Saint Clare urmăriseră scena bătaii din capătul celălalt al grădinii.

Augustin se înroși la față, dar se mulțumi doar să remarce cu sarcasmul lui obișnuit:

— Asta este ceea ce numim noi educație republicană, nu-i așa, Alfred?

— Henrique e îngrozitor când își pierde cumpătul.

— Presupun că tu socotești asta instructiv pentru el! zise sec Augustin.

— Chiar dacă aș socoti altminteri, n-aș avea ce face, Henrique e ca o furtună: mama lui și cu mine am renunțat de mult să încercăm să-l mai schimbăm. Cât despre Dodo, e un adevărat drăcușor, nici cu bătaia nu-l strunești.

— Și bătaia i-o dai ca să-l înveți pe Henrique primul principiu al catehismului republican: „Toți oamenii sunt liberi și egali prin naștere”.

— Prostii! spuse Alfred. Încă unul din sentimentalismele și gogorițele franțuzești ale lui Tom Jefferson *1*. E pur și simplu caraghios că nu ne-am descotorosit până astăzi de o asemenea moștenire.

1 Tom Jefferson – al treilea președinte al Statelor Unite. A fost unul din fondatorii partidului democrat.

— Nu-i așa? făcu Saint Clare ironic.

— E tot mai limpede, continuă Alfred, că nu toți oamenii s-au născut liberi și egali, ci dimpotrivă. În ce mă privește, jumătate din această vorbărie republicană mi se pare curată înșelătorie. Oamenii instruiți, inteligenți,

bogați, rafinați sunt cei care ar trebui să aibă drepturi egale, nu „la canaille”.

— Bineînțeles, totul este să poți face ca și „la canaille” să fie de aceeași părere, spuse Augustin. În Franța și-a luat o dată revanșa.

— Sclavii nu trebuie lăsați să ridice capul, ci ținuti din scurt în mod consecvent și permanent; eu așa aș face, declară Alfred, bătând cu putere din picior, ca și cum ar fi strivit pe cineva.

— O să fie o mare catastrofă când o să ridice capul, zise Augustin, ca în San Domingo, de pildă.

— Prostii, exclamă Alfred, vom avea grijă să nu se întâmple la noi una ca asta. Trebuie să combatem toată vorbăria goală care se vântură în ultimul timp despre educație și înălțare morală; clasele de jos nu trebuie educate.

— Asta nu este în funcție de dorința noastră, replică Augustin. Ele se vor educa în orice caz, dar depinde de noi cum o să le îndrumăm. Sistemul nostru e de a le educa în spiritul barbariei și brutalității. Noi distrugem toate legăturile omeniei și-i transformăm în bestii sălbatice; și dacă vor dobândi o superioritate asupra noastră, se vor purta ca atare.

— Nu vor avea niciodată superioritate asupra noastră.

— Ai dreptate, spuse Saint Clare, dă drumul la abur. Închide supapa de ieșire, așază-te pe ea și așteaptă să vezi unde ai să ajungi.

— Bine, bine, o să vedem. Nu mă tem să mă așez pe supapă, atâta timp cât capacele sunt puternice și mașinăria merge bine.

— Tot așa gândeau și nobilii din vremea lui Ludovic, al XVI-lea și la fel socotește astăzi Austria și Pius al IX-lea; și într-o bună dimineață s-ar putea să vă întâlniți cu toții în

aer! Când o să explodeze cazanul!

— *Dies declarabit*, râse Alfred.

— Ascultă ce-ți spun, stăruie Augustin. Dacă există în vremea noastră ceva care să se manifeste cu puterea unei legi

Ine, e faptul că masele or să se ridice și clasele subjugate i devină clase stăpânitoare.

— Asta-i una din gogorițele voastre republicane, Augustin.

D «ce nu te-ai urcat niciodată la tribună? Ai putea deveni un estit orator de mase. În tot cazul, nădăjduiesc să fiu mort te de a apuca veacul maselor tale scârboase.

— Scârboase sau nu, te vor conduce când le va sosi vremea fi vor fi exact așa cum au fost crescute. Nobilimea franceză i preferat și ea să aibă un popor de „sans culottes” și a îi în schimb o guvernare a „sans culottes”-ilor, după pofta iii. Poporul din Haiti...

— Încetează, Augustin! Crezi că n-am auzit vorbindu-se tul despre insula asta dezgustătoare? Haitienii nu erau ungho-saxoni; dacă ar fi fost așa, se schimba povestea. Anglo-Kuxonii sunt rasă stăpânitoare în lume, și așa trebuie să fie.

— Sclavii noștri au acum o proporție destul de mare de

Inge anglo-saxon. La mulți dintre ei, sângele african adaugă în un fel de ardoare și exaltare tropicală fermității și prulentei noastre calculate. Dacă va veni vreodată ceasul celor

San Domingo, sângele anglo-saxon ar fi preponderent.

lorii bărbaților albi, în sufletul cărora freamătă toate simintele noastre trufașe, nu vor mai fi vânduți, cumpărați, iercializați. Se vor ridica și vor atrage în iureșul luptei și be cei din rasa mamelor lor.

— Haida de! Prostii!

— Știi, spuse Augustin, e o vorbă veche în legătură cu ic. ta: „Cum a fost pe vremea lui Noe, așa va fi: au mâncat, au băut, au sădit, au clădit și nimic n-au știut până ce a dat lui peste ei”.

— Cu talentul tău, Augustin, ai putea face un turneu de pagandă, spuse Alfred râzând. Dar nu te teme pentru noi; tul de proprietate este unul din punctele noastre tari. rea e a noastră. Rasa asta de sclavi, spuse el bătând din picior, e sub călcâiul nostru și acolo va rămâne! Avem destulă energie să păzim praful de pușcă.

— Copiii educați ca Henrique al tău vor ști să păzească minunat depozitele voastre cu praf de pușcă, observă Augustin. Au atâta calm și sânge rece! „Cei ce nu știu să se conducă pe ei înșiși, nu știu să conducă nici pe alții”, glăsuiește proverbul.

— Este într-adevăr oarecum îngrijorător, zise Alfred dus pe gânduri. Fără îndoială că sistemul nostru de educație prezintă destule deficiențe. El dă prea mult câmp liber pasiunilor, care, într-un climat ca al nostru, sunt oricum destul de violente. Henrique mă neliniștește. Are un suflet generos, dar când se enervează devine ca un foc de artificii. Cred că am să-l trimit la școală în Nord, unde oamenii sunt mai deprinși să se supună și unde va veni în contact mai mult cu cei de o seamă cu el decât cu cei inferiori.

— Având în vedere că educarea copiilor constituie una din principalele activități ale speciei umane, găsesc că sistemul nostru nu prea dă roade acolo, spuse Augustin.

— Din unele puncte de vedere da, din altele nu, replică Alfred. Sistemul acesta dezvoltă la băieți vitejia și curajul. Spectacolul viciilor unei rase decăzute stimulează virtuțile opuse acestor vicii. Cred că Henrique a căpătat acum în mare măsură simțul frumosului și al adevărului,

tocmai cunoscând minciuna și înșelăciunea, trăsăturile specifice sclavilor

— Ai asupra acestei probleme o concepție pur creștinească, surâse Augustin batjocoritor.

— Creștinească sau nu, e totuși justă; și în fond nu mai puțin creștinească decât atâtea alte lucruri pe lume.

— În privința asta poate că ai dreptate, spuse Saint Clare.

— Ascultă, Augustin, ce rost are să mai batem câmpii? Am vorbit de sute și sute de ori despre același lucru. Ce-ai zice de o partidă de table?

Cei doi frați urcară sprinteni treptele verandei. Iată-i așezați acuma în fața unei măsuțe de bambus, cu o cutie de table între ei. În timp ce-și aranjau piesele, Alfred reîncepu:

— Ascultă, Augustin, dacă aș gândi ca tine, cred că aș tăce ceva.

— Nu mă miră, faci parte din categoria oamenilor de acțiune. Dar ce-aș putea să întreprind?

— Să ridici nivelul servitorilor tăi, ca să fie un model pentru ceilalți, replică Alfred cu un zâmbet ușor disprețuitor.

— E ca și cum ai prăvăli peste ei muntele Etna și le-ai spune să facă drepti: cam asta înseamnă să-mi ceri să ridic nivelul de trai și nivelul cultural al servitorilor mei, în timp ce întreaga societate îi sugrumă sub călcâiul ei, căci un singur om nu se poate împotrivi acțiunii unei comunități întregi. Pentru a fi eficace, educația trebuie să fie etatizată, or, ca să devină un curent de opinie publică, trebuie să se bucure de o aprobare aproape unanimă.

— Tu dai primul, spuse Alfred, și cei doi frați se adânciră curând în joc și nu mai scoaseră niciun cuvânt, până când pe sub balcon se auzi tropotul cailor.

— Uite, se întorc copiii, spuse Augustin, ridicându-se.

Privește, Alf! Ai mai văzut vreodată ceva atât de frumos?

În adevăr, era o priveliște minunată. Henrique, cu fruntea sa îndrăzneată, cu părul negru și buclat și obrajii aprinși, râdea vesel, aplecându-se în trapul calului său către verișoara lui cu părul auriu. Aceasta era îmbrăcată într-un costum de călărie albastru, cu o bonetă de aceeași culoare pe cap.

Erau îmbujorați la față din pricina mișcării în aer liber. Pielea Evei devenise neobișnuit de străvezie, iar părul auriu căpătase mai multă strălucire.

— Doamne Dumnezeule! Ce frumusețe încântătoare! exclamă Alfred. Ascultă, Augustin, copila asta va zdrobi în curând multe inimi!

— Mă tem și eu, Dumnezeu știe de ce! spuse Saint Clare cu bruscă amărăciune, alergând ca să-i ajute să coboare de pe cal.

— Eva, scumpa mea, ești tare obosită? o întrebă el, strângând-o în brațe.

— Nu, taticule, răspunse fetița; respirația ei scurtă și greoaie îl îngrijoră însă pe părinte.

— De ce ai galopat, draga mea? Știi că-ți face rău.

— M-am simțit atât de bine, taticule, și mi-a plăcut așa de mult, că am uitat.

Saint Clare o luă în brațe, o duse în salon și o întinse pe un divan, apoi se duse la Henrique:

— Te rog să fii atent cu Eva, Henrique; să nu galopezi când ești cu ea.

— Am să-i port de grijă, spuse Henrique, așezându-se și el pe divan și luând-o pe Eva de mână.

În curând, Eva se simți mai bine. Tatăl și unchiul ei își re-luară partida, iar copiii rămaseră singuri.

— Știi, Eva, îmi pare grozav de rău că tata stă numai două zile aici! N-am să te mai văd iarăși o veșnicie! Dacă aș sta cu tine, aș încerca să fiu cumsecade și să nu-i caut

gâlceavă lui Dodo. Nu vreau să mă port urât cu el, dar sunt prea repezit. Cu toate astea, nu sunt rău cu el; îi dau din când în când și câte o para; și după cum vezi, e binișor îmbrăcat. Una peste alta, cred că lui Dodo îi merge destul de bine.

— Crezi că ți-ar merge bine dacă n-ai avea în preajma ta pe nimeni pe lume care să te iubească?

— Eu? Nu, firește că nu.

— L-ai despărțit pe Dodo de toți ai lui. Acum nu mai are cine să-l iubească. Cine s-ar putea simți bine așa?

— Ce pot să-i fac? Pe maică-sa nu știu de unde s-o iau; iar eu, unul, nu pot să-l iubesc; și nici alții, după cât știu.

— De ce nu poți? Întrebă Eva.

— Să-l iubesc pe Dodo! Cum poți să-mi ceri una ca asta, Eva?! Ar putea cel mult să-mi placă. Dar nimeni nu-și iubește servitorii.

— Ba eu, da.

— Ciudat!

— Nu stă scris în Biblie că trebuie să iubim pe aproapele nostru?

— Biblia! În Biblie sunt scrise multe, dar nimeni nu le ia în serios! Știi prea bine, Eva.

Eva nu răspunse; rămase gânditoare.

— În orice caz, dragă vere, zise ea, iubește-l pe bietul Dodo și fii bun cu el; fă-o pentru mine.

— Aș putea iubi orice pe lume, de dragul tău, scumpă ve-rișoară; ești cea mai drăguță fată pe care am întâlnit-o vreodată!

Și Henrique vorbi cu atâta pasiune, încât se îmbujora. Eva îl ascultă foarte calmă, cu naturalețea ei obișnuită. Se mulțumi doar să constate;

— Îmi pare bine, dragă Henrique. Sper că o să-ți amintești de rugămintea mea.

Clopoțelul care anunță ora mesei puse capăt discuției.

CAPITOLUL XXIV Presimțiri

DOUĂ ZILE MAI TÂRZIU, Alfred și Augustin se despărțiră; Eva se ostenise peste puterile ei și începuse să slăbească văzând cu ochii.

Saint Clare încuviință în sfârșit să se ceară sfatul unui medic; până acum se împotrivise cu încăpățănare, fiindcă însemna să recunoască un adevăr neplăcut.

Dar Eva se simțea atât de prost de câteva zile, încât trebui să fie reținută în casă și doctorul fu chemat.

Marie Saint Clare nu dăduse nicio importanță sănătății din ce în ce mai subrede a copilei, nu observase că puterile îi slăbeau neconținut; era preocupată de studierea unor noi „afecțiuni”, de care pretindea că suferă ea însăși.

Marie avea convingerea că nimeni nu era și nu putea fi atât de suferind ca dânsa și așa de răbdător la boală cum era ea; de aceea nu-i venea să creadă că altcineva în jurul ei ar putea să fie bolnav. Dacă cineva se jeluia, era sigur întotdeauna că nu era vorba decât de lene sau lipsă de voință, și că numai dacă ar fi avut o boală ca a ei și-ar fi dat seama că în adevăr suferă.

În zadar încercase domnișoara Ophelia în câteva rânduri să trezească în sufletul ei de mamă unele temeri în legătură cu starea Evei.

— Nu văd ce ar pute-o supăra pe fetiță: zburdă și se joacă tot timpul, spunea ea.

— Dar tușește!

— Tușește?! Tocmai mie ți-ai găsit să-mi vorbești despre tuse! Eu am tușit de când mă știu! Când eram de vârsta Evei, bănuiam că-s ofticoasă. Mammy mă veghea noapte de noapte. Tușea Evei e un fleac.

— Da, dar slăbește pe zi ce trece și respiră greu!

— Ia te uită! Eu am avut asta ani și ani de-a rândul: e numai de natură nervoasă.

— Noaptea transpiră tare!

— Eu transpir noaptea încă de acum zece ani. Uneori mă scol și cămașa e udă leoarcă; niciun colțișor nu e uscat, iar cearșafurile sunt așa de ude, că Mammy trebuie să le pună dimineata la soare. Eva nu transpiră ca mine.

Un timp, Ophelia nu-i mai aminti de boala Evei. Acum însă, când Eva se simțea tot mai prost și fu chemat doctorul, Marie își schimbă deodată atitudinea.

— Știam, se tânguia dânsa, am simțit întotdeauna că sunt sortită să fiu cea mai nenorocită dintre mame.

Așa suferindă, pretindea ea, trebuia să vadă cum se stinge sub ochii ei unicul și dragul său copil. Și obsedată de această nenorocire, Marie o punea noaptea pe fugă pe Mammy, țipa la toată lumea și muștruluia întruna pe fiecare servitor, cu mai multă energie ca oricând.

— Nu vorbi așa, Marie dragă! o dojenea Saint Clare. N-ar trebui să te resemnezi atât de repede.

— Nu cunoști simțămintele unei mame, Saint Clare. Nu m-ai înțeles niciodată și nu mă înțelegei nici acum.

— De ce vorbești ca și cum totul ar fi pierdut?

— Nu pot să iau lucrurile la fel de ușor ca tine. Saint Clare. Dacă unicul tău copil e într-o stare atât de îngrijorătoare și te porți așa, eu nu pot să fiu la fel. E o lovitură prea puternică pentru mine, după tot ce am avut de suferit până acum.

— E drept! Eva e foarte plăpândă! Asta am știut-o întotdeauna! replică Saint Clare. A crescut prea repede și asta a vlăguit-o; starea ei e gravă. Dar acum este istovită și de arșița de afară, de emoție și de eforturile pe care le-a făcut cât a fost vărul ei aici. Doctorul crede că mai sunt speranțe.

— Bine de tine! Vezi numai părțile bune! E o

adevărată fericire să fii lipsit de sensibilitate! Mi-aș dori și eu să nu mă mai frământ atâta! Îmi face tare rău! Aș fi mulțumită să pot lua lucrurile la fel de ușor ca voi, ceilalți.

Și „ceilalți” erau pe deplin îndreptățiți să dorească același lucru, căci Marie făcea din noua ei nenorocire o pricină pentru a-i exaspera în fel și chip pe toți cei din jurul ei.

Fiecare cuvânt rostit, fiecare inițiativă luată constituia pentru Marie o nouă dovadă că era înconjurată de ființe fără suflet, nesimțitoare, care nu dădeau nicio atenție necazurilor ei. Biata Eva o auzea câteodată pe Marie jeluindu-se; fetița plângea atunci cu lacrimi amare de mila maică-sii și de necaz că o făcea să sufere atât de mult.

Peste o săptămână sau două se putu constata o simțitoare ameliorare în evoluția stării ei; era una dintre acele înșelătoare perioade de calm ale acestei boli neiertătoare, care amăgește adesea inimile sensibile chiar atunci când suferindul se află aproape de mormânt.

Eva începu din nou să se plimbe prin grădină și pe terasă, era veselă și zburdalnică; ceea ce îl făcu pe taică-său să creadă - nespus de fericit - că în curând fetița se va înzdrăveni cu totul. Domnișoara Ophelia și doctorul nu se lăsau însă înșelați de acest armistițiu amăgitor. Un singur suflet afară de ei mai păstra aceleași îndoieli: sufletul Evei. Ce glas șoptește oare sufletului câteodată - atât de liniștit și de limpede - că popasul lui pe pământ se apropie de sfârșit? Să fie oare tainicul instinct al vitalității care se stinge, sau

Înfiorarea neașteptată a sufletului care simte că se apropie nemurirea?

Oricum ar fi, Eva nutrea o senină și molcomă siguranță că Cerul era aproape; era senină ca lumina unui asfințit, ca strălucirea blindă a toamnei. Și fetița era cu

inima împăcată; nu o neliniștea decât gândul la cei cărora le era nespus de dragă și despre care știa că vor fi atât de nenorociți.

Deși înconjurată cu nespusă duioșie, deși viața îi dăruia tot ce dragostea și bogăția pot oferi mai bun și mai frumos, fetița se gândea la apropierea morții fără nicio părere de rău.

În paginile Bibliei în lectura căreia se cufundase atât de des împreună cu bătrânul ei prieten, întâlnise imaginea celui care iubea copiii; adânc emoționată, în timp ce visa cu ochii deschiși, el încetase de a mai fi pentru dânsa o făptură din trecutul îndepărtat, devenind o realitate vie, atotcuprinzătoare. Dragostea lui avea o duioșie supranaturală, care-i încălzea sufletul de copil. La el spunea ea că se duce, în împărăția lui.

Și cu toate acestea, se gândea cu tristețe și dor la tot ce avea să lase în urmă. În primul rând, la tatăl ei, căci, fără să-și dea seama limpede, Eva simțea instinctiv că pentru el ea este totul.

Ținea, firește, și la mama ei, căci era o fire iubitoare; egoismul Mariei nu făcea însă decât să o întristeze și să o uimească. Avea acea încredere caracteristică copiilor, care nu vor să-și închipuie că mama lor ar putea să greșescă vreodată! Erau unele lucruri pe care Eva nu le înțelegea; dar trecea repede peste ele, gândindu-se că era totuși mama ei, pe care o iubea din toată inima.

Îi era apoi milă și îi compătimea pe devotații și dragii ei servitori, care o iubeau ca pe lumina zilei! Copiii nu sunt îndeobște înclinați spre generalizare; dar Eva era neobișnuit de precoce, și toate relele și nedreptățile orânduirii în care trăia, atât cât putuse ea să constate, i se întipăriseră adânc în minte.

Simțea dorința nelămurită de a face ceva pentru oamenii aceștia, de a-i salva, de a contribui la fericirea lor;

de a-i ajuta nu numai pe ei, ci și pe toți cei de condiția lor socială; dar această năzuință contrasta jalnic cu propria ei făptură nevolnică, firavă.

— Unchiule Tom, eu știu de ce Iisus voia să moară pentru noi, spuse ea într-o zi, în timp ce citea prietenului său.

— De unde știi?

— Pentru că și eu am simțit același lucru.

— Cum asta, domnișoară Eva? Nu pricep.

— N-aș putea să-ți explic. Ții minte ființele acelea sărmane de pe vapor, de care ne-am apropiat împreună într-o zi? Erau copii rămași fără de mamă, soții care-și pierduseră bărbații, femei care plângeau după fiii lor. Și biata Prue! Ce îngrozită am fost când am auzit ce i s-a întâmplat! Ei bine, și atunci, și de multe alte ori am simțit că aș fi bucuroasă să mor, dacă murind aș pune capăt tuturor acestor nenorociri. Mi-aș da viața bucuroasă pentru ei! Da, Tom, dacă aș putea să-i ajut! spuse fetița cu însuflețire, luându-l de mână.

Tom se uită la Eva cu evlavie, și când plecă de lângă el, chemată de tatăl ei, Tom rămase în genunchi, cu privirile pierdute în urma ei, ștergându-și lacrimile.

— În zadar am încerca să oprim pe domnișoara Eva aci, printre noi, spuse el lui Mammy, care îi ieși în cale puțin după aceea. Cel de Sus și-a pus pecetea pe fruntea ei.

— Da, da, răspunse Mammy, ridicând mâinile cu desperare. Eu am spus întotdeauna asta. Nu a arătat niciodată ca un copil care o să trăiască. Avea întotdeauna ceva ciudat în străfundul ochilor. De câte ori n-am atras atenția stăpânei! Am avut dreptate! Puișorul nostru scump și drag!

Eva urca sprintenă treptele terasei, unde o aștepta tatăl ei. Era într-o după-amiază târzie; razele soarelui

formau un nimb în jurul ei; gingașă, în rochie albă, cu părul auriu și obrajii aprinși, cu ochii neobișnuit de strălucitori din cauza febrei care o măcina, părea o apariție din altă lume.

Saint Clare o chemase să-i arate o statueta pe care o cumpărase pentru ea, dar când o văzu de aproape, înfățișarea ei îl impresiona dureros.

Există o anumită frumusețe - de o delicatețe suavă - care face rău celui ce o contemplă. Tatăl Evei o strânse deodată în brațe și uită aproape cu desăvârșire ceea ce avea să-i spună.

— Eva, draga mea, te-ai simțit mai bine zilele astea? Nu-i așa?

— Tăticule, zise copila pe neașteptate, cu o voce fermă, voiam de mult să-ți spun unele lucruri. Aș prefera să ți le spun acum, cât mai am putere.

Saint Clare începu să tremure. Eva i se așeză pe genunchi, își puse capul pe pieptul lui și continuă:

— E în zadar, tăticule, să-ți mai ascund adevărul; în curând o să vă părăsesc. Plec și n-am să mă mai întorc niciodată.

Eva oftă.

— Haide, micuța mea Eva, vino-ți în fire, o îndemnă Saint Clare tremurând, dar căutând să pară vesel. Ești prea neliniștită și tristă. Alungă gândurile astea negre. Uite! Ți-am cumpărat o statueta.

— Nu, tăticule, stăruie Eva, dând-o ușor la o parte, nu te amăgi singur. Nu mă simt deloc mai bine. Îmi dau seama și știu că în curând am să vă las. Nu sunt nici neliniștită, nici tristă. Dacă n-ai fi tu, tăticule, și prietenii mei, m-aș simți cu adevărat fericită. Vreau să mă duc, mi-o doresc și aștept!

— Dar ce-i cu tine? Ce te-a mâhnit atât, micuța mea dragă? Ai avut tot ce-ar fi putut să te facă fericită.

— Aș vrea mai bine să fiu în cer, deși, numai pentru binele prietenilor mei, aș dori să mai trăiesc. Sunt unele lucruri aici care mă mâhnesc, pe care le găsesc îngrozitoare. Aș prefera să fiu acolo; dar pe tine n-aș vrea să te părăsesc. Simt că mi se rupe inima la gândul ăsta!

— Dar ce te întristează și te îngrozește, Eva?

— Lucrurile rele pe care lumea le face tot timpul. Mi-e milă de bieții noștri negri; ei mă iubesc atât de mult și toți sunt buni și drăguți cu mine. Aș dori, tăticule, să fie liberi cu toții.

— Dar bine, fetițo, nu găsești că sunt destul de mulțumiți acum?

— Gândește-te, tăticule, dacă ție ți s-ar întâmpla vreodată ceva, ce s-ar alege de ei? Există foarte puțini oameni ca dumneata, tăticule. Unchiul Alfred nu e ca dumneata, și nici mama. Amintește-ți și de proprietarii sărmanei Prue. Ce lucruri groaznice pot oamenii să facă!

Și Eva tremura toată.

— Ești prea sensibilă, draga mea copilă. Îmi pare rău că te-am lăsat să asculți toate poveștile astea.

— Tocmai asta mă necăjește, tăticule. Tu vrei să-mi faci o viață fericită; mă păzești de orice necaz, de orice suferință, mă ferești ca să n-aud nici măcar întâmplările triste; și toate astea în timp ce atâtea ființe nenorocite n-au în viață decât necazuri și suferințe. Lucrul acesta este prea egoist. Ar trebui să cunosc și eu necazurile lor, să particip la durerile lor. Toate astea mi-au pătruns întotdeauna adânc, adânc în suflet; m-am gândit mereu la ele. Spune-mi, tăticule, nu există vreo cale pentru a pune pe toți sclavii în libertate?

— E o chestiune destul de grea, draga mea. Nu încapе îndoială că sistemul nostru de guvernare este cât se poate de prost, foarte multă lume socoate așa, și eu însumi aș dori din tot sufletul să nu existe un singur sclav în toată

țara. Dar nu știu ce e de făcut!

— Tăticule, tu ești un om atât de bun, atât de nobil și de milostiv și știi să vorbești așa de frumos; n-ai putea să mergi din casă în casă și să încerci să-i convingi pe oameni să fie drepecți? Când am să mor, tăticule, ai să te gândești la mine și ai să faci asta de dragul meu, nu-i așa? Aș face-o chiar eu dacă aș putea!

— Tu să mori, Eva?! strigă Saint Clare înspăimântat. Te rog, copila mea, nu-mi vorbi așa. Ești tot ce am pe lumea asta.

— Și pentru biata Prue, copilul era tot ce avea mai bun pe lume; și totuși a trebuit să-l audă cum plânge și să nu-i poată face nimic. Tăticule, ființele astea nenorocite își iubesc copiii tot atât de mult cum mă iubești dumneata pe mine. Te rog, fă ceva pentru ele! Biata Mammy, ce mult își iubește și ea copiii! Am văzut-o cum plângea când vorbea despre ei. Și Tom ține la copiii lui! Și e îngrozitor, tăticule, că asemenea lucruri se întâmplă tot timpul.

— Haide, draga mea, îi spuse Saint Clare mângâind-o, am să fac tot ce dorești, numai să nu te necăjești și să nu mai pomenesci de moarte.

— Îmi promiți, dragă tată, că Tom o să-și capete libertatea... se opri o clipă, apoi continuă cu glas șovăitor, imediat după moartea mea?

— Da, scumpa mea; voi face orice, orice îmi ceri.

— Tăticule drag, spuse fetița, lipindu-și obrazii aprinși de ai lui, ce mult aș vrea să plecăm împreună!

— Unde, draga mea? întrebă Saint Clare.

— La Mântuitorul nostru, în casa lui. E atâta liniște și pace acolo! Și atâta iubire!

Fără să-și dea seama, copilul vorbea ca despre o casă în care fusese și pe care o cunoștea bine.

— Nu vrei să mergi, tăticule?

Saint Clare o strânse mai tare la piept, fără să-i

răspundă nimic.

— Ai să vii la mine, zise fetița cu o voce calmă și sigură, pe care o avea de multe ori fără să-și dea seama. Am să vii să te iau. N-am să te uit.

Saint Clare continuă să tacă, ținând nemișcat plăpânda făptură, în timp ce umbrele grave ale serii îi învâluiau din ce în ce mai mult. Nu-i mai putea vedea privirea adâncă, dar vocea ei, ca vocea unui duh, ajungea până la el, parcă ar fi venit de departe; prin mintea lui se perindă, ca într-o viziune a zilei de apoi, întreaga sa viață de până atunci! Rugăciunile și cântecele mamei lui, propriile lui năzuințe de adolescent către bine și frumos, apoi anii de scepticism și plăceri lumești, și ceea ce se cheamă o existență respectabilă. Putem cugeta mult, foarte mult, într-o singură clipă. Lui Saint Clare parcă i se luase un vâl de pe ochi, dar nu spuse nimic; și când se întunecă de tot, luă fetița și o duse la culcare. După ce o așeză în pat, dădu drumul servitoarei, luă copila în brațe și începu să o lege și să-i cante până când adormi.

CAPITOLUL XXV Micul misionar

ERA ÎNTR-O DUMINICA după-amiază. Saint Clare stătea pe terasă, fumând, întins într-un fotoliu de bambus. Marie, lungită pe un divan lângă o fereastră care dădea spre terasă, la adăpostul unei perdele de pânză străvezie ce o ferea de țăntări, abia ținea în mână o carte de rugăciuni frumos legată, pe care se simțea obligată să o citească pentru că era duminică. La drept vorbind, nu făcea decât să moțâie cu cartea deschisă în mână.

Domnișoara Ophelia, după ce întreprinsese unele cercetări și descoperise la câțiva kilometri o mică adunare metodistă, plecă într-acolo cu trăsura, luând-o cu ea și pe Eva. Tom mâna caii.

— Ascultă, Augustin, spuse Marie, trezindu-se din toropeală, trebuie să trimit în oraș după bătrânul meu

doctor; sunt sigură că m-am îmbolnăvit de inimă.

— De ce să mai trimiți după el? Doctorul care o îngrijește pe Eva pare destul de priceput.

— N-am încredere în el când e vorba de ceva mai serios, și pot să spun că în cazul meu e vorba într-adevăr de ceva grav, zise Marie. De două-trei nopți mă gândesc întruna la asta; am dureri grozav de deprimante și unele senzații ciudate!

— Marie, ești nervoasă. Nu cred să fie vreo boală de inimă!

— Bineînțeles, tu nu crezi niciodată, replică Marie. M-așteptam! Pe tine te îngrijorează cea mai mică tuse sau indispoziție a Evei! Dar la mine nu te gândești niciodată!

— Dacă-ți face plăcere să fii bolnavă de immă, am să încerc să te cred. Nu știam însă că ții atât de mult la așa ceva.

— Mă tem să nu regreti când o să fie prea târziu, bombăni

Marie. Dar fie că mă crezi sau nu, ăsta-i adevărul, necazurile cu Eva și eforturile pe care le-am depus din pricina ei au făcut să progreseze boala pe care o bănuiam de mult.

Care erau „sfortările” la care se referea Marie ar fi fost greu de precizat. Saint Clare, ca un ticălos fără suflet ce era, făcu această remarcă în sinea lui, și își fuma mai departe țigara, până când în fața terasei se opri trăsura din care coborâră Eva și Ophelia.

După obiceiul ei, înainte de a scoate vreun cuvânt, Ophelia se duse mai întâi la ea în cameră, să-și lase boneta și șalul. Eva se apropie de Saint Clare, care o chemase, i se așeză pe genunchi și începu să-i povestească cum se desfășurase adunarea metodistă.

În curând, din camera Opheliei, care dădea de asemenea pe terasă, se auziră niște strigăte urmate de

muștrări aspre, ce păreau adresate cuiva dinăuntru.

— Ce drăcovenie o mai fi născocit Topsy? întrebă Saint

Clare. Pot să jur că tot tărăboiul ăsta e din pricina ei.

Îndată apăru și domnișoara Ophelia, indignată la culme, trăgând după ea pe vinovată.

— Vino încoace, zise ea, să te spun stăpânului tău.

— Ce s-a mai întâmplat iarăși? întrebă Augustin.

— S-a întâmplat că nu mai pot să mă mai chinui atâta cu copilul ăsta! întrece orice limită a răbdării! E de-a dreptul de nesuferit. O încuiasem în cameră, dându-i să învețe un cântec; domnișoara n-a găsit altceva mai bun de făcut decât să pândească unde am ascuns cheia, pentru ca apoi să-mi ia dintr-un sertar o garnitură de pălărie, pe care a binevoit să o rupă în bucăți, ca să-și facă o jachetă pentru păpușă. N-am văzut așa ceva în viața mea!

— Ți-am spus, verișoară, interveni Marie, că ai să te convingi până la urmă că aceste creaturi trebuie crescute cu cea mai mare asprime. Dacă ar fi după mine, spuse ea, uitându-se muștrător la Saint Clare, aş pune servitorii să-i dea o bătaie strașnică! I-aș pune s-o bată până n-ar mai putea.

— Sunt convins! spuse Saint Clare. Iată minunata ocârmuire a femeii! N-am întâlnit în viața mea mai mult de zece femei care să nu fie în stare să omoare cu zile un cal sau o servitoare – nu mai vorbesc de un bărbat – dacă ar fi lăsate de capul lor.

— Șovăiala ta nu slujește la nimic. Verișoara e o femeie cu bun-simț și-și dă seama tot atât de bine ca mine că am dreptate.

Domnișoara Ophelia avea resursele de indignare ale unei desăvârșite gospodine; șiretlicurile lui Topsy și stricăciunile pe care le făcea îi stârniseră mânia; adevărul este că multe dintre cititoarele mele ar putea recunoaște

că ar fi reacționat la fel în împrejurări asemănătoare.

Dar Marie depășise măsura și domnișoara Ophelia simți cum i se potolește furia.

— Pentru nimic în lume n-aș admite să fie tratată în felul ăsta, spuse ea, dar crede-mă, Augustin, nu știu ce să mă mai fac cu ea. Am învățat-o, am dăscălit-o, până am obosit; am bătut-o, am pedepsit-o în fel și chip! Totuși nu s-a schimbat câtuși de puțin.

— Vino încoace, Topsy, maimuțico! o chemă Saint Clare.

Topsy se apropie; ochii ei rotunzi, scânteietori, clipeau des, cu o expresie de teamă, păstrându-și însă licărirea lor șăgalnică obișnuită.

— De ce nu ești cuminte? o întrebă Saint Clare, pe care mutra copilului îl înveselea fără să vrea.

— Cred că am suflet rău, așa spune domnișoara Feely, răspunse Topsy „modestă”.

— Nu-ți dai seama cât a făcut domnișoara Ophelia pentru tine? A încercat tot ce i-a stat în putință.

— Da, stăpâne! Uite, fosta mea stăpână spunea tot așa.

Dânsa mă bătea mult mai tare, mă trăgea de păr și mă lovea cu capul de ușă, dar nu ajuta la nimic; cred că dacă mi-ar smulge cineva tot părul din cap, tot degeaba ar fi. Sunt așa de rea!... Ehei! Nu sunt decât un negru! N-ai ce-i face!

— Va trebui să mă dau bătută, zise domnișoara Ophelia. Nu mai pot să-mi sparg atâta capul cu ea.

— Aș vrea să-ți pun doar o întrebare, îi spuse Saint Clare.

— Ce anume?

— Dacă Evanghelia ta e atât de convingătoare încât nu poate salva nici măcar un singur copil păgân pe care îl ai aici, în permanență, sub privegherea ta, la ce bun să

trimiți niște bieți misionari să predice pentru mii de specimene de același fel? Copilul ăsta cred că reprezintă o pildă desăvârșită a ceea ce sunt mii și mii dintre paginii tăi.

Domnișoara Ophelia nu răspunse numaidecât și Eva, care urmărise până atunci scena în tăcere, făcu un semn discret lui Topsy s-o urmeze. Într-un ungher al terasei era o mică seră pe care Saint Clare o folosea ca un fel de cameră de lectură; Eva și Topsy se făcură nevăzute pe ușa ei.

— Ce-o fi având Eva de gând? Întrebă Saint Clare. Mă duc să mă uit.

Apropiindu-se tiptil, tiptil, ridică perdeaua care acoperea ușa de sticlă și se uită înăuntru. Apoi, ducând un deget la buze, îi făcu semn domnișoarei Ophelia să vină să se uite și ea. Cei doi copii puteau fi văzuți din profil, cum stăteau pe podea. Topsy cu obișnuita ei expresie ghidușă și nepăsătoare, iar în fața ei Eva, cu ochii mari, scăldați în lacrimi, îi vorbea cu nestăvilită însuflețire.

— De ce ești atât de rea, Topsy? De ce nu încerci să fii cuminte? Tu nu iubești pe nimeni, Topsy?

— Habar n-am ce-i aia! Eu iubesc doar acadelele! Asta-i tot! spuse Topsy.

— Dar pe tatăl și pe mama ta nu-i iubești?

— N-am avut niciodată așa ceva! Doar v-am mai spus asta, domnișoară Eva.

— Știu, spuse Eva întristată, dar n-ai avut vreun frate, o soră, mătușă sau...

— Nu, nimic n-am avut niciodată, pe nimeni și nimic.

— Dar, Topsy, dacă ai încerca să fii cuminte, ai putea.

— N-aș putea să fiu vreodată altceva decât un negru, oricât de cuminte aș fi, ripostă Topsy. Dacă aș putea să-mi lepăd pielea și să mă fac albă, atunci da, aș încerca.

— Dar ai putea să fii iubită și așa neagră cum ești,

Topsy.

Domnișoara Ophelia te-ar iubi dacă ai fi cuminte.

Topsy chicoti, exprimându-și astfel – după obiceiul ei – neîncrederea.

— Tu nu crezi că am dreptate? întrebă Eva.

— Nu, nu poate să mă suferă, fiindcă-s neagră! mai curând s-ar apropia de o broască râioasă! Nimeni nu-i poate iubi pe negri, și negrii n-au ce să facă! Dar mie puțin îmi pasă, spuse Topsy, începând să fluiera.

— Topsy, sărăcuța de tine, eu te iubesc, spuse Eva cu o neașteptată însuflețire, punându-i mâna albă și subțire pe umăr. Eu te iubesc, pentru că n-ai avut nici tată, nici mamă, nici prieteni, pentru că ai fost un biet copil batjocorit. Te iubesc și vreau să fii bună; sunt bolnavă, Topsy, cred că n-am s-o mai duc multă vreme; și mă doare sufletul să te știu atât de neascultătoare. Aș dori să încerci să fii cuminte, fă asta pentru mine; mult timp n-o să mai fim împreună.

Ochii rotunzi și negri ai micii negrese se împăienjeniră de lacrimi; picături mari, grele și strălucitoare se rostogoliră una după alta și se prelinseră pe mânuța albă. În clipa aceea, o rază de credință adevărată, o rază de dragoste divină pătrunse în bezna sufletului ei păgân. Își lăsă capul pe genunchi și începu să plângă cu suspine; iar frumoasa copilă care se apleca asupra ei părea imaginea unui înger strălucitor aplecat asupra unui păcătos pentru a-l duce pe calea cea bună.

— Sărmană Topsy! spuse Eva. Nu știi că Iisus ne iubește pe toți deopotrivă? El e tot atât de dornic să te iubească pe tine, ca și pe mine. Te iubește la fel cum te iubesc eu, dar mai mult, pentru că e mai bun. El o să te ajute să fii cuminte; și la urmă ai să poți merge în rai și ai să fii de-a pururi înger, ca și cum ai fi fost albă. Gândește-te, Topsy, poți fi și tu unul din duhurile acelea bune de care

vorbește cântecul unchiului Tom!

— Dragă, dragă domnișoară Eva! exclamă copilul. Am să-ncerc, am să mă străduiesc; niciodată nu m-am sinchisit de asta până acum.

Saint Clare lăasă perdeaua în jos.

— Scena aceasta îmi amintește de mama, se adresă el Opheliei. E adevărat ce-mi spunea; dacă vrem să redăm orbilor vederea, trebuie să facem întocmai ca Iisus Cristos: să-i chemăm la noi și să le atingem ochii cu mâna.

— Am avut întotdeauna prejudecăți în privința negrilor, spuse domnișoara Ophelia, și e drept că niciodată n-am putut suferi ca fetița să pună mâna pe mine; dar n-aș fi crezut că o să-și dea seama.

— Orice copil are spiritul de observație foarte dezvoltat, fii sigură; nu-i chip să le ascunzi ceva. Cred însă că oricât te-ai strădui să faci bine unui copil și oricâte plăceri i-ai satisface, n-ai să izbutești niciodată să trezești în el un simțământ de recunoștință atâta timp cât în sufletul lui stăruie această impresie de scârbă. E curios, dar asta-i realitatea.

— Nu văd ce-aș putea să fac, spuse Ophelia. Îmi sunt nesuferiți, și îndeosebi copilul ăsta. Ce pot să fac, dacă așa simt?

— Dar Eva cum poate?

— Ea îi iubește atât de mult pe toți! Deși, la urma urmelor, așa trebuie să fie orice bună creștină. Aș vrea să fiu ca ea. Ar putea să-mi dea lecții! recunosc Ophelia.

— N-ar fi prima oară când un copil e chemat să învețe pe un vechi apostol, încheie Saint Clare.

CAPITOLUL XXVI

Moartea

„Nu-i plângeți pe acei pe care vălul morții.

I-a răpit dintre noi în zorii vieții lor”.

DORMITORUL EVEI era o cameră spațioasă, care, ca

și celelalte încăperi ale casei, dădea pe terasă. Camera comunica printr-o ușă cu apartamentul părinților, iar prin alta cu odaia pe care o ocupa domnișoara Ophelia. Saint Clare o mobilase într-un stil ce se potrivea de minune cu felul de a fi al celei care o locuia. La fereastră atârneau perdele de muselin alb și roz; pe jos era un covor adus de la Paris, cu un desen născocit chiar de Saint Clare; marginile erau împodobite cu frunze și boboci de trandafir, iar mijlocul cu trandafiri înfloriți. Patul, scaunele și canapelele din bambus erau lucrate cu multă fantezie și măiestrie. Deasupra patului se afla un polog de alabastru, străjuit de un înger frumos, sculptat cu aripile pogorâte, care ținea o coroană de frunze de mirt.

De pe polog coborau peste pat niște văluri ușoare dintr-o țesătură străvezie, roz cu dungi argintii; ele erau menite să apere de țăntari și constituiau în acest climat un supliment indispensabil oricărui dormitor. Nenumărate perne din damasc roz împodobeau gingașele fotolii din bambus. Deasupra lor, de pe mâinile sculptate ale unor figurine atârneau niște văluri aidoma celor de pe pat. În mijlocul camerei, pe o originală măsuță de bambus, trona un vas de Păros, în forma unui crin alb îmbobocit, care era întotdeauna plin cu flori. Pe masa aceasta își ținea Eva cărțile și micile ei podoabe, precum și o garnitură elegantă de birou, din alabastru, pe care tatăl ei i-o dăruise, văzând-o cum se străduia să-și perfecționeze scrisul. Un cămin încălzea camera; pe polița lui de marmură se afla o frumoasă statueta a lui Iisus înconjurat de copii; iar de o parte și de alta câte un vas de marmură, pe care Tom avea grijă să le umple în fiecare dimineață cu flori proaspete, îndeletnicire pe care o făcea cu multă plăcere.

Două-trei tablouri de copii, în diferite atitudini, împodobeau pereții. Pe scurt, oriunde te uitați, te întâmpinau imaginile copilăriei, ale frumuseții și păcii. Și

micuța nu deschidea niciodată ochii în lumina dimineții, fără ca să-i cadă privirile pe vreun lucru gingaș, care inspira gânduri frumoase și mângâietoare.

Vigoarea amăgitoare care o însuflețise o vreme pe Eva scădea văzând cu ochii. Din ce în ce mai rar se auzeau pașii ei ușori pe terasă, din ce în ce mai des putea fi văzută odihnindu-se pe o canapea lângă fereastra larg deschisă, cu ochii mari și adânci ațintiți asupra apelor unduitoare ale lacului.

Într-o după amiază, la ceasul la care umbrele serii nu alungaseră încă lumina zilei, Eva stătea în fotoliul ei, cu Biblia pe genunchi, răsfoind distrată, cu degetele-i micuțe și străvezii, paginile cărții. Deodată auzi pe maică-sa țipând pe terasă:

— Ce stricăciuni ai mai făcut, neobrăzate? Ai rupt florile, nu-i așa?

O palmă puternică răsună.

— Aoleu, stăpână! Le-am cules pentru domnișoara Eva, se auzi vocea lui Topsy.

— Domnișoara Eva! Frumoasă scuză! Ca și cum ea ar avea nevoie de florile tale, neisprăvite ce ești! Haide, cară-te!

Eva se ridică de pe canapea și într-o clipă fu pe terasă.

— O, nu, mamă! Mi-ar plăcea florile astea. Dă-mi-le, te rog, le vreau!

— Dar bine, Eva, ți-e camera plină de flori.

— Nu sunt niciodată prea multe, răspunse Eva. Adu-le încoace, Topsy.

Topsy, care stătea cu capul plecat, se apropie, oferindu-i florile; șovăitoare și sfioasă, n-avea nimic din îndrăzneala și vioiciunea ei obișnuită.

— Ce buchet frumos! exclamă Eva, uitându-se la el.

O îmbinare destul de originală! Florile de mușcată

roșie, cu un singur fir alb de *japonica* cu frunze mătăsoase, alcătuiau un buchet neobișnuit. În înmănunchere se vedea o grijă deosebită în alegerea contrastului de culori, și fiecare frunză fusese potrivită cu mare atenție.

Eva o încuraja și Topsy păru mulțumită.

— Ai ales foarte frumos florile, Topsy; uite aici o glastră goală. Mi-ar plăcea s-o umpli cu flori în fiecare zi.

— Ciudată mai ești! N-ai destule? se miră Marie.

— Nu-i nimic, mamă; ai ceva împotriva ca să facă Topsy treaba asta?

— Nu, bineînțeles. Fă cum dorești, draga mea! auzi ce-ți spune stăpâna ta, Topsy? Ia seama.

Topsy făcu o plecăciune, lăsă privirile în jos și când dădu să plece, Eva văzu cum i se prelingea o lacrimă pe obrazul ei tuciuriu.

— Vezi, mamă, am știut că biata Topsy vrea să facă ceva pentru mine, se adresă Eva mamei ei.

— Fleacuri; îi place să strice, și atâta tot. Știe că n-are voie să rupă florile, și de aceea o face. Asta-i toată explicația. Dar dacă ție îți face plăcere să-ți culeagă flori, n-are decât.

— Știi, mamă, cred că Topsy s-a schimbat; se străduiește să fie o fată bună.

— O să mai curgă multă apă pe gârlă până o să fie ceva de capul ei, râse Marie nepăsătoare.

— Dar știi, mamă, biata Topsy, toate i-au fost întotdeauna împotriva!

— În orice caz nu de când stă la noi, fii sigură. Cât a fost dăscălită și luată și cu binele, și cu răul!... Degeaba! E tot atât de urâcioasă și așa o să rămână o viață întreagă. Nu se poate scoate nimica bun din creatura asta!

— Dar ce deosebire, mamă, între felul în care am fost crescută eu, cu atâția prieteni care m-au ajutat să fiu bună și m-au făcut fericită, și educația pe care a primit-o ea

până la venirea aici!

— Se poate, răspunse Marie căscând. Dumnezeuule, ce cald e!

— Ce crezi, mamă, dacă ar fi creștină, ar putea și Topsy să devină un înger, la fel ca oricare dintre noi?

— Topsy?! Ce idee năstrușnică! Numai ție putea să-ți treacă prin minte una ca asta! Cred, totuși, că s-ar putea.

— Dar, nu-i așa, mamă, că Dumnezeu e tatăl ei așa cum e și al nostru? Nu este Iisus și Mântuitorul ei?

— Se prea poate. Dumnezeu ne-a creat pe noi toți, așa cred. Unde mi-e sticla cu săruri? adăugă mama.

— Ce păcat, oh, ce păcat! spuse Eva, cu privirile îndepărtate spre lac, vorbind ca pentru sine.

— De ce-i păcat? întrebă Marie.

— Ca o ființă care ar putea să devină un înger strălucitor să fie nevoită să se dea la fund, tot mai la fund, și nimeni să n-o ajute! O, Doamne!

— Ei, n-avem încotro; n-are rost să te necăjești, Eva. Nu văd ce-am putea face. Ar trebui să ne mulțumim cu propriile noastre privilegii.

— Îmi vine greu, explică Eva. Îmi pare atât de rău când mă gândesc la nenorociții care n-au nimic din toate astea!

— Ciudat, ripostă Marie. Pe mine religia mă face recunoscătoare pentru privilegiile de care mă bucur.

— Mamă, aș vrea să-mi mai tund din păr, spuse Eva pe neașteptate.

— Pentru ce? întrebă Marie.

— Vreau să dau prietenilor mei câte o șuviță, cât timp mai pot s-o fac singură. Vrei s-o rogi pe mătușa să vină să mă tundă?

Marie o strigă pe Ophelia din camera de alături. Când aceasta intră, copila se ridică în capul oaselor, scuturându-și buclele lungi, de un auriu închis.

— Haide, mătușico, vino să tunzi oaia, glumi ea.

— Ce aud? întrebă Saint Clare, care tocmai intrase cu niște fructe pentru Eva.

— Vreau s-o rog pe mătușica să-mi tundă din păr, tăticule, a crescut prea mare și mi-e cald la cap. Afară de asta aș dori să dăruiesc câteva șuvițe...

Domnișoara Ophelia apăru cu foarfecă.

— Ai grijă să n-o pocești! Taie părul pe dedesubt, unde nu se vede. Buclele Evei sunt mândria mea, o îndemnă Saint Clare.

— Ah, tăticule! exclamă Eva cu tristețe.

— Da! Vreau să rămână tot așa frumoase, până când o să mergem împreună la plantația unchiului Alfred, să-l vezi pe vărul tău Henrique, spuse Saint Clare vesel.

— N-am să pot merge niciodată, tăticule; mă duc într-o țară mai bună! Crede-mă, te rog! Nu vezi, tăticule, că pe zi ce trece mă sfârșesc?!

— De ce ții așa de mult să crezi un lucru atât de îngrozitor, Eva? întrebă tatăl ei.

— Pentru că e adevărat, tăticule, și dacă ai să crezi, ai să ajungi să simți la fel ca mine.

Saint Clare își strânse buzele, urmărind posomorât cum cădeau buclele lungi și frumoase, pe care fetița le strângea apoi în poală, una câte una.

Eva le luă, se uită la ele stăruitor și începu să le răsucescă în jurul degetelor, aruncând din când în când o privire neliniștită tatălui ei.

— E tocmai așa cum am presimțit! se jelui Marie. Iată ce mi-a măcinat zi de zi sănătatea, ducându-mă în groapă, cu toate că voi nu băgați de seamă nimic. Eu de mult am înțeles... ai să vezi, Saint Clare, că am avut dreptate.

— Ceea ce, fără doar și poate, va fi pentru tine o mare mângâiere, spuse Saint Clare, sec și amar.

Marie se întinse pe canapea, acoperindu-și fața cu

batista de olandă.

Eva se uită grav la unul și la celălalt. Era privirea calmă, înțelegătoare, a unui suflet eliberat în parte de legăturile sale pământești. Vedea, simțea și cântărea deosebirea dintre cei doi părinți. Fetița făcu semn cu mâna tatălui ei, care veni să se așeze lângă dânsa.

— Tăticule, simt cum mă lasă puterile pe zi ce trece, și știu că trebuie să mă duc. Sunt câteva lucruri pe care aș dori să ți le spun și să le fac, pe care trebuie să le fac! Dar tu nu vrei să auzi despre asta. Și totuși ceasul se apropie! Nu există nicio amânare. Te rog, lasă-mă să-ți vorbesc acum.

— Vorbește, copila mea! spuse Saint Clare, acoperindu-și ochii cu palma și ținând-o pe Eva de braț cu cealaltă mină.

— Cheamă-i atunci, te rog, pe toți negrii noștri. Trebuie să le vorbesc, zise Eva.

— Bine, răspunse Saint Clare îngăduitor.

Domnișoara Ophelia trimise pe cineva să anunțe oamenii și puțin după aceea toți servitorii se adunară în odaie.

Eva stătea întinsă pe perne, cu părul în dezordine și obrajii aprinși, contrastând dureros cu paloarea restului feței, cu înfățișarea ei plăpândă și ochii mari, care se uitau stăruitor la fiecare în parte. Servitorii erau emoționați. Expresia suferindă a fetei, șuvițele pe care le ținea acum lângă ea, aerul abătut al tatălui ei, care întorsese capul ca să-și ascundă fața, suspinele Mariei, toate impresionară puternic pe acești oameni simpli, reprezentanți ai unei rase sensibile; se uitară unul la altul, oftară și clătinară din cap. Se așternu o adâncă tăcere, ca de mormânt.

Eva se ridică și se uită lung și cald la cei din jur, care erau triști și neliniștiți. Multe dintre femei își ascunseseră fața în șorțuri.

— Am trimis după voi, dragii mei prieteni, zise Eva, pentru că vă iubesc, vă iubesc pe toți și vreau să vă spun ceva, de care să vă amintiți întotdeauna... în curând am să vă părăsesc.

Peste câteva săptămâni n-am să mai fiu printre voi.

Aci copila fu întreruptă de gemetele, jelaniile și suspinele care izbucniră din toate piepturile, acoperind complet vocea ei subțire. Eva așteptă o clipă, apoi reluă pe un ton care îi făcu pe toți să amuțească.

— Dacă țineți la mine, vă rog să nu mă întrerupeți. Ascul tați ce vă spun. Aș vrea să vă vorbesc despre sufletul vostru...

Mă tem că mulți dintre voi se sinchiesc prea puțin de asta; vă gândiți numai la lumea de aici. Vreau să vă amintesc că există o lume minunată, unde sălășluiește Iisus. Acolo mă duo; și voi o să puteți merge. Împărăția lui e deschisă pentru voi, ca și pentru mine. Dar dacă vreți să mergeți acolo, nu trebuie să duceți o viață trândavă, nepăsătoare, ușuratică. Trebuie să fiți creștini. Să vă amintiți că oricare dintre voi poate ajunge pe veci un înger. Dacă vreți să fiți creștini, Iisus o să vă ajute.

Trebuie să vă rugați lui, trebuie să citiți.

Fetița se opri, se uită cu milă la ei și spuse mahnită:

— O, Doamne! Voi nu știți să citiți, bieții de voi! Își ascunse fața în pernă și suspină; plânsetele înăbușite ale ascultătorilor ei îngenuncheați pe podea o făcură să-și vină în fire.

— Nu-i nimic, spuse ea, înălțând capul și zâmbind voioasă printre lacrimi, m-am rugat pentru voi; Iisus o să vă ajute chiar dacă nu știți să citiți. Străduiți-vă să faceți tot ce puteți; rugați-vă în fiecare zi; rugați-l să vă ajute, cereți să vi se citească din Biblie ori de câte ori e cu putință; și cred că o să mergeți cu toții în rai.

— Amin, murmurară Tom, Mammy și alți câțiva mai

în vârstă, care aparțineau bisericii metodiste. Cei mai tineri, de obicei nepăsători, erau și ei acum atât de copleșiți, încât suspinau cu capul pe genunchi.

— Știu, spuse Eva, voi mă iubiți!

— O, da! E adevărat! Dumnezeu să vă binecuvânteze! răspunseră cu toții.

— Da, știu că mă iubiți! Nu e unul dintre voi care să nu fi fost întotdeauna bun cu mine; vreau să vă dau ceva, care să vă amintească mereu de mine. Am să dăruiesc fiecăruia câte o buclă din părul meu! Când o să vă uitați la ea, să vă gândiți că v-am iubit! Că m-am dus în cer și că vreau să vă întâlnesc pe toți acolo.

Cuvintele sunt neputincioase să descrie scena care urmă, când plângând și suspinând se strânseseră cu toții în jurul micuței făpturi, luându-i din mână ceea ce reprezenta pentru ei o ultimă dovadă a dragostei ce le purtase... Căzură în genunchi, plângând în hohote, se rugară și-i sărutară marginea rochiței, iar cei mai în vârstă rostiră cuvinte de alinare, rugăciuni și binecuvântări, după obiceiul acestei rase sensibile.

Pe măsură ce își primeau darul, domnișoara Ophelia, care se temea ca emoția servitorilor să nu impresioneze și mai mult pe micuța bolnavă, făcea semn fiecăruia să iasă din cameră.

Până la urmă nu mai rămaseră decât Tom și Mammy

— Uite, unchiule Tom: o buclă frumoasă pentru dumneata, zise Eva. Sunt atât de fericită, unchiule Tom, când mă gândesc că am să te întâlnesc în ceruri! Sunt sigură! O să fie și Mammy, Mammy cea bună și dragă știu că ai să fii și dumneata acolo, adăugă ea, îmbrățișând-o cu căldură pe bătrâna ei dădacă.

— Oh, domnișoară Eva, nu știu cum am să trăiesc fără dumneata! suspină credincioasa făptură. E ca și cum s-ar goli dintr-odată toată casa! Și Mammy începu să se

tânguie, lăsându-se pradă durerii.

Domnișoara Ophelia o împinse binișor afară, împreună cu Tom, crezând că n-a mai rămas nimeni în cameră; dar când se întoarse, o zări pe Topsy.

— Tu de unde ai răsărit? o întreabă domnișoara Ophelia supărată.

— Eram aici, răspunse Topsy, ștergându-și lacrimile. O, domnișoară Eva, am fost o fată rea; n-ai vrea însă să-mi dai și mie o buclă?

— Ba da, sărmană Topsy, firește, îți dau. Iată: de fiecare dată când ai să te uiți la ea, gândește-te că te-am iubit și că am vrut să fii o fată bună!

— Am să-mi dau toată silința, domnișoară Eva! spuse Topsy emoționată. Dar e atât de greu să fii bun! Nu sunt învățată cu asta!

— Iisus o știe, Topsy! Lui îi pare rău de tine și te va ajuta!

Topsy, cu fața ascunsă în șorț, fu scoasă încetișor afară din cameră; când plecă, fetița își strecură în sân prețioasa buclă.

Domnișoara Ophelia închise ușa după dânsa. Vrednica femeie își ștersese ea însăși multe lacrimi în tot timpul acestei scene; era însă preocupată în primul rând de urmările pe care putea să le aibă o asemenea emoție asupra bolnavei ce-i fusese încredințată.

Saint Clare păstrase tot timpul aceeași atitudine, acoperindu-și ochii cu mina.

După ce toți plecară, rămase mai departe nemișcat.

— Tăticule! i se adresă Eva, luându-l binișor de mână.

El tresări deodată și începu să tremure, dar nu răspunse nimic.

— Tăticule drag! repetă Eva.

— Nu pot, spuse Saint Clare ridicându-se, nu pot să mă împac! Dumnezeu cel atotputernic a fost foarte aspru

cu mine! adăugă el cu durere și amărăciune.

— Dumnezeu are dreptul să facă ce vrea cu supușii lui! Nu crezi, Augustin? Întrebă domnișoara Ophelia.

— Se prea poate; dar asta nu-mi alină deloc durerea! ripostă el, sec și aspru, dând să plece.

— Îmi sfâșii inima, tăticule! izbucni Eva, sculându-se și aruncându-se în brațele lui. Nu-i bine să gândești așa!

Și copilul începu să suspine și să plângă în hohote, atât de tare, încât îi înspăimântă pe toți, făcându-l îndată pe tatăl său să-și schimbe gândurile.

— Haide, Eva! Haide, draga mea! Liniștește-te! Am greșit!

Am să fac tot ce dorești! Numai să nu te necăjești! Să nu mai plângi! Am să mă resemnez! îmi pare rău că am vorbit astfel! Am greșit!

O clipă după ceea, Eva era în brațele tatălui său, lăsându-se legănată ca un biet porumbel istovit; iar el, aplecat asupra-i, o mângâia cum putea mai bine, șoptindu-i fel de fel de cuvinte duioase.

Marie ieși ca o furtună din cameră, dând buzna în odaia ei, unde avu un acces violent de nervi.

— Mie nu mi-ai dat nicio buclă, Eva, spuse Saint Clare, zâmbind trist.

— Sunt toate ale tale, tăticule, zâmbi și ea, ale tale și ale măicuței; și te rog să-i dai și mătușii Ophelia, oricâte o să-ți ceară. Negrilor noștri le-am dat eu singură, pentru că știi, tăticule, când n-am să mai fiu, s-ar putea să uiți de ei. Apoi, speram să-i ajut să-și amintească... Tu ești creștin, nu-i așa, tăticule? Întrebă Eva șovăitoare.

— De ce mă întrebi?

— Nu știi. Tu ești atât de bun, cum ai putea să nu fii creștin?

— Ce înseamnă să fii creștin, Eva?

— Să-l iubești pe Cristos mai mult decât orice pe

lume, răspunse Eva.

— Și tu poți asta, Eva?

— Firește.

— Nu l-ai văzut niciodată! stăruie Saint Clare.

— Nu-i nimic, răspunse Eva. Eu cred în el și peste câteva zile îl voi vedea.

Chipul ei se însuflețea de o bucurie nemărginită.

Saint Clare nu răspunse nimic. Își dădea seama că altă dată și mama lui simțise la fel; în sufletul lui, însă, credința nu găsea niciun ecou.

Din ziua aceea, Evei îi fu din ce în ce mai rău; nimeni nu se mai îndoaia de sfârșitul ei apropiat, nici chiar cei care o iubeau nespunându-se mai puteau lăsa orbiți de dragostea lor.

Frumoasa ei odaie devenise o cameră de bolnav. Domnișoara Ophelia își îndeplinea zi și noapte îndatoririle de infirmieră; și niciodată nu fusese prețuită mai mult pentru însușirile ei. Avea ochiul experimentat, mișcările sigure și se pricepea de minune să păstreze curățenia și ordinea; știa să creeze în jurul Evei o atmosferă plăcută, făcând să dispară tot ce i-ar fi dăunat; avea o minte clară și gândirea ordonată, își împărțea timpul cu socoteală și ținea minte cu strictețe fiecare rețetă și indicație a doctorului. Toate aceste calități o făceau de neînlocuit pe lângă Eva. Cei care dăduseră din umeri la micile ei curiozități și capricii – care n-aveau nici în clin, nici în mănecă cu atitudinea nepăsătoare a celor din Sud – recunoscuseră acum că era persoana cea mai potrivită în asemenea împrejurări.

Unchiul Tom stătea ceasuri întregi în camera Evei. Copila avea o stare de neliniște permanentă, potolindu-se numai când era purtată pe brațe.

Cea mai mare plăcere a lui Tom era să ia în brațe plâpânda făptură, cu pernă cu tot, și să o plimbe încolo și

încoace, fie prin cameră, fie pe terasă; uneori, când vântul sufla alene dinspre lac și copila se simțea ceva mai bine, o ducea sub portocalii din grădină sau o așeza pe o bancă și-i cânta din vechile lor melodii preferate.

Tatăl ei făcea de multe ori același lucru; era însă mai puțin voinic și, când obosea, Eva îi spunea:

— Tăticule, lasă-l pe Tom să mă ducă în brațe. Bietul de el! îi face atâta plăcere! Asta-i tot ce mai poate să facă pentru mine! Știi, îi face multă plăcere!...

— Și mie la fel, Eva! răspundea tatăl ei.

— Dumneata, tăticule, poți să faci totul, și ești totul pentru mine. Dumneata îmi citești, noaptea stai de veghe lângă mine! Tom nu poate decât să mă țină în brațe... și să-mi cânte! Știu că îi e mai ușor decât dumitale! Mă ține atât de strâns!

Tom nu era singurul care dorea să facă ceva pentru Eva. Toți servitorii din casă ar fi vrut, și fiecare în felul lui făcea ce putea.

Biata Mammy tânjea după scumpa ei fetiță, dar nu găsea niciodată prilejul să stea pe lângă dânsa, nici ziua, nici noaptea, căci Marie pretindea că în starea de spirit în care se găsea, îi era cu neputință să se odihnească; or, în asemenea împrejurări, era împotriva principiilor ei să lase pe altcineva să se odihnească.

De douăzeci de ori pe noapte o trezea pe Mammy să-i încălzească picioarele, să-i facă frecții, să-i caute batista, să vadă de ce-i zgomot în camera Evei, să lase perdeaua pentru că era prea multă lumină sau s-o dea la o parte pentru că era prea întuneric; iar în timpul zilei, când Mammy ar fi vrut să se ocupe și ea puțin de draga ei bolnavă, Marie îi găsea întotdeauna să-i dea ceva de lucru, fie să robotească prin casă, fie c-o trimitea după treburile ei personale; câteva cuvinte schimbate pe furiș și unele priviri aruncate în fugă erau tot ce putea obține biata

Mammy de la Eva.

— Cred că e de datoria mea să mă păzesc acum cu mai multă atenție, se văicărea Marie. Așa slabă cum sunt, și cu toate grijile astea și boala fetei pe capul meu...

— Credeam că verișoara te-a scăpat de grija asta, draga mea, căuta s-o liniștească Saint Clare.

— Vorbești ca un bărbat, Saint Clare. Ca și cum o mamă ar putea scăpa de o asemenea grijă, când copilul ei se află într-o stare atât de gravă. În sfârșit, e totuna! Oricum, nu înțelege nimeni ce simt eu. De ce nu pot să iau lucrurile așa ușor ca voi?

Saint Clare zâmbi. Nu-l judecați aspru; n-avea încotro; mai putea încă să zâmbească. Căci așa de lină și senină era călătoria de adio, atât de dulci și molcome adieri purtau barca spre țărmurile cerești, încât nu-și putea da seama de apropierea morții.

Copila nu avea nicio durere, doar o ușoară slăbiciune, care se accentua din zi în zi, aproape pe nesimțite. Era atât de frumoasă, atât de încrezătoare, atât de fericită, încât nu se putea să nu fii învăluit de atmosfera de nevinovăție și seninătate pe care o răspândea în jurul ei.

Saint Clare era cuprins de o liniște ciudată. Nu speranță - aceasta ar fi fost cu neputință - nici resemnare; era o liniște sufletească ce trăia din prezent și care i se părea atât de minunată, încât nu mai voia să se gândească deloc la viitor.

Era pacea care se așterne toamna peste codrii blajini și luminoși, când copacilor li se aprind lumini roșiatice în crengi, iar ultimele flori târzii mai zăbovesc pe lângă pârlăieșe, și noi ne bucurăm cu atât mai mult de ele, cu cât știm că vor pieri în curând.

Cel care înțelegea cel mai bine ce-nseamnă vedeniile și presimțirile Evei era credinciosul Tom. Lui îi spunea tot

ce n-ar fi cutezat să-i împărtășească tatălui ei, de teamă să nu-l neliniștească.

Lui îi destăinuia tainicele prevestiri pe care sufletul prinde a le desluși în pragul morții, când legăturile sale pământești încep a se desface una câte una.

În cele din urmă, Tom nu mai dormi în camera sa; stătea toată noaptea întins pe terasă, gata la orice chemare.

— Ce-i obiceiul ăsta de a dormi oriunde și oricum, ca un câine? Întrebă domnișoara Ophelia. Credeam că ești un om cu rostul lui și că-ți place să dormi în pat, creștinește.

— Da, răspunse Tom misterios, dar acum...

— Ei, ce mai e acum?

— Nu vorbiți tare, să nu ne audă stăpânul Saint Clare! Știți, domnișoară Feely, trebuie să fie cineva care să-l aștepte pe mire.

— Ce vrei să spui, Tom?

— Știți că în Scriptură stă scris: „Un strigăt se auzi în miezul nopții: - Privește, sosește mirele!” Asta aștept acum în fiecare noapte, domnișoară Feely. Mi-e teamă că n-o să aud nimic dacă mi se lipește somnul de gene.

— Ce te face să crezi asta, unchiule Tom?

— Domnișoara Eva mi-a spus că Cel de Sus trimite sufletului vestitorul său. Trebuie să fiu și eu de față, domnișoară Feely. Când copilul ăsta binecuvântat va păși în împărăția Domnului, așa de larg se vor deschide porțile cerului, încât o să putem și noi, cu toții, să aruncăm o privire înăuntru, la minunățiile de acolo.

— Ți-a spus cumva Eva că se simte mai prost astă-seară. decât de obicei, unchiule Tom?

— Nu, dar azi-dimineață credea că ceasul se apropie. „Ei” îi spun asta copilului, domnișoară Feely. „Îngerii vestesc prin sunetul trompetelor ivirea zorilor, „cită Tom dintr-un cântec drag.

Această convorbire dintre Ophelia și Tom avu loc într-o seară între orele zece și unsprezece. Ophelia se pregătea să se culce. Ducându-se să încuie ușa de afară, dăduse peste Tom lungit lângă ușă, pe terasă. Fără să fie ușor impresionabilă, Ophelia fu izbită de tonul grav și sincer al lui Tom.

După-amiază, Eva fusese neobișnuit de vioaie și de bine dispusă; șezuse în pat și revăzuse toate micile ei podoabe și lucrușoare de preț, hotărând care vor fi prietenii ce le vor primi în dar din partea ei; de săptămâni de zile nu mai fusese atât de liniștită, nu vorbise atât de potolit. Tatăl ei o văzuse în cursul serii și se bucurase mai mult decât oricând. Niciodată de când se îmbolnăvisese nu fusese așa de bine. Parcă era Eva de odinioară. Sărutând-o înainte de culcare, îi spusese Opheliei:

— Poate că totuși o s-o păstrăm, verișoară, parcă îi merge mai bine. Și Saint Clare plecase mai liniștit decât fusese vreo dată în ultimele săptămâni.

Dar la miezul nopții - ciudată, stranie oră! - când vâlul dintre prezentul șubred și eternul viitor devine din ce în ce mai subțire, sosi vestitorul.

La început se auziră pași repezi în cameră. Era domnișoara Ophelia, care se hotărâse să stea toată noaptea de veghe lângă mica bolnavă și care constatase la această oră târzie din noapte ceea ce infirmierele cu experiență numesc, o schimbare", îndată se deschise și ușa dinspre terasă și Tom, care făcuse de strajă afară, fu imediat, cu ochii în patru, lângă bolnavă.

— Du-te după doctor, Tom. Nu pierde nicio clipă, spuse

Ophelia și, traversând camera, bătu la ușa lui Saint Clare. Vrei să vii puțin înăuntru, vere?

Cuvintele îl izbiră în suflet, ca niște bulgări de pământ aruncați peste un sicriu.

Se sculă și într-o clipă fu în camera alăturată, aplecat asupra Evei, care încă mai dormea.

Ce văzu el oare, de i se opri ră bătăile inimii? Vei înțelege aceasta numai tu, care ai surprins cândva aceeași expresie pe un chip mult iubit, aceeași privire de nedescris care nu mai poate amăgi, care nu-ți mai lasă nicio urmă de îndoială și care îți șoptește la ureche că ființa scumpă nu-ți mai aparține...

Copila nu avea totuși paloarea morții; ea iradia ceva sublim și înălțător – efluviile spiritului care devine nemuritor.

Stăteau amândoi tăcuți, uitându-se la ea; în liniștea apăsătoare, până și tic-tacul ceasornicului era prea strident. Peste puțin timp, se întoarse și Tom cu doctorul.

Medicul intră în cameră, aruncă o privire împrejur, apoi rămase nemișcat, ca și ceilalți.

— Când s-a produs agravarea stării fetei? întrebă el în șoptă pe domnișoara Ophelia.

— Către miezul nopții.

Marie, trezită de sosirea doctorului, veni în pripă din camera alăturată.

— Augustin! Verișoară! Vai! Ce s-a întâmplat?! bâlbâi ea nerăbdătoare.

— Sst... își dă sufletul, răspunse răgușit Saint Clare.

Mammy auzi și se repezi să-i scoale pe servitori. În curând, întreaga casă era în picioare. Aprinseră luminile; toți începură să se frământă; fețe neliniștite apărură pe terasă, în dosul ușilor de sticlă, aruncând priviri înlăcrimate înăuntru... Dar Saint Clare nu auzea și nu spunea nimic; vrăjit parcă de expresia chipului fetei, n-o vedea decât pe ea.

— O, de s-ar trezi și ar vorbi din nou! suspină el. Și aplecându-se asupra ei, îi murmură la ureche: Eva, scumpa mea!

Fetița deschise ochii mari, albaștri; un zâmbet îi flutură în colțul buzelor; încercă să ridice capul și să vorbească.

— Mă recunoști, Eva?

— Tăticule drag! rosti copila cu o ultimă efortare, luându-l de gât, și recăzu imediat fără vlagă pe perne, cu brațele și fața crispate de spasmele agoniei. Respira greu, se sufoca și începu să se zbată, dând din mâini.

— Dumnezeuule, e îngrozitor! exclamă Saint Clare, întorcând capul, copleșit de durere, îi apucă pe Tom de mână și începu să i-o strângă, fără să-și dea seama ce face. O, Tom, băiatule, asta mă ucide!

Tom îi luă mâinile într-ale sale și cu fața scăldată în lacrimi ridică ochii spre cer, de la care cerea întotdeauna ajutor.

— Roagă-te să înceteze odată! îmi sfâșie inima! bâigui Saint Clare.

— Binecuvântat fie Cel de Sus! S-a sfârșit, s-a sfârșit, stăpâne! Uită-te la ea! zise Tom.

Fetița stătea întinsă pe perne, gâfâind istovită, cu ochii pironiți în sus.

Ce spuneau oare ochii aceștia, care purtau Cerul în ei? Erau departe de cele pământești, departe de amărăciunile lumii. Chipul îi era scăldat în lumină; tainica lui strălucire biruitoare și gravă făcu să amuțească suspinele de durere ale celor din jur. Se adunară în jurul ei, în tăcere, cu respirația tăiată.

— Eva, strigă Saint Clare. Ea nu auzi.

— Spune-mi, ce vezi, Eva? Ce este? întrebă tatăl ei. Un zâmbet fericit lumină chipul copilei. Răspunse întretăiat:

— Iubire... bucurie... pace... Apoi oftă și-și dădu sufletul.

Drum bun, copil iubit! Porțile strălucitoare ale

veșniciei s-au înnoșat în urma ta; n-o să mai vedem niciodată chipul tău blând.

Vai de cei care ți-au stat la căpătâi, urmărindu-te în ultima ta călătorie; vai de ei când se vor trezi sub cerul cenușiu și rece al vieții de fiecare zi, iar tu dusă vei fi pentru vecie.

CAPITOLUL XXVII

„Acesta e sfârșitul lumii”.

STATUETELE și tablourile din camera Evei fură acoperite cu șervete albe; toți mergeau prin odaie cu pași ușori, ținându-și respirația, iar prin ferestrele cu storurile trase se strecura o lumină palidă și tristă.

În patul înveșmântat în alb, micuța făptură dormea pe veci, străjuită de îngerul cu aripile coborâte.

Stătea întinsă, îmbrăcată într-o rochie albă, simplă, pe care o purta cu drag când era în viață. Lumina trandafirie care străbătea prin perdele așternea o văpaie caldă peste paloarea înghețată a morții. Genele lungi și dese umbreau chipul ei neprihănit; capul era înclinat puțin într-o parte, ca în somn; dar fiecare trăsătură a feței exprima ceva divin, înălțător, un amestec de extaz și reculegere, care arăta că nu era somnul vremelnice al unui muritor, ci odihna îndelungată și sacră pe care Dumnezeu o dă celor pe care îi iubește!

„Pentru cei ca tine, dragă Eva, nu există moarte, nu există beznă sau umbra neființei; nu e decât un apus strălucitor, așa precum luceafărul de dimineață se stinge la ivirea zorilor purpurii. A ta este biruința fără bătaie, cununa câștigată fără luptă!” Așa cugeta Saint Clare, care stătea cu brațele încrucișate și o privea îndelung.

Dar cine ar putea să ne spună la ce se gândea? Căci din clipa în care cineva vestise în camera mortuară: „Și-a dat sufletul”, totul fusese în jurul lui încetșat și întunecos, o beznă deasă a suferinței.

Auzise glasuri, i se puseseră întrebări, iar el bâiguise vorbe fără șir.

Îl întrebaseră când ar vrea să aibă loc înmormântarea, și unde, și el răspunsese nervos că îi era totuna.

Adolph și Roșa pregătiră camera mortuară. Deși ușuratici și copilăroși, erau buni la suflet și sensibili; dacă domnișoara Ophelia se îngrijise mai ales ca odaia Evei să aibă o înfățișare ordonată și curată, ei adăugară și unele amănunte, o notă de poezie și gingășie; iată de ce camera nu avea înfățișarea sinistă și deprimantă ce caracterizează îndeobște înmormântările în Noua Anglie.

Etajerele erau, ca de obicei, pline de glastre cu flori; numai flori albe, delicate, cu parfum discret și frunze înclinate grațios. Pe măsuta Evei, de asemenea acoperită cu o pânză albă, stătea stingher vasul ei preferat, cu un singur boboc alb de trandafir între fire de mușchi. În fiecare cută, în fiecare fald al draperiilor, aranjate cu răbdare de Adolph și Roșa, se vădea acel gust al simetriei, caracteristic rasei.

Chiar și acum, când Saint Clare stătea adâncit în gânduri, Roșa intră sprintenă, dar cu băgare de seamă, în cameră, purtând un coș cu flori albe.

Zărindu-l pe Saint Clare, făcu un pas îndărăt și rămase pe loc, respectuoasă. Văzând însă că el nici nu o observase, se apropie din nou și presără flori în jurul moartei. Saint Clare o urmări ca prin vis cum pune în mâinile micuțe ale Evei o ramură frumoasă de iasomie și cum împrășteie apoi cu măiestrie celelalte flori pe pat.

Tocmai atunci ușa se deschise din nou: iat-o pe Topsy, cu ochii umflați de plâns, ascunzând ceva sub șorț. Roșa îi făcu repede semn să iasă, totuși Topsy intră.

— Ieși afară, șopti Roșa aspru, n-ai ce să cauți aici.

— Dă-mi voie, te rog! Am adus o floare atât de

frumoasă, spuse Topsy, scoțând de sub șorț un trandafir abia înbobocit, de culoarea ceaiului. Lasă-mă să-l pun pe pat.

— Cară-te! repetă Roșa și mai hotărât.

— Las-o în pace! rosti Saint Clare pe neașteptate, bătând din picior. Las-o să se apropie.

Roșa se retrase repede, iar Topsy se apropie și-și depuse ofranda la picioarele moartei; apoi, deodată, cu un strigăt sălbatic de nespusă durere, se aruncă pe podea lângă pat, zguduită de o criză de plâns, întretăiată de gemete puternice.

Domnișoara Ophelia se repezi înăuntru, încercă s-o ridice de jos și s-o liniștească, dar în zadar.

— O, domnișoară Eva! Domnișoară Eva! Aș vrea să mor și eu.

Strigătul ăsta atât de pătimăș și sfâșietor avu un efect neașteptat: fața albă ca marmura a lui Saint Clare se împurpura și pentru prima oară de la moartea Evei ochii i se umplură de lacrimi.

— Ridică-te, fetițo! spuse domnișoara Ophelia mai blând.

Nu mai plânge! Domnișoara Eva e în cer! E un înger acum!

— Dar n-o s-o mai pot vedea! N-am s-o mai văd niciodată!

Începu Topsy din nou să plângă.

O clipă toată lumea tăcu.

— Spunea că mă iubește! Dom'le, Doamne, nu mai am pe nimeni acum, pe nimeni, continuă Topsy să se tânguie.

— E foarte adevărat, remarcă Saint Clare. Hai, Ophelia, încearcă s-o liniștești pe biata micuță, se adresă el verișoarei lui.

— Ce bine era dacă nu mă nășteam niciodată! spuse

Topsy. D3 ce a trebuit să mă nasc? Nu văd la ce mi-a folosit.

Luând-o cu binișorul, dar hotărât, Ophelia izbuti s-o ridice și s-o scoată din odaie, apoi, nemaiputându-și reține plânsul, o duse la ea în cameră.

— Nu te lăsa pradă deznădejzii, biată Topsy. Deși nu semăn cu Eva, pot și eu să te iubesc. Cred că am învățat ceva de la micuța noastră dragă în ce privește dragostea creștinească.

Simt că pot să te iubesc și eu, că te și iubesc; am să te ajut să devii o bună creștină.

Mai mult decât cuvintele, vocea Opheliei, sugrumată de emoție, și lacrimile fierbinți care îi curgeau șiroaie pe obraji o câștigă pe Topsy pentru totdeauna.

„Ce binefăcător a fost scurtul tău popas pe pământ, Eva mea dragă! Își zicea Saint Clare. Eu cum am să pot să dau socoteală de toți anii pe care i-am trăit?”

Între timp, prin cameră se perindau cei care voiau să se uite la moartă; se auziră șoapte înăbușite, pași în vârful picioarelor: fu adus un sicriu mic și apoi începu înmormântarea, cu trăsurile care se opriră în fața casei și străinii care intrară înăuntru și luară loc pe scaune; cu năframele și panglicile albe și negre, împărțite celor de față și membrilor familiei în veșminte de doliu, cu versetele citite din Biblie și rugăciunile de rigoare. Saint Clare asistă la toate ca un om care continuă să trăiască, să se plimbe, să facă diferite gesturi, dar căruia durerea i-a secăt toate lacrimile. El nu se uita decât la căpșorul cu păr auriu, care se odihnea în coșciug. Dar pe urmă îi fu dat să vadă cum îl acoperă cu lințoliul și cum închid capacul coșciugului; trebui să meargă în rând cu ceilalți până într-un colț în fundul grădinii, lângă o bancă acoperită cu mușchi, unde Eva și Tom obișnuiau de atâtea ori să stea de vorbă, să citească și să cânte și unde acum se căsca

întunecată groapa mormântului.

Saint Clare se opri, uitându-se pierdut în jos. Văzu niște oameni coborând în groapă micul coșciug; auzi nedeslușit cum se rostiră cuvintele grave ale lui Iisus: „Sunt învierea și viața. Acel ce crede în mine chiar de va fi mort, trăi-va”. Și în timp ce bulgării de pământ se rostogoleau unul după altul, umplând micul mormânt, nu-i venea să creadă că Eva lui dragă îi era răpită pentru totdeauna, că n-o s-o mai vadă niciodată.

Într-adevăr, nu era Eva, ci doar umbra trecătoare a acelei făpturi minunate și nemuritoare care se va înfățișa dinaintea lui Dumnezeu în ziua judecății de apoi.

Plecară cu toții; părinții Evei, Ophelia, servitorii; se întoarseră cu inimile îndoliate în casa din care fetița iubită plecase pentru totdeauna. Marie se întinse pe pat în întuneric, în camera ei, suspinând și gemând, nestăpânindu-și durerea și pretinzând fel de fel de servicii din partea tuturor servitorilor ei.

Aceștia nici n-aveau timp să plângă, căci Marie socotea că numai suferința ei n-are seamăn. Ce importanță avea suferința altora, când nimeni pe lume nu era în stare să îndure ca dânsa!

— Saint Clare n-a vărsat o lacrimă, n-a ținut la ea deloc, spuse ea. E de necrezut cât e de fără suflet! Și știe prea bine cât a suferit, săraca!

Oamenii se lasă ușor înșelați de simțurile lor, de ceea ce văd, de ceea ce aud. Așa se explică de ce mulți dintre servitori credeau că cea mai crunt lovită de nenorocire era stăpâna lor. Și cum să n-o fi crezut când o vedeau pe Marie cu adevărate crize de nervi, trimițând mereu după doctor și pretinzând că o să moară; cum să se fi gândit la altceva, când toată ziua nu făceau decât să alerge încolo și înapoi în jurul ei, aducându-i sticle cu apă caldă, încălzindu-i flanelele, lăsând neisprăvit un lucru, ca să se apuce de

altele o mie, agitându-se la nesfârșit.

Tom însă gândea și simțea cu toiul altfel: era trup și suflet alături de stăpânul său. îl urmărea peste tot: îl vedea cum pășea trist și gânditor, cum se așeza apoi tăcut și palid în camera Evei, cu Biblia fetei deschisă în fața lui, fără însă să se oprească asupra vreunui cuvânt. Tom știa că ochii aceștia secați de lacrimi, cu privirea fixă, ascundeau o durere mult mai adâncă decât toate gemetele și jelaniile Mariei Saint Clare.

Peste câteva zile, familia Saint Clare se întoarse în oraș. Augustin, cu neastâmpărul pe care i-l dădea durerea, simțea nevoia unei schimbări de decor pentru a nu mai fi obsedat de aceleași gânduri, pentru a nu mai vedea mereu casa și grădina și micul mormânt. Întors la New Orleans, Saint Clare începu să alerge pe străzi, încercând să-și umple golul din suflet cu iluzia unei activități febrile. Pentru cei care îl întâlneau pe stradă sau la cafenea, singurul semn al pierderii pe care o suferise era panglica neagră de doliu de la pălărie; căci îl vedeau zâmbind și discutând, citindu-și ziarele, vorbind despre politică și ocupându-se de afaceri. Cine ar fi putut bănui că sub această mască surâzătoare se ascunde un suflet aidoma unui mormânt, cufundat în beznă și tăcere?

— Ce om ciudat e soțul meu, se plângea Marie Opheliei. Am socotit întotdeauna că dacă există cineva pe lume la care el ținea cu adevărat, aceasta era Eva, or acum se pare că o dă uitării cu mare ușurință. Nu pot să scot de la el niciun cuvânt despre ea. Nu l-aș fi crezut, zău, atât de nepăsător.

— Apele liniștite sunt cele mai adânci! rosti Ophelia sentențios.

— Palavre, nu cred nicio iotă. Când ești un om de suflet se vede numaidecât, chiar fără voia ta. E de altfel o mare nenorocire să fii un om de suflet. Asta mă omoară pe

mine.

— Stăpânul Saint Clare a slăbit ca o umbră. Oamenii spun că nu mănâncă nimic, interveni Mammy. Eu știucă el n-o uită pe domnișoara Eva! Cine ar putea s-o uite, draga de ea, adăugă dânsa, ștergându-și ochii.

— În orice caz, nu se gândește deloc la mine! exclamă Marie. Nu mi-a spus un singur cuvânt de mângâiere, deși știe prea bine că suferința unei mame nu se compară cu a unui bărbat.

— Fiecare suflet cu amărăciunea lui, rosti grav Ophelia.

— Întocmai! Numai eu știu ce simt! Nimeni nu se sinchisește! Doar Eva, sărăcuța, se gândea la mine, dar ea nu mai e!

Și Marie se trânti din nou în fotoliu și începu să plângă nemângâiată.

Marie era una din acele naturi nefericite, care acordă preț lucrurilor numai când le pierde pentru totdeauna. Atâta timp cât dispunea de ceva, era înclinată să-i găsească numai cusururi; însă odată pierdut acel ceva, nu mai contenea cu lauda.

În timp ce această conversație se desfășura în salon, o altă discuție avea loc în biblioteca lui Saint Clare. Tom, mereu neliniștit, își urmărea pretutindeni stăpânul; îl zărise intrând în bibliotecă. După câteva ceasuri de așteptare zadarnică, văzând că nu mai iese afară, se hotărî sub un pretext oarecare să intre și el înăuntru. Pătrunse fără zgomot în cameră. Saint Clare stătea întins pe o canapea, în celălalt capăt al încăperii, cu capul înfundat într-o pernă și cu Biblia Evei deschisă, lângă el.

Tom se apropie, neștiind ce să facă. Pe când el tot mai șo-văia, Saint Clare se ridică pe neașteptate; durerea, dragostea, mila sinceră ce le citi pe figura cinstită a lui Tom îl mișcă adânc. îl luă de mână, sprijinindu-și fruntea

de ea.

— Oh, Tom, băiatule, lumea întreagă e goală ca o găoace de ou spart!

— Știu, stăpâne, știu, spuse Tom, dar dacă ați putea să priviți spre cer, acolo unde a plecat scumpa noastră domnișoară Eva, unde e iubitul nostru Iisus Cristos!...

— Da, Tom, privesc înspre cer, dar partea proastă e că pot să mă uit mult și bine, și tot nu văd nimic. Ce n-aș da să pot vedea ceva!

Tom oftă din greu.

— Se pare că numai copiilor și oamenilor simpli și așezați ca tine le este dat să vadă ceea ce noi ceștilalți nu știm să vedem. De ce oare?

— „Ai ascuns aceste lucruri celor înțelepți și prevăzători și le-ai dezvăluit celor simpli, murmură Tom, citind din Evanghelie. Facă-se voia ta, părinte!”

— Nu cred, Tom, nu pot să cred; m-am deprins cu îndoiala: aș vrea să cred ce spune Bibliadar nu pot, replică Saint Clare.

— Rugați-vă Celui de Sus, stăpâne: „Dumnezeule bun, cred în tine; ajută-mă să-mi birui necredința”.

— Nu știu nimic, nimic, reluă Saint Clare, vorbind ca pentru sine, ca prin vis, cu privirile pierdute. Toată această admirabilă putere de credință și iubire să fie oare doar unul din multiplele și schimbătoarele aspecte ale sensibilității omenești, un lucru efemer, sortit pieirii odată cu ultimul nostru suspin? Dar atunci nu mai există oare nici Eva... nici Cerul... nici Cristos - nimic?...

— Ba da, stăpâne, toate astea există, sunt adevărate. O știu, sunt sigur, izbucni Tom, căzând în genunchi. „Vă rog, bunul meu stăpân, vă rog s-o credeți!

— De unde știi că există Cristos, Tom? Nu l-ai văzut niciodată.

— L-am simțit, stăpâne, în sufletul meu! îl simt și

acum, în clipa asta! Când m-au vândut și m-au despărțit de biata mea soție și de copii, am vrut să mor, am simțit că nu-mi mai rămâne nimic de făcut; atunci bunul Dumnezeu a fost alături de mine și mi-a spus: „Nu-ți fie teamă, Tom”. El aduce lumină și bucurie și pace în sufletele celor nenorociți. Eu sunt fericit și iubesc pe toată lumea și nu-mi doresc decât ca bunul Dumnezeu să mă aibă în paza sa! Voia Lui să fie împlinită și să fiu oriunde o să vrea El! Știu că toate aceste simțăminte nu vin de la mine, căci ce sunt eu decât o biată făptură obișnuită să se tânguie!... Ele îmi vin de la Domnul și sunt sigur că El va face același lucru și pentru stăpânul meu!

Tom vorbea cu vocea sugrumată de emoție, iar lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji. Saint Clare își sprijini capul pe umărul lui și strânse cu putere mâna tuciorie și aspră a devotatului său servitor.

— Mă iubești, Tom, nu-i așa?

— Mi-aș da viața chiar în ziua asta binecuvântată, numai să-l văd pe stăpânul meu creștin.

— Ce naiv ești, bietul meu Tom! făcu Saint Clare, ridicându-se în picioare. Nu merit să fiu iubit de un suflet atât de de cinstit și bun ca tine.

— O, stăpâne! Cineva mai mare și mai bun decât mine vă iubește, scumpul nostru Iisus Cristos.

— De unde știi, Tom? întrebă Saint Clare.

— O simt, stăpâne. „Dragostea lui Iisus pentru noi e dincolo de cunoaștere”.

— Ciudat cum legenda unui om care a trăit și a murit cu 1 800 de ani în urmă mai poate să aibă influență atât de mare asupra oamenilor! spuse Saint Clare, mergând prin cameră. Dar nu. El n-a fost un om, adăugă el pe neașteptate. Niciun om pe lumea asta n-a avut o asemenea putere ca să supraviețuiască de-a lungul atâtor veacuri. O, de ce nu pot și cred tot ce mă învăța mama și să mă rog ca

atunci când eram copil!

— Dacă stăpânul ar vrea... începu Tom, domnișoara Eva îmi citea atât de frumos din Biblie. Vă rog, stăpâne, fiți bun și citiți-mi dumneavoastră; acum că domnișoara Eva nu mai e, nu găsesc pe nimeni care să-mi citească!

Saint Clare alese din Evanghelie capitolul al unsprezecelea din Ioan, parabola impresionantă a lui Lazăr și a învierii sale. El citea cu voce tare, oprindu-se din când în când pentru a-și învinge emoția pe care i-o trezea zguduitoarea poveste. Tom stătea îngenuș în fața lui, cu mâinile încrucișate, într-o atitudine de evlavie și exaltare. Fața lui senină exprima dragoste și încredere.

— Tom, îl întrebă stăpânul său, toate astea îți par adevărate?

— Le văd parcă în fața ochilor, stăpâne, răspunse Tom.

— Aș vrea să am ochii tăi, Tom.

— Și eu îl rog pe bunul Dumnezeu să vi-i dea!

— Dar știi, Tom, eu cunosc mult mai multe decât tine! Ce-ai zice dacă ți-aș mărturisi că nu cred nimic din Biblie?

— O, stăpâne! exclamă Tom cu un gest dezaprobat, ridicând mâinile.

— Nu ți-ar zdruncina deloc credința, Tom?

— Cătuși de puțin.

— Dar nu înțelegi, Tom, că eu știu mai multe decât tine?

— O, stăpâne, chiar acum ați citit cum ascunde Dumnezeu unele lucruri celor înțelepți și prevăzători și le dezvăluie celor simpli! Stăpânul meu nu vorbește serios acum, nu-i așa? întrebă Tom, neliniștit.

— Nu, Tom, fii pe pace, nu sunt un credincios și socotesc că există temeieri destul de serioase pentru a crede, și totuși, eu, unul, nu pot. E o proastă deprindere de care nu pot să mă dezbar, Tom!

— Dacă stăpânul meu ar vrea să se roage...

— De unde știi că nu spun rugăciuni?

— Stăpânul le spune?

— M-aș ruga din tot sufletul, Tom, dacă ar fi cineva în fața mea, căruia să mă pot adresa. Dar așa, e ca și cum aș vorbi în vânt! Haide, Tom, spune tu o rugăciune acum, ca să mă-nveți și pe mine!

Tom începu să se roage, făcând să se reverse în rugăciune simțămintele ce-i copleșeau sufletul ca niște ape zăgăzuite multă vreme, care se avântă apoi cu mai multă putere când nu mai întâmpină niciun obstacol în calea lor. Un lucru era limpede: Tom avea convingerea că există într-adevăr acolo sus cineva care auzea rugăciunea.

Lăsându-se purtat pe aripile acestei credințe fierbinți, înălțându-se cu închipuirea până aproape de porțile cerești, pe care Tom știa să le evoce cu atâta credință, Saint Clare se simți parcă mai aproape de mica lui Eva...

— Mulțumesc, prietene, spuse Saint Clare, când Tom se ridică. Îmi place să te ascult, Tom, dar acum du-te, lasă-mă singur. O să mai vorbim noi și altă dată!

Tom ieși tăcut din cameră.

CAPITOLUL XXVIII

Din nou împreună

ÎN CASA LUI SAINT CLARE, săptămânile se scurgeau unele după altele; pe locul unde se scufundase mica barcă a Evei, valurile vieții își reluau încet, încet cursul lor normal. Ce necruțătoare, ce aspră, ce rece și banală e realitatea de fiecare zi, care ne atrage în vălmășagul ei, surdă și nepăsătoare față de toate încercările și durerile noastre! Ea nu ne lasă niciun răgaz; trebuie să mănânci, să bei, să dormi, și iarăși să te scoli; trebuie să-ți vezi de treburi, să cumperi, să vinzi, să pui întrebări, să răspunzi la rândul tău, într-un cuvânt să

alergi fără încetare după fel de fel de umbre deșarte, deși niciuna nu te atrage; când viața își pierde interesul, rămâne doar o deprindere mecanică și rece de a trăi.

Pentru Saint Clare, Eva reprezenta însuși sensul vieții lui, în jurul căruia își concentrase toate preocupările, toate nădejdlile. Pentru ea se îngrijise el cu atâta stăruință de averea lui; pentru ea își împărțise timpul zi de zi, cu socoteală, se obișnuise atât de mult ca orice acțiune a sa să fie în funcție de dorințele și interesele Evei – orice nouă cumpărătură, orice schimbare, înfrumusețare sau îmbunătățire adusă gospodăriei și toate celelalte – încât acum, când copila nu mai era, părea că nu-i mai rămâne nimic de făcut, că nu mai are la ce să te gândească.

Mai există, ce-i drept, și o altă viață, în existența căreia era de ajuns să crezi, ca să-ți apară ca un cifru solemn și plin de semnificație, pe lângă semnele timpului – altfel goale de înțeles – pe care viața aceea le transformă însă în unități ale unei ordini prestabilite, conferindu-le o tainică și neasemuită valoare.

Saint Clare știa prea bine toate astea; de multe ori, în ceasurile lui de deznădejde, i se părea că aude glasul melodios al copilului chemându-l în Cer, că vede mâna ei micuță arătându-i calea vieții de apoi; dar tristețea și apatia în care era cufundat îl împiedicau să răspundă la această chemare.

Era una din firile în stare să priceapă intuitiv fenomenele religioase, mult mai viu decât nenumărați creștini, pe care spiritul lor mărginit îi împiedică să se ridice deasupra practicilor prozaice de fiecare zi. Capacitatea de a aprecia și de a prinde nuanțele cele mai subtile și raporturile cele mai intime ce caracterizează viața religioasă pare de multe ori să fie privilegiul celor ce nu le acordă nicio însemnătate în propria lor existență. Poeți ca Moore, Byron sau Goethe au scris astfel cu mult

mai mare pătrundere și discernământ despre esența, sentimentului religios decât cutare sau cutare bisericos care și-a axat întreaga viață pe dogmele creștine. Pentru aceste minți superioare a disprețui simțămintele religioase era un păcat de neiertat, era o trădare îngrozitoare.

Saint Clare nu avusese niciodată pretenția că respectă datinile; noblețea și delicatețea lui înnăscute îl făceau însă să-și dea seama de tot ceea ce constituie o îndatorire creștinească; dar se ferea să o practice până ce nu se va fi hotărât să apuce pe o asemenea cale.

Căci firea omenească e atât de nestatornică, mai ales în privința idealurilor sale, încât preferă să nu întreprindă nimic, decât să înceapă ceva care ar putea da greș.

Cu toate acestea, Saint Clare se schimbase mult. Citea cu luare-aminte și răbdare Biblia micuței Eva. Se gândea tot mai temeinic la felul în care avea să se poarte cu servitorii săi; și ajunsese astfel să se judece aspru pentru situația pe care le-o crease atât în trecut, cât și în prezent; rezultatul imediat fu că, îndată după sosirea sa la New Orleans, făcu demersurile necesare pentru eliberarea lui Tom, care urma să fie definitivă după îndeplinirea tuturor formalităților cerute de lege. Se atașă de el din zi în zi mai mult, și-l ținea în permanență în preajma lui, căci nimic nu-i amintea mai bine de Eva ca prezența credinciosului servitor. Și Saint Clare, îndeobște atât de pretențios și greu de înțeles când era vorba de simțămintele lui intime, luase obiceiul să gândească cu glas tare în fața lui Tom.

Lucrul acesta nu ar fi părut deloc ciudat oricui și-ar fi dat seama de dragostea și devotamentul cu care Tom îl urmărea pretutindeni pe tânărul lui stăpân.

— Ei, Tom, spuse Saint Clare într-o zi, după ce făcuse primele demersuri pentru eliberarea sclavului, în curând ai să devii un om liber; poți să începi să-ți faci bagajele și să

te pregătești să te-ntorci în Kentucky.

Fața lui Torn străluci de bucurie.

— Domnul fie binecuvântat! strigă el, ridicând mâinile spre cer. Saint Clare fu neplăcut impresionat de exaltarea lui. I se părea urât din partea lui Tom să se bucure la gândul că o să-l părăsească.

— N-ai dus-o totuși chiar atât de rău aici, ca să fii așa de încântat că pleci! îi spuse el cu răceală.

— Nu, stăpâne, nu-i asta. Mă bucur fiindcă voi fi un om liber.

— Nu crezi, Tom, că, în ce te privește, ai dus-o aici mai bine decât dacă ai fost liber?

— Nu, stăpâne, nici vorbă că nu, răspunse Tom.

— Dar bine, Tom, nu-ți dai seama? N-ai fi putut niciodată să te hrănești și să te îmbraci din munca ta, așa cum te hrănesc și te îmbrac eu.

— Știu, stăpâne. Stăpânul a fost întotdeauna prea bun cu mine! Dar, vedeți dumneavoastră, aș prefera să umblu în zdrențe, să stau într-o cocioabă dărăpănată, să am numai lucruri proaste, dar să știu că-s ale mele... Asta e firesc, stăpâne!

— Se vede că da, Tom; în orice caz, în patru-cinci săptămâni ai să ne părăsești, stăruie Saint Clare, nemulțumit. Și de altfel nu văd într-adevăr de ce n-ai face-o, adăugă el ceva mai vesel, începând să se plimbe prin odaie.

— Nu, cât timp stăpânul meu este îndurerat, nu plec. Am să rămân cât timp stăpânul o să aibă nevoie de mine și îi mai pot fi de folos.

— Cât timp o să mai fiu îndurerat, Tom! repetă trist Saint Clare, uitându-se pe fereastră. Dar când n-am să mai fiu?

— Când stăpânul va fi un adevărat creștin!

— Ești într-adevăr hotărât să rămâi până atunci? îl

întrebă Saint Clare, sohițând un zâmbet și punându-i mâna pe umăr. Ce neștiutor ești, dragul meu Tom. Dar nu-ți fie teamă, n-am să te țin până în ziua aceea. Du-te acasă la nevastă și la copiii tăi și transmite-le salutările și gândurile mele bune.

— Cred că o să vină și ziua în care stăpânul meu nu va mai fi trist, spuse grav Tom, cu lacrimi în ochi. Dumnezeu are nevoie de stăpânul meu și are de lucru pentru el.

— De lucru pentru mine? Cam ce crezi că poate să-mi dea de făcut? Ia s-auzim!

— Până și un nenorocit ca mine primește de la Dumnezeu ceva de făcut; d-apoi stăpânul meu, care are atâta învățătură, avere și prieteni! Câte n-ar putea să facă pentru bunul Dumnezeu!

— După părerea ta, Tom, Cel de Sus are mare nevoie să pună pe alții să lucreze pentru El? întrebă Saint Clare zâmbind.

— Lucrând pentru fapăturile create de El, lucrăm pentru El, răspunse Tom.

— Bravo, Tom! Teologia ta e mai bună decât aceea din predicile pastorului B. Pe cinstea mea.

Discuția se opri aci, fiind întreruptă de sosirea unor musafiri.

Marie Saint Clare suferea de pierderea Evei în măsura în care era ea în stare să sufere și mai ales în măsura deosebitei ei înclinări de a face nenorociți pe toți din jurul ei, când se simțea ea însăși nefericită; acesta era un motiv în plus pentru sclavii care o slujeau să deplângă moartea micii lor stăpâne; căci Eva cu drăgălășeniile și blândețea ei pusese de multe ori o vorbă bună pentru dâșii, fiindu-le ca un scut împotriva tiraniei, egoismului și asprimii mamei sale.

Biata Mammy, mai ales, era nemângâiată; despărțită

de toți ai ei, smulsă din făgașul afecțiunilor ei firești, găsisese unica, consolare pe lângă minunata copilă. Plângea acum zi și noapte.

Iar din cauza durerii care o copleșea, se dovedea în ultimul timp mai puțin dibace și sprintenă în îndeplinirea îndatoririlor pe lângă stăpâna ei, ceea ce îi a „răgea un ropot nesfârșit de ocări și insulte, care cădeau ca o grindină pe umerii ei lipsiți de apărare.

Domnișoara Ophelia suferea și ea; dar în sufletul ei virtuos durerea rodise credință în viața viitoare. Era mai bună, mai blândă; râvna cu care continua să facă toate treburile avea ceva discret și plin de îngăduință; nevoită să se interiorizeze, reculegerea îi făcuse bine. Se ocupa acum cu mai multă sârguință ca mai înainte de instruirea lui Topsy, punând-o mai ales să citească din Biblie; nu se mai ferea să se lase atinsă de mica negresă, nici nu mai manifesta la apropierea ei scârba abia ascunsă din trecut; și asta pentru simplul motiv că nu mai încerca acest sentiment. O privea prin prisma bunătății care i se dezvăluise pentru prima oară când o zărise pe Eva punând drăgăstos mâna pe Topsy. De aceea, vedea în mica negresă un suflet nemuritor, ce-i fusese încredințat de Dumnezeu pentru a-l călăuzi pe calea vieții, pe calea ce duce în împărăția cerurilor!

Topsy nu se făcuse dintr-odată o sfântă; dar pilda, apoi moartea Evei avură o profundă înrâurire asupra ei, făcând-o să se schimbe văzând cu ochii. Nu mai avea nimic din nepăsarea de odinioară, i se deșteptase sensibilitatea, înflorise în ea speranța, dorința și năzuința spre bine, năzuință e drept intermitentă, capricioasă, dar reînnoită, mai intensă după fiecare greșeală. Într-o zi, când domnișoara Ophelia o rugă pe Roșa s-o cheme pe Topsy, aceasta veni în fugă, băgându-și iute ceva în sân.

— Ce ascunzi acolo, diavol împielițat? Iar ai furat

ceva, pot să jur! îi spuse Roșă poruncitor, apucând-o brutal de braț.

— Lasă-mă în pace, domnișoară Roșă, răspunse Topsy, încercând să se desfacă din strânsoare. Nu-i treaba dumitale!

— Nu fi obraznică! Te-am văzut ascunzând ceva și-ți cunosc eu blestemățiile! spuse Roșă, apucând-o din nou de braț și încercând să-i bage mâna în sân.

Topsy dădea înfuriată din picioare și se zbătea din toate puterile pentru a apăra ceea ce numea ea drepturile ei. Gălăgia atrase la locul cu pricina pe Saint Clare și pe domnișoara Ophelia.

— Iar a furat ceva! începu Roșă.

— Nu-i adevărat! urlă Topsy, plângând cu hohote.

— Da? Dă-mi ce ai acolo, interveni ferm și domnișoara Ophelia.

Topsy șovăi, dar, apostrofată a doua oară, scoase din sân un pachetel înfășurat într-un ciorap vechi de-al ei. Domnișoara Ophelia îl desfăcu, și ce văzură: o cârticică pe care Eva i-o dăruise cândva lui Topsy și care conținea câte un verset din Scriptură pentru fiecare zi a anului; și într-o bucată de hârtie era pitită bucla pe care Eva i-o dăduse lui Topsy în ziua de neuitat în care-și luase adio de la toți cei dinoasă. Saint Clare fu profund impresionat văzând cârticica învelită într-o lungă fâșie de crep negru, provenită cu siguranță de la înmormântare.

— De cei ai învelit cartea în asta? întrebă el, luând bucata de crep>.

— Fiindcă... fiindcă erau ale domnișoarei Eva. Nu, nu mi le luați, vă rog! spuse ea, așezându-se pe podea cu șorțul în cap și începând din nou să plângă cu hohote.

Era ceva patetic și ridicol în această scenă, vechiul cioră-pior, bucata de crep negru, cartea sfântă, frumoasa buclă mătăsoasă și Topsy copleșită de durere.

Saint Clare zâmbi, deși ochii i se umpluseră de lacrimi.

— Haide, haide, nu mai plânge, nu ți le ia nimeni! Și, strângându-le pe toate laolaltă, i le aruncă în poală și ieși împreună cu domnișoara Ophelia, îndreptându-se spre salon.

— Copila asta are un fond destul de bun și cred că ai putea să scoți ceva din ea, spuse el arătând spre locul unde o lăsaseră pe Topsy. Oricine e în stare de o suferință adevărată poate să facă și bine! Ocupă-te serios de ea.

— Fetița a făcut progrese serioase, replică domnișoara Ophelia. Îmi pun mari speranțe în ea. Dar ascultă, Augustin, continuă dânsa, luându-l de braț, aș vrea să știu: al cui o să fie copilul ăsta, al tău sau al meu?

— Nu ți l-am dat ție?

— Da, dar nu legal. Aș vrea să fie a mea în mod legal, spuse Ophelia.

— Vai de mine, verișoară! exclamă Augustin. Ce o să zică abolitioniștii? O să ordone o zi de post pentru această apostazie, când o să vadă că devii și dumneata proprietară de sclavi!

— Lasă prostiile! Vreau să fie a mea, ca să am dreptul să o duc în statele libere și să-i redau libertatea. M-ar dura să nu se aleagă nimic din tot ceea ce încerc să fac pentru ea.

— Vrei să spui, verișoară, că „scopul scuză mijloacele” sau

„Fă rău ca să iasă bine”. Nu pot să încurajez o asemenea morală.

— Fii serios, Augustin, n-am chef de glumă. Degeaba aș încerca să fac din fata asta o creștină, atâta timp cât n-o smulg din viața de sclavie și n-o pun la adăpost de toate schimbările și surprizele neplăcute ale acestei vieți... Dacă vrei într-adevăr să fie a mea, dă-mi un act de donație sau

orice act legal.

— Bine, bine, îți făgăduiesc, spuse Saint Clare, așezându-se pe un scaun și deschizând un ziar.

— Eu aș vrea să mi-l faci chiar acum, stăruia domnișoara Ophelia.

— Ce-i graba asta?

— Nu lăsa niciodată treaba de azi pe mâine, răspunse domnișoara Ophelia. Uite hârtie, pană și cerneală; stai jos și scrie un act în regulă.

Ca majoritatea firilor delăsătoare, Saint Clare nu putea să sufere să fie mânat de la spate când trebuia să treacă la acțiune. Stăruințele și graba Opheliei îl plictiseau peste măsură.

— Ce-i cu dumneata? întrebă el. Nu mă crezi pe cuvânt?

— Vreau să mă asigur, răspunse domnișoara Ophelia. Cine știe ce se poate întâmpla? Poți să mori, să-ți pierzi averea, sau mai știi ce; și atunci Topsy o să fie imediat expediată la licitație și eu n-am să mă pot împotrivi.

— Frumoase pronosticuri! La toate te gândești, n-am ce zice! Ei, când ești la cheremul unei iankee ca dumneata, nu-ți rămâne altceva de făcut decât să te dai bătut!

Și Saint Clare, priceput cum era în chestiunile juridice, redacta la iuțeală un act de donație; în josul paginii își așternu iscălitura cu litere de o șchioapă, terminând-o cu o cogeamite înfloritură.

— Uite negru pe alb, domnișoară Vermont, glumi el, înmânându-i Opheliei hârtia.

— Ești un băiat bun, zâmbi Ophelia. Dar nu cumva e nevoie și de martori?

— La naiba! Adică da, ai dreptate. Marie, strigă el, dezehizând ușa care dădea în camera nevastă-sii, verișoara îți solicită un autograf; pune-ți semnătura aici.

— Ce-i cu tine? întrebă Marie, parcurgând hârtia cu

ochii. E pur și simplu caraghios! îmi închipuiam că verișoara e prea evlavioasă pentru asemenea lucruri îngrozitoare, adăugă ea, punându-și semnătura cu indiferență. Dar dacă-i place „obiectul” ăsta, n-are decât! Să fie sănătoasă!

— Ei, acum e a dumitale, trup și suflet, spuse Saint Clare, întinzându-i Opheliei hârtia.

— Nu mai mult decât înainte, răspunse dânsa. Numai Dumnezeu ar avea dreptul să mi-o ia. În orice caz, de acum încolo o pot ocroti.

— Ei, să zicem atunci că e a dumitale datorită unei ficțiuni legale, stăruie Saint Clare, întorcându-se în salon și luându-și din nou ziarul.

Domnișoara Ophelia, care se ferea să rămână între patru ochi cu Marie, se duse după el, luându-și lucrul de mână, după ce avusese grijă mai întâi să-și pună actul de donație la loc sigur.

— Augustin, spuse ea, reluând pe neașteptate firul conversației, ai luat cumva vreo măsură pentru ca să te asiguri de soarta servitorilor dumitale, în caz că ți s-ar întâmpla să mori?

— Nu, răspunse Augustin, continuând să citească.

— Atunci toată bunătatea pe care le-o arăți ar putea să ducă la urmă la o mare cruzime.

Saint Clare se gândise în mai multe rânduri la același lucru, însă răspunse nepăsător:

— Am de gând să mă îngrijesc de asta într-una din zile.

— Când? întrebă Ophelia.

— Zilele astea.

— Și dacă mori înainte?

— Ce-ți veni, verișoară? se miră Saint Clare, punând ziarul jos și uitându-se la ea. Ai observat la mine vreun simptom de friguri galbene sau de holeră, de te ocupi cu

atâta râvnă de rânduielile mele postmortem?

— Chiar când suntem deplin sănătoși, aparținem morții, rosti Ophelia sentențios.

Saint Clare se ridică, lăasă distrat ziarul din mână și se apropie de ușa larg deschisă spre terasă, dorind să pună capăt unei discuții neplăcute pentru el. Obsedat de vorbele Opheliei, repetă mecanic în gând cuvântul: „moarte”. Sprijinit de balustradă, contemplă șuvoiul scânteietor de apă, care țâșnea din bazin ca o fântână arteziană, și privi absent prin ceață florile, copacii și glastrele din grădină. Continuă între timp să repete mereu cuvântul tainic prea adesea rostit, dar totdeauna atât de înspăimântător: „moartea”.

„Cât de ciudat e că există un asemenea cuvânt și un asemenea adevăr! își spunea el. Cânt te gândești că o făptură însetată de viață, de speranțe și plină de dorințe astăzi este, iar mâine poate dispăre pe veci!”

Se înserase. Era o seară caldă, în care mai dăinuia purpura amurgului. Ducându-se până la capătul terasei, Saint Clare îl văzu pe Tom cufundat în lectura Bibliei; urmărea cu degetul fiecare cuvânt, mișcându-și buzele în șoaptă, cu evlavie.

— Vrei să-ți citesc, Tom? îl întrebă Saint Clare, așezându-se lângă el.

— Dacă ar vrea stăpânul... răspunse Tom recunoscător, înțeleg mult mai bine când citește stăpânul.

Saint Clare luă cartea, se uită să vadă unde rămăsese Tom și începu să citească unul din pasajele subliniate cu linii groase.

Impresionat, Saint Clare îl citi a doua oară, de astă dată mai rar, ca și cum ar fi cântărit cuvintele în minte.

— Tom, spuse el, oamenii aceștia, judecați atât de aspru, au dus - cred - întocmai ca și mine, o viață liniștită, ușoară, respectabilă, fără să-și dea osteneala și să întrebe

câți dintre frații lor sunt înfometați, sau însetați, sau bolnavi, sau la închisoare.

Tom nu răspunse.

Saint Clare se ridică și începu să se plimbe gânditor pe terasă; era atât de absorbit, încât Tom trebui să-i amintească de două ori că sunase clopoțelul pentru ceai. În timpul ceaiului, Saint Clare fu absent și îngândurat. După aceea trecu în salon împreună cu soția sa și cu domnișoara Ophelia. Nu schimbară aproape niciun cuvânt între ei. Marie se instala pe o canapea la adăpostul unui vâl de mătase care o ferea de țăntări și adormi buștean. Ophelia tricota de zor, fără să scoată o vorbă. Saint Clare se așeză la pian și începu să cânte o melodie tristă ca un plâns de harpă eoliană. Cufundat în visare, părea să-și spună gândurile prin graiul muzicii.

După un timp deschise un sertar, scoase dinăuntru un caiet vechi de muzică cu paginile îngălbenite de vreme și începu să-l răsfoiască.

— Uite, se adresează el Opheliei, acesta este unul din care tele mamei; aici e scris de mâna ei, vino să te uiți. Bucata asta a compus-o după Requiemul de Mozart.

Ophelia veni să se uite.

— O cânta de multe ori, continuă Saint Clare, parc-o aud.

Scoase câteva acorduri sonore și atacă apoi vechiul imn latin, atât de măreț", *Dies Irae*". Tom auzise preludiul melodiei de pe terasă; atras de sunetele ei, se apropie de ușă, continuând să asculte grav și atent. Cuvintele, firește, nu le înțelegea, dar melodia și interpretarea ei îl zguduiră puternic, mai ales când Saint Clare cânta pasajele cele mai patetice. Tom ar fi fost și mai mișcat dacă ar fi putut desluși înțelesul acestor cuvinte minunate:

Recorā - are, Jesu pie, Quod sum causa tuae viae; Ne me perdas illa die. Quaerens me sediŝti lassus, Redemisti

cruce *passus Tantus labor non sit cassus* 1.

În interpretarea lui Saint Clare cuvintele acestea căpătau o adâncime, o intensitate neasemuită, căci vălul de umbre al anilor era dat la o parte și i se părea că aude vocea maică-sii îndrumându-i-o pe a lui.

Voce și instrument se contopeau într-un tot; părea că trăiesc aceeași viață; din acest unison izvorât dintr-o adâncă iubire țâșnea melodia pe care divinul Mozart o compusese altă dată pentru a-i fi cântată la propriul său mormânt.

Când termină, Saint Clare rămase câteva clipe cu capul în mâini, apoi începu să se plimbe prin cameră.

— Judecata de apoi... Ce concepție sublimă! zise el. O

Îndreptare a tuturor strâmbătăților de secole, o rezolvare a tuturor problemelor morale de către un judecător înțelept și suveran. Minunat simbol!

— Dar îngrozitor, pentru noi, păcătoșii, replică Ophelia.

— Pentru mine, în orice caz! spuse Saint Clare, pe gânduri.

Îi citeam lui Tom azi-dimineață capitolul în care Sfântul

Matei descrie judecata de apoi. M-a surprins și m-a mișcat.

Te-ai aștepta ca cei goniți din împărăția cerurilor să fie învi

1 Amintește-ți Iisuse, Pentru ce ai îndurat atâtea! Nu mă lăsa să cad în năpastă. Căutându-mă. ai stat pe cruce și ți-ai dat sufletul, Să nu fie în van jertfa aceasta.

nuiți de cele mai mari nelegiuiri, când colo, li se reproșează doar că nu au făcut fapte bune, ca și cum lucrul acesta ar însuma toate relele de pe lume.

— Poate că e cu puțință să nu faci un rău, când nu faci niciun bine, spuse Ophelia.

— Atunci, zise Saint Clare, distrat, dar vădit emoționat, ce să mai spui de cel care, prin caracterul lui, prin educația primită, ca și prin cerințele mediului în care a trăit, se simte chemat să servească o cauză înaltă, dar incapabil să răspundă acestei chemări; în loc să fi intervenit direct și activ în viață, așa cum era de datoria lui, s-a mulțumit să se lase dus de curent, simplu spectator neutru, pierdut în vise, plutind deasupra luptelor, suferințelor și nedreptăților în care se zbăteau semenii săi.

— Un asemenea *om* ar trebui să se pocăiască și să se pună pe lucru, răspunse Ophelia.

— Întotdeauna ești practică și mergi direct la fapte, spuse Saint Clare, schițând un zâmbet. Cu dumneata nu-i chip să-și piardă cineva timpul cu speculații; mă readuci întotdeauna la realitate; în mintea dumitale, verișoară, e întipărit cu litere de foc un veșnic „acum”... Oh, scumpă Eva, bietul meu copil! exclamă Saint Clare. Cât suflet a pus ea în dorința-i naivă de a face din mine un om care să aplice practic principiile ei generoase.

Era pentru prima dată de la moartea Evei când tatăl ei vorbea atât de mult despre dânsa; glasul lui trăda o emoție reținută.

— Concepția mea asupra creștinismului e de așa natură, adăugă el, încât cred că oricine se consideră creștin are datoria să lupte din toate puterile, chiar cu prețul vieții lui, împotriva orânduirii monstruoase și nedrepte care stă la baza societății noastre. Altminteri, eu unul n-aș putea să mă socotesc creștin, deși am avut prilejul să întâlnesc numeroși creștini destul de culți, cu totul nepăsători față de ceea ce se petrece în jurul lor; și îți mărturisesc că nepăsarea evlavioșilor, lipsa lor de pătrundere, neputința de a sesiza rădăcinile răului m-au

Îngrozit mai mult decât orice și m-au împins pe calea scepticismului.

— Dacă ți-ai dat seama de toate astea, de ce nu ai făcut tu altfel? întrebă Ophelia.

— Pentru că, din păcate, bunele mele intenții se reduc în a sta întins pe un divan și a înjura biserica și clerul, care nu mai are astăzi martiri și duhovnici. E foarte simplu să înveți pe alții să fie martiri!

— Ei, și acum ai de gând să te schimbi?

— Numai Dumnezeu știe ce-o să-mi aducă viitorul, răspunse Saint Clare. Acum, că am pierdut totul, mă simt mai curajos decât înainte; cel ce n-are nimic de pierdut poate înfrunta toate riscurile.

— Și ce-ai de gând să faci?

— Sper să-mi fac datoria față de cei săraci și umili, pe măsură și îndată ce descopăr care-mi este datoria; am să încep cu servitorii mei, pentru care n-am făcut încă absolut nimic; și poate c-o să vină cândva o zi în care să fie cu putință să fac ceva și pentru clasa asta oropsită, pentru a salva țara de o situație rușinoasă și falsă, care o înjosește în ochii tuturor popoarelor civilizate.

— Crezi că un popor e în stare să elibereze de bunăvoie pe negri? întrebă domnișoara Ophelia.

— Nu știu, răspunse Saint Clare. Trăim într-o epocă de fapte mărețe. Eroismul și spiritul de sacrificiu se deșteaptă în mii de oameni în diferite părți ale globului. De ce nu s-ar găsi și printre noi suflete generoase, pentru care cinstea și dreptatea să valoreze mai mult decât dolarii și centimele?

— Nu prea îmi vine să cred, replică Ophelia.

— Mai grav e altceva; să presupunem că ne ridicăm mâinile împotriva sclaviei și-i eliberăm pe negri. Cine va educa aceste milioane de oameni, cine îi va învăța cum să se folosească de libertatea lor? Nu vor ajunge să facă mare lucru cu ceea ce ar învăța de la noi. Adevărul e că suntem prea leneși și lipsiți de simț practic pentru a le arăta ce

înseamnă hărnicia și energia de care e nevoie ca să devină oameni întregi. Vor fi nevoiți să plece în Nord, unde munca e la preț. Dar se pune întrebarea: există la cei din statele voastre nordice acea caritate creștină fără de care nu se poate asuma sarcina educării și ridicării lor? Misionarilor voștri din străinătate le trimiteți mii de dolari; dar ce-ați spune dacă ați vedea orașele și satele voastre invadate de acești păgâni și dacă ați fi nevoiți să cheltuiți bani și timp, răbdare și energie pentru a face din ei buni creștini? Asta aș vrea să știu! Presupunând că noi îi eliberăm, vă obligați voi să le faceți educația? Câte familii din orașul dumitale și-ar lua în casă un negru sau o negresă, i-ar învăța, i-ar întreține și ar căuta să-i convertească? câți dintre comercianții și tehnicienii voștri ar vrea să-l primească pe Adolph, dacă aș vrea să fac din el un funcționar comercial sau un meseriaș? Dacă aș vrea să dau pe Jane și pe Roșa la școală, câte școli din statele nordice le-ar deschide porțile? Câte familii ar fi dispuse să le primească în gazdă? Și totuși sunt la fel de albe ca multe alte femei din Nord sau din Sud. Să fim drepți, verișoară: sistemul nostru de guvernare și educare este prost, suntem asupritorii înveterați ai negrilor, dar nu e mai puțin adevărat că prejudecățile anticreștine ale Nordului reprezintă o asuprire la fel de cruntă.

— Știu, vere, ai dreptate, spuse domnișoara Ophelia. Aveam și eu aceleași prejudecăți până când mi-am dat seama că era de datoria mea să le înving. Am credința că am izbutit și sunt foarte mulți oameni de treabă în Nord care n-ar pregeta să se apuce de lucru, dacă li s-ar arăta ce trebuie să facă. Fără doar și poate că ni s-ar cere mai mult spirit de sacrificiu ca să-i primim pe păgâni în mijlocul nostru decât să ne trimitem misionarii la ei; cred totuși că am fi capabili de asta.

— Dumneata, da, răspunse Saint Clare. Există oare

ceva pe lumea asta de la care te-ai da înapoi, dacă ai socoti de datoria dumitale s-o faci?

— Nu sunt perfectă, zise Ophelia. Și alții ar face la fel, dacă ar vedea lucrurile ca mine. Când plec acasă, am de gând s-o iau și pe Topsy. Cei din partea locului se vor mira la început, dar cred că mai târziu vor ajunge să gândească la fel ca mine. Afară de asta, sunt convinsă că foarte mulți oameni de prin Nord ar face tocmai cum spuneai adineauri!

— Da, dar ei sunt puțini, și dacă am purcede la eliberarea negrilor, într-o măsură mai mică sau mai mare, ați veni curând să ne cereți socoteală.

Ophelia nu răspunse; câteva clipe domni o tăcere grea. Saint Clare era tot mai trist și mai îngândurat.

— Nu știu ce am astă-seară, de mă gândesc așa de mult la mama, spuse el pe neașteptate. Ciudat, am sentimentul că e aici, lângă mine. Îmi vin mereu în minte unele cuvinte pe care obișnuia să le spună. Curios, cu ce intensitate re trăiești câteodată unele clipe din trecut!

Saint Clare se mai plimbă puțin prin cameră, apoi spuse:

— Mă duc să aflu ce se mai aude astă-seară.

Își luă pălăria și ieși. Tom alergă pe alee după el și ceru voie să-l însoțească.

— Nu, băiatule, spuse Saint Clare, într-o oră sunt înapoi.

Tom se înapoie și se așeză pe terasă. Era o seară frumoasă și caldă. La lumina lunii, Tom urmărea jocul havuzului, ascultându-i murmurul lin. Se gândea la cei de acasă, la coliba din Kentucky; în curând avea să fie un om liber și putea să se întoarcă acasă oricând; plănuia cum o să se pună pe lucru pentru ca să-și răscumpere nevasta și băieții; se simțea puternic, plin de vigoare și se gândea cu plăcere că în curând brațele lui vânjoase vor fi cu adevărat

ale sale și că prin munca lor va câștiga libertatea întregii familii. Își aminti apoi de tânărul său stăpân, de generozitatea lui și, ca întotdeauna când se gândea la el, începu să se roage pentru dânsul.

Îi răsări în minte și imaginea Evei, frumoasa Eva, pe care și-o închipuia acum în cer, înconjurată de îngeri. Se gândea la ea atât de stăruitor, încât până la urmă i se păru că-i deslușește chipul strălucitor, încadrat de părul auriu, în spuma alburie a apei.

Cugetând așa, îl fură somnul; și în vis o văzu pe Eva cum se apropie de el, zbenguindu-se voioasă, ca altă dată, îmbujorată la față, cu ochi scânteietori de bucurie și cu o cunună de iasomie în păr. Dar în timp ce se uita la ea, „fetița începu să se înalțe în văzduh, obrații îi păliră și o lumină strălucitoare, supranaturală îi răzbătu în priviri; înconjurată de un nimb de aur, Eva dispăru din fața ochilor lui înmărmuriți. Tom se deșteptă brusc, trezit de lovituri puternice în poartă și de zgomot de voci. Se repezi să deschidă; auzi niște pași grei și glasuri înăbușite; îl întâmpinară câțiva oameni care duceau pe targa un corp acoperit cu o manta. La un moment dat, lumina lămpii căzu direct pe obrazul rănitului; Tom scoase îngrozit un strigăt sălbatic de deznădejde, care răsună în toate coridoarele; între timp, oamenii se apropiară cu povara lor de ușa deschisă a salonului, unde domnișoara Ophelia continua să tricoteze.

Iată ce se întâmplase: Saint Clare intrase într-o cafenea să răsfoiască un ziar de seară. Pe când citea, se iscase o gâlceavă între doi consumatori amețiți de vin. Saint Clare, împreună cu încă două-trei persoane, intervenise să-i despartă și, încercând să-i smulgă unuia dintre ei pumnalul din mână, primise el însuși o lovitură de moarte în piept.

Toată casa se umplu de strigăte, de gemete, de vaiete

și lacrimi. Servitorii își smulgeau părul din cap. se tăvăleau pe jos, alergau înnebuniți încolo și încioace, văicărindu-se. Numai Tom și domnișoara Ophelia își păstrară oarecum sângele rece - căci Marie avea ca de obicei o criză puternică de nervi. Domnișoara Ophelia dădu imediat dispoziții să se pregătească un divan în salon pentru a-l așeza pe rănit. Saint Clare leșinase din cauza durerilor și a pierderii de sânge; datorită îngrijirilor Opheliei își reveni în simțiri; deschise ochii, se uită atent și stăruitor la toți cei din jurul lui, la fiecare obiect din cameră și rămase cu privirile ațintite asupra portretului mamei lui.

Curând sosi și doctorul, care îl examina pe bolnav. Se vedea limpede, după expresia lui, că nu mai era nicio speranță, totuși, cu ajutorul Opheliei și al lui Tom, pansa rana, în timp ce de afară se auzeau văicărelile, suspinele și plânsetele servitorilor înspăimântați, care se adunaseră în jurul ușilor și ferestrelor ce dădeau spre terasă.

— Îndepărtați toată gloata asta, spuse doctorul. Bolnavul nostru are nevoie de liniște deplină; de asta depinde totul.

Saint Clare deschise ochii, uitându-se îndelung la nenorocții pe care Ophelia și doctorul se străduiau să-i dea afară.

— Sărmanii de ei! spuse el, cu fața crispată, exprimând o adâncă remușcare.

Adolph refuză categoric să iasă. Înnebunit de groază, se aruncă pe podea și toate încercările de a-l ridica fură de prisos. Ceilalți se supuseră, convinși până la urmă de argumentul Opheliei, care le explicase că era o chestiune de viață și de moarte, că salvarea stăpânului lor atârna de dânsii, de felul cum vor ști să stea liniștiți și să fie ascultători.

Saint Clare putea cu greu să mai vorbească. Stătea cu ochii închiși, dar era limpede că-l frământau gânduri

negre. După un timp îl luă de mână pe Tom, care îngenunchease lângă el, și-i spuse:

— Bietul meu Tom!

— Ce este, stăpâne? întrebă Tom, grav și neliniștit.

— Eu am să mor, Tom, răspunse Saint Clare, strângându-l de mână. Roagă-te pentru mine.

— Poate vreți un preot? interveni doctorul.

Saint Clare dădu din cap că nu și-i spuse din nou, mai stăruitor, lui Tom:

— Roagă-te pentru mine!

Tom se ruga din toată inima, cu nespusă credință, pentru sufletul acesta care se stinge, ogîndindu-și jalea și tristețea în ochii mari, albaștri. Era o rugăciune în adevăratul înțeles al cuvântului, o rugăciune fierbinte, însoțită de plânsete sfâșietoare și lacrimi amare.

Când Tom încetă, Saint Clare îi luă mâna, uitându-se adânc în ochii lui, fără să rostească însă niciun cuvânt; închise ochii, continuând să-l țină de mână, căci în pragul veșniciei mâinile albilor și mâinile negrilor sunt înlănțuite într-o strângere frățească. Murmură ca pentru sine, cu o voce întretăiată:

Recordare, Jesu pie... Ne me perdas - illa ale. Quaerens me - sediști lassus.

Cuvintele acestea pe care le cântase câteva ceasuri mai înainte - cuvinte de implorare, adresate milei divine - îi stăruiau acum în minte. Buzele i se mai mișcă de câteva ori, murmurând imnul, într-o șoaptă întretăiată.

— Aiurează, spuse doctorul.

— Nu, mă regăsesc, în sfârșit! În sfârșit!... spuse Saint Clare cu vioiciune.

Acest efort îl istovi. O paloare de moarte i se așternu pe față; în același timp însă întreaga lui făptură se destinse, fu cuprinsă de un simțământ de pace și liniște, aidoma unui copil obosit care adoarme privegheat de un

înger milostiv.

Rămase așa câteva clipe. Ceilalți văzură aripa atotputernică a morții coborând nemiloasă asupra-i. Înainte de a-și da sufletul, mai deschise ochii o dată; o strălucire neașteptată îi licări în priviri, exprimând parcă bucuria revederii.

— Mamă! rosti el.

Și se stinse.

CAPITOLUL XXIX Fără apărare

SE ÎNTÂMPLA ADESEA să auzim cât de mult suferă servitorii negri la pierderea unui stăpân cumsecade, și pe bună dreptate, căci în asemenea împrejurări nu există ființe mai singure pe lume și mai lipsite de apărare decât sclavii.

Copilul rămas fără tată continuă să se bucure de ocrotirea prietenilor și a legii; e o ființă omenească și poate să facă ce vrea; drepturile și poziția sa în societate îi sunt recunoscute; sclavul nu are însă nimic din toate astea. Legea îl socotește, în toate privințele, tot atât de lipsit de drepturi ca un balot de marfă. Singura recunoaștere a năzuințelor și nevoilor sale de făptură omenească, de suflet nemuritor atârnă de voința suverană și necontrolată a stăpânului său; și când moartea răpune pe stăpân, sclavului nu-i mai rămâne nimic.

Căci puțini sunt cei ce înțeleg să se folosească cu omenie și generozitate de puterea de care dispun, când nu au de dat socoteală nimănui! Asta o știe toată lumea – și sclavul mai bine ca oricine; el își dă seama că sunt mult mai numeroase posibilitățile să găsească un stăpân nedrept și rău, decât unul omenos și binevoitor. Iată de ce plânge sclavul atât de tare și îndelung pierderea unui stăpân cumsecade.

Când Saint Clare își dădu ultima suflare, toți încremeniră de groază; o moarte fulgerătoare îl răpise în

floarea vârstei, în plina vigoare și tinerețe. Strigătele și suspinele de deznădejde răsunau în toate încăperile și coridoarele casei. Obişnuită să se lase în voia tuturor capriciilor și închipuirilor ei ipohon-drice, Marie avea sistemul nervos subrezit, incapabil să reziste unei asemenea lovituri. În timp ce bărbatul ei era pe moarte, ea căzuse dintr-un leşin într-altul; și astfel aceste două ființe, unite prin tainica legătură a căsătoriei, se despărțiseră fără ca să-și poată spune vreun cuvânt de rămas bun.

Domnișoara Ophelia, cu tăria și stăpânirea de sine care o caracterizau, rămăsese de veghe până în ultima clipă lângă vărul ei, plină de atenție, toată numai ochi și urechi, făcând tot ce se mai putea face și rugându-se din adâncul inimii, alături de Tom, pentru sufletul muribundului.

Pregătindu-l pentru odihna de veci, găsiră pe pieptul lui un mic medalion, foarte simplu, care se deschidea printr-un resort. Era un portret în miniatură înfățișând pe o parte un chip frumos de femeie, cu trăsături nobile; pe partea cealaltă, sub cristal, era o buclă de păr negru. Ophelia și Tom puseră la loc pe pieptul neînsuflețit aceste relicve scumpe ale unor visuri apuse, care făcuseră altă dată să zvâcnească atât de puternic inima sa, ce încetase acum să mai bată.

Tom era obsedat de gândul veșniciei; în timp ce îngrijea de corpul neînsuflețit, nu-i trecu nici măcar o dată prin minte că această lovitură neașteptată însemna pentru el sclavia pe viață, fără nicio speranță. Își simțea cugetul împăcat, gândindu-se la stăpânul său; căci în ceasul acela de rugăciune fierbinte, când implorase sprijinul părintelui ceresc, găsisese în el însuși un răspuns dătător de siguranță și liniște.

Datorită sensibilității sale ascuțite, în adâncul sufletului său deslușea ceva din perfecțiunea dragostei

divine; căci un profet a spus: „Acel ce sălășluiește în iubire, sălășluiește în Dumnezeu, și Dumnezeu sălășluiește în el!” Tom nădăjduia, avea încredere, bucurându-se de o pace interioară, pe care nimic n-o tulbura.

Urmară funeraliile cu slujbe și rugăciuni și toată defilarea de figuri grave, îndoliate. Vălurile cenușii ale vieții zilnice copleșiră apoi din nou pe toți și fiecare își puse iar cruda și groaznică întrebare: Ce trebuie să fac acum? Ce o să mi se întâmple? Întrebarea aceasta și-o puse și Marie într-o dimineată, pe când cerceta niște mostre de crep. Purta o rochie neagră de casă și stătea trântită într-un fotoliu larg. Iar în preajma ei foiau servitorii, care o priveau neliniștiți. Aceeași întrebare și-o puse și Ophelia, care începu să se gândească la locuința ei din Nord. Și-o puseră în taină și sclavii înspăimântați de lipsa de omenie și de tirania stăpânei la discreția căreia fuseseră lăsați. Știau prea bine cu toții că îngăduința care li se arătase se datora stăpânului, nu stăpânei; acum, când el murise, erau încredințați că vor fi lipsiți de orice ocrotire împotriva pretențiilor tiranice ale unui caracter înăcrit de necazuri.

Într-o dimineată, cam la două săptămâni după înmormântare, Ophelia își vedea de treabă în camera ei, când auzi o ușoară bătaie în ușă; se duse să deschidă. Era Roșă, tânăra și drăguța mulatră, de care am pomenit de mai multe ori până acum; avea părul răvășit și ochii umflați de plâns.

— Domnișoară Feely, spuse ea căzând în genunchi și agățându-i-se de fustă. Vă rog duceți-vă la doamna Marie pentru mine. Vă rog să puneți o vorbă bună! Are de gând să pună să mă bată cu biciul! Uitați-vă! Și-i întinse Opheliei o hârtie.

Era un bilet scris de mână cu caligrafia delicată a Mariei, prin care se cerea stăpânului unei case de corecție

să administreze aducătorului biletului cincisprezece lovituri de bici.

— Ce-ai făcut? întrebă Ophelia.

— Știți, domnișoară Feely, m-am făcut tare repezită! Știu că e urât din partea mea. Încercam rochia doamnei: dânsa mi-a dat o palmă și eu i-am răspuns obraznic fără să mă gândesc la ce spun. Atunci mi-a strigat că o să mă învețe ea să-mi cunosc lungul nasului; apoi a scris biletul ăsta și mi l-a dat să-l duc. Mai bine m-ar ucide pe loc, decât să fiu umilită în halul ăsta. i

Domnișoara Ophelia rămase pe gânduri, cu hârtia în mână.

— Să vedeți, domnișoară Feely, spuse Roșa, nu mi-ar păsa prea mult de bătaie, dacă ar fi s-o primesc de la doamna

Marie sau de la dumneavoastră, dar să fiu trimisă pentru asta într-un asemenea loc, la un om atât de îngrozitor, e o rușine de nespus, domnișoară Feely.

Domnișoara Ophelia cunoștea foarte bine acest obicei de a trimite femeile și fetele tinere la casa de corecție, unde erau date pe mâna unor oameni de cea mai abjectă speță - bărbați destul de josnici ca să îmbrățișeze o asemenea meserie - pentru a fi supuse unei pedepse corporale rușinoase. Ophelia cunoștea toate aceste lucruri îngrozitoare; întreaga lor semnificație îi apăru însă mai limpede acum, văzând trupul atât de mlădios și de firav al Rosei scuturat de plâns.

Tot ce era cinstit în ea, tot sângele generos al Noii Anglii, neîmblânzitul sânge al acestei țări se răzvrăti în domnișoara Ophelia; se înroși la față de indignare și inima începu să-i bată cu putere. Dar cu prudența ei obișnuită și stăpânirea de sine care o caracterizau, se reculese imediat; mototolind hârtia în mână, îi spuse Rosei doar atât:

— Stai jos, fetiço, şi aşteaptă-mă; mă duc la stăpâna ta.

„E o ruşine, o bătaie de joc! E monstruos!” îşi spunea Ophelia traversând salonul.

O găsi pe Marie instalată în fotoliu: Mammy, în picioare lângă dânsa, îi pieptăna părul, iar Jane, aşezată jos în faţa ei, îi freca picioarele.

— Cum te mai simţi astăzi? întrebă Ophelia.

Marie oftă adânc şi închise ochii înainte de a răspunde. Apoi ştergându-şi ochii cu o batistă de dantelă cu marginea neagră, lată de un deget, zise:

— Aşa cum am să mă simt mereu de acum încolo.

— Am venit, adăugă Ophelia, însoţindu-şi cuvintele cu o tuse uşoară şi seacă, aşa cum se obişnuieşte înainte de a aborda un subiect mai spinos, am venit să-ţi vorbesc despre biata Roşa.

Marie deschise ochii mari şi obrajii i se împurpurară.

— Ce-i cu ea? întrebă dânsa aspru.

— Îi pare foarte rău de greşala pe care a făcut-o.

— Zău? O să-i pară încă mai rău când am să termin cu ea. Am răbdat destul obrăznicia acestei fete; acum am s-o pun la locul ei, am s-o fac să-şi bage minţile în cap.

— N-ai putea s-o pedepseşti într-alt fel, mai puţin înjositor?

— Dar tocmai asta şi vreau: s-o înjosesc, să-i fie ruşine. Toată viaţa s-a bizuit pe gingăşia ei, pe fizicul ei plăcut şi cu aerele ei de cuooană a ajuns să uite cine e în realitate. Am să-i dau o lecţie care cred că o s-o pună cu botul pe labe!

— Dar gândeşte-te, verişoară, dacă umileşti o fată tânără şi sensibilă ca ea, o îndrumezi tocmai bine pe drumul pierzaniei.

— Sensibilă! spuse Marie, râzând dispreţuitor. Frumos calificativ pentru una ca ea! Cu toate fumurile ei,

am să-i arăt că nu-i cu nimic mai presus decât o târfă care face trotuarul! N-o să-și mai dea aere față de mine!

— Ai să răspunzi în fața lui Dumnezeu pentru o asemenea barbarie! spuse Ophelia energic.

— Barbarie! Aș vrea să știu ce socotești dumneata că-i barbarie?! Am dat ordin să i se dea doar cincisprezece lovituri ușoare. Nu văd nicio barbarie în asta.

— Nicio barbarie! izbucni Ophelia. Sunt convinsă că orice fată ar prefera să fie ucisă pe loc.

— Pentru cineva cu sensibilitatea dumitale, s-ar putea să fie în adevăr așa. Creaturile astea se deprind însă repede cu bătaia! E singurul mijloc de a le face să-și dea seama pe ce lume trăiesc. Lasă-le să creadă că sunt sensibile și delicate, și să vezi cum o să-ți sară toate în cap, întocmai cum au făcut sclavele mele. Am început acum să le mai țin în frâu; și am să le fac să înțeleagă că n-am să șovăi să trimit pe oricare dintre ele la casa de corecție, dacă n-or să-și bage mințile în cap! spuse Marie, uitându-se în jurul ei.

Jane lăsă capul în jos și se chirci; i se păru că este direct vizată de această amenințare. Ophelia era pe punctul de a izbucni asemenea unei mine gata să explodeze. Gândindu-se însă la inutilitatea oricărei discuții cu o persoană ca Marie, își strânse dârz buzele, se stăpâni și ieși din cameră. Îi venea greu să se ducă înapoi la Rosa și să-i spună că nu putuse să facă nimic pentru dânsa; de altfel, puțin după aceea, unul din servitori o anunță că stăpâna îi poruncise s-o ducă imediat pe Rasa la casa de corecție. Toate rugămințile și lacrimile fetei fură de prisos; fu luată pe sus și dusă în grabă.

...Trecură câteva zile de la această întâmplare. Într-o după-amiază, Tom stătea pe verandă, adâncit în gânduri. Peste puțin timp veni și Adolph și se așeză lângă el; după moartea stăpânului său, Adolph fusese în permanență

abătut și nemângâiat; el știa că Marie nu putuse să-l sufere niciodată; atâta vreme însă cât stăpânul fusese în viață, nu acordase nicio importanță acestui fapt. Acum însă, când Saint Clare nu mai era, bietul sclav trăia într-o permanentă neliniște, tremurând de spaimă, obsedat de gândul zilei de mâine, întrebându-se neconținut ce nenorociri s-ar putea abate asupra lui.

J

Temerile sale erau îndreptățite. Marie se sfătuisese de câteva ori cu avocatul ei și se hotărâse să vândă proprietatea și pe toți sclavii, în afară de cei care-i aparțineau personal; pe aceștia avea de gând să-i ia cu dânsa înapoi la plantația tatălui ei.

— Ai auzit, Tom, că o să fim vânduți? îi spuse Adolph.

— De unde știi? întrebă Tom.

— M-am pitit după perdele în timp ce stăpâna vorbea cu avocatul. Peste câteva zile o să fim vânduți cu toții la mezat.

— Facă-se voia Domnului! exclamă Tom, încrucișându-și brațele și oftând adânc.

— N-o să mai dăm niciodată peste un asemenea stăpân! spuse Adolph, cu inima strânsă. Totuși e mai bine să fim vânduți decât să mai rămânem aici.

Tom se îndepărtă, înfiorat de presimțiri nelămurite. Se amăgise cu speranța libertății, cu gândul la cei rămași, departe, la nevasta și la copiii lui, așa cum marinarul care se scufundă cu corabia, puțin înainte de a intra în port, se amăgește cu imaginea clopotniței și a acoperișurilor din satul său natal, care se profilează deasupra unui val cenușiu, ca un ultim rămas bun.

Tom încrucișa mâinile pe piept, își înghiți lacrimile amare și încercă să se roage.

Biata făptură avea o sete ciudată, inexplicabilă, de libertate; acum toate iluziile i se prăbușiseră, ceea ce era o

lovitură grea pentru el; și cu cât repeta mai des „Facă-se voia ta”, cu atât se simțea mai prost.

Se duse la domnișoara Ophelia, care de la moartea Evei îi arătase multă bunăvoință și respect.

— Domnișoară Ophelia, spuse el, stăpânul Saint Clare mi-a făgăduit că o să-mi recapăt libertatea. Îmi spunea că începuse să facă formalitățile necesare și că în curând o să fiu liber; dacă domnișoara Feely ar avea bunătatea să vorbească cu stăpâna despre asta, poate că ar vrea să continue ce a început stăpânul, căci era dorința lui.

— Am să vorbesc pentru dumneata cum am să pot mai bine, Tom, răspunse Ophelia, dar să știi că dacă lucrurile depind de doamna Saint Clare, nu prea sunt speranțe. Totuși am să încerc.

Scena aceasta se petrecea câteva zile după întâmplarea cu Roșă; Ophelia se pregătea să se întoarcă în Nord. Reflectând serios, Ophelia își zise că poate fusese prea repezită în întrevederea ei precedentă cu Marie și își propuse să se străduiască să fie mai calmă și cât se poate de împăciuitoare.

Așadar, buna femeie își luă inima în dinți; cu nelipsita ei împletitură în mână, se duse în camera Mariei, hotărâtă să-i facă pe plac și să negocieze cazul lui Tom cu toată îndemânarea de care era în stare.

O găsi pe Marie întinsă pe o canapea, cu coatele sprijinite pe perne; în fața ei, Jane, care fusese în oraș după cumpărături, îi arăta mai multe mostre de stofă neagră subțire.

— Asta o să meargă, spuse Marie alegând una, numai că nu sunt sigură dacă e potrivită pentru o rochie de doliu.

— Vai, stăpână, replică vorbăreața Jane, doamna general Derbennon a purtat vara trecută, după ce i-a murit soțul, o rochie din aceeași stofă; cade foarte frumos.

— Ce crezi? zise Marie, adresându-se Opheliei.

— Nu știu cum se obișnuiește, răspunse Ophelia. Dumneata poți să-ți dai seama mai bine decât mine.

— Adevărul este că n-am nici măcar o singură rochie pe care s-o pot purta, zise Marie. Și cum am de gând să lichidez proprietatea și să plec săptămâna viitoare, trebuie să mă hotărâsc.

— Pleci atât de curând?

— Da. Am primit o scrisoare de la fratele lui Saint Clare; și el, și avocatul sunt de părere să pun servitorii și mobila la mezat, iar moșia s-o las deocamdată în seama avocatului.

— Aș vrea să-ți vorbesc despre un singur lucru, se încu metă Ophelia. Augustin i-a promis lui Tom că o să-l elibereze și a început formalitățile necesare în acest scop. Sper că vei face uz de influența ta pentru a duce la capăt acest lucru.

t

— Nici prin gând nu-mi trece! ripostă aspru Marie. Tom e unul din sclavii cei mai de preț de pe plantații; nu-mi pot permite așa ceva. Afară de asta, ce nevoie are el de libertate? O duce mult mai bine așa cum e.

— Dar o dorește din tot sufletul și stăpânul lui i-a promis-o, răspunse Ophelia.

— Cred și eu că o dorește, se înfierbântă Marie. O doresc toți, fiindcă sunt o șleahtă de nemulțumiți, care râvnesc întotdeauna ceea ce nu au. În ce mă privește, sunt din principiu împotriva emancipării. Atâta timp cât negrul e ținut din scurt și e supravegheat de stăpân, muncește destul de bine și e la locul lui; eliberează-l și să vezi cum se lenevește, nu mai vrea să lucreze, începe să bea și devine un individ josnic și nedemn. Am putut să constat asta de sute de ori. Nu-i nicio pricopseală să-i pui în libertate.

— Dar Tom e atât de cumpătat, de harnic și evlavios!

— Mie-mi spui! Am văzut o sută ca el. Își vede de treabă atât timp cât se știe supravegheat, asta-i tot.

— Dar gândește-te, dacă-l vinzi la mezat poate să dea peste un stăpân rău, stăruii Ophelia.

— Prostii! exclamă Marie. Nici măcar într-un caz din o sută nu se întâmplă ca un sclav cumsecade să dea peste un stăpân rău; de altfel, majoritatea proprietarilor sunt oameni de treabă, în ciuda a tot ce se spune. Eu am trăit și am crescut aici în Sud, și pot să afirm că n-am întâlnit vreodată până acum un proprietar care să nu se poarte bine cu sclavii lui, atât cât o merită. N-am nicio grijă în privința asta.

— Uite ce este, reluă Ophelia dârză, știu că era una din ultimele dorințe ale soțului tău ca Tom să-și recapete libertatea, i-o promisese micuței noastre Eva pe patul de moarte și nu cred că ai putea să-ți îngădui să disprețuiești această dorință.

Marie își acoperi fața cu batista și începu să suspine, mirosind de mai multe ori sticluța cu săruri.

— Toată lumea e împotriva mea! se jelui ea. Nimeni nu se gândește la ce simt eu. Nu m-aș fi așteptat din partea dumitale să-mi răscolești amintiri dureroase cu atâta nesocotință! Nimeni nu se-ntreabă ce au însemnat pentru mine toate aceste încercări. Să ai o singură copilă și s-o pierzi! Să ai un bărbat cu care mă-mpăcam de minune, și eu sunt atât de dificilă, și să-l pierzi și pe el! Văd că nu ți-e milă deloc de mine, după felul în care îmi aduci mereu aminte de toate astea, deși știi cât îmi fac de rău! Presupun că nu ești rău intenționată, e totuși foarte nedelicat din partea dumitale!

Marie începu să suspine de zor, sufocându-se și dând ochii peste cap. Mammy fu imediat mobilizată: să deschidă fereastra, să-i aducă sticluța de camfor, să-i pună comprese ude pe frunte și să-i desfacă copcile la rochie.

Profitând de învălmășeala generală care se produse, Ophelia se strecură afară din cameră.

Își dădu imediat seama că orice ar încerca să mai spună ar fi de prisos; resursele Mariei în ceea ce privea crizele nervoase erau nelimitate. După acest incident, ori de câte ori venea vorba de dorințele bărbatului ei sau ale Evei în legătură cu sclavii, doamna Saint Clare găsea cu cale să facă o asemenea criză de nervi. De aceea Ophelia întreprinse singurul lucru bun care putea să-i fie de vreun folos lui Tom: îi scrisese doamnei Shelby, povestindu-i necazurile credinciosului Tom și rugând-o să-i vină în ajutor.

Însă chiar a doua zi, Tom și Adolph fură expediați, împreună cu încă cinci-șase negri, la un târg de sclavi; trebuia să aștepte acolo până se va aduna un grup mai mare de negri, pe care negustorul urma să-i pună la mezat.

CAPITOLUL XXX

Oborul de sclavi

UN OBOR DE SCLAVI! Poate că unora dintre cititorii mei cuvintele acestea le evocă viziuni îngrozitoare. Își închipuie vreo vizuină murdară și întunecoasă, un groaznic tartar *informis, nigeus, cui lumen adeptum*. Ei bine, nu, naivule cititor; în zilele noastre oamenii au deprins arta de a păcătui în chip savant și rafinat, ca să nu scandalizeze spiritele respectabile. Sclavul este o marfă căutată pe piață; de aceea e bine hrănit, întreținut și îngrijit, ca să poată apărea la vânzare fercheș, voinic, zdravăn.

Un obor de sclavi în New Orleans nu se deosebește prea mult pe dinafară de celelalte case; e o clădire curată, în fața căreia poți să vezi în fiecare zi grupuri de femei și de bărbați adăpostiți sub un fel de șopron, care arată ce soi de marfă se vinde înăuntru.

Vei fi poftit foarte politicos să intri și să examinezi obiectele expuse; ai să găsești aci o grămadă de bărbați și

femei, soți și soții, frați și surori, tați și mame, copii mici, puși în vânzare separat sau în grup, după bunul plac al cumpărătorului; sufletul nemuritor a fost răscumpărat cândva cu sânge și patimi de Fiul Domnului; pământul s-a cutremurat atunci, stâncile s-au despicat și mormintele s-au deschis; acum el poate fi vândut, dar în arendă, amanetat sau schimbat în natură pentru articole de băcănie, stofe sau țesături, după cum e învoiala, sau potrivit fanteziei cumpărătorului.

O zi sau două după convorbirea dintre Marie și Ophelia, Tom, Adolph și încă cinci-șase negri de pe proprietatea lui Saint Clare fură dați în primire amabilului Mr. Skeggs, administratorul și îngrijitorul oborului de pe stradă... unde urmau să aștepte până a doua zi pentru a fi puși la mezat.

Tom avea un geamantan voluminos, plin cu lucruri de îmbrăcăminte, ca de altfel majoritatea celor ce se aflau acolo. Fură introduși într-o cameră mare, unde aveau să-și petreacă noaptea; erau aici adunați laolaltă zeci de bărbați de toate vârstele, din diferite straturi sociale, albi și negri. Se auzeau hohote puternice de râs și un freamăt de veselie inconștientă.

— Bravo, bravo! Dați-i înainte, băieți, dați-i înainte! spuse supraveghetorul Skeggs. Oamenii mei sunt totdeauna veseli! Haide, Sambo! se adresă el unui negru rotofei, care făcea fel de fel de giumbușlucuri ieftine, stârnind ilaritate și prilejuind strigătele și râsetele pe care le auzise Tom la intrarea sa.

După cum era și firesc, Tom n-avea niciun chef să participe la aceste manifestări zgomotoase; își puse așadar geamantanul cât mai departe de grupul gălăgios¹ și se așeză pe el, sprijinindu-și capul de perete.

Traficanții de trupuri și de suflete omenești sunt foarte scrupuloși în străduințele lor organizate de a

provoca în rândurile sclavilor o veselie artificială, ca un mijloc de a-i abate de la gândurile lor și de a-i face să nu mai cugete la soartă. Din clipa în care este vândut pe piață, în Nord, și până când ajunge în Sud, negrul este sistematic pregătit în vederea unui singur scop: acela de a deveni nepăsător și brutal. Negustorul de sclavi își adună lotul în Virginia sau Kentucky și îl duce apoi într-un loc pitoresc și sănătos - de multe ori o stațiune balneară - spre a-l îngrașa. Aci sclavii sunt zilnic hrăniți pe săturate; și fiindcă unii dintre ei sunt înclinați să ofteze și să suspine, un scripcar îi zice în permanență din vioară, iar ei sunt obligați să danseze în fiecare zi; dacă vreunul refuză să petreacă, dacă în sufletul lui e prea vie imaginea soției, a copilului sau căminului drag, pentru ca să mai poată fi bine dispus - e socotit încăpățânat și primejdios, fiind obiectul tuturor răutăților pe care le poate născoci un supraveghetor răuvoitor, cu sufletul împietrit și fără nicio răspundere. De aceea sunt siliți să pară în permanență sprinteni, plini de vioiciune și voie bună - mai ales când sunt de față și alte persoane - pe de o parte în speranța că vor găsi astfel un stăpân bun, iar pe de altă parte de teamă că li s-ar putea întâmpla cine știe ce dacă negustorul ar vedea că nu-i poate plasa nicăieri.

— Ce face negrul ăsta aici? întrebă Sambo, apropiindu-se de Tom, după ce domnul Skeggs ieși din sală.

Sambo era negru ca tăciunele, înalt și voinic, foarte vioi și vorbăreț și se ținea tot timpul de șotii și de năzdrăvănii.

— Ce faci aici? îl întrebă Sambo pe Tom, venind lângă el și pipăindu-i în glumă coastele. Meditezi, hai?

— Măine am să fiu pus la mezat, răspunse Tom liniștit.

— La mezat! Oh-oh-oh! Nu-i așa că are haz, băieți! Aș

vrea să fiu și eu acolo! I-aș face să râdă să se strâmbe! Și tot lotul ăsta pleacă mâine? se miră Sambo, punându-i familiar lui Adolph mâna pe umăr.

— Te rog, lasă-mă în pace! ripostă Adolph, dârz, îndreptându-și umerii, plin de dezgust.

— Ehe, băieți, ăsta-i unul din negrii ăia albi, culoarea smân-tânii! Și parfumat, nu glumă! exclamă Sambo, apropiindu-se de Adolph și adulmecându-l. Ar fi bun pentru o tutungerie. L-ar pune să parfumeze tutunul de prizat! Ar merge prăvălia strună!

— Vezi-ți de treabă! zise Adolph înfuriat.

— Vai, ce delicați suntem noi, negrii albi! Ia uitați-vă la noi! și Sambo imită gesturile lui Adolph într-un fel foarte caraghios. Ce ifose ne dăm noi și ce grații! Am fost într-o familie bună, presupun!

— Da, răspunse Adolph, am avut un stăpân care ar fi putut să vă cumpere pe toți ca pe niște gunoaie!

— Vai de mine, gândiți-vă ce boieri suntem noi! continuă Sambo pe același ton.

— Am aparținut familiei Saint Clare, spuse Adolph mândru.

— Nu mai spune! Pe cinstea mea, probabil sunt fericiți că au scăpat de tine. Presupun că au să te vândă împreună cu o serie de ceainice sparte și altele de felul ăsta! rânji Sambo provocator.

Adolph, înfuriat peste măsură de această insultă, se repezi mânios la adversarul său, înjurându-l și lovindu-l la întâmplare; atras de gălăgie, supraveghetorul apăru în pragul ușii.

— Ce se întâmplă aici? Liniște, liniște! făcu el, intrând înăuntru și învârtind deasupra capului un harapnic. Toți fugiră, afară de Sambo, care, în calitate de măscărici autorizat, bizuindu-se pe favoarea supraveghetorului, rămase locului; rânjea, ferindu-și capul

ori de câte ori stăpânul se repezea la el ca să-l lovească.

— Nu-i din vina noastră, stăpâne, noi ne vedem de treabă! Țștia care au venit acum fac toată zarva! Sunt într-adevăr de nesuferit, se leagă tot timpul de noi!

Auzind aceasta, supraveghetorul se întoarse spre Tom și Adolph; după ce le distribui câțiva pumni și câteva picioare, fără prea multe cercetări, ieși din cameră, ordonându-le la toți să fie băieți cuminți și să se ducă la culcare.

În timp ce scena aceasta se desfășura în dormitorul bărbaților, să vedem ce se petrecea în camera unde se aflau femeile.

Aici dormeau întinse pe jos, în diferite poziții, nenumărate femei de toate culorile, de la negrul abanosului, până la albul cel mai pur, și de toate vârștele, de la fragedă copilărie până la bătrânețea ninsă de ani. Colo era o fetiță drăguță de zece ani a cărei mamă fusese vândută ieri; biata copilă plângea pe furiș, cu lacrimi amare. Dincolo o bătrână negresă, cu brațele subțiri și mâinile bătătorite de munca grea, aștepta să fie vândută a doua zi ca un obiect fără valoare; stăpânul ei era mulțumit s-o dea pentru orice preț.

În jurul lor erau întinse vreo patruzeci-cincizeci de femei, acoperite cu plăpumi sau cu tot soiul de îmbrăcăminte.

Într-un alt colț însă, la o oarecare distanță de celelalte, stăteau două femei mai deosebite ca înfățișare. Una era o mulatră de vreo patruzeci-cincizeci de ani, îmbrăcată corect, cu ochii blânzi și un chip plăcut. Pe cap purta un turban înalt, dintr-un batist de Madras de prima calitate și de o ou-lo-are deschisă; rochia croită pe măsura ei era dintr-o stofă bună; se vedea prea bine că cineva îi purtase de grijă și îi dăduse toate cele trebuincioase. Ghemuită lângă ea, ședea o copilă de cincisprezece ani,

flica ei. Era din mamă mulatră și tată alb, după cum arăta și tenul ei mai deschis decât al mamei, deși asemănarea cu aceasta era izbitoare. Avea aceiași ochi calzi și negri, cu genele însă ceva mai lungi; părul negru îi cădea în bucle bogate. Era îmbrăcată și ea cu multă îngrijire; mâinile ei albe și delicate dovedeau că nu cunoscuse munca de sclav.

Amândouă trebuiau să fie vândute a doua zi împreună cu servitorii lui Saint Clare. „Gentleman”-ul căruia îi aparțineau și care avea să primească banii pentru ele era membrul uneia din congregațiile creștine din New York; ca un om respectabil ce era, avea să pună banii în buzunar și să se ducă apoi să se împărtășească, uitând cu desăvârșire de acest episod.

Cele două femei – Susan și Emmeline – fuseseră cameristele personale ale unei doamne evlavioase și cumsecade din New Orleans. Aceasta se ocupase de ele cu multă grijă, le instruiseră cu evlavie și ele învățaseră cu multă sârguință să scrie și să citească. La dânsa avuseseră tot ce-și putea dori o persoană de condiția lor socială ca să fie fericită.

Proprietatea acestei doamne era administrată însă de unicul ei fiu; nepăsător și fără judecată, acesta se îndatorase cu o sumă mare de bani și până la urmă dăduse faliment.

Unul din principalii creditori, onorabila societate „B. and Co”. din New York, dăduse dispoziții avocatului ei din New Orleans să sechestreze proprietatea al cărei element mai de preț îl constituiau cele două femei și un grup de sclavi de pe plantație; el comunică aceasta la New York.

Domnul B., fiul doamnei evlavioase, care după cum am spus era creștin și cetățean al unui stat liber, se simțise puțin stânjenit. Bineînțeles că nu-i plăcea să facă comerț cu sclavi, să negustorească cu suflete omenești drept marfă; erau însă în joc treizeci de mii de dolari – cam prea

mulți bani ca să-i piardă pentru un principiu! Așadar, după ce chibzuise și se sfătuisese cu felurite persoane ale căror povește știa dinainte că îi vor conveni, domnul B. scrisese avocatului să rezolve afacerea cum crede el că e mai bine și să-i trimită beneficiul.

A doua zi după sosirea acestei scrisori la New Orleans, Susan și Emmeline fuseseră ridicate și trimise la obor pentru a aștepta licitația de a doua zi dimineața.

Cum luna se furișează acum printre gratiile unei ferestre, aruncând o lumină slabă, am putea să încercăm să prindem un crâmpei din convorbirea lor. Amândouă plângeau în tăcere, ca să nu se audă una pe alta.

— Mamă, pune capul la mine în poală și încearcă să dormi puțin, spuse fata, străduindu-se să pară calmă.

14*

— Nu mă lasă inima să dorm, Emmeline, nu pot! Poate e ultima noapte când mai suntem împreună.

— O, mamă, nu vorbi așa! S-ar putea să fim vândute împreună, cine știe?

— Dacă ar fi vorba de altcineva, aș spune și eu la fel, Emmeline, răspunse mama ei. Mi-e așa frică însă să nu te pierd, încât nu văd decât primejdia care ne amenință.

— Dar bine, mamă, omul acela a spus că amândouă arătăm așa cum trebuie și că o să ne vândă bine.

Susan își aminti de privirile și cuvintele lui cu o strângere cumplită de inimă; omul se uitase la mâinile Cântmelinei, îi ridicase în sus părul buclat și o evaluase drept un articol de prim rang. Susan primise o educație creștină, fusese crescută în spiritul Bibliei, pe care o citea în fiecare zi, și era tot atât de îngrozită ca orice mamă creștină la gândul că fetița ei va fi vândută și destinată unei vieți rușinoase; nu avea însă nicio nădejde și nicio ocrotire.

— Mamă, cred că ne-am putea descurca de minune,

dacă tu ai găsi un loc de bucătăreasă, iar eu ca fată în casă sau croitoreasă în vreo familie. Am credința că vom izbuti. Hai să ne arătăm amândouă cât putem mai vesele și vioaie și să spunem tot ce știm să facem. Poate o să avem noroc.

— Vreau să-ți perii mâine părul lins pe spate, zise Susan.

— De ce, mamă? îmi stă mult mai rău.

— Da, dar așa o să te vândă mai ușor.

— Nu văd de ce! se miră copila.

— Sunt mai multe șanse să te cumpere o familie onorabilă, dacă ai o înfățișare modestă și simplă, fără să pari preocupată de a fi cât mai frumoasă. Îi cunosc mai bine decât tine.

— Bine, mamă! Am să fac așa cum spui.

— Ascultă, Emmeline, dacă se va întâmpla cumva ca de poimâine să nu ne mai vedem, presupunând că eu am să fiu vândută cine știe unde, pe vreo plantație, iar tu în altă parte, amintește-ți întotdeauna de felul în care ai fost crescută și de tot ce-ți spunea stăpâna. Ia-ți Biblia și cartea de rugăciuni cu tine. Dacă ai să fii credincioasă Celui de Sus, îți va fi și El ție credincios.

Așa vorbi biata femeie deznădăjduită, căci ea știa că orice bărbat, oricât, de rău și de brutal, oricât de nelegiuit și de necruțător ar fi, va putea cumpăra a doua zi pe fiica ei, trup și suflet, numai fiindcă avea bani. Atunci cum o să mai fie copila ei credincioasă? se gândea la toate astea în timp ce-și ținea fetița în brațe, dorindu-i să fi fost mai puțin frumoasă și atrăgătoare. Și parcă suferea și mai cumplit când își aducea aminte ce creștere evlavioasă și curată, cu mult deasupra nivelului obișnuit, primise fata ei. Singurul refugiu care-i mai rămăsese era rugăciunea. Multe asemenea rugi s-au înălțat către Dumnezeu din aceste onorabile închisori de sclavi, curate și bine întreținute. Și, după cum o să se dovedească într-o zi ce va să vină -

Dumnezeu nu a uitat aceste rugă, căci scris e: „Mai bine ar fi pentru cel ce face să greșească pe unul din cei mici, să i se atârne o piatră de moară de gât și să fie înecat în adâncul mării!”

Blânde și liniștite, razele lunii priveau în sală, așternind umbrele zăbrelelor de la ferestre pe trupurile adormite, culcate jos pe podea. Mama și fiica îngâneau un cântec de jale și de zbucium, pe care sclavii îl cântau de obicei la înmormântări:

Unde plânge Mary?

Unde plânge Mary?

A ajuns pe meleagurile cele frumoase.

A murit și s-a dus la cer.

A murit și s-a dus la cer;

A ajuns pe meleagurile cele frumoase.

Melodia cântată de voci nespuse de dulci și triste purta în ea toată disperarea omenească și speranța paradisului; și cuvintele pluteau într-o cadență emoționantă prin camerele întunecoase ale închisorii, vers după vers:

Unde sunt Paul și Silas? Unde sunt Paul și Silas?

S-au dus pe meleagurile frumoase. Au murit și s-au dus în cer, Au murit și s-au dus în cer; Au ajuns pe meleagurile frumoase.

Cântați, cântați mai departe, suflete nefericite! Noaptea-i scurtă și dimineața de mâine vă va despărți pe vecie!

Dar iată că s-au ivit zorile și toată lumea se agită care-n-cotro. Stimabilul domn Skeggs e ocupat și bine dispus, căci o mulțime de probleme trebuie puse la punct pentru bunul mers al licitației... Un control rapid al toaletei, însoțit de porunci stricte ca toți să-și ia mutra cea mai veselă și să fie cât mai vioi; apoi adunarea în cerc pentru o ultimă inspecție, înainte de plecarea spre piață...

Domnul Skeggs, cu trabucul în gură și o ramură de palmier în mână, se plimba încolo și înapoi pentru a face ultimele retușuri „mărfii”.

— Ce-i asta? exclamă el, oprindu-se în fața lui Susan și a Emmelinei. Unde ți-s cârlionții, fetiço?

Fata se uită timidă la mama ei. Femeia răspunse grăbit, cu dibăcia foarte des întâlnită la cei de un neam cu ea:

— I-am spus aseară să-și netezească bine părul; e mai serios decât înainte. Prea-i fluturau buclele!

— Prostii! răspunse hotărât omul, întorcându-se spre fată. Du-te imediat și fă-ți părul numai bucle; gigea de tot! apoi adăugă, plesnind din ramura de palmier indian pe care o ținea în mână: Vezi să fii înapoi la timp! Poți să te duci să-i ajuți, se adresează el mamei. Cârlionții ăștia reprezintă o diferență de o sută de dolari la vânzare.

*

* * *

Sosise ceasul. Bărbați de toate națiile se plimbau înapoi și încolo pe pardoseala de marmură, sub o minunată cupolă. De fiecare parte a sălii rotunde erau mici tribune pentru crainici și pentru conducătorii licitației.

Două tribune, situate la cele două extremități ale sălii, erau ocupate de niște domni eleganți și distinși, care strigau cu entuziasm niște anunțuri în franceză și engleză, făcând să se urce prețurile oferite de cunoscători pentru diferitele mărfuri.

O a treia tribună era încă neocupată; în jurul ei se afla un grup de sclavi care așteptau să înceapă vânzarea.

Printre ei recunoaștem pe servitorii lui Saint Clare – Tom, Adolph și alții; de asemenea și pe Susan și Emmeline, care își așteptau rândul, îngrijorate și abătute. Diferiți spectatori, unii hotărâți să cumpere, alții să caște gura, se adunară împrejurul sclavilor, pipăindu-i, examinându-i cu

atenție și făcând aprecieri, ca niște jochei care ar discuta despre calitățile unui cal.

— Alo, Alf! Ce vânt te-aduce aci? întrebă un tânăr scos ca din cutie, bătându-l pe umăr pe un altul la fel de spilcuit, care-l examina pe Adolph cu monoclul.

— Am nevoie de un valet și am auzit că lotul Saint Clare pleacă. M-am gândit să mă uit puțin la dânșii...

— Nici prin gând nu mi-ar trece vreodată să cumpăr un sclav de-al lui Saint Clare! Sunt toți niște negri răsfățați și obraznici ca dracii! răspunse celălalt.

— Nu-ți fie teamă de asta! Am să-i lecuiesc repede de ifosele lor dacă au să încapă pe mâna mea; or să-și dea seama curând că au de-a face cu un altfel de stăpân decât monsieur Saint Clare. Pe cinstea mea, pe individul ăsta îl cumpăr. Îmi place statura lui.

— Ai să vezi, o să te coste o avere ca să-l poți întreține. E îngrozitor de extravagant!

— Da, da, pe Dumnezeuul meu, o să constate însă foarte repede că nu-i merge să fie extravagant cu mine. Numai să-l trimit de câteva ori la casa de corecție să i se dea o bătaie bună, și să vezi cum îl învăț minte și-l fac să-și vină în fire.

Am să-l schimb cu desăvârșire, ai să vezi. îl cumpăr, ce mai încolo și înapoi!

Tom cercetase trist mulțimea de figuri care se îngrămădeau în jurul lui, doar - doar va găsi omul care i-ar plăcea să-l numească stăpânul lui. Dacă vei fi pus și dumneata vreodată, cititorule, în situația de a alege dintre două sute de oameni pe acela care urmează să-ți fie stăpân, vei înțelege întocmai ca și Tom cât de puțini sunt cei în mâinile cărora te-ai simți bine.

Tom văzu nenumărați bărbați - indivizi grași și morocănoși, omuleți piperniciți și vioi, bărbați înalți și slabi, cu fața prelungă și trăsăturile aspre; tot felul de

oameni butu-cănoși, cu mutre indiferente, ce-și recrutează semenii cu nepăsarea cu care ar strânge un braț de surcele și le-ar pune apoi pe foc sau în coș, după cum le convine. Printre toți aceștia, Tom nu văzu însă niciun Saint Clare.

Puțin înainte de începerea vânzării un bărbat scund, lat în spate și vânjos, își făcu drum cu coatele prin mulțime, cu aerul cuiva care ia o treabă în serios. Purta o cămașă de pânză cadrilată, desfăcută la piept; pantalonii arătau și mai prost: erau murdari și uzați. Omul se apropie de grupul de negri și începu să-i examineze cu atenție. Din prima clipă, individul acela îi inspiră lui Tom dezgust și oroare, sentimente ce se accentuază și mai mult când îl văzu mai de aproape. Deși scund, părea voinic ca un uriaș. Și trebuie să mărturisim că scăfârlia lui rotundă ca o ghiulea, ochii mari, de un cenușiu deschis, cu sprâncenele zbârlite și galbene ca nisipul, părul țepos ca o sârmă și decolorat de soare erau departe de a produce o impresie bună; gura mare și vulgară era plină de tutunul pe care-l mesteca întruna; din când în când scuipa câte o adevărată salvă care împrăștia jur-împrejur; avea mâini neobișnuit de mari, păroase, arse de soare, pistruiate și murdare, garnisite cu niște unghii lungi, respingătoare. Omul acesta începu să examineze personal întreg grupul, fără nicio sfială. îl apucă pe Tom de fâlci și-i deschise gura ca să-i controleze dinții; îl puse să-și suflece mânecile ca să-și arate mușchii; îl suci pe toate părțile și-l puse să sară și să alerge ca să-i vadă mersul.

— De unde ești? adăugă el laconic, după - aceste prealabile «cercetări.

— Din Kentucky, stăpâne, răspunse Tom uitându-se în jurul lui ca și cum ar fi căutat o scăpare.

— Cu ce te-ai ocupat?

— Am văzut de ferma stăpânului, zise Tom.

— Se prea poate, făcu celălalt scurt, îndepărtându-se. Se opri o clipă și în fața lui Adolph; apoi, împrôșcându-i ghetete bine lustruite cu o descărcătură de tutun, o porni mai departe, cu un „hm” disprețuitor. Se opri din nou în fața Susanei și Emmelinei. Întinse mâna greoaie și murdară către fată și o trase spre el; îi pipăi gâtul, pieptul și brațele, îi examina dinții și apoi o împinse înapoi lângă mamă-sa. Biata Susan! Chipul ei răbdător oglindea toată suferința prin care trecuse la fiecare mișcare a hidosului străin!

Fata se sperie și începu să plângă.

— Încetează cu schelălăitul, destrăbălate! îi strigă condu cătorul licitației. Începe licitația!

Și licitația începu.

Adolph căzu în mâinile tânărului domn care intenționa să-l cumpere și care plăti pentru el o sumă frumușică; ceilalți sclavi din lotul Saint Clare fură luați de diverși ofertanți.

— Ei, băiete, sus! N-auzi? îi spuse conducătorul licitației lui Torn.

Tom se urcă pe butuc, aruncând priviri neliniștite în jur. I se păru că totul se contopește într-o larmă generală, nedeslușită; vorbăria crainicului care striga diversele calificative în franceză și engleză, succesiunea rapidă a ofertelor spuse în aceleași limbi; și apoi, într-o clipă, se auzi ultima lovitură de ciocan și sunetul limpede care marca ultima silabă a cuvântului „dolari”. Conducătorul licitației anunță prețul și Tom fu predat noului stăpân. Fu împins de pe butuc. Bărbatul cel scund, cu capul ca o ghiulea, îl apucă brutal de umăr și-l împinse la o parte, spunându-i răstit:

— Stai acolo!

Tom înțelegea cu greu ce se petrecea. Ofertele însă continuară în același vuiet neconținut, când în franceză,

când în engleză. Din nou se auzi zgomotul ciocanului. Susan a fost vândută! Coborî de pe butuc, se opri și privi îngândurată înapoi. Fiică-sa întinse mâinile către ea. Susan se uită desperată la cumpărătorul ei, un domn înalt, între două vârste, cu o înfățișare onorabilă și o figură binevoitoare.

— O, stăpâne, te rog, cumpăr-o pe fiica mea!

— Cu multă plăcere, dar mă tem că nu pot să-mi permit! spuse domnul, uitându-se cu părere de rău și interes la tânăra fată; Emmeline se urcase pe butuc și arunca în jur priviri speriate și timide.

Sângele i se urcase în obraji, colorându-i fața altminteri palidă, iar ochii îi ardeau ca focul; biata maică-sa gemea de durere văzând-o mai frumoasă ca oricând. Conducătorul licitației își dădu seama de calitățile slavei și nu mai contenea cu vorbăria când în franceză, când în engleză. Ofertele creșteau vertiginos.

— Am să fac tot ceea ce e cu putință, spuse domnul cel binevoitor, făcându-și loc și alăturându-se ofertanților. În câteva clipe însă ofertele îl depășiră și tăcu.

Conducătorul licitației era tot mai agitat. Ofertele însă începuseră treptat să scadă. Se dădea acum lupta între un cetățean în vârstă, cu înfățișare aristocratică, și cunoștința noastră cu capul ca o ghiulea. Cetățeanul ofertă de câteva ori măsurându-și disprețuitor adversarul; dar capul de ghiulea îi era superior atât ca încăpățănare, cât și în ce privește dimensiunile ascunse ale pungii; disputa mai dură doar o clipă, apoi ciocanul căzu. Iată-l intrat în posesia fetei – trup și suflet! Numai Dumnezeu poate s-o mai ajute!

Stăpânul ei era domnul Legree, proprietarul unei plantații de bumbac pe Râul Roșu. Fata, împinsă de la spate împreună cu Tom și încă alți doi bărbați, plecă plângând. Domnul cel binevoitor regretă întâmplarea; dar,

la urma urmelor, lucruri dintr-astea se văd în fiecare zi. Mamele și fiicele plâng totdeauna la asemenea licitații, n-au încotro; și respectabilul domn se îndepărtă în altă direcție, împreună cu noua lui achiziție.

Două zile mai târziu, avocatul firmei creștine a lui „B. and Co”. New York trimise banii la destinație. Pe dosul poliței obținute astfel, „B. and Co”. ar fi trebuit să scrie cuvintele marelui platnic al Universului, căruia îi va da cândva socoteală:

„Când cere socoteală pentru sângele de el răscumpărat, nu uită strigătele celor umili!”

CAPITOLUL XXXI

Cale de mijloc

„Ochii tăi sunt așa de curajoși că nu pot să vadă răul și nu poți să privești nelegiuirea. Cum ai putea privi pe cei mișei și să taci când cel rău mănâncă pe cel mai neprihănit decât el?” – Habacuc, 1, 13

TOM STĂTEA ÎN FUNDUL CALEI UNUI VAPORAȘ prăpădit și murdar, care urca-pe Râul Roșu; avea lanțuri la mâini și la picioare și o greutate mai mare decât lanțurile îl apăsa pe suflet. Totul dispăruse de la orizontul vieții lui – și luna, și stelele; căminul din Kentucky, cu soție, copii și stăpâni îngăduitori; casa lui Saint Clare, cu toate rafinamentele și splendorile ei; Eva cu părul auriu și ochii de sfântă. Saint Clare chipeș, mândru, vesel, în aparență nepăsător, dar întotdeauna blând și bun, ceasurile de tihnă și răgaz acordate cu îngăduință – duse erau toate; trecuseră pe lângă el spre a nu se mai întoarce, așa cum alunecau acum copacii și malurile râului. Și în locul lor ce rămăsese? Una din cele mai amare încercări ale vieții de sclav, ușor impresionabil și sensibil la frumos, este atunci când, după ce și-a însușit într-o familie de oameni rafinați, civilizați gusturile și sentimentele specifice unui astfel de mediu, ajunge sclavul celui mai brutal și ordinar dintre

oameni; e ca și cum un scaun sau o masă care au împodobit cândva un minunat salon ar ajunge în cele din urmă într-un hal fără hal, într-o speluncă murdară sau într-un josnic stabiliment de desfrâu.

Marea deosebire este însă că masa și scaunul nu simt nimic, pe când omul e conștient de această degradare; niciuna din legile care îngăduie ca el să fie „luat și socotit drept o proprietate particulară” nu-i poate distruge sufletul și micul său univers personal cu amintirile, iubirile, temerile și dorințele lui.

Domnul Simon Legree, noul stăpân al lui Tom, cumpărase sclavi la mai multe târguri din New Orleans; în total opt oameni; îi dusese apoi doi câte doi, cu cătușe la mâini, pe bordul corăbiei *Piratul*, care se pregătea să pornească în călătorie pe Râul Roșu.

După ce îi imbarcă și vasul se depărta de țărm, Legree coborî în cală și, cu îngâmfarea ce-i era caracteristică, începu să-i treacă în revistă. Se opri în fața lui Tom, care în vederea vânzării fusese îmbrăcat în costumul lui cel mai bun, de postav, și purta o cămașă bine scrobită și ghete frumos lustruite. Domnul Legree se exprimă cât se poate de concis:

— Scoală-te în picioare! Tom, se execută.

— Scoate-ți cravata aia!

Stânjenit de cătușe, Tom începu s-o desfacă; Legree îi veni în ajutor trăgându-i-o de la gât cu o smucitură foarte puțin delicată; o băgă în buzunar, apoi deschise geamantanul lui Tom, pe care-l mai scotocise o dată, și scoase dinăuntru o pereche de pantaloni vechi și o haină ruptă și prăpădită, pe care Tom obișnuia să le poarte la grajd; îi desfăcu cătușele de la mâini și, arătându-i un loc mai retras, între lăzi, îi porunci:

— Du-te colo și pune-ți hainele astea. Tom se supuse și în câteva clipe fu înapoi.

— Scoate-ți ghetetele, porunci Legree. Tom făcu întocmai.

— Na! îi spuse stăpânul, zvârlindu-i o pereche de ghetete mari și butucănoase cu care sunt încălțați de obicei sclavii.

Pune-le pe-aslea!

Deși se schimbase în grabă, Tom avusese totuși grijă să-și mute Biblia lui dragă dintr-un buzunar în altul. Și bine făcuse, fiindcă domnul Legree îi puse din nou cătușele la mâini și începu să inspecteze pe îndelete buzunarele hainelor pe care le dezbrăcase. Scoase o batistă de mătase și o băgă la el în buzunar. Mai găsi câteva fleacuri pe care Tom le păstrase cu drag, fiindcă odinioară o distrase cu ele pe Eva; se uită la ele, grohăind disprețuitor, și le aruncă peste umăr, în apă. În graba sa, Tom uitase cartea de rugăciuni metodistă. Legree dădu peste ea și începu s-o răsfoiască.

— Hm! Bineînțeles, ești și evlavios! Va să zică așa: ești creștin și bisericos, hai?

— Da, stăpâne, răspunse Tom hotărât.

— Ei, am să te dezvăț eu repede de asta. Negrii care zbiară, bălmăjesc rugăciuni și imnuri bisericești n-au ce căuta pe plantația mea. Ține minte asta. Bagă de seamă, adăugă el, bătând din picior și uitându-se fioros la Tom, acum eu sunt biserica ta! înțelege? Ai să faci așa cum îți spun.

Negrul nu rosti niciun cuvânt. Dar în sufletul lui un glas răspunse: „Nu!” Și același glas îi repetă cuvintele unui vechi text profetic, pe care Eva i-l citise adesea: „Nu te teme, căci te-am răscumpărat pretine, te-am chemat pre numele tău, al meu ești”.

Simon Legree nu auzi însă acest glas lăuntric și nici nu putea să-l audă vreodată. Se mulțumi să-l mai fulgere o dată pe Tom cu privirea, apoi se depărta, luându-i

geamantanul care conținea un bogat sortiment de haine și lenjerie în foarte bună stare. Imediat în jurul lui se strânsesă mai mulți marinari din echipaj, care făceau haz de negrii care vor să facă pe domnii; Legree le vându la repezeală toate obiectele și la urmă puse la licitație și geamantanul gol. Isprava aceasta păru tuturor o glumă foarte izbutită, mai ales când văzură expresia cu care Tom se uita cum i se împărțeau lucrurile; punerea geamantanului la licitație îi înveseli însă mai mult ca orice, prilejuind o seamă de glume și vorbe de haz.

După ce sfârși cu mezatul, Simon se întoarse din nou spre sclavul său.

— Vezi, Tom, te-am scăpat de orice bagaj de prisos. Ai grijă de hainele de pe tine ca de ochii din cap; n-ai să capeți așa curând altele. Eu obișnuiesc să atrag negrilor mei atenția.

La mine pe plantație un costum trebuie să țină un an.

Simon se îndreptă apoi spre Emmeline, care era legată în lanțuri împreună cu o altă femeie.

— Curaj și voie bună, draga mea, spuse el bătând-o ușor pe bărbie.

Fata îi aruncă fără să vrea o privire plină de dezgust, de teamă și de ură, care nu trecu neobservată.

Legree se încruntă și se uită furios la ea:

— Cu mine nu merg fasoanele astea, fetițo! Să faci bine și să fi veselă când îți vorbesc, m-auzi? Și tu, bătrână gălbejită, lasă mutra asta de înmormântare și nu mai face pe grozava, adăugă el îmbrâncind pe mulatra care era ferecată-n lanțuri alături de Emmeline. Dându-se un pas înapoi, Legree strigă:

Ascultați-mă cu toții; uitați-vă la mine, drept în ochii mei, drept de tot, așa, porunci el, bătând din picior la fiecare comandă.

Privirile negrilor se ațintiră asupra lui, vrăjite parcă

de ochii verzi-cenușii care aruncau flăcări.

— Uitați-vă, zise el încordându-și pumnul mare și greu ca un ciocan, vedeți pumnul ăsta? Ia încercați-l! îi spuse el lui Tom, lovindu-l cu pumnul peste mână. Uitați-vă la oasele astea! Știți cum s-a făcut pumnul ăsta tare ca fierul? Pe spinarea negrilor. N-am întâlnit niciunul pe care să nu-l dobor dintr-o lovitură.

Și ridică amenințător pumnul, atât de aproape de obrazul lui Tom, încât acesta se trase înapoi, clipind speriat.

— Eu nu țin niciun fel de paznici; eu singur sunt paznic și fiți siguri că am ochi buni! Fiecare din voi trebuie să mi se supună fără să crâcnească și fără tăgădăneală, altfel nu-i

«.

chip! N-o să găsiți la mine niciun fel de îngăduință! Sunt fără pic de milă! Așadar, vedeți-vă de treabă!

Înspăimântate, femeile își opriseră fără voie respirația: sclavii se așezară pe jos cu toții, triști și îngrijorați. Simon se răsuci pe călcâie și se duse să bea un păhărel de rachiu la barul de pe corabie.

— Așa mă port eu cu negrii mei, spuse el unui domn tânăr, care stătuse lângă el în timp ce vorbise negrilor. Metoda mea este să-i țin din scurt de la început, ca să știe ce-i așteaptă.

— Zău?! făcu străinul uitându-se curios la el, ca un naturalist care studiază o specie neobișnuită.

— Da, da. Eu nu fac parte din plantatorii aceia boieroși, cu degetele de crin, care se lasă furați și înșelați de vreun blestemat de supraveghetor. Pune mâna aici, pe încheieturile astea! Ia te uită la pumnul meu! Da, domnule, pumnul ăsta s-a întărit ca piatra pe spinarea negrilor! Pune mâna să vezi!

Străinul pipăi cu degetele locul arătat și zise simplu:

— E destul de tare. Apoi adăugă: Bănuiesc că și inima dumitale e la fel, ca urmare a exercițiului de care vorbeai!

— Da, da! Așa e! spuse Simon râzând cu poftă. Nu cred să existe cineva mai aspru ca mine. Ascultă ce-ți spun: nimeni nu mă-ntrece! Pe mine nu mă poate duce un negru nici cu lingușiri, nici cu văicăreli! Asta-i adevărul.

— Văd că ai un lot frumos de sclavi.

— E drept, răspunse Simon. Ala de colo e Toni; mi s-a spus că e un exemplar neobișnuit. L-am plătit cam scump. Am de gând să-l fac vizitiu și administrator. Partea proastă e că s-a învățat să fie tratat cu mănuși. O să-i scot însă gărgăunii din cap și treaba o să meargă strună! Cu femeia aia gălbejită m-am păcălit... E cam bolnăvicioasă. Poate o să mai reziste un an sau doi. Eu nu obișnuiesc să-mi menajez negrii; îi dau gata și apoi cumpăr alții! Asta-i sistemul meu. Îți dă mai puțină bătaie de cap! Unde pui că e și mai ieftin! Și Simon trase o dușcă.

— Cam cât timp trăiesc negrii la dumneata? întrebă tânărul străin.

— Nu știu. Depinde de constituția fiecăruia. Indivizii mai voinici, șase-șapte ani. Ai mai sfrijiți ies din circulație după doi-trei ani. La început îmi băteam capul grozav cu ei, ca să-i fac să reziste mai mult! îi doftoriceam când erau bolnavi, le dădeam îmbrăcăminte, pături, tot ce vrei și ce nu vrei!

Pe scurt, căutam să-i țin pe toți în condiții omenesti și să le asigur o existență confortabilă. Ei bine, a fost pur și simplu inutil! Am pierdut bani și mi-am luat belea pe cap! Acum nu mai cruț pe niciunul! Sănătos sau bolnav, la treabă!

Când moare un negru, cumpăr altul; e mai ieftin și mai comod din toate punctele de vedere.

Tânărul se îndepărtă; se duse și se așeză lângă un domn care ascultase nemulțumit convorbirea.

— Să nu crezi că acest individ reprezintă tipul plantato rului din Sud! spuse el.

— Sper că nu, răspunse tânărul, apăsând pe cuvinte.

— E un individ josnic, ordinar, brutal! continuă celălalt.

— Și cu toate astea, legile dumneavoastră îi permit să aibă la discreția lui un număr cât de mare de ființe omenеști fără apărare, obligate să se supună orbește voinței lui. Și nu poți să tăgăduiești că, așa josnic cum e, mai sunt încă mulți ca el pe lumea asta.

— Da, dar sunt și mulți plantatori cumsecade, omenoși.

— De acord, stăruie tânărul, dar părerea mea e că dumneavoastră, cei cumsecade, cei omenoși, sunteți răspunzători de brutalitățile și fărădelegile acestor ticăloși, căci fără autoritatea și solidaritatea dumneavoastră întregul sistem s-ar duce de răpă într-un ceas... Dacă n-ar exista decât plantatori ca ăștia, continuă el, arătând cu degetul spre Legree, care stătea cu spatele la ei, toată șandramaua s-ar prăbuși ca un castel de cărți de joc. Omenia celor respectabili ca dumneavoastră tolerează și protejează brutalitatea celor de teapa lui Legree.

— Ai, fără îndoială, o părere foarte bună despre caracterul meu! zâmbi plantatorul. Te sfătuiesc însă să nu vorbești așa tare; pe bord se află și unii care s-ar putea dovedi mai puțin îngăduitori ca mine cu părerile dumitale. Ai face mai bine să aștepți până când o să ajungem pe plantația mea; acolo poți să ne ocărăști după pofta inimii.

Tânărul se roși și zâmbi; puțin după aceea, cei doi călători se adânciră într-o partidă de table.

Între timp, o altă conversație avea loc pe puntea de jos a corăbiei, între Emmeline și mulatra de care era legată. Cum e și firesc, își împărtășeau unele amănunte din viața lor.

— A cui erai dumneata? întrebă Emmeline.

— Stăpânul meu era domnul Ellis, din Levee Street. Poate i-ai văzut casa!

— Era bun cu dumneata?

— Da, până când s-a îmbolnăvit. A bolit peste șase luni și se făcuse foarte nervos. Nu-i plăcea să vadă pe cineva odihnindu-se nici ziua, nici noaptea. Și s-a făcut așa de curios, că nimeni nu-i mai intra în voie. Pe zi ce trecea se făcea mai supărăcios! Mă puneă să stau noaptea de veghe, până când am ajuns să cad din picioare și să nu mai pot ține ochii deschiși. Într-o noapte m-a furat somnul. M-a ocărit groaznic. A zis că o să mă vândă celui mai rău stăpân pe care o să-l găsească. Dar înainte de a muri, mi-a făgăduit că o să-mi redea libertatea.

— Ți-ai făcut prieteni buni pe-aolo? întrebă Emmeline.

— Bărbatul meu era fierar. Stăpânul obișnuia să-l dea cu chirie. M-au ridicat așa de repede, încât nici n-am avut timp să-l văd. Am și patru copii. Doamne, Dumnezeu! izbucni femeia, acoperindu-și fața cu mâinile.

Fiecare din noi are o înclinare firească să spună o vorbă de mângâiere celui care ne povestește ceva foarte trist. Emmeline voi s-o încurajeze, dar nu găsi niciun cuvânt potrivit. Ce-ar fi putut să-i spună? Ca și cum s-ar fi înțeles, amândouă se feriră să pomenească numele omului îngrozitor care era acum stăpânul lor.

E drept, există religie, care te susține în clipele cele mai grele. Mulatra era adeptă a bisericii metodiste, și deși fără carte, era sincer evlavioasă. Datorită stăpânei sale credincioase, Emmeline primise o educație mult mai îngrijită; învățase să scrie și să citească și fusese inițiată cu răbdare în interpretarea Bibliei. Cu toate acestea, credința cea mai puternică n-ar fi pusă la grea încercare dacă un credincios s-ar vedea în aparență părăsit de

Dumnezeu, fiind lăsat pradă violenței nemiloase? Cu atât mai mult poate fi zdruncinată credința celor simpli și umili, a celor săraci cu duhul sau de vârstă încă fragedă.

Vasul înainta cu încărcătura sa de dureri, urcând cursul apei roșiatice și tulburi și strecurându-se printre malurile întortocheate și abrupte ale Râului Roșu. Priviri triste și obosite urmăreau țarmurile roșcate, prăpăstioase, care se succedau într-o uniformitate monotonă. Într-un târziu, vasul se opri în fața unui orașel și Legree coborî împreună cu sclavii lui.

CAPITOLUL XXXII

Meleaguri mohorâte

„Meleagurile mohorâte de pe lume sunt pline de lăcașuri ale cruzimii”.

TĂRÂNDU-SE ANEVOIE în urma unei căruțe primitive, Tom și tovarășii lui înaintau pe un drum greu.

În căruța se instalase Sknon Legree; cele două femei încătușate fuseseră îngrămădite printre bagaje în spatele căruței. Acum se îndreptau cu toții spre plantația care se afla la o bucată de drum de mare.

Era un drum sălbatic și pustiu, care ba șerpuia prin meleaguri sterpe și jalnice unde vântul şuiera sinistru printre pinii golași, ba străbătea podișuri cu trunchiuri putrede de copaci sau ocolea mlaștini înconjurată de chiparoși înalți și triști, care-și înălțau tulpinile din pământul lipicios și umed ca un burete, lăsând să atârne de pe trunchiuri ghirlande funebre de mușchi negru. Din când în când, șerpi hidoși alunecau printre buturugile și vreascurile împrăștiate ici și colo, care putrezeau prin smârcuri.

Deprimantă călătorie chiar pentru drumețul care cu buzunarele doldora și călare pe un cal bun a pornit-o pe drumul pustiu, ducându-se să-și vadă de treburile lui. Și cu atât mai apăsătoare și mai tristă pentru bietul rob pe care

fiecare pas îl îndepărtează tot mai mult de ceea ce îi este drag.

Oricine ar fi înțeles aceasta dacă ar fi văzut chipurile livide și abătute, privirile obosite și triste, oprindu-se pline de dor asupra fiecărui obiect pe care-l lăsau în urmă.

Legree însă mergea înainte, părând foarte mulțumit; din când în când scotea din buzunar o sticlă cu rachiu și trăgea o dușcă.

— Hei, voi de colo, spuse el întorcându-se și văzând figurile abătute ale sclavilor, ziceți-i un cântec, măi băieți, hai s-auzim!

Oamenii se uitară unul la altul, codindu-se.

— Hai! repetă Legree, însoțindu-și de îndată porunca cu o pocnitură de bici.

Tom începu să cânte un cântec metodist:

Ierusalime, căminul meu drag, Nume de-a pururi scump mie **I** *Când s-or sfârși neazurile mele, Bucuriile toate, când...*

— Taci din gură, negru blestemat! urlă Legree. Crezi că avem nevoie de cântecele tale metodiste, răsuflăte și drăcești?

Dați-i drumul, vă spun, ceva vesel, repede!

Un alt sclav începu una din melodiile stupide, destul de răspândite printre negri:

Stăpânul m-a pus să-nham luna, Oho, băieți, ho!
Stăpânul vrea să scuipe luna, Sus, oho, sus, ho!

Cântărețul adaptase cântecul după bunul său plac, respectând mai mult rima decât înțelesul cuvintelor. Toată lumea reluă refrenul în cor:

Ho-ho. băieți ho! Sus! oho. sus! ho.

Cântau strident, cu o veselie forțată, cu toate acestea niciun strigăt de durere, nicio rugăciune cât de fierbinte n-ar fi putut exprima o suferință atât de sfâșietoare ca aceea care răzbătea din accentele sălbatice ale acestui cor; era

ca și cum sufletele lor mute, amenințate, îndurerate ar fi căutat un refugiu în sanctuarul inarticulat al muzicii, găsind acolo limbajul prin care își înălțau rugăciunile către Dumnezeu. Era o rugăciune pe care Simon n-o putea desluși. El îi auzea doar pe „băieți” cântând zgomotos și era mulțumit: îi ajuta „să-și ridice moralul”.

— Ei, drăguța mea, spuse el întorcându-se spre Emmeline și punându-i mâna pe umăr, suntem aproape acasă!

Când Legree urla și făcea scandal, Emmeline era îngrozită; când puneă însă mâna pe ea și îi vorbea ca acum, fata ar fi vrut mai bine s-o lovească. Expresia ochilor lui o îmbolnăvea, făcea să se încrețească pielea pe ea. Fără să vrea, se agăța mai tare de mulatra de lângă ea, ca și cum ar fi fost mama ei.

— N-ai purtat niciodată cercei? o întrebă el, apucându-i urechea micuță cu degetele lui butucănoase.

— Nu, stăpâne, răspunse Emmeline tremurând și uitându-se în jos.

— Ei, dacă ai să fii fată bună, am să-ți dau o pereche când ajungem acasă. Nu te speria; n-am de gând să te pun la muncă grea. Ai s-o duci bine cu mine și ai să trăiești ca o cucoană. Numai să te porți frumos!

Legree băuse atât cât trebuia ca să devină foarte curtenitor, în zare se iviră îngrăditurile plantației. Proprietatea aparținuse altă dată unui plantator bogat și cu bun-gust, care se ocupase îndeaproape de înfrumusețarea ei.

Când murise, lăsând o mulțime de datorii, plantația fusese cumpărată, pe un preț de nimic, de Legree, care o folosea - ca tot ce-i cădea în mână de altminteri - drept mijloc de a face bani.

Proprietatea avea acum un aspect jalnic: tot ce fusese înainte grija de căpetenie a fostului stăpân se ducea

de răpă.

Pajiștea de altă dată din fața casei, cu iarba frumos tunsă și cu tufișuri sădite în chip de ornament, era acum năpădită de buruieni stufoase și încâlcite; din loc în loc se aflau stâlpi pironiți pentru cai, iar în jur pământul era bătătorit de copite; găleți găurite, știuleți de porumb și tot felul de resturi murdare zăceau împrăștiate peste tot. Ici și colo, câte o floare de iasomie sau de caprifoii, acoperită de neghină, atârna tristă de pe un pedestal scobit – altă dată folosit drept glastră, acum utilizat ca țaruș pentru legat ca la conovăț.

Parcul de odinioară era năpădit și el de buruieni; doar din loc în loc câte o plantă exotică, singuratică, își mai ridica sfios căpșorul.

Sera nu mai avea geamuri, iar pe rafturile stricate se mai vedeau câteva ghivece părăsite, cu niște bețe uscate în ele; numai frunzele veștejite arătau că acolo crescuseră cândva plante.

Căruța străbătu o cărare cu prundiș, plină de buruieni, și ajunsese pe o alee largă, mărginită cu arbori de China; siluetele lor grațioase și frunzișul lor neastâmpărat păreau a fi singurele care scăpaseră de delăsarea generală – asemenea unor spirite nobile, în care rădăcinile binelui erau atât de adânci și de puternice, încât, în mijlocul ruinei, înfloreau și se dezvoltau și mai mult.

Casa fusese spațioasă și frumoasă. Era clădită în stilul obișnuit în Sud; avea două etaje și o terasă largă de jur-împrejur, spre care dădeau toate ușile exterioare; primul cât era susținut de stâlpi din cărămidă. Acum, clădirea făcea o impresie neplăcută, de părăsire și de lipsă de confort. Unele ferestre erau astupate cu scânduri, altele aveau geamuri sparte, iar obloanele atârnav într-o singură țâțână; într-un cuvânt, totul dovedea nepăsare și neorânduială. Bucăți de scânduri, paie, butoaie și lăzi

vechi și stricate zăceau pretutindeni pe jos. Trei-patru dulăi firoși, deșteptați de zgomotul căruței, dădură buzna, gata să înșface pe oricine le-ar fi ieșit în cale; servitorii în zdrențe care se arătară în urma lor izbutiră cu greu să-i oprească să nu se repeadă la Tom și tovarășii lui.

— Vedeți ce vă așteaptă dacă încercați să fugiți?! rânji Legree la Tom și la ceilalți negri, mângâind dulăii cu o satisfacție răutăcioasă. Câinii ăștia au fost învățați să vâneze negri; le este totuna dacă în loc de cină ar înghiți pe unul din voi! Așadar, băgați-vă mințile în cap. Ei, Sambo! spuse el unui negru în zdrențe, cu o pălărie fără boruri, care se tot învătea în jurul lui. Cum au mers lucrurile?

— Clasa-ntâi, s tăpâne!

— Quimbo, ți-ai adus aminte ce ți-am spus? se adresă el unui alt negru, care se foia plin de zel, pentru a atrage atenția lui Legree.

— Firește.

Acești doi negri erau personajele principale ale plantației. Legree îi inițiasese sistematic în arta brutalității și sălbăticiiei, la fel cum făcuse și cu dulăii lui. Prin exerciții îndelungate, izbutise să-i aducă aproape la același nivel.

S-a spus adesea, ca un argument puternic împotriva rasei negre, că un supraveghetor negru e întotdeauna mai bestial și mai crud decât unul alb. Lucrul acesta dovedește însă că inteligența negrului a fost mult mai asuprită și înjosită decât aceea a omului alb. Și acest lucru e tot atât de valabil pentru rasa neagră ca și pentru orice altă rasă asuprită de pe glob.

Legree își administra plantația după sistemul unor suverani despre care citim în cărțile de istorie; Sambo și Quimbo se urau din toată inima; la rândul lor, sclavii de pe plantație îi urau deopotrivă; asmuțindu-i unul împotriva celuilalt, Legree era sigur că de la una din cele trei tabere

va obține întotdeauna informațiile de care avea nevoie ca să afle tot ce se întâmplă pe plantație.

Nimeni nu poate trăi complet izolat, fără să întrețină unele relații sociale; Legree încuraja în raporturile lui cu cei doi sateliți negri ai săi un fel de familiaritate grosolană, de natură să-i bage însă oricând pe unul din cei doi în încurcătură, căci la cea mai mică provocare, la un simplu semn, fiecare din ei era gata întotdeauna să profite de ocazie pentru a se răzbuna pe celălalt.

Așa cum stăteau acum lângă Legree, păreau o ilustrare vie a faptului că oamenii brutali sunt mai josnici chiar decât animalele; chipurile lor necioplite, întunecate, lipsite de expresie, ochii bulbucăți, privirile invidioase pe care și le aruncau unul altuia, timbrul gutural, limbajul barbar și brutal, hainele lor ferfenițite ce fluturau în bătaia vântului – toate erau pe potriva mediului nesănătos și neplăcut în care se aflau.

— Hei, Sambo, du pe băieți la locurile lor; uite și o muiere pentru tine! Ți-am făgăduit că-ți aduc una, adăugă Legree despărțind-o pe mulatră de Emmeline și împingând-o spre

Sambo.

Femeia tresări și, dându-se îndărăt, izbucni:

— Stăpâne, mi-am lăsat bărbatul la New Orleans!

— Ei, și ce-i cu asta? Nu-ți trebuie unul și aici? Ține-ți gura și șterge-o! făcu Legree, amenințând-o cu biciul. Haide, cucoană, spuse el apoi Emmelinei, tu vii cu mine înăuntru.

O mutră negricioasă și sălbatică se arătă o clipă la o fereastră a locuinței și se uită afară. Când Legree deschise ușa, o voce de femeie spuse ceva pe un ton poruncitor și repezit. Tom, care se uita neliniștit după Emmeline, îl auzi pe Legree răspunzând supărat: „Ține-ți fleanca! Fac ce-mi place!”

Altceva nu mai putu să audă, căci trebui să-l urmeze numaidecât pe Sambo spre cocioabele care urmau să le servească drept locuință. Aflate pe un fel de ulicioară, erau de fapt un șir de bordeie primitive, situate la mare depărtare de casă. Jalnice erau aceste cocioabe mizere, părăsite și pustii! Tom le privi deznădăjduit. Se mângâiasă cu gândul că în orice cocioabă, oricât de primitivă, va putea totuși să pună o poliță pentru Biblia lui dragă, care-i va servi drept refugiu – oază de singurătate – după munca zilei. Se uită atent înăuntru; bordeiele nu erau decât niște găoace fără niciun fel de mobilă; o grămadă de paie murdare erau împrăștiate pe podea – mai bine zis pe pământul gol, bătătorit de zecile de picioare ce trecuseră pe acolo.

— Care dintre ele va fi a mea? îl întrebă supus pe Sambo.

— Nu știu. Cred că poți intra aici, răspunse Sambo, mai e loc pentru unul! Avem acum o sumedenie de negri. Nu știu, zău, ce să mă fac dacă mai vin și alții.

*

* * *

Era seara târziu: sclavii se întorceau istoviți, grupuri-grupuri la bordeiele lor; bărbați și femei, morocănoși și stânjeniți, zdrențăroși și murdari, n-aveau niciun chef să privească cu simpatie pe noii-veniți. Fel de fel de sunete înăbușite se auzeau pe ulița cătunului; erau vocile guturale, răgușite ale negrilor care se certau la moara de apă, așteptând să-și macine pumnul de grăunțe ce li se dăduse. Din făina aceea nenorocită își preparau singura hrană care constituia masa lor de seară. Din zori până-n noapte fuseseră la munca câmpului, minți neîncetat de la spate de biciul supraveghetorului. Muncile erau în toi și arșița dogorea năprasnic; acum toate mijloacele erau folosite pentru a sili pe sclavi să dea maximum de

randament.

„Nu e mare lucru să culegi bumbac!” socotesc poate nepăsătorii trândavi. Să fie oare așa? Nu e mare lucru să-ți cadă câte o picătură de apă pe creștetul capului. Și totuși supliciul cel mai îngrozitor al Inchiziției erau tocmai acele picături de apă, care cădeau monoton una după alta, strop după strop, clipă de clipă în același loc; și chiar dacă munca nu e grea în sine, ajunge nesuferită când e făcută sub constrângere, oră de oră, cu o uniformitate neîndurătoare, cu o plictiseală care nu-ți lasă nici măcar o clipă de destindere. Tom se uita la oamenii care se perindau pe lângă el, căutând în zadar o figură deschisă, de care să se simtă atras. Nu văzu decât bărbați posomorâți, încruntați, abrutizați, femei slabe și deznădăjduite, care încetaseră de a mai fi femei – cele mai cu vlagă împingându-le la o parte pe cele slabe; i se înfățișa tot egoismul animalic, fără margini, al ființelor omeneste de la care nimeni nu cere și nu așteaptă ceva bun și care, tratate din toate punctele de vedere ca niște brute, ooborâseră aproape la nivelul acestora. Măcinatul griului se prelungi până noaptea târziu, căci morile erau puține pentru nevoile tuturor; așadar, cei slabi și istoviți fură dați la o parte de cei tari și ajunseră ultimii la rând.

— Hei, tu de colo! spuse Sambo, apropiindu-se de o mulatră și trântind un sac de grăunțe în fața ei. Cum dracu' te cheamă?

— Lucy.

— Bine. Lucy, tu ești acum femeia mea. Ai să macini grăunțele astea și ai să-mi pregătești cina; m-auzi?

— Nu sunt femeia ta și nici n-am să fiu! răspunse mulatra cu o îndrăzneală sălbatică pe care i-o dădea disperarea. Du-te și vezi-ți de treabă.

— Te bat, făcu Sambo, ridicând amenințător piciorul, gata s-o lovească.

— Poți să mă ucizi dacă vrei. Cu cât o s-o faci mai repede, cu atât o să fie mai bine. Aș vrea mai curând să mor! suspină ea.

— Hei, Sambo, am să te spun stăpânului că schilodești sclavii, făcu Quimbo, văzându-și mai departe de treabă la moară, după ce alungase cu răutate două-trei femei obosite care-și așteptau rândul ca să-și macine grăunțele.

— Și eu am să-i aduc la cunoștință că nu lași femeile să vină la moară! ripostă Sambo. Ține-ți rândul.

Tom era leșinat de foame după călătoria din timpul zilei.

— Ei, tu ăla, ascultă! strigă Quimbo, aruncându-i un sac de grăunțe. Haide, negrule, ia sacul și ai grijă de el. Mai mult decât atât nu mai capeți săptămâna asta.

Tom așteptă până târziu ca să-i vină rândul la moară; mișcat însă de chipul istovit a doua femei care încercau să-și macine singure grăunțele, făcu el această treabă în locul lor înainte de a mânca: ațâță pentru ele și focul care se stingea și la care mulți își copseseră lipiile; era o acțiune cu totul neobișnuită pentru cei de acolo – o faptă bună care, deși neînsemnată, mișcă totuși pe cele două femei; fața lor aspră căpătă o expresie blândă. Ele plămădiră pâinea lui Tom și tot ele o puseră la copt; Tom se așeză în fața focului și își scoase Biblia din buzunar, căutând în ea puțină alinare.

— Ce-i asta? întrebă una din femei.

— O Biblie, răspunse Tom.

— Dumnezeu mare! N-am mai văzut așa ceva de când am plecat din Kentuck!

— Ești din Kentuck? întrebă Tom cu interes.

— Da, și ce creștere bună am avut; n-aș fi crezut niciodată că am să ajung aici, zise femeia oftând.

— Ce-i cu cartea aia? întrebă cealaltă femeie.

— Cum ce-i? E Biblia!

— Ce-i aia Biblie? întrebă femeia.

— N-ai auzit niciodată vorbindu-se despre ea? spuse prima femeie. Mie în Kentuck stăpâna îmi citea adeseori. Pe când aici, doamne sfinte, numai înjurături, blesteme și pocnituri de bici auzim.

— Citește-ne puțin! îl rugă femeia cealaltă, văzând că Tom răsfoiește atent Biblia.

Tom citi: „Veniți la mine, voi toți care trudiți și sunteți oropsiți, eu vă voi da odihnă, vă voi aduce ușurare”.

— Frumoase cuvinte! Cine le-a spus?

— Dumnezeu, răspunse Tom.

— Tare aș vrea să știu unde-l pot găsi! spuse femeia. M-aș duce la El, căci odihna și munca ușoară nu-s pentru mine; eu tremur de oboseală, mă doare tot trupul, și Sambo mă bate mereu ca să culeg mai repede. Cât despre mâncare, de-abia noaptea târziu ni se dă. După aceea mi se pare că nici n-am dormit, căci până să închid ochii aud iar goarna de sculare și începe munca! Dacă aș ști unde este Dumnezeu, m-aș duce la El.

— El este aici. El este pretutindeni! zise Tom.

— Dumnezeu aici? Nu-mi vine să cred! Nu, Dumnezeu nu este aici, spuse femeia.

— N-are rost să mai vorbim acum. Aș vrea numai să pot dormi puțin.

Femeile plecară la colibele lor și Tom rămase singur lângă focul ale cărui văpăi roșiatice aruncau umbre ce-i jucau pe obraji. Luna argintie, cu fruntea ei senină, se înălța pe cerul purpuriu, îmbrățișând cu privirea-i calmă și tăcută pe omul negru, singuratic, cu brațele încrucișate și cu Biblia pe genunchi; se uita la el din tăria cerului, așa cum însuși Dumnezeu contemplă de sus priveliștea mizeriei și a împilării.

Dumnezeu este oare aici? Cum e cu putință pentru

sufletul neștiutor să-și păstreze neștirbită credința, când trăiește într-o orânduire plină de strâmbătăți, în care nedre putea strigătoare la cer rămâne nepedepsită? în inima aceea simplă se dădea o luptă îngrozitoare; sentimentul apăsător al nedreptății, presimțirea unui viitor de mizerie, prăbușirea tuturor speranțelor se împleteau jalnic cu trecutul, care îi apărea în minte într-un vălmășag de imagini, asemenea celor ce răsar ca niște cadavre din valul întunecat în fața marinarului înainte de a se îneca; cadavrul soției, copilului, prietenului dispărut.

Era oare ușor să crezi atunci mai departe, nestrămutat, în mareața poruncă creștină: „Dumnezeu există și el va răsplăti „pe cei ce-l caută cu stăruință”?

Tom se ridică abătut și se târî cu greutate până la coliba unde fusese repartizat. Pe jos se întinseseră o mulțime de sclavi istoviți care dormeau adânc. Mirosul greu pe care-l răspândeau toate aceste trupuri lipite unele de altele îl izbi neplăcut. Afară însă se lăsase răcoare. Obosit, cu picioarele îndurerate, Tom se înfășură cu o pătură zdrențuită ce-i servea de așternut, se întinse pe paie și adormi.

În vis, o voce blândă îi mângâie auzul: ședea în grădina de pe malul lacului Pontehartrain, pe banca acoperită cu mușchi; lângă el, Eva, cu privirea gravă și ochii plecați în jos, îi citea Biblia. O auzea citind:

„Când ai să treci prin apă, am să fiu lângă tine; fluviile n-or să se reverse peste tine; când ai să mergi prin foc, n-o să te ardă, iar flacăra nu te va cuprinde, căci eu sunt Domnul Dumnezeul tău, sfântul din Israel, Mântuitorul tău”.

Încet, încet, cuvintele păreau că se pierd și se sting ca într-o muzică divină; copila ridică privirea și se uită cu drag la el; din ochii ei adânci porneau parcă spre el raze mângâietoare, care-i alinau suferința. Și, ca și cum ar fi

fost purtată de undele unei muzici divine, păru că se înalță pe niște aripi strălucitoare din care cădeau ca niște stele fulgi și fluturași de aur. Apoi dispăru.

Tom se trezi. Fusesse oare vis? Fusesse aievea? Cine ar putea să afirme că făptura tânără și bună, care în timpul vieții dorise atât de mult să aducă mângâiere și alinare celor nefericiți, ar fi fost oprită de către Cel de Sus de a-și lua asupra-și, după moarte, această misiune?

E o credință minunată, ca spiritele celor morți din aripi îngerești să bată deasupra-ne și pe la porți.

CAPITOLUL XXXIII

Cassy

Și iată că cei apăsăți varsă lacrimi, și nu este nimeni să-i mângâie! Și sunt prada silniciei asupritorilor lor și n-are cine să-i mângâie. Ecclesiastul. 4, 1.

ÎN SCURT TIMP, Tom ajunsese să-și dea seama de tot ceea ce era de nădăjduit sau de temut în nouă. lui viață.

Muncitor priceput și dibaci, iute la treabă și cinstit, liniștit și împăciuitor din fire, nădăjduia că muncind neîncetat și cu sânguință va izbuti să scape cel puțin de o parte din neplăcerile și umilințele inerente condiției lui. Vedea destule nedreptăți, destulă mizerie în jurul lui, ca să fie abătut și scârbit; dar era hotărât să continue să muncească cu pricepere și răbdare, încredințându-și soarta celui ce judecă cu dreptate și nutrind speranța că până la urmă i se va ivi o cale de scăpare.

Legree îl observă pe Tom cu atenție. 11 prețuia ca pe un muncitor foarte destoinic, dar avea pentru el antipatia înnăscută a omului rău față de cel bun. Vedea limpede că Tom îl privea ciudat ori de câte ori se năpustea cu brutalitate asupra celor neputincioși – ceea ce se întâmpla, de altfel, destul de des; căci atât de puternică este înrâurirea opiniei publice, încât și părerea unui sclav e de natură să stingherească pe stăpân. Tom arăta tovarășilor

săi de suferință o afecțiune și o compătimire cu totul nouă și ciudată pentru ei, dar pe care Legree o observă cu ciudă și gelozie.

Îl cumpărase pe Tom cu intenția de a face din el un fel de supraveghetor, căruia să-i poată încredința din când în când treburile sale în scurtul răstimp cât lipsea de pe plantație; și după părerea lui, cea mai importantă calitate, indispensabilă pentru un asemenea post, era asprimea.

Întrucât Tom nu era aspru de felul său, Legree își puse în gând să-l educe fără întârziere în acest sens; la câteva săptămâni după sosirea lui Tom la plantație, se hotărî să înceapă procesul de reeducare.

Într-o dimineață, când sclavii se adunaseră ca s-o pornească la câmp, Tom observă uimit o figură nouă printre ei, care-i atrase atenția. Era o femeie înaltă și zveltă, avea mâini și picioare delicate și era îngrijit și curat îmbrăcată. După înfățișare, părea să aibă între vreo treizeci și cinci și patruzeci ani. Era una din acele figuri pe care e de ajuns să le vezi o dată, ca să nu le mai poți uita și care dintr-o singură privire îți evocă parcă o poveste zbuciumată, dureroasă și romantică. Avea fruntea înaltă și sprâncenele bine conturate. Nasul drept și frumos, gura delicată, ovalul feței și linia grațioasă a gâtului arătau că trebuie să fi fost frumoasă cândva; fața îi era însă brăzdată de o mulțime de cute pe care i le săpaseră anii de suferință amară, îndurată cu stoicism și mândrie. Obrajii ei supti aveau o culoare pământie, nesănătoasă. Era foarte slabă, cu trăsături ascuțite. Dar ceea ce te izbea la ea în mod deosebit erau ochii, nespus de mari și de negri, umbriți de gene lungi, la fel de negre, și exprimând o deznădejde cumplită. Fiecare trăsătură a feței, curba grațios arcuită a buzelor, fiecare mișcare a corpului trăda o dârză mândrie, care parcă sfida pe cei din jur; dar ochii acestei femei purtau în ei un ocean adânc, întunecat, de durere, o

expresie permanentă de deznădejde, contrastând puternic cu disprețul și trufia care se desprindeau din întreaga ei ținută.

Toim nu știa nici de unde venea, nici cine era. O vedea pentru prima oară mergând lângă el, mândră și dreaptă, în lumina palidă a dimineții. Se părea totuși că ceilalți o cunoșteau, căci în rândurile acestui grup de nenorociți care o înconjurau – biete creaturi în zdrențe și aproape moarte de foame – se produse un freamăt; toți întorceau mereu capul și se uitau la ea, manifestând o satisfacție ascunsă, dar totuși vădită.

— Îmi pare bine! spuse unul. Până la urmă trebuia să ajungă la asta.

— Ha! ha! ha! făcu un altul. Ai să vezi, cucoană, ce bine e!

— O s-o vedem la treabă!

— Mă întreb dacă o să primească și ea o chelfăneală deseară ca și noi ceștilalți.

— Pe cinstea mea, mi-ar plăcea s-o văd lungită jos și luând o porție strașnică de bătaie! exclamă un altul.

Femeia nu lua în seamă niciuna din aceste insulte, mergând înainte cu aceeași expresie de dispreț, ca și cum n-ar fi auzit nimic.

Tom trăise întotdeauna printre oameni rafinați și cultivați; își dădu seama îndată, după ținuta și înfățișarea femeii, că aparținea și ea acestei categorii; dar cum și de ce ajunsese într-o situație atât de înjositoare, n-ar fi putut s-o spună.

Femeia nu se uită la Tom și nu-i adresă niciun cuvânt, deși merse tot timpul alături de el, până la câmp.

Tom se apucă repede de treabă, dar cum femeia se afla la mică distanță de el, trăgea din când în când cu coada ochiului la ea, privind-o cum lucrează. Văzu imediat că avea o dibăcie și o iscusință înăscută, care-i făceau

munca mai ușoară decât multor altora. Culegea bumbacul foarte repede, cu un aer batjocoritor, ca și cum ar fi disprețuit atât munca pe care o făcea, cât și situația umilitoare în care se găsea.

În cursul zilei, Tom lucră alături de mulatra care fusese cumpărată odată cu el. Se vedea foarte bine că femeia se simțea cât se poate de rău. Tom o auzi adesea rugându-se în timp ce se clătina și tremura, gata să cadă. Apropiindu-se de ea, îi băgă în tăcere în sac câteva grămezi de bumbac din sacul lui.

— Nu, nu! spuse femeia surprinsă. Ai să ai neplăceri din cauza mea.

În clipa aceea apăru și Sambo. Părea să aibă o ciudă deosebită pe femeia aceea. Plesnind din bici, spuse brutal, cu o voce guturală:

— Ce faci pe nebuna, Lucy?

În timp ce vorbea, o lovi pe femeie cu bocancul lui greu din piele de vacă și-l plesni pe Tom cu biciul peste obraz.

Tom se apucă din nou de lucru, în tăcere. Femeia, însă, istovită în ultimul grad, leșină.

— Am s-o fac să-și vină în fire! spuse supraveghetorul, rânjind brutal. Am să-i dau ceva mai bun decât camforul. Și luând un ac cu gămălie din mâneca hainei, i-l împlântă tot în carne.

Femeia gemu și se ridică în capul oaselor.

— Scoală-te, jigodie, și muncește! Dacă nu, am să-ți mai arăt o șmecherie!

Pentru câteva clipe, femeia prinse parcă puteri supranaturale sub această amenințare și se porni să muncească cu desperare.

— Vezi s-o ții tot așa, se rățoi omul, dacă nu vrei să-ți vin de hac la noapte!

— Asta-i tot ce-mi doresc acum, o auzi Tom spunând.

Apoi ea murmură: O, Doamne, cât o să mai dureze? O, Doamne, de ce nu ne vii în ajutor?

Tom se apropie din nou de ea și cu riscul oricăror neplăceri îi trecu în sac tot bumbacul din sacul lui.

— Nu, nu trebuie, nu știi ce-o să-ți faci! se împotrivi femeia.

— Eu pot să îndur mai bine decât dumneata, răspunse el și se întoarse la locul lui. Toate astea se petrecură într-o clipă.

Deodată străina pe care am descris-o mai înainte și care în timpul muncii se apropiase destul de mult de Tom, încât auzi ultimele lui cuvinte, ridică privirea și se uită o clipă la el cu ochii ei mari și negri, apoi luă o cantitate de bumbac din coșul ei și-o băgă într-al lui.

— Habar n-ai de ce se petrece aici, altfel n-ai fi făcut una ca asta, spuse ea. După o lună de zile pe plantație, ai să încetezi de a mai ajuta pe alții, o să ți se pară destul de greu să ai grijă de propria dumitale piele.

— Ferească Dumnezeu, doamnă! răspunse Tom, folosind în mod instinctiv față de tovarășa sa de muncă limbajul respectuos, caracteristic oamenilor binecrescuți în mijlocul cărora trăise.

— Dumnezeu nu vine niciodată pe meleagurile astea, răspunse femeia cu amărăciune, lucrând sprintenă mai departe, și din nou îi apăru pe buze zâmbetul batjocoritor.

Din partea cealaltă a câmpului, unde se afla, supraveghetorul observase cele petrecute. Plesnind din bici, veni întins la femeie.

— Ce-i asta, îi spuse el cu un aer triumfător, ești nebună?

Du-te și vezi-ți de treabă; acum ești la ordinele mele; bagă-ți mințile în cap, că de nu, ai s-o pățești!

O licărire ca lumina fulgerului apăru deodată în ochii ei negri; se ridică cu buzele tremurânde Șt nările dilatate,

și.

Îndreptându-se din șale, îi aruncă supraveghetorului o privire plină de furie și dispreț.

— Câine! Atinge-mă dacă îndrăznești! Am încă destulă putere ca să fac să fii aruncat la câini, ars de viu, tăiat în bucățele! N-am decât să spun un singur cuvânt.

— Atunci ce naiba cauți aici? răspunse omul vizibil intimidat, dându-se îmbunfnat câțiva pași înapoi. N-am vrut să vă fac niciun rău, Miss Cassy.

— Fii respectuos, zise femeia.

Și, într-adevăr, individul păru grăbit să-și vadă de treabă la capătul celălalt al câmpului și se depărta la iuțeală.

Femeia se întoarse din nou la munca ei, începând să lucreze cu o repeziciune de-a dreptul uimitoare pentru Tom. Era o adevărată minune. Înainte de apusul soarelui, coșul ei era plin, îndesat cu bumbac, deși puse se de câteva ori destul de mult în sacul lui Tom.

Se înserase de-a binelea când întreg cortegiul de oameni istoviți defila cu coșurile pe cap în fața clădirii amenajate pentru înmagazinarea și cântărirea bumbacului.

Legree era și el acolo, discutând animat cu cei doi supraveghetori.

— Tom ăsta o să ne bage-n belea; tot timpul n-a făcut decât să pună bumbac în coșul lui Lucy. Dacă stăpânul n-o să-l supravegheze, până la urmă o să-i facă pe toți să se simtă înșelați! spuse Sambo.

— Auzi, auzi, negrul blestemat! făcu Legree. O să trebuiască să-l domesticim puțin, nu-i așa, băieți?

Cei doi negri rânjiră răutăcios la această insinuire.

— Ha! ha! ha! Stăpânul singur trebuie să facă treaba asta! Nici dracu' nu l-ar întrece pe stăpânul când e vorba de așa ceva! zise Quimbo.

— Uite ce e, băieți, cel mai bun lucru e să-l punem pe

el să bată pe ceilalți, până o să-i iasă gărgăunii din cap. Până s-o domestici!

— Dumnezeule! Stăpânul o să aibă mult de furcă cu el până o să-i scoată toate astea din cap!

— Și totuși o să trebuiască! zise Legree, mestecând tutun.

— Ei, mai e și Lucy, cea mai nesuferită și mai urâtă târfă de pe plantație! continuă Sambo.

— Ia seama, Sam; am să încep să mă gândesc care-i motivul pentru care ai necaz pe Lucy.

— Stăpânul știe că s-a încăpățânat și n-a vrut să-l asculte când i-a spus să fie femeia mea.

— Eu i-aș fi tras o bătaie bună și n-aș fi lăsat-o până când n-aș fi silit-o să asculte, spuse Legree scuipând; numai că avem așa de mult de lucru, că nu merită să o scoatem din circulație tocmai acum. E plăpândă, dar tocmai fetele astea slăbănoage se lasă mai degrabă omorâte-n bătaie decât să dea înapoi.

— Lucy a fost într-adevăr insuportabilă și leneșă și n-a vrut să lucreze deloc; Tom a cules bumbac pentru ea.

— Zău? Atunci Tom o să aibă plăcerea să-i tragă o mamă de bătaie. Va fi un exercițiu bun pentru el și nici n-o s-o omoare în bătaie, cum faceți voi, diavoli împielitați!

— Ho, ho, ho! hi, hi! râdeau cei doi negri ticăloși; și rânjetele lor drăcești păreau a exprima de minune mârșăvia pe care o deprinseseră la școala lui Legree.

— Dar, stăpâne, nu numai Tom, dar și Miss Cassy a umplut coșul lui Lucy. Cred că are o încărcătură bunicică, stăpâne!

— Mă ocup eu cu cântăritul! spuse Legree apăsător. Amândoi paznicii începură din nou să rânjească. Așa! adăugă Legree. Va să zică, Miss Cassy și-a făcut ziua de muncă.

— Culege ca satana cu toți dracii împreună.

— Li are pe toți într-însa! zise Legree. Și mormăind o înjurătură murdară, se îndreptă spre camera unde se cântărea bumbacul.

* * *

Încet, încet se perindau prin magazie sărmanele făpturi istovite, abătute, ducându-și cu scârbă, dar cu slugărnicie coșurile la cântar.

Lgree nota fiecare cantitate pe o placă la capătul căreia era lipită o listă de nume.

Coșul lui Tom fu cântărit și aprobat; el aștepta însă neliniștit să vadă cum o scoate la capăt femeia cu care se împrietenise.

Mulatra se apropie abia ținându-se pe picioare de slabă ce era și predă coșul. Era plin ras, și Legree își dădu foarte bine seama da asta; totuși, căutând să pară înfuriat, răcni la ea;

— Lighioană leneșă ce ești! Iarăși ai mai puțin! Stai la o parte; ai să-ți capeți porția curând de tot!

Femeia gemu desperată și se așeză pe o scândură.

Veni apoi la rând persoana căreia i se spunea Miss Cassy; se apropie cu un aer distant și nepăsător și-și lepădă povara. În timp ce preda coșul, Legree se uita drept în ochii ei, cu o privire batjocoritoare, dar totuși întrebătoare. Îl privi și dânsa drept în ochi, în timp ce buzele i se mișcară ușor și murmurară ceva în franțuzește. Ce anume, nimeni nu înțelese; dar chipul lui Legree căpătă o expresie drăcească; ridică mâna ca și cum ar fi vrut s-o lovească. Ea îl privi disprețuitoare și mânioasă și se îndreptă.

— Și acum, vino-ncoace, Tom, zise Legree. Vezi, ți-am spus că nu te-am cumpărat doar pentru munca de rând; am de gând să te avansez și să te fac supraveghetor. Astă-seară poți să și începi. Tot ce ai de făcut acum e să iei muiera asta și să te pui cu biciul pe ea; ai văzut cum se

face, așa că ai să știi și tu.

— Cer iertare stăpânului, zise Tom. Sper că stăpânul n-o să mă pună la asta. Nu sunt obișnuit, n-am făcut-o niciodată și nu pot, nu pot defel.

— Ai să înveți o grămadă de lucruri pe care nu le-ai știut mai înainte. Altfel te dau gata eu pe tine! urlă Legree, luând o vână de bou și lovindu-l cu putere peste obraz. După ploaia de lovituri, care urmară imediat după prima, se opri o clipă să se odihnească și zise: Ei, tot mai spui că nu poți s-o faci?

— Da, stăpâne, răspunse Tom ștergându-și sângele care i se prelingea pe obraz. Sunt dornic să lucrez zi și noapte, atâta

În timp cât mai respir și mai sunt în viață; dar socotesc nedrept ceea ce-mi cereți și n-am s-o fac niciodată, niciodată.

Tom avea o voce blândă, liniștită și o purtare respectuoasă. Lucrul acesta îl făcuse pe Legree să-l creadă laș și ușor de dominat. Ultimele cuvinte ale lui Tom stârniră uimirea tuturor celor din jur. Biata femeie își împreună mâinile și exclamă: „O, Doamne!” Toți se uitară fără să vrea unul la altul, ținându-și respirația, ca și cum s-ar fi pregătit pentru furtuna care avea să urmeze.

Legree era consternat și dezorientat, dar până la urmă izbucni:

— Ce?! Lighioană blestemată! Negru afurisit! îmi spui tu mie că ți se pare nedrept să faci ceea ce îți cer? Asta e treaba voastră, vite blestemate, să judecați ce-i drept sau nu? Am să-ți iau eu ție piuitul! Cine crezi că ești? Te socotești poate un „gentleman”, domnule Tom, de vreme ce îndrăznești să-i spui stăpânului tău ce-i drept și ce nu-i. Care va să zică pretinzi că e nedrept să bați pe femeia asta?

— Așa cred, stăpâne, răspunse Tom. Biata făptură e

bolnavă și plăpândă; ar fi o cruzime fără margini; eu n-am s-o fac niciodată și nici n-am să încerc. Ucide-mă dacă vrei, stăpâne, dar n-am să ridic niciodată mâna asupra cuiva de aici. Mai bine mor!

Tom vorbea pe un ton blajin, dar atât de hotărât, încât nimeni nu s-ar fi putut înșela asupra intențiilor lui. Legree tremura de furie, ochii lui verzi aruncau flăcări, până și favoriții i se zbârliră de mânie. Dar, ca un animal feroce care se joacă mai întâi cu victima sa înainte de a o devora, își înfrână dorința puternică de a trece imediat la violență și începu să-și bată joc de el.

— Iată un câine evlavios, coborât în mijlocul unor păcătoși ca noi. Un sfânt, un gentleman, nici mai mult, nici mai puțin! Un gentleman care vrea să ne vorbească nouă, păcătoșilor, despre ce am greșit! Ce ființă evlavioasă trebuie să fii! Hei, ticălosule, să nu faci pe evlaviosul! N-ai auzit niciodată că în Biblie stă scris: „Servitori, ascultați pe stăpânii voștri!”

Și nu sunt eu stăpânul tău? N-am plătit o mie două sute de dolari – bani peșin – pentru tot ce ai înăuntru, sub blestematul tău de toval negru? Nu ești al meu acum, cu trup și suflet? Spune-mi! Și în timp ce vorbea, Legree îl lovi cu putere pe Tom cu bocancul. Deși îl durea cumplit, în clipa în care auzi această întrebare, Tom simți o rază de bucurie și de triumf încălzindu-i sufletul. Se îndreptă dintr-odată, privi înflăcărat spre cer și în timp ce lacrimile se amestecau cu picăturile de sânge care i se prelingeau pe obraji, exclamă:

— Nu, nu, stăpâne, sufletul meu nu-ți aparține. Nu l-ai cumpărat. Nu poți să-l cumperi. A fost cumpărat și plătit de acel ce e în stare să-l păstreze. Nu-i nime, nu-i nimic, nu poți să-i faci niciun rău!

— Nu pot! rânji Legree. O să vedem, o să vedem. Hai, Sambo, Quimbo, domesticiți-l pe câinele ăsta așa ca să nu-

și mai revină luna asta.

Cei doi negri uriași, care-l înșfăcară pe Tom cu o bucurie drăcească, ar fi putut foarte bine întruchipa puterile întunericului. Biata femeie țipa înspăimântată; toți se ridicară în picioare ca la comandă, în timp ce Quimbo și Sambo îl târau pe Tom afară din magazie, fără ca el să opună vreo rezistență.

CAPITOLUL XXXIV

Povestea mulatrei

Și iată că cei apăsați varsă lacrimi... ei sunt pradă silniciei asupritorilor lor... Și am găsit că morții care au murit sunt mai fericiți decât cei vii, care sunt încă în viață.

ERA NOAPTE TÂRZIU, și Tom zăcea într-o veche încăpere părăsită a unei magazii de bumbac. Se afla singur, încă plin de sânge. În jurul lui zăceau împrăștiate fel de fel de piese de mașini stricate, grămezi de bumbac stricat și alte gunoaie adunate de multă vreme.

Noaptea era întunecoasă, umedă și înăbușitoare. Mii de țânțari roiau în aer, zgândărind rănilor și mărin durerea nenorocitului. Pe lângă toate chinurile, îl muncea și o sete care-i frigea măruntaiele.

— O, Doamne, aruncă-ți privirea către mine; dă-mi putere să birui! se ruga bietul Tom.

În spatele lui se auziră niște pași și lumina unui felinar îl izbi drept în ochi.

— Cine-i acolo? Oh, pentru Dumnezeu, dă-mi, te rog, puțină apă!

Cassy - căci ea era - puse jos felinarul și turnând dintr-o sticlă niște apă într-o ceașcă, îi ridică capul și îi dădu să bea. Goli cu nesaț câteva cești, una după alta.

— Bea cât dorești, spuse ea. Știam în ce hal ai să fii. Nu e prima oară că ies noaptea din casă ca să duc apă unui nenorocit ca dumneata.

— Vă mulțumesc, doamnă, spuse Tom, după ce

isprăvi de băut.

— Nu-mi spune doamnă. Sunt o sclavă nenorocită ca și dumneata. Am ajuns mai rău decât ai putea dumneata să ajungi vreodată! spuse ea cu amărăciune, apoi se îndreptă spre ușă, trase înăuntru un soi de saltea de paie, pe care întinse niște cearșafuri umede și răcoroase.

— Încearcă să te târăști până aici, îl îndemnă ea.

Țeapăn din cauza rănilor și vânătăilor, Tom putu anevoie să se miște; dar după ce izbuti să ajungă până la saltea, simți o mare ușurare, căci cearșafurile îi potoleau fierbințeala rănilor. Femeia avea o bogată experiență în acest domeniu, datorită contactului îndelungat cu victimele brutalității. Cunoștea numeroase rețete pe care le folosea la îngrijirea rănilor, îngrijit în felul acesta, Tom se simți curând mai bine.

— Uite, spuse dânsa, ridicându-i capul și punându-i dedesubt un sul de bumbac stricat, în chip de pernă, asta-i tot ce pot face pentru dumneata.

Tom îi mulțumi; femeia se așeză jos, cuprinzându-și genunchii cu brațele și uitându-se drept înainte, cu o expresie amară și îndurerată. Pălăria îi căzu pe jos, și părul negru, ondulat, se răsfiră în șuvițe lungi, încadrându-i chipul melancolic și ciudat.

— Degeaba, bietul meu băiat, izbucni ea în cele din urmă, degeaba-i tot ce-ai încercat să faci. Ai fost viteaz, dreptatea era de partea dumitale, dar totul e în zadar. Dumneata nu poți să lupți. Ești în mâinile diavolului; el este cel mai tare și trebuie să te dai bătut.

Să se dea bătut! Slăbiciunea omenească și suferința fizică nu-i șoptiseră oare același lucru mai înainte? Tom tresări; femeia aceasta cu chipul trist, cu ochii pierduți și vocea melancolică îi părea însăși întruchiparea ispitei împotriva căreia luptase.

— O, Doamne, Dumnezeule! gemu el. Cum pot să mă

dau bătut?!

— N-are niciun rost să-l strigi pe Dumnezeu. El n-aude niciodată, spuse femeia cu convingere. Eu cred că nu există Dumnezeu, sau dacă există, el nu e de partea noastră! Totul este împotriva noastră; cerul și pământul. Totul ne împinge spre iad. De ce nu ne-am duce?

Tom închise ochii și se înflora la auzul acestor cuvinte de ateu.

— Vezi, spuse femeia, dumneata nu știi nimic din toate astea. Eu știu. Sunt de cinci ani prin locurile astea, înrobită trup și suflet acestui om pe care îl urăsc ca pe satana. Te afli pe o plantație părăsită, pierdută între mlaștini, la o distanță de zece mile de orice așezare omenească. Nu vezi aici picior de alb, ca să fie martor, chiar dacă ai fi ars de viu, opărit, tăiat în bucățele, aruncat la câini, spânzurat sau bătut până la sânge.

Nu există aici niciun fel de lege făcută de Dumnezeu sau de oameni, care să ne poată veni cât de puțin în ajutor. Nu există faptă oricât de mârșavă pe lume de care să nu fie în stare omul ăsta. Ar fi de ajuns să povestesc cuiva ce am văzut și auzit aici, ca să i se facă părul măciucă și să-i clănțâne toți dinții

În gură. Degeaba ai încerca să opui rezistență. Am vrut eu să trăiesc cu el? N-am fost eu o femeie binecrescută? Și el - Doamne, Dumnezeule! Ce a fost el, și ce este? Și totuși am trăit cinci ani de zile cu el, blestemându-mi zi și noapte fiecare ceas din viață. Și acum are pe alta - de numai cincisprezece ani, care spune că a primit o educație evlavioasă. Buna ei stăpână a învățat-o să citească Biblia; și și-a adus Biblia aici cu ea, aici în iad!

Și femeia începu să râdă, nestăpânit. Hohotele acestea care aveau ceva nespus de trist răsunau ciudat și nefiresc sub vechiul șopron dărăpănat. Tom își împreună mâinile; vedea în jurul lui numai întuneric și groază.

— O, Iisuse, Iisuse! Ai uitat de tot de noi, biete făpturi!

Izbucni el într-un sfârșit. Ajută-mă, Doamne! Mă pierd!

Femeia continuă să suspine:

— Merită oare câinii ăștia ordinari, alături de care muncești, să suferi din pricina lor? Oricare dintre ei s-ar întoarce împotriva dumatăle la prima ocazie. Sunt cât se poate de josnici și cruzi unul față de celălalt. N-are niciun rost să suferi pentru a-i cruța pe ei.

— Biete făpturi! spuse Tom. Ce i-a făcut să ajungă cruzi? Și dacă aș primi să-i lovesc, m-aș deprinde cu asta și aș ajunge încet, încet întocmai ca ei. Nu, doamnă, nu! Am pierdut totul - soție, copii, casă și un stăpân cumsecade. Dacă ar mai fi trăit o săptămână, mi-ar fi redat libertatea. Am pierdut totul pe lumea asta și pentru totdeauna. Nu vreau să pierd acum și credința în viața de apoi. Nu, nu pot fi un păcătos!

— Dar nu e cu puțință ca Dumnezeu să arunce păcatul asupra noastră, spuse femeia. N-o să ne încarce pe noi cu acest păcat, de vreme ce am fost siliți să-l facem. O să-i pedepsească pe acei care ne-au împins la asta.

— Da, spuse Tom, dar asta n-o să ne împiedice să ajungem și noi niște păcătoși. Dacă am să fiu tot atât de hain la suflet și de păcătos ca Sambo, ce importanță o să mai aibă de ce s-a întâmplat așa? Să nu ajung ca ei - iată de ce mi-e groază.

Femeia îl fixă pe Tom cu o privire sălbatică, înspăimântată, ca și cum i-ar fi venit în minte ceva la care nu se mai gândise până atunci, ceva îngrozitor; apoi îngăimă:

— O, mulțumesc lui Dumnezeu! E adevărat ceea ce spui.

Oh, ho, ho! Și, gemând, căzu la pământ zdrobită,

zbătându-se parcă sub povara unei frământări chinuitoare.

Urmă o clipă de tăcere; nu se auzea decât răsuflarea lor. Apoi Tom spuse:

— Doamnă, vă rog!

Femeia se ridică deodată, reculegându-se și recăpătându-și expresia sobră și tristă.

— Fiți bună, doamnă. Am văzut că mi-au aruncat haina în colțul de colo; în buzunarul hainei este Biblia mea. Fiți bună să mi-o dați!

Cassy o luă și i-o dădu. Tom o deschise numaidecât la un pasaj subliniat puternic, care părea să fi fost citit de multe ori; descria ultimele clipe din viața Mântuitorului.

— Sunteți atât de bună, doamnă, să-mi citiți acest pasaj?

Este mai binefăcător decât apa.

Cassy luă cartea cu un aer trufaș și se uită la pasajul subliniat. Apoi citi tare, cu voce caldă, cu o intonație deosebit de frumoasă, zguduitorul pasaj care povestea despre slava și patimile lui Iisus. În mai multe rânduri, în vreme ce citea, vocea îi tremura și uneori nu se mai auzea deloc. Atunci se oprea din citit, căutând să pară liniștită, până când izbutea să-și stăpânească emoția. Când ajunse la mișcătoarele cuvinte „Părinte, iartă-i că nu știu ce fac”, aruncă Biblia și, ascunzându-și chipul în părul ei bogat, izbucni în hohote de plâns, care-i zguduiau tot corpul.

Tom plângea și el, murmurând o rugăciune fierbinte.

— Numai dacă am putea să rezistăm, spuse Tom. El îndura suferințele atât de senin. Și noi trebuie să luptăm atât de mult ca să le îndurăm! O, Doamne, ajută-ne! O, Iisuse Cristoase binecuvântat, ajută-ne!... Doamnă, spuse el după o clipă, îmi dau seama că-mi sunteți superioară în toate; dar un singur lucru ați putea învăța chiar de la bietul Tom. Spuneți că Dumnezeu nu e cu noi, de vreme ce ne-a lăsat să fim maltratați și loviți, dar vedeți ce năpastă a

lovit pe însuși Fiul Domnului cel slăvit. N-a fost el întotdeauna sărac? Și am suferit vreunul dintre noi cât dânsul? Domnul nu ne-a uitat; sunt convins de acest lucru. Dacă suferim împreună cu el, vom cuceri și noi împărăția cerului – spune Sfânta Scriptură – dar dacă ne lepădăm de el, și el se va lepăda de noi. N-au suferit cu toții, Domnul și toți ai lui? Se povestește cum au fost omorâți cu pietre și sfârtecați, și rățăceau îmbrăcați doar în piei de capră și de oaie, și erau săraci, năpăstuiți și chinuiți. Suferința lor nu ne îndreptățește să credem că Domnul ne este împotrivă; ci tocmai contrariul, și dacă noi stăruim în credință, El nu ne lasă să cădem în păcat.

— Dar de ce ne-a trimis El acolo unde nu putem decât să păcătuim? întrebă femeia.

— Eu cred că am putea să nu păcătuim, răspunse Tom.

— Ai să vezi. Ce-ai să faci? spuse Cassy. Măine o să se lege din nou de tine. Îi cunosc prea bine, le cunosc toate mâr-șăviile. Nici nu vreau să mă gândesc la ce-o să ți se întâmple, dacă nu le faci pe plac. Până la urmă, or să te silească să cedezi.

— Doamne, Iisuse! exclamă Tom. Tu vei avea grijă de sufletul meu! Doamne, păzește-mă, nu mă lăsa să păcătuiesc.

— Oh, Doamne, spuse Cassy, am auzit și altă dată astfel de rugăciuni și de tânguiri și totuși toți au fost până la urmă – subjugați. Emmeline, bunăoară, a încercat și ea să reziste. La fel încerci și dumneata. Dar la ce bun? Trebuie să cedezi, sau până la urmă ai să fii omorât.

— Bine, atunci am să mor, spuse Tom. N-au decât să-mi prelungească agonia cât or vrea; până la urmă tot trebuie să mor! După aceea nu mai pot să-mi facă nimic... M-am hotărât. Știu ce am de făcut! Știu că Domnul îmi va ajuta și mă va scăpa.

Femeia nu răspunse. Privea fix în podea.

— Poate că asta-i calea, murmură ca pentru ea. Dar pentru acei care s-au dat bătuți nu mai e absolut nicio speranță!

Trăim în murdărie; ajungem atât de dezgustători, că ne este scârbă de noi înșine; dorim să murim, și totuși nu suntem atât de tari ca să ne sinucidem. Nu-i nicio speranță! Nicio speranță! Niciuna! Mă uit, fata asta are tocmai vârsta pe care o aveam și eu pe vremea aceea. Iată în ce hal am ajuns, spuse ea, vorbind foarte repede. Ei bine, am fost crescută în lux. Îmi amintesc cum mă jucam când eram copilă în saloane splendide, îmbrăcată ca o păpușă; iar prietenii și toți cei care veneau pe la noi mă lăudau și mă alintau. Ferestrele salonului se deschideau spre o grădină și acolo, sub portocali, obișnuiam să mă joc cu surorile și frații mei de-a v-ați ascunse-lea; la mănăstire am învățat muzica, franceza, broderia și câte și mai câte. La patrusprezece ani am asistat la înmormântarea tatălui meu. A murit pe neașteptate. La deschiderea testamentului s-a văzut că ceea ce rămăsese de-abia ajungea pentru acoperirea datoriilor. Când creditorii au făcut inventarul proprietății, am fost trecută și eu în el. Deși mama mea era sclavă, tatăl meu a vrut întotdeauna să mă elibereze; dar n-a făcut-o, astfel că am fost trecută în inventar. Nu știam cine sunt, dar asta nu m-a neliniștit niciodată. Nimeni nu poate prevedea moartea unui om voinic și sănătos. Tatăl meu se simțea foarte bine chiar înainte de a muri; era unul din primele cazuri de holeră în New Orleans. A doua zi după înmormântare, soția tatălui meu își luă copiii și se duse la plantația tatălui ei. Mi se părea că cei din jur se purtau ciudat cu mine, dar nu știam care-i motivul. Un tânăr avocat, care trebuia să lichideze treburile proprietății, venea zilnic pe la noi prin casă și-mi vorbea foarte politicos. Într-o zi veni cu un tânăr care mi s-a părut

cel mai frumos bărbat din câți am văzut. Nu voi uita niciodată seara aceea. M-am plimbat cu el prin grădină. Eram singură și necăjită, și el era atât de drăguț și amabil cu mine. Mi-a spus că mă văzuse înainte de a merge la mănăstire, că mă iubea foarte mult și că ar vrea să-mi fie protector și prieten. Deși nu mi-a mărturisit, el a plătit pentru mine două mii de dolari și am devenit proprietatea lui. Am acceptat bucuros să fiu a lui, căci îl iubeam. Îl iubeam! repetă femeia. Dacă-ai ști cum îl iubeam! Cum îl mai iubesc și acum și cum îl voi iubi mereu. Cât voi trăi! Era atât de frumos, atât de mărinimos, atât de nobil! M-a instalat într-o casă elegantă, mi-a pus la dispoziție servitori, trăsuri, mobilă și îmbrăcăminte! Mi-a dat tot ce se putea oferi cu bani! Dar pentru mine toate astea n-aveau preț. Eu îl iubeam numai pe el. Îl iubeam mai mult decât pe Dumnezeu și sufletul din mine!... Și chiar dacă aș fi încercat, mi-ar fi fost cu neputință să fac altceva decât ceea ce dorea el. Doream numai un singur lucru: să mă ia în căsătorie. Credeam că dacă mă iubește, după cum pretindea, și dacă eram ceea ce mă socotea, ar fi dispus să se însoare cu mine și să mă elibereze. Dar m-a convins că ar fi imposibil; el susținea că dacă suntem credincioși unul altuia e ca și o căsătorie în fața lui Dumnezeu!...

Dacă acesta este adevărul, firește eram soția lui, căci îi eram nespus de credincioasă! Timp de șapte ani, fiecare mișcare, fiecare gest, orice făceam era numai ca să-i fiu pe plac. Odată s-a îmbolnăvit de friguri galbene și douăzeci de zile și nopți l-am vegheat singură, i-am procurat toate medicamentele necesare și nu am precupețit nimic ca să-l fac sănătos. Atunci mă numea îngerul lui salvator și spunea că i-am salvat viața. Îm avut doi copii frumoși. Primul era un băiat, și l-am botezat Henry, ca pe iubitul meu. Era leit taică-su. Avea ochi frumoși, fruntea frumos boltită și părul numai bucle; era la fel de inteligent și

talentat ca tatăl lui. Mica Eliza semăna cu mine, spunea el. Obişnuia să-mi spună că eram cea mai frumoasă femeie din Louisiana! Era atât de mândru de mine şi de copiii lui! Îi plăcea să-i îmbrace frumos şi să se ducă la plimbare într-o trăsură deschisă! Se bucura mult când lumea ne lăuda. Şi tot timpul îmi vorbea de cuvintele minunate pe care lumea le spunea despre mine şi despre copii. Oh, ce zile fericite! Credeam că nu poate exista cineva mai fericit decât mine!

Veniră însă apoi timpuri grele. Un văr al lui sosi la New Orleans. Era prietenul lui cel mai bun, pe care-l preţuia mai mult decât pe oricine. Dar din prima clipă când l-am văzut, nu pot să-mi explic de ce, m-am temut de el; presimţeam că ne va aduce nenorocire, îi lua pe Henry cu el în oraş şi de multe ori se întorceau acasă pe la două-trei noaptea. Nu îndrăzneam să-i spun nicio vorbă, căci venea atât de bine dispus şi de vesel încât mă temeam. În curând l-a dus prin tripouri, şi cum Henry era slab, odată ce s-a obişnuit să meargă acolo, nimeni nu l-a mai putut urni. Apoi l-a recomandat unei doamne şi îndată am observat că inima lui se înstrăinase de a mea. El nu mi-a mărturisit-o niciodată, dar eu vedeam şi simţeam acest lucru zi cu zi. Simţeam că mi se sfâşie inima, dar nu puteam spune niciun cuvânt. Mai mult, ticălosul lui de prieten s-a oferit să mă cumpere pe mine şi pe copii, pentru ca Henry să-şi poată lichida datoriile pe care le făcuse la joc. Astfel Henry se putea căsători cu doamna pe care o cunoscuse; şi Henry ne-a vândut. Într-o zi mi-a spus că are treburi la ţară şi că va lipsi două-trei săptămâni. Vorbea mai blând qa oricând şi repeta întruna că se va întoarce. Nu m-a putut înşela, ştiam că a sosit timpul; eram ca împietrită; n-am putut să scot un cuvânt, nici să vărs o lacrimă. M-a sărutat, a sărutat copiii de mai multe ori, apoi a plecat. L-am văzut încălecând, l-am urmărit până l-am pierdut din ochi şi am

leșinat. Apoi a sosit ticălosul de prieten, ca să mă ia în primire. Mi-a spus că m-a cumpărat pe mine și pe copii și mi-a arătat hârtiile. L-am blestemat și i-am spus că mai curând aș muri decât să trăiesc cu el.

— Cum vrei, a ripostat el, dar dacă nu te porți cum trebuie, am să vând amândoi copiii undeva, unde nu-i vei mai vedea niciodată.

Mi-a spus apoi că dorise să mă aibă de cum mă văzuse și că într-adevăr îl îndemnase pe Henry să ia drumul tripourilor și să se înglodeze în datorii, pentru ca să-l convingă să mă vândă. Mi-a mărturisit de asemenea că din același motiv stăruise ca Henry să se căsătorească și să iubească altă femeie. M-a făcut să înțeleg că nu va renunța la mine și că lacrimile și vaietele mele n-or să-l impresioneze.

Am cedat pentru că eram legată de mâini și de picioare. Copiii mei îi aparțineau. Dacă nu-i făceam cât de cât pe plac, îmi amintea că îmi poate vinde copiii, și atunci deveneam supusă cum dorea el. Oh, ce viață! Să trăiesc neîncetat cu inima sfâșiată, să iubesc mereu, mereu și să fiu legată trup și suflet de un om pe care îl uram! Lui Henry îi plăcea să-i citesc, să-i cânt, să mă joc și să dansez cu el. Dar tot ce făceam pentru omul acesta era o corvoadă. Totuși îmi era teamă să refuz ceva. Era foarte aspru și neiertător cu copiii. Eliza era mititică, timidă, dar Henry era îndrăzneț și vioi, ca și taică-său, și nimeni nu-l putuse stăpâni vreodată. Stăpânul îi găsea totdeauna cusururi și îl certa, și eu trăiam într-o continuă spaimă. Încercam să-l fac pe copil să fie respectuos, să nu se întâlnească cu el, căci țineam nespus la copiii mei de care nu voiam pentru nimic în lume să mă despart. Dar totul a fost în zadar. Până la urmă i-a vândut pe amândoi. Într-o zi m-a luat la plimbare călare și când m-am înapoiat acasă nu i-am mai găsit! Mi-a spus că îi vânduse; mi-a arătat banii,

prețul sângelui lor! Atunci am simțit că tot ce e bun în mine se prăbușește. Am aiurat, am blestemat pe Dumnezeu și pe oameni, și cred că un timp i-a fost cu adevărat frică de mine. Totuși nu a cedat. Mi-a spus că deși vânduse copiii, stătea în puterea lui să-i mai văd vreodată; și dacă nu mă liniștesc, ei vor suferi. Dacă unei femei îi iei copiii, poți obține orice de la ea. M-a făcut să mă supun, să fiu împăciuitoare; mă amăgea cu speranța că poate îi va răscumpăra și astfel au trecut vreo două săptămâni. Într-o zi, pe când mă plimbam, am trecut pe la casa de corecție. Am văzut o mulțime adunată în fața porții și am auzit vocea unui copil. Deodată, Henry al meu s-a smucit din mâinile unor oameni care-l țineau și a fugit țipând spre mine, apucându-mă de rochie. Călăii au alergat după el, înjurând îngrozitor; un bărbat al cărui chip nu-l voi uita niciodată mi-a spus că băiatul nu va scăpa cu una, cu două și că-l va duce înapoi în cantonament și acolo va primi o lecție pe care n-o va uita niciodată. Am încercat să-i rog, să-i înduplec. Ei râdeau. Bietul băiat țipa, se uita rugător la mine și nu-mi dădea drumul, până când, tot trăgându-l, mi-au rupt pulpana rochiei și l-au luat cu ei. Copilul țipa: „Mamă! Mamă! Mamă!” Unui bărbat care observase scena i s-a făcut milă de mine. I-am oferit toți banii ce-i aveam numai să intervină. El a clătinat din cap și a spus că individul susținea că băiatul a fost obraznic și neascultător de cum îl cumpăraseră, și că avea de gând să-l învețe minte o dată pentru totdeauna. Am alergat acasă; pe drum, la fiecare pas, mi se părea că-l aud țipând. Am intrat cu sufletul la gură în salon, unde l-am găsit pe Butler. I-am povestit tot și l-am rugat să se ducă să intervină. El a râs și mi-a răspuns că băiatul a primit ceea ce merita... Cu cât o să-l potolească mai repede, cu atât o să fie mai bine pentru el. „Ce mai aștepți?” m-a întrebat.

În acel *moment* mi s-a părut că ceva se sfarmă în

capul meu. Eram amețită și dezlănțuită. Îmi amintesc că am văzut pe masă un pumnal mare și ascuțit. L-am apucat și am tăbărât asupra lui Bulter; după aceea, totul s-a întunecat în jurul meu și n-am mai știut nimic zile în sir. Când mi-am revenit, mă aflu într-o cameră frumoasă, care însă nu era a mea. O negresă bătrână mă îngrijea și un doctor a venit să mă vadă; eram tratată cu foarte mare atenție. După aceea am aflat că ticălosul plecase și mă lăsase în acea casă ca să fiu vândută; de aceea își dădeau atâta osteneală pentru mine.

Credeam că nu mă voi face bine și nici nu doream să mă vindec, dar febra mi-a trecut, și până la urmă mi-am revenit. După aceea, m-au silit să mă găsesc în fiecare zi. Diferiți bărbați veneau în cameră la mine, stăteau, fumau trabucuri, îmi puneau întrebări și discutau asupra prețului meu. Eram atât de posomorâtă și tăcută, încât niciunul din ei nu mă voia. Gazdele au hotărât atunci să mă biciuiască dacă nu voi fi mai veselă și dacă nu mă voi strădui să fiu mai agreabilă.

În cele din urmă, într-o zi veni un domn pe care îl chema Stuart. Se părea că avea oarecare simpatie pentru mine; își dăduse seama că sufeream îngrozitor. Veni de mai multe ori singur să mă vadă și până la urmă mă convinsese să-i povestesc ce aveau pe suflet. În cele din urmă mă cumpără și-mi promise că-și va da toată osteneala să-mi găsească copiii și să-i răscumpere. Se duse la casa de corecție unde se afla Henry al meu. *Cei* de acolo îi spuseră că fusese vândut unui plantator din

Pearl River. Asta a fost ultima veste pe care am auzit-o despre el. După aceea află unde era fiica mea. Stăpâna ei erj o femeie bătrână. Stuart îi oferi pentru ea o sumă imensă, **d/r** bătrâna nu vru s-o vândă. Butler află că Stuart voia să cumpere fetița pentru mine și-mi trimise vorbă că n-o voi avea niciodată. Căpitanul Stuart era foarte drăguț

cu mine. Avea o plantație minunată și mă duse acolo. După un an, am născut un fiu. Ah, ce mult l-am iubit pe copilul acela! Micuțul semăna aidoma cu Henry al meu. Dar luasem o hotărâre, să nu mai las niciodată un copil de-al meu să crească mare. Când copilașul împlini două săptămâni, îl luai în brațe, îl sărutai, îl scăldai în lacrimi și după aceea îi dădui otravă. Îl ținui strâns la pieptul meu, în timp ce îl cuprinse somnul morții. Cât am plâns și cât am jelit după el! Cine ar fi putut bănuși vreodată că a fost altceva decât o greșeală a mea când am dat otravă copilului? Dar e una din puținele fapte de care sunt bucuroasă astăzi. Nu îmi pare rău de ceea ce am făcut. Cel puțin el nu mai suferă. Ce puteam să-i dau mai bun decât moartea bietului copil? După puțin timp izbucni holera și căpitanul Stuart muri. Toți cei care doreau să trăiască mureau! Și eu, deși coborâsem până în pragul morții, eu trăiam!

Am fost iar vândută, și am trecut din mână în mână, până când m-am ofilit, m-am zbârcit de tot, m-am îmbolnăvit. Mai apoi acest ticălos m-a cumpărat și m-a adus aici, și iată-mă!

Femeia tăcu. Ea i-/depanase grăbit povestirea, cu un fel de patimă sălbatică, uneori părând că se adresează lui Tom, alteori ca și cum ar fi vorbit singură. Povestea era atât de vehementă, de copleșitoare, încât un timp Tom uită până și de rănilor lui. Se sprijini într-un cot și o urmări cu privirea cum se plimba agitată înapoi și încolo. Părul ei negru și lung îi flutura ca o pânză grea.

— Dumnezeu spui că există Dumnezeu, reluă ea după o pauză, un Dumnezeu care ne privește și vede toate. Se poate să fie și așa. La mănăstire maicile obișnuiau să-mi vorbească despre o zi a judecății de apoi, când totul va ieși la lumină.

Nu vom fi atunci răzbunați? Ei cred că ceea ce

suferim noi nu înseamnă nimic. Suferința copiilor noștri n-are valoare, totul este fără importanță. Mi s-a întâmplat să merg pe străzi când inima mi-era atât de grea, încât cu durerea mea aș fi putut să înec tot orașul. Aș fi dorit atunci să cadă casele peste mine, sau să se scufunde caldarâmul sub picioarele mele. Da, în ziua judecății de apoi am să depun mărturie în fața lui Dumnezeu împotriva acelor care mi-au nimicit trupei și sufletul mie și copiilor mei. În copilărie credeam că sunt evlavioasă, îl iubeam pe Dumnezeu și îmi plăcea să mă rog. Acum sunt blestemată, rmt urmărită de diavoli, care mă tulbură zi și noapte. Ei continuă să mă chinuiască... să mă chinuiască neîncetat... Dar tot voi face ceea ce trebuie într-una din zilele astea! spuse ea strângând pumnul, în timp ce o licărire de nebunie scânteie în ochii ei adânci și negri. Am să-l trimit pe ticălos acolo unde merită să meargă pe drumul cel mai scurt. Cu riscul că o să mă ardă de vie pentru asta, am s-o fac cât de curând, într-una din nopțile astea.

Un râs prelungit, sălbatic, care se transformă într-un plâns isteric, răsună în încăpere. Și femeia se aruncă la pământ, plângând și zbatându-se convulsiv.

De-abia peste câteva minute accesul de furie se mai potoli; ea se ridică încet, părând că și-a găsit stăpânirea de sine.

— Ce mai pot face pentru tine, bietul meu băiat? spuse ea, apropiindu-se de Tom. Să-ți mai dau puțină apă?

Și felul ei blând de a se exprima, vocea ei caldă, plină de compătimire, contrastă ciudat cu atitudinea sălbatică de mai înainte.

Tom bău apa și o privi pe furiș în față, cu seriozitate și milă.

— Oh, doamnă, aș vrea să vă duceți la cel ce poate să facă să țâșnească pentru dumneavoastră apa vie, apa dătătoare de viață.

— Să merg la el? Dar unde este el? Și cine este el?
întrebă Cassy.

— Cel de Sus, acela despre care mi-ați citit în Biblie.

— Obişnuiam să mă uit la icoana Lui, deasupra altarului, când eram copilă, spuse Cassy visătoare și tristă. Dar nici El nu există! Aici nu este decât păcat și nesfârșită, nespusă deznădejde! Oh! murmură ea, punându-și mâna pe piept și ținându-și răsuflarea ca și cum ar fi vrut să ridice o greutate uriașă care o apăsa.

Tom vru să-i mai spună ceva, dar ea îl opri brusc, cu un gest hotărât:

— Nu mai vorbi, bietul meu băiat! Încearcă, dacă poți, s-adormi.

După ce îi puse apa la îndemână și îi potrivea așternutul cum putu mai bine, Cassy părăsi șopronul.

CAPITOLUL XXXV

Amintirile

Cât de plăpânde sunt acele lucruri Ce readuc în inimă durerea: Un sunet sau o floare, o adiere, Te pot răni adânc, trăgând de lanțul De care suntem prinși cu atâta amar. Child Harold, e, IV.

LOCUINȚA LUI LEGREE avea un salon - o cameră mare, lungă, în care se afla o vatră uriașă. Tapetul - elegant altă dată, deși de prost gust - atârna acum în mai multe locuri ferfeniță pe pereții umezi. Camera căpătase un miros nesănătos, dezgustător - un amestec de jilav și murdărie - pe care-l au de obicei casele vechi, bătrânești. Tapetul era pătat în unele locuri cu bere și vin, iar în alte părți se aflau contracte întregi scrise cu cretă și șiruri de cifre adunate, ca și cum cineva ar fi dat lecții de aritmetică pe el. În vatră se afla o căldare cu cărbuni aprinși, căci, deși vremea nu era friguroasă, totdeauna seara era umed și rece. Afară de aceasta, Legree avea nevoie să-și

încălzească apă pentru puncte și să-și aprindă țigările. La lumina roșiatică a cărbunilor se putea vedea aspectul urât al camerei, în care domnea o harababură de nedescris. Erau în odaie șei, hățuri, mai multe feluri de hamuri, biciuști, paltoane și diferite articole de îmbrăcăminte.

Toate acestea zăceau împrăștiate de-a lungul și de-a latul camerei, într-o dezordine de nedescris. Unde mai pui că tot acolo stăteau și câinii despre care am mai pomenit, tolăniți fiecare cum se simțea mai bine.

Legree mormăia în timp ce-și prepara punșul, turnând într-o ceașcă apă fierbinte dintr-un urcior fără toartă: „Să-l ia dracu' pe Sambo! auzi, să bage zăbanie între mine și sclavii cei noi! Tom n-o să mai fie în stare să lucreze o săptămână, tocmai în toiul muncilor!”

— A procedat la fel ca tine! rosti cineva în spatele lui.

Era Cassy - care venise tocmai când Legree vorbea de unul singur.

— Tu ești, drăcoai! Te-ai întors, hai!

— Da, am venit, spuse ea rece. De data asta vreau să-ți fac pe plac.

— Minți, mârtoagă! Am să-mi țin cuvântul. Ori te porți bine, ori te duci în cocioabele lor să mănânci și să muncești cot la cot cu ei.

— Aș vrea de zeci de mii de ori mai bine să trăiesc în cocioaba cea mai murdară, decât să fiu sub jugul tău!

— Oricum, ești în ghearele mele, spuse el, întorcându-se spre ea cu un rânjel crud. Asta-i plăcerea mea. Așadar, așază-te aici pe genunchii mei, draga mea, și bagă-ți mințile-n cap! încheie el, apucând-o de încheietura mâinii.

— Simon Legree! Bagă de seamă! spuse femeia cu o licărire ciudată în ochi. Avea o privire atât de sălbatică și de dementă, încât era aproape înspăimântătoare. Te temi de mine, Simon, spuse ea. Ai dreptate! Fii cu băgare de

seamă! A intrat dracul în mine!

Ultimele cuvinte i le șopti șuierător la ureche.

— Ieși! Te cred că ai pe dracul în tine! strigă Legree, respingând-o și uitându-se la ea descumpănit. Ascultă, Cassy, adăugă el, de ce nu poți să fii mai prietenoasă cu mine, cum erai înainte?!

— Înainte! repetă ea cu amărăciune.

Se opri brusc. O mulțime de sentimente înăbușite o asaltară și o făcură să se liniștească. Până atunci Cassy avusese asupra lui Legree autoritatea pe care o femeie puternică și pătimasă o poate întotdeauna exercita asupra celui mai brutal dintre bărbați. Dar de câțva timp, din pricina umilinței permanente, ea devenise din ce în ce mai arțăgoasă și nervoasă. Adeseori nu putea să se mai stăpânească, având adevărate crize de nebunie. Stările acestea îi provocau un fel de frică lui Legree, care avea o oroare superstițioasă de nebuni, lucru obișnuit la persoanele grosolane și neinstruite. Când Legree o aduse pe Emmeline în casă, sensibilitatea feminină a lui Cassy se trezise din nou. De îndată, ea luase apărarea fetei.

O ceartă cumplită izbucni între ea și Legree. Acesta, furios, se jură că o va trimite la munca câmpului dacă nu se va potoli. Cassy, mândră și disprețuitoare, declarase că preferă să muncească în câmp. Și muncise într-adevăr o zi, după cum am arătat, pentru a dovedi că nu-i pasă de amenințările lui.

Legree fusese neliniștit toată ziua, căci Cassy avea asupra lui o influență de sub care el nu se putea sustrage. Când ea își prezentase coșul la cântărit, el nădăjduse un compromis și i se adresase pe un ton jumătate împăciuitoare, jumătate batjocoritor. Dânsa îi răspunsese însă cu cel mai mare dispreț. Chipul barbar în care era tratat bietul Tom o întărâtase și mai mult; îl urmase pe Legree în casă numai cu gândul de a-l dojeni pentru brutalitatea lui.

— Cassy, doresc din toată inima să te porți cum trebuie, îi spuse Legree.

— Tu îmi ceri să mă port cum trebuie? Tu, care n-ai știut să te porți omenește nici cu cel mai bun dintre muncitorii tăi, din pricina firii tale diabolice? Și tocmai în timpul sezonului?

— Firește, am fost nesocotit că am stârnit o asemenea gâlceavă! răspunse Legree. Dar ticălosul prea voia să-mi impună voința lui! Trebuie să fie pus cu botul pe labe.

— Eu nu cred că ai să izbutești.

— Nu? strigă Legree, sculându-se furios. Aș vrea s-o văd și p-asta. Ar fi primul negru care m-ar duce de nas. Am să-i sfărâm fiecare oscior și tot o să trebuie să se supună!

Chiar în clipa aceea ușa se deschise și intră Sambe. Se apropie de Legree, făcând plecăciuni. Ținea ceva într-o hârtie.

— Ce-i aia, câine? se răsti Legree.

— O vrăjitorie, stăpâne.

— Ce vrăjitorie?

— Un talisman pe care-l primesc negrii de la vrăjitori! Dacă-l poartă la ei, nu simt nimic când sunt biciuiți. Îl avea legat cu un șiret negru în jurul gâtului.

Legree era superstițios, ca majoritatea oamenilor cruzi și fără credință. Luă hârtia și o desfăcu neliniștit.

Din hârtie căzu un dolar de argint și o șuviță de păr blond, lungă și strălucitoare. Ca și cum ar fi fost viu, părul se încolăci pe degetele lui Legree.

— Mii de draci! țipă el, bățând din picior și azvârlind furios șuvița de păr, de parcă l-ar fi fript. De unde ai adus-o? Ia-o de aici! Arde-o, arde-o! urlă el, luându-i-o din mână și zvârlind-o în vatră. Pentru ce mi-ai adus-o?

Sambo încremenise, înspăimântat, cu gura larg deschisă. Cassy, care se pregătea tocmai să plece, se opri

și se uită la el uluită.

— Nu-mi mai aduce niciodată lucruri de-astea drăcești!

urlă Legree la Sambo, arătându-i pumnul.

Negrul o luă repede spre ușă, ridică dolarul de argint și-l aruncă pe fereastră în beznă, apoi ieși. De-abia aștepta să scape. După plecarea lui, Legree se simți cam rușinat de accesul lui de spaimă. Se așeză greoi în fotoliu și începu posomorât să soarbă punsul din ceașcă. Iar Cassy se strecură afară fără să fie observată și se duse să-l îngrijească pe bietul Tom, așa după cum am povestit.

Ce se întâmplase însă cu Legree și de ce o simplă suviță de păr blond putuse înspăimânta un om atât de brutal, obișnuit cu tot felul de cruzimi?

Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să-r povestim cititorului câteva amănunte din trecutul lui Legree. Aspru și afurisit cum era acum, păgânul acesta fusese odată legănat la sânul unei mame, adormit cu cântări pioase și rugăciuni; fruntea lui, acum ofilită, fusese stropită cu apa sfântă a botezului, în frageda lui copilărie, o femeie blândă îl ducea în sunetele clopotului la biserică, în zilele de sărbătoare, să se roage și să se împărtășească. Departe, în Noua Anglie, maică-sa își crescuse unicul fiu înconjurându-l cu o nețărmurită dragoste. Avusese însă un tată ursuz, brutal, pentru care blinda femeie risipise în zadar nemărginita ei duiosie. Legree moștenise firea tatălui său. Violent, brutal, nedisciplinat, el disprețuia orice sfat al mamei sale și nu voia să primească nicio dojana din partea ei. La o vârstă foarte fragedă, el plecase de lângă ea, se îmbarcase și se dusesse peste mări pentru a-și căuta norocul. Se întorsese acasă numai o singură dată. Atunci maică-sa - cu toată căldura unui suflet ce simte absolută nevoie să iubească și nu mai are pe lume decât pe unicul ei fiu - îl rugase fierbinte să se reîntoarcă pe calea

cea dreaptă.

În ziua aceea, duhuri bune puseseră stăpânire pe el. Inima lui se înduioșase. Dar o luptă aprigă se dăduse în sufletul lui. Și păcatul, și firea-i aspră biruiseră îndemnul conștiinței lui. Băuse și înjurase și se făcuse și mai sălbatic și mai brutal ca oricând. Într-o noapte, când mama lui în culmea desperării se aruncase la picioarele lui implorându-l, el o îmbrâncise, o trântise leșinată la pământ și, înjurând murdar, fugise la corabia lui.

Legree auzise pentru ultima oară despre mama lui într-o noapte, în timp ce chefua cu mai mulți indivizi beți. Chiar în clipa aceea primise o scrisoare. Când o desfăcuse, o șuviță lungă de păr buclat căzuse din ea și i se încolăcise în jurul degetelor. În scrisoare i se vestea că maică-sa murise și că, înainte de a-și da sfârșitul, îl binecuvântase și îi iertase.

Există o nelegiuită și îngrozitoare vrajă, care transformă lucrurile cele mai plăcute și mai sfinte în arătări cumplite, înspăimântătoare.

Chipul palid și plin de duioșie al mamei, pe care-l întrevăzuse atunci în amintire, rugăciunile ei rostite pe patul de moarte, dragostea ei iertătoare Legree le socotise drept un blestem și avusese un fel de presentiment al judecății de apoi. Arsese șuvița de păr și scrisoarea, și când le văzuse mistuite de foc, se cutremurase și se gândise la flăcările veșnice ale iadului. Încercase să bea și să chefuască mai departe, ca să uite. Dar deseori, în liniștea adâncă a nopții, când sufletul cel mai nelegiuit rămâne singur cu el însuși, îi apărea figura străvezie a mamei și simțea atingerea ușoară a șuviței de păr încolăcindu-se în jurul degetelor. Atunci o sudoare rece i se prelingea pe obraz și sărea din pat îngrozit. Tu, cititorule, care te-ai rugat rostind cuvintele din Evanghelie, că Dumnezeu este dragoste și foc mistuitor, poți să înțelegi că

iubirea cea mai desăvârșită este cel mai înspăimântător chin pentru sufletul nămolit în rău? Nu vezi că este pecetea și sentința celei mai groaznice desperări?

„La dracu’! își zise Legree, sorbindu-și punșul. Unde o fi găsit șuvița? Și cum de s-a întâmplat să fie la fel? Credeam că am și uitat de asta. Să fiu al dracului, nu poți să uiți nimic! Ducă-se la dracu’! Sunt atât de singur! S-o chem pe Em. Mă urăște, maimuța! Nu-mi pasă, o îmblânzesc eu!”

Legree ieși din cameră într-un antreu mare, din care pornea scara ce ducea sus. Altă dată scara avea un aspect impunător; antreul era acum murdar și trist, plin de cutii și rogojini zdrențuite, iar scara fără covor se pierdea în beznă. Lumina palidă a lunii pătrundea prin geamul spart de deasupra uneia din uși. Pretutindeni stăruia un aer greu și igrasios, ca într-un cavou.

Legree se opri în capul scărilor și auzi pe cineva cântând. În casa veche, vocea răsună ciudat, ca a unui strigoi, sau poate așa i se părea lui Legree din pricina nervilor lui zdruncinați

O voce sălbatică, patetică, cânta unul din imnurile obișnuite ale sclavilor:!

O, va fi jale, jale, jale!

Jale și-amar la judecata lui Cristos!

— Trăsni-o-ar! urlă Legree. O s-o sugrum! Em, Em! strigă el aspru, dar numai un ecou batjocoritor îi răspunse. Vocea dulce continua să cânte:

Părinții și copiii se vor despărți acolo.

Se vor despărți pentru a nu se mai întâlni niciodată.

Refrenul răsună puternic și limpede prin sălile goale.

O, va fi jale, jale, jale!

Jale și-amar la judecata lui Cristos!

Legree se opri. Stropi mari de sudoare îi curgeau pe frunte. I-ar fi fost însă rușine să spună că-i era frică. Inima

îi zvâcnea; i se păru chiar că vede ceva alb înălțându-se și luminând slab întunericul din fața lui. Se cutremură la gândul că chipul mamei sale moarte ar putea să apară dintr-odată înaintea lui.

„Un lucru e sigur, își spuse el, în timp ce se întorcea poticnindu-se în camera lui. Am să-l las în pace pe ticălosul acela. La urma urmei, ce nevoie aveam să iau blestemata aceea de hârtie? Cu siguranță, am fost vrăjit! De cum am pus mâna pe ea, am început să tremur și să asud. Cum de-a ajuns șuvița aceea la el? Doar știu bine că pe cealaltă am ars-o. Ar fi o glumă sinistră dacă părul ar putea să învie din morți!”

Da, Legree! Bucla aceea blondă era fermecată; fiecare fir de păr a purtat în el o vrajă care îți trezește neliniștea și remușcarea; ea avea o forță supranaturală pentru a-ți lega mâinile tale sălbatice, ca să le împiedice de a mai face rău celor neputincioși.

— Hei, sculați-vă careva și țineți-mi tovărășie! strigă Legree bătând din picior, apoi își fluieră câinii. Dar câinii, somnoroși, deschiseră câte un ochi și dormiră mai departe.

„Am să-i chem pe Sambo și pe Quimbo să vină aici, să-mi cante și să-mi danseze unul din dansurile lor îndrăcite. Să-mi iasă din cap gândurile astea negre”, murmură Legree.

Își puse pălăria, se duse pe verandă și suflă dintr-o goarnă, așa cum făcea de obicei când porunceă celor doi supraveghetori negri să vină la el.

Când era bine dispus, Legree obișnuia să cheme pe cele două brute în camera lui, și după ce le dădea vârtos să bea whisky, se distra punându-i să danseze, să cante sau să se lupte între ei, după cum avea chef.

Să fi fost ora unu sau două noaptea, când Cassy se întorcea de la bietul Tom pe care-l îngrijise. Apropiindu-se de casă, auzi în camera lui Legree strigăte sălbatice,

țipete, huiduieli și cântece amestecate cu lătrat de câini și tot felul de bocănituri și de zdrăngăneli. Se urcă pe scările verandei și se uită înăuntru. Legree și cei doi negri beți morți cântau, zbierau, aruncau cu scaunele, se scâlâmbăiau și se strâmbau hidos.

Sprijinindu-și brațul ei mic și slab de balustradă, Cassy rămase nemișcată, uitându-se la ei. Ochii ei negri oglindeau un amestec de tortură sufletească, de dispreț și de amărăciune plină de cruzime.

„Ar fi oare un păcat să scap lumea de un asemenea ticălos?” își spuse ea. Coborî repede de pe verandă, ocoli casă, împinse o ușă din dos, se strecură în sus pe scări și bătu la ușa Emmelinei.

CAPITOLUL XXXVI

Emmeline și Cassy

EMMELINE ȘEDEA în cel mai îndepărtat colț al încăperii, galbenă de spaimă. Când Cassy deschise ușa, fata se ridică tremurând, dar văzând cine era, se repezi înaintea femeii și cuprinzându-i brațul îi spuse:

— O, Cassy, dumneata ești? Îmi pare așa bine că ai venit! Mi-era teamă să nu fie el. Dacă ai ști ce zgomot groaznic a fost jos de cum s-a lăsat noaptea!

— Cum să nu știu! răspunse Cassy. Parcă-i prima dată?

— Oh, Cassy, spune-mi, n-am putea scăpa din acest loc? Să ne ducem oriunde: în mlaștină, printre șerpi, oriunde! N-am putea fugi undeva de aici?

— Nicăieri decât în mormânt. spuse Cassy.

— Ai încercat vreodată?

— Am văzut destule încercări și știu ce urmări au avut!

— Aș vrea mai bine să trăiesc într-o băltoacă și să rod coaja copacilor. Mi-e frică de șerpi, dar mai bine să am lângă mine un șarpe, decât pe el!

— Mulți au fost aici de aceeași părere, spuse Cassy. Dar în mlaștini n-ai putea să stai; câinii te-ar descoperi și te-ar aduce înapoi și atunci...

— Ce-ar face? spuse fata, uitându-se la ea cu respirația tăiată.

— Ar trebui mai curând să mă întreb ce n-ar face. Și-a învățat bine meseria printre pirații lui din Indiile de Vest. N-ai mai putea dormi dacă ți-aș povesti ce lucruri am văzut aici, lucruri pe care le spune câteodată ca pe niște glume bune. Am auzit țipete pe care nu le-am putut uita săptămâni întregi. Există un loc dincolo de colibele sclavilor unde poți vedea un copac negru, ars, cu rădăcina acoperită toată de cenușă. Întreabă pe oricine ce s-a petrecut acolo și vezi dacă o să îndrăznească să sufle vreo vorbă.

— Ce vrei să spui?

— Nimic. Mi-e silă și să mă gândesc. Și îți spun că numai Domnul știe ce ne va fi dat să vedem mâine dimineață, dacă bietul Tom o ține așa cum a început.

— Groaznic! spuse Emmeline, făcându-se galbenă ca ceara. Oh, Cassy, spune-mi ce să fac?

— Ce-am făcut și eu.

— Voia să mă pună să beau din rachiul lui scârbos, spuse Emmeline, și eu tare nu-l pot suferi!

— Ai face mai bine dacă ai bea. Nici eu nu puteam suferi rachiul, și acum nu mai pot trăi fără el. Trebuie să te amețești cu ceva. Lucrurile nu mai apar atât de îngrozitoare după ce ai băut!

— Mama îmi spunea să nu mă ating niciodată de așa ceva.

— Mama îți spunea! zise Cassy cu amărăciune, apăsând pe cuvântul „mamă”. Ce folos au mamele cu cele ce spun ele? Voi sunteți toate cumpărate și plătite, și sufletele voastre aparțin omului care vă cumpără. Asta

este calea de urmat. Bea rachiu, bea cât poți, și o să înduri mai ușor.

— Oh, Cassy, fie-ți milă de mine!

— Să-mi fie milă?! Dar ce, nu-mi este? Nu am și eu o fetiță? Dumnezeu știe unde și a cui o fi acum! Cred că urmează drumul pe care a mers înainte mama ei. Și copiii ei vor merge după ea... Blestemul n-are sfârșit, e veșnic!

— Era mai bine dacă nu mă nășteam deloc! spuse Emme-line, frângându-și mâinile.

— Asta mi-am dorit-o și eu încă mai demult, spuse Cassy. Mereu mi-am dorit-o. M-aș fi omorât dacă îndrăzneam s-o fac, murmură ea, privind afară, în întuneric, cu disperarea aceea fixă și tăcută, care era expresia obișnuită a feței ei.

— Ar fi un păcat ca cineva să se omoare singur, spuse Emmeline.

— Nu știu de nu-i mai mare păcat să faci lucrurile pe care le facem zi de zi. Dar când eram la mănăstire, maicile îmi spuneau niște lucruri care mă fac să-mi fie teamă de moarte. Dacă aș ști că odată cu moartea se sfârșește totul, ehei...

Emmeline se întoarse cu spatele și își ascunse fața în mâini.

În timp ce conversația aceasta avea loc sus, Legree, biruit de beție, căzu lat în camera sa de jos și adormi. Legree nu era un bețiv ca oricare altul. Natura lui puternică, grosolană, era nesățioasă și ar fi putut suporta orice dezmaț care pe un altul mai firav l-ar fi zdruncinat și l-ar fi răpus. Dar un adânc simț de conservare îl oprea adesea să se supună poftelor lui într-așa măsură, încât să-și piardă orice control.

Noaptea aceasta însă, în dorința lui chinuitoare de a-și izgoni din minte înspăimântătoarele remușcări care pândeau în el, băuse mai mult decât de obicei și, după ce

își trimisese la culcare sclavii, căzuse greoi pe dușumea și adormise adânc. Oh, cum de cutează sufletul cel rău să intre în lumea umbrită a somnului – acel tărâm ale cărui întunecoase margini stau înspăimântător de aproape de clipa cea mare a răsplății! Legree visa. Prin somnul lui adânc, dar zbuciumat, o făptură înveșmântată în văluri sta lângă el și îi puneă o mână moale și rece pe braț. I se părea că o cunoaște, deși fața îi era voalată, și Legree se cutremură cuprins de o groază crescândă. Avu apoi impresia că simte șuvița de păr încolăcindu-i-se în jurul degetelor, apoi alunecând încet în jurul gâtului și strângându-l, strângându-l de nu mai putea să respire. Glasuri îi șopteau lucruri care îl înghețau de spaimă. După aceea i se păru că se află la marginea unei prăpăstii înfricoșătoare și, cuprins de teama morții, se luptă cu niște mâini negre, care se întind și-l trag spre adâncuri; Cassy se ivi în spatele lui, râzând, și-l împinse. Năluca se ridică solemnă și dădu la o parte vălul. Era mama lui care se îndepărta cu groază de el, și el se rostogoli în prăpastie, în mijlocul unui zgomot nelămurit de țipete, gemete și hohote de râs drăcești. Legree se trezi.

Zorile trandafirii pătrundeau senine în cameră. Soarele se ridica pe cerul strălucitor și privea cu ochiul lui sfânt, de lumină, la omul păcătos. Cu câtă frăgezime, cu câtă solemnitate, cu câtă frumusețe se ivește fiecare zi, ca și cum ar spune omului fără minte: „Bagă de seamă, mai ai încă un sort. Luptă pentru gloria nemuritoare!” Nu există limbă în care acest glas să nu fie *avzit*. Doar omul nerușinat și rău nu o auzi. El se trezi cu o înjurătură și un blestem pe buze. Ce-i pasă lui de auriul, de purpuriul și de miracolul zilnic al dimineții? Ce știe el de sfințenia astrului pe care Fiul lui Dumnezeu a consacrat-o ca fiind însăși emblema sa? Se uită pe fereastră ca o brută, fără să observe nimic, și împleticindu-se își turnă un pahar cu

rachiu, pe care-l bău doar jumătate.

— Ce noapte groaznică am avut! îi spuse el lui Cassy, care tocmai intra.

— În curând numai nopți de-astea o să ai! îi răspunse ea sec.

— Ce vrei să spui, destrăbălato?

— O să afli într-una din zilele astea. Până una-alta, am să-ți dau un sfat, Simon.

— Să-mi dai pe dracu'!

— Sfatul meu este să-l lași pe Tom în pace, spuse Cassy cu tărie, începând să deretice prin casă.

— Ce te privește pe tine?

— Asta mă întreb și eu! Dacă vrei să plătești o mie două sute de dolari pentru un sclav și să-l omori tocmai în toiul sezonului, numai ca să-ți satisfaci ura ta personală, sigur că nu este treaba mea. Eu am făcut tot ce am putut pentru el.

— Tu? Dar ce te privește pe tine și de ce te amesteci în treburile mele?

— Nu mă privește deloc. Dar în mai multe rânduri ți-am salvat câteva mii de dolari, datorită grijii pe care am avut-o de lucrătorii tăi. Și iată cum îmi mulțumești. Ce o să se întâmple dacă recolta ta o să ajungă pe piață mai târziu decât a celorlalți? N-ai să pierzi prinsoarea? Tompkins o să-și bată joc de tine și ai să plătești frumușel banii, nu-i așa? Parcă te văd plătind.

Ca și mulți alți plantatori, Legree avea o singură ambiție: să aibă recolta cea mai bogată din sezon. Și făcuse mai multe prinsori în acest sens în orașul vecin. De aceea, cu tactul ei de femeie, Cassy atinsese singura coardă care putea să vibreze.

— Bine, am să-l las numai cu cât a primit! spuse Legree. Dar își va cere iertare și va făgădui că se va purta mai bine.

— Asta n-o s-o facă, spuse Cassy.
— Ei, ba da!
— Nu, n-o s-o facă, stăruie Cassy.
— Ați putea să-mi spuneți pentru ce, doamnă? o întreabă

Legree cu un suprem dispreț.

— Pentru că el s-a purtat bine. El știe asta și *au* va spune că s-a purtat urât.

— Cui îi pasă ce crede blestematul de el? Negrul trebuie să spună ce-mi place mie, altfel...

— Altfel ai să pierzi prinsoarea cu recolta ta de bumbac, dacă Tom nu o să poată ieși la câmp, tocmai acum, în toiul muncilor.

— Las că se moaie el! bombăni Legree. Parcă râu știi eu cine sunt negrii? Să-l vezi cum o să se roage de mine ca un câine, chiar în dimineața asta.

— Simon, n-o s-o facă; nu cunoști soiul ăsta de oameni. Poți să-l tai în bucățele și n-o să auzi un cuvânt de pocăință de la el.

— Vom vedea. Unde-i acum? întreabă Legree ieșind.

— În cămăruța din magazie.

Deși vorbise atât de hotărât cu Cassy, Legree ieși din casă cu un dram de îndoială cu care nu era obișnuit. Visurile lui de peste noapte, precum și sfaturile de prudență ale lui Cassy avuseseră foarte mult efect asupra lui. Se hotărî ca nimeni să nu fie martor la întâlnirea cu Tom și se gândi că dacă nu va izbuti să-l supună prin rățoieli, să amâne răzbunarea și să-i aplice pedeapsa într-un sezon mai prielnic.

Lumina glorioasă a zorilor, îngereasca splendoare a soarelui pătrundeau pe cât puteau prin ferestruica șopronului în care ședea culcat Tom. Și în timp ce o rază de soare cobora până la el, în minte îi reveniră biblicele cuvinte: „Eu sunt pogorătorul și urmașul lui David și al

soarelui strălucitor!" Însăpământătoarele prevestiri ale lui Cassy, departe de a-i descuraja sufletul, i-l înălțaseră în cele din urmă, parcă ar fi fost chemări cerești... El nu știa decât că ziua morții lui îl apropie de ceruri și inima lui palpita de nerăbdare când se gândea că acel lucru minunat, la care el se gândise adesea, ar putea să-i apară ca în viziunea sa, înainte de a mai apuca un nou asfințit de soare. Marele tron alb cu al său curcubeu veșnic strălucitor, mulțimea albă, îmbrăcată în haine de ceremonie, cu voci asemănătoare pârliașelor; coroanele, palmierii, harpele, toate acestea laolaltă. De aceea, fără a tremura și fără a se înfiora, el auzi apropiindu-se glasul tiranului său.

— Ei, cum te mai simți, băiete? îl întrebă Legree, lovindu-l disprețuitor cu piciorul. Nu ți-am spus că știu eu să te învăț minte? Ei, îți place? Cum, te-ai și vindecat? Nu mai ești așa bolnav ca astă-noapte? N-ai putea oferi unui biet păcătos un pic de predică, ce zici?

Tom nu răspunse nimic.

— Scoală-te, vită! îi porunci Legree, lovindu-l iar cu piciorul.

Ceea ce poruncise stăpânul era greu de îndeplinit de cineva atât de crunt bătut și de slăbit. Și când Tom făcu totuși eforturi să se ridice, Legree râse cu brutalitate.

— Ce te face să fii așa vioi în dimineața asta. Tom? Ai răcit poate peste noapte?!

Tom se ridică în picioare și se uită drept în ochii stăpânului său cu o față hotărâtă, nemișcată.

— Ei, drace, poți să te ridici? spuse Legree, uitându-se la el. S-ar zice că tot n-ai primit destul. Ei, acum, Tom, așază-te în genunchi și cere iertare pentru purtarea ta de aseară.

Tom nu se mișcă.

— În genunchi, câine! urlă Legree, lovindu-l cu biciul

de călărie.

— Domnule Legree, spuse Tom, nu pot face asta. Am făcut ceea ce credeam că e drept. Mă voi purta la fel și de aci înainte, dacă va trebui. Niciodată nu voi săvârși o faptă crudă, orice s-ar întâmpla.

— Se vede că nu știi ce ar putea să ți se mai întâmple, domnule Tom. Crezi că ce ai căpătat e mare lucru? Îți spun că asta nu-i nimic, absolut nimic. Ți-ar plăcea să fii legat de un copac și în jurul tău să ardă încetișor un foc? Ar fi plăcut, Tom, nu-i așa?

— Stăpâne, zise Tom, știu că ai putea să faci lucrurile cele mai îngrozitoare, dar după ce ai ucis trupul, nu poți să mai faci nimic. Oh, și după aceea urmează veșnicia!

Spunând acestea, Tom se îndreptă din șale și își împreună mâinile.

„Veșnicie!” Cuvântul pătrunse în inima neagră a omui Ali, ca o flacăra puternică; pătrunse în inima păcătosului ca mușcătura unei scorpії. Legree scrâșni din dinți, dar își înăbuși furia; iar Tom vorbi cu glas limpede și vioi, ca un om dezrobit:

— Stăpâne Legree, fiindcă m-ai cumpărat, îți voi fi un slujitor cu adevărat credincios. Îți voi da toată munca mâinilor mele, tot timpul meu, toată puterea mea, dar sufletul meu nu-l voi da unui muritor. Îl voi păstra pentru Domnul Dumnezeu, și viu sau mort voi asculta de poruncile lui mai mult decât de orice. De asta poți fi sigur. Stăpâne Legree, nu mi-e frică niciun pic de moarte. Îmi este totuna dacă mor sau nu. Poți să mă biciuiești, să mă omori, să mă arzi, mă vei trimite astfel mai repede acolo unde trebuie să ajung.

— Am să te în genunchi eu înainte de a te omorî! spuse Legree cu furie.

— N-o vei face niciodată! Cineva îmi va veni în ajutor, spuse Tom.

— Drace, cine o să te ajute? întrebă Legree disprețuitor.

— Domnul atotputernic!

— Blestematule! răcni Legree, și cu o izbitură a pumnului îi trânti pe Tom la pământ.

O mână rece, moale, se așează pe brațul lui în acel moment. Se întoarse brusc. Era mâna lui Cassy. Atingerea moale și rece îi aminti de vis, străbătându-i ca un fulger celulele creierului; în minte îi reveniră toate îngrozitoarele vise de peste noapte și spaima care le întovărășea.

— Ești nebun? îi spuse Cassy pe franțuzește. Lasă-l în pace! Lasă-mă singură cu el, am să-l fac să meargă la câmp.

Nu ți-am mai spus asta?

Se spune că rinocerii și crocodilii, deși înveșmântați în armura lor prin care nici ghiuleaua nu poate străbate, au totuși un loc vulnerabil. Oamenii cruzi, nesimțitori, ticăloși, fără pic de credință au de obicei și ei un punct vulnerabil: o frică superstițioasă.

Legree se hotărî să-și amâne răfuiala cu Tom.

— Bine, fă cum știi tu! îi spuse el arțăgos lui Cassy.

Apoi, întorcându-se spre Tom, adăugă:

— Tu, ascultă! N-am să-mi pun acum mintea cu tine, fiindcă e zor mare și am nevoie de toți lucrătorii mei, dar n-am să uit niciodată ce mi-ai făcut. Ți-o pun în socoteală, și odată și odată ai să mi-o plătești cu pielea ta neagră, tăbă cită. Să ții minte asta!

Legree se răsuci pe călcâie și plecă.

— Du-te, spuse Cassy, uitându-se posomorât după el. Răsplata ta va veni curând. Bietul meu băiat, cum te simți?

— Dumnezeu a trimis pe îngerul său, și de astă dată a închis gura leului, spuse Tom.

— De data asta, da, spuse Cassy. Dar ticălosul e acum cu ochii pe tine; te va urmări toată ziua; ca un câine, pas

cu pas, sugând picătură cu picătură sângele din trupul tău.
11 cunosc eu pe omul ăsta.

CAPITOLUL XXXVII

Libertate

Oricare ar fi ritul potrivit căruia un om a fost sortit să fie sacrificat pe altarul sclaviei, în clipa în care el pune piciorul pe pământul sfânt al Angliei, acest altar se prăbușește în pulbere împreună cu zeul său, iar omul este mântuit, renăscut și eliberat din sclavie de invincibilul geniu al emancipării universale.

Curran

SA LĂSAM ACUM O VREME PE TOM în mâinile asupritorilor săi și să ne întoarcem să vedem ce s-a mai petrecut cu George și cu soția sa, rămași în mâini bune într-o fermă aflată lângă șosea.

Pe Tom Loker îl lăsasem gemând și zvârcolindu-se în patul de o curățenie fără seamăn al unui quaker, sub îngrijirea maternă a mătușii Dorcas. care găsisese în negustorul de sclavi un pacient tot atât de supus ca și un bivol.

Închipuți-vă o femeie înaltă, demnă și plină de duh, purtând o bonetă curată de muselin peste părul argintiu, a cărei cărare descoperea o frunte înaltă și luminoasă, boltită deasupra unor ochi cenușii și gânditori.

O basma albă ca zăpada, dintr-o mătase moale, era drapată cu îngrijire peste piept; rochia din mătase lucioasă, cenușie, foșnea liniștitor, în timp ce pasul ei aluneca pe nesimțite de colo-colo prin cameră.

— Lua-i-ar dracu'! mormăi Tom Loker, zvârlind așternutul cât colo.

— Te rog foarte mult să nu folosești asemenea vorbe! spuse mătușa Dorcas, potrivindu-i liniștită din nou așternutul.

— Bine, bunicuțo, să încerc, și dacă o să pot, nu mai

fac, spuse Tom, dar afurisita asta de fierbințeală e așa de mare, încât te face să înjuri urât.

Mătușa Dorcas îi luă o pătură de pe el, netezi din nou cearșaful pe pat și vârî marginile în așa fel sub saltea, încât Tom arăta ca o crisalidă în gogoșa ei.

— Prietene, aș dori să nu mai blestemi și să nu mai înjuri, îl dojeni ea. Mai bine ai face să te gândești la purtările tale!

— De ce dracu' m-aș gândi la așa ceva? spuse Tom. E ultimul lucru la care îmi arde să mă gândesc. Lua-le-ar naiba pe toate! Și Tom se răsucii brusc în pat, desfăcând și mototolind iarăși așternutul, de-ți era mai mare ciuda să te uiți la el. Omul și fata aceea sunt aici, nu-i așa? Întrebă el morocănos după o clipă.

— Da, sunt aici, recunosc Dorcas.

— Mai bine ar șterge-o spre lac, mormăi Tom. Și cu cât mai iute, cu atât mai bine.

— Pesemne că asta vor și face, răspunse mătușa Dorcas, împletind liniștită.

— Ascultă, reluă, Tom, la Sandusky avem agenți de-ai noștri, care supraveghează vapoarele. Acum, povestea asta nu mă mai interesează. Sper că vor izbuti să fugă, numai ca să crape de necaz câinele ăla blestemat de Marks, dracu' să-l ia!

— Tom! se indignă Dorcas.

— Cât privește fata, spune-le s-o îmbrace în așa fel ca să nu poată fi recunoscută. Semnalmente ei se află la Sandusky.

— Vom avea grijă și de asta, spuse Dorcas cu calmul ei caracteristic.

Deoarece în acest loc ne luăm rămas bun de la Tom Loker, putem adăuga că, după ce a stat trei săptămâni în casa quakerului, zăcând de febră reumatică și de alte neajunsuri, parcă un alt om s-a sculat din patul său: un om

mai trist, dar mai înțelept. Și renunțând la vechea lui meserie de vânător de sclavi, păși într-o viață nouă, stabilindu-se într-o nouă colonie, unde talentele lui au găsit o mai fericită întrebuințare la prinderea urșilor, lupilor și a altor viețuitoare ale pădurii, meserie în care și-a câștigat un adevărat renume. Tom vorbea întotdeauna respectuos de quakeri: „Oameni de treabă, obișnuia el să spună. Au vrut ei să mă convertească, dar n-au prea izbutit. Un lucru pot spune însă: îngrijesc strașnic de un bolnav. Și pregătesc cele mai gustoase supe și câte alte fleacuri, de-ți lingi degetele”.

Înștiințați de Tom Loker că ar putea fi recunoscuți și prinși la Sandusky, fugarii au socotit prudent să se despartă. Jim cu bătrâna lui mamă au fost trimiși înainte, separat, și o noapte sau două după aceea, George și Eliza cu copilul lor au fost conduși pe ascuns la Sandusky și adăpostiți sub un acoperiș primitiv, de unde urmau să-și facă pregătirile pentru ultima trecere peste lac.

Noaptea era deci pe sfârșite și luceafărul libertății se înălța minunat în fața lor. Libertate! Cuvânt magic. Ce reprezintă el oare? În acest cuvânt este cuprins oare ceva mai mult decât un nume, o figură retorică? Bărbați și femei ale Americii, de ce inima voastră zvâcnește mai tare la auzul acestui cuvânt, pentru care părinții voștri și-au dat sângele și pentru care cele mai curajoase mame ale voastre au fost gata să-și jertfească cei mai dragi și mai buni fii? Este oare pentru o întreagă națiune ceva mai glorios și mai drag în acest cuvânt, decât ar fi pentru un singur om? Ce este oare libertatea pentru o națiune, dacă nu libertatea fiecărui om în parte? Ce este libertatea pentru tânărul acesta care șade cu brațele încrucișate peste pieptul lui voinic, cu pecetea sângelui african în obraji și cu văpaia adâncă a Africii în ochi? Ce înseamnă libertatea pentru George Harris?

Pentru părinții noștri, libertatea era dreptul unei națiuni de a fi națiune. Pentru el, este dreptul unui om de a fi om și nu un animal – dreptul de a numi pe aleasa inimii lui soția sa și de a o apăra de violența fărădelegilor, dreptul de a-și apăra și educa copilul; dreptul de a avea un cămin al lui, o religie a lui, un caracter al lui, nesupus voinței altuia. Toate aceste gânduri se îmbulzeau și frământau inima lui George, care ședea gânditor, cu capul în mâini, privind cum soția lui încerca să potrivească pe trupul ei zvelt și gingaș niște haine bărbătești. Îmbrăcată astfel, socotea că ar fi mai sigur să încerce să fugă.

— Acum e rândul lor, spuse ea în fața oglinzii, scuturându-și bogatele ei bucle negre și mătăsoase. Ce zici, George, nu-i așa că e păcat, adăugă ea ridicându-și în joacă o parte din plete, trebuie oare să-l tăiem tot?

George zâmbi trist și nu răspunse nimic.

Eliza se întoarse spre oglindă și foarfecele sclipi, în timp ce buclele cădeau una după alta sub tăișul lui.

— Cred că așa e de ajuns, hotărî ea și, luând o perie de cap, adăugă: Să mai facem doar câteva retusări. Nu sunt oare un băiat drăguț? își întrebă ea soțul, întorcându-se spre el, râzând și roșind în același timp.

— Întotdeauna o să fii drăguță, orice-ai face, spuse George.

— De ce ești atât de gânditor? îl ”întrebă Eliza iarăși, lăsându-se într-un genunchi în fața lui și punându-și mâna pe a lui. Se spune că am fi la o depărtare de numai douăzeci și patru de ore de Canada. Numai o zi și o noapte pe lac și apoi, apoi...

— Ah, Eliza, strigă George, strângând-o la piept, tocmai asta este! Acum soarta noastră depinde de atingerea acestui singur țel. Ah, să fie așa de aproape, să-l zărești și să pierzi totul! mai bine aș muri, Eliza, decât să nu izbutesc!...

— Nu-ți fie teamă, îi spuse soția sa, plină de nădejde. Bunul Dumnezeu nu ne-ar fi adus până aici, dacă n-ar fi avut de gând să ne ajute să izbutim. Am credința, George, că El este alături de noi.

— Ești o femeie binecuvântată, Eliza! spuse George, cuprinzând-o într-o îmbrățișare pătimașă. Dar, spune-mi, ne putem noi bucura de această mare îndurare? Se va sfârși acest șir de ani de suferință? Vom fi liberi?

— Sunt sigură de asta, George! strigă Eliza, ridicându-și privirea spre el; lacrimi de speranță și entuziasm străluceau pe genele ei negre. Simt că Dumnezeu ne va elibera chiar astăzi de sclavie!

— Vreau să te cred, Eliza, spuse George, ridicându-se brusc.

Vreau să cred. Vino, hai să plecăm! într-adevăr, adăugă el, îndepărtând-o puțin și privind-o cu admirație, ești un tovarăș fermecător. Buclele astea tăiate scurt îți vin de minune.

Pune-ți șapca puțin într-o parte, așa. Niciodată nu te-am văzut atât de drăgălașă. Trebuie să vină trăsura. Oare doamna

Smyth l-a pregătit pe Harry?

Ușa se deschise și o femeie respectabilă, între două vârste, intră ducând de mână pe micul Harry, îmbrăcat în haine de fetiță.

— Ce drăguț îi stă îmbrăcat în fetiță, spuse Eliza, privindu-l din toate părțile. Îl vom numi Harrieta. Nu-i așa că i se potrivește numele?

Copilul era vădit stingherit de noua și neobișnuita îmbrăcăminte a mamei sale; păstra o tăcere adâncă și din când în când suspina din străfundul sufletului, privind-o pe furiș pe sub cărlionții lui negri.

— Harry, o recunoști pe mama? îl întrebă Eliza, întinzând mâinile spre el.

Copilul se agăță sfios de maică-sa.

— Ce faci, Eliza? De ce încerci să-l mângâi, când știi că până trecem dincolo trebuie să fie ținut departe de tine?

— Știu că-i o nebunie, spuse Eliza. Totuși nu mămpac cu gândul că trebuie să fie îndepărtat de mine. Dar ai dreptate, să mergem. Unde-i pelerina? Iat-o! Cum își pun bărbații pelerina, George?

— Trebuie s-o porți așa, spuse soțul ei, aruncându-i-o peste umăr.

— Va să zică așa, rosti Eliza, imitând mișcarea. Și trebuie să calc apăsător, să fac pași mari și să-mi iau un aer sfruntat.

— Nu te-ntrece cu firea. Se mai află din când în când și câte un tânăr modest și cred că ar fi mai ușor pentru tine să joci acest rol.

— Și mânușile astea, vai de păcatele mele, se vaită Eliza, mâinile mi se pierd în ele.

— Te sfătuiesc să le porți neapărat, stăruie George. Mâna ta gingașă ar putea să ne dea de gol pe toți. Și acum, doamnă Smyth, țineți minte că mergeți cu noi și că sunteți mătușa noastră.

— Am auzit, spuse doamna Smyth, că au sosit în port niște oameni care atrag atenția tuturor căpitanilor de vase asupra unor fugari: un bărbat și o femeie însoțiți de un băiețuș.

— Nu mai spune! făcu George. Dacă ne întâlnim cu ei, vom înștiința pe cei în drept.

Trăsura luată cu chirie trase în fața ușii și familia prietenoasă și primitoare, care-i găzduise pe fugari, se strânse în jurul lor, făcându-le urări de drum.

Deghizarea adoptată de către fugari corespundea sfatului dat de Tom Loker.

Doamna Smyth, o femeie respectabilă din Canada, care printr-o fericită împrejurare se pregătea și ea să

traverseze lacul, pentru a se înapoia acasă, primise să treacă drept mătușa micului Harry; și pentru a se obișnui cu ea, copilul fusese lăsat în ultimele două zile numai în grija ei. Un surplus de mângâiere, la care se adăuga o cantitate foarte mare de prăjituri și de acadele, cimentase o legătură foarte strânsă între tânărul gentleman și respectabila doamnă.

Trăsura se îndreptă spre debarcader. Cei doi tineri trecură peste podețul de scânduri și coborâră în barcă, Eliza oferind cu gingășie brațul doamnei Smyth și George ocupându-se de bagaje.

Câteva clipe mai târziu, în timp ce George stătea în biroul căpitanului făcând formalitățile de rigoare, auzi doi bărbați vorbind alături de el:

— Am supravegheat pe fiecare din cei ce s-au urcat pe vapor, spuse unul, și pot să te asigur că nu sunt pe vaporul acesta.

Cel care vorbise astfel era funcționarul de pe vapor. Cel căruia i se adresa era fostul nostru prieten Marks, care, cu deosebita perseverență ce-l caracteriza, venise la Sandusky să caute pe cei care-i scăpaseră din mână.

— Cu greu ai putea s-o deosebești pe fugară de o femeie albă, spuse Marks. Bărbatul este ușor mulatru și are un semn la o mână.

Mina cu care George luă biletele și mărunțișul tremură ușor; dar, întorcându-se calm, aruncă o privire nepăsătoare celui care vorbea și se îndreptă liniștit spre cealaltă parte a vaporului, unde îl aștepta Eliza.

Doamna Smyth coborî cu micul Harry în cabinele doamnelor, unde frumusețea arămie a presupusei fetițe atrase multe comentarii măgulitoare din partea pasagerilor.

Când clopotul vesti plecarea, George fu fericit, văzându-l pe Marks coborând pasarela, și suspină ușurat,

din adâncul sufletului, când vaporul ajunsese la o depărtare respectabilă de țărm.

Era o zi minunată. Valurile albastre ale lacului Erie jucau în sclipiri unduitoare în bătaia soarelui. Un vânt ușor și proaspăt sufla dinspre mal și vasul falnic își croia voinicește drum înainte.

Ce lume nepătrunsă este cuprinsă într-un suflet omenesc! Cine putea bănuî, în timp ce George se plimba senin în sus și

În jos pe coverta vaporului, alături de sfiosul său tovarăș, tot ce clocotea în pieptul lui? Marea fericire care se apropia părea minunată, prea frumoasă pentru a putea fi o realitate: era încă stăpânit de spaimă la gândul că în orice clipă s-ar fi putut ivi ceva care să-l despartă de această fericire.

Dar vaporul înainta iute. Și în cele din urmă, în fața lor se iviră și crescură luminoase, în toate splendoarea lor, binecuvântatele țărmuri englezești, țărmuri care, ca sub puterea unui farmec atotstăpânitor, puteau nimici cu o singură atingere orice blesteme sau farmece de sclavie, în orice limbă ar fi fost rostite sau de orice stăpânire ar fi fost întărite.

George și soția lui stăteau nemișcați, ținându-se de braț, în timp ce vaporul se apropia de micul port Amherstberg din Canada. Bărbatul respira greu și precipitat; o ceață i se pusese pe ochi. Strânse în tăcere mâna micuță, tremurătoare, de pe brațul său. Clopotul sună: vaporul se opri. Ca prin vis se ocupă de bagaje și-și adună micul său grup. În sfârșit coborâră pe țărm. Rămăseseră nemișcați până ce vaporul se îndepărtă, apoi cu lacrimi și îmbrățișări și ținând în brațe copilul, mirat de tot ce se petrecea, îngenuncheară și-și înălțară inimile lor către Cel Atotputernic.

Era ca o întoarcere la viață Din giulgiul morții, la

veșmânt ceresc, Din greu păcat și-a patimilor ceață Spre libertate, țelul sufletesc, Rupând a morții lanțuri grele, parcă, Un muritor păși spre nemurire, Când mâna îndurării vru să-ntoarcă o cheie de-aur și cu zvon de lire, Grăi o voce: Iată slobozirea!

Curând după aceea, micul grup fu condus de doamna Smyth către casa primitoare a unui misionar, așezat acolo de caritatea creștină ca un pastor al proscrișilor și pribegilor, care întotdeauna găseau un refugiu pe acel țărm.

Cine ar " putea reda fericirea acestei prime zile de libertate? Simțul libertății nu este oare mai puternic și mai minunat decât toate celelalte cinci?

Să te miști, să vorbești, să respiri, să poți merge oriunde nesupravegheat și în afară de orice pericol!

Cine ar putea reda binecuvântarea odihnei care coboară peste perna omului liber¹, aflat sub ocrotirea unor legi care-i chează-șuiesc drepturile date de Dumnezeu omului?

Cât de frumoasă și de dragă îi era acestei mame fața copilășului ei adormit, pe care-l iubea parcă mai mult acum, amintindu-și de miile de primejdii prin care trecuse.

Era aproape cu neputință să dormi sub năvalnica stăpânire a unei asemenea fericiri. Și totuși, cei doi tineri nu aveau nici măcar o palmă de pământ, nici măcar un acoperiș pe care să-l numească al lor; cheltuiseră tot ce avuseseră, până la ultimul dolar. Nu aveau nimic altceva decât păsările văzduhului și florile câmpului și totuși nu puteau dormi de fericire.

„O, voi cei ce răpiți omului libertatea, cu ce cuvânt veți răspunde în fața lui Dumnezeu?”

CAPITOLUL XXXVIII

Biruința

„Slăvit să fie Domnul care ne-a dăruit biruința”.

STRĂBĂTÂND CALEA ISTOVITOARE A VIEȚII, câți dintre noi nu s-au gândit în anumite ceasuri că ar fi mult mai ușor să mori decât să trăiești? Chiar când este osândit să moară în cele mai groaznice chinuri ale trupului, martirul găsește tocmai în cutremurătorul gând al morții un puternic stimulent și o mângâiere. Există într-adevăr o exaltare, o vibrație a sufletului, care te ajută să treci prin suferințele oricărei încercări și care este izvorul odihnei și al slăviei veșnice. Dar a trăi, a îndura zi de zi înrobirea amară, josnică, hărțuitoare, care zdruncină nervii, înăbușă orice sensibilitate, lungă și pustiitoare chinuire a sufletului, această înceată și silnică sângereare picătură cu picătură, clipă de clipă a vieții lăuntrice, iată adevărata încercare a tăriei ce se poate ascunde într-un bărbat sau într-o femeie.

Când Tom se aflase față-n față cu asupritorul lui și îi auzise amenințările, se gândise că-i sosise ceasul; inima îi crescuse, și, plin de curaj, se simțea în stare să îndure tortura, și focul, și orice suferință, de vreme ce Iisus și Cerul se aflau la doi pași de el. Dar când Legree plecase și clipa de exaltare trecuse, simțise din nou mușcătura durerii în măduarele lui zdrobite de lovituri și gândul situației lui jalnice, deznădăjduite, de totală înjosire. Îl copleșise din nou și ziua se scurse anevoie și cumplit de apăsătoare.

Cu mult înainte ca rănilor să se fi vindecat. Legree îl trimisese la munca obișnuită a câmpului; urmaseră apoi lungi zile de chin și amar și tot felul de nedreptăți și înjosiri pe care numai o minte răuvoitoare și răzbunătoare putea să le scornească. Acei dintre noi care, în ciuda situației noastre privilegiate, au trecut prin încercări asemănătoare, chiar atenuate, cum sunt ele de obicei pentru noi, trebuie să înțeleagă revolta pe care o pot trezi în suflet. Tom nu se mai mira că tovarășii lui erau atât de

aspri și ursuzi și își dădea seama că și firea lut potolită și senină de până atunci se zdruncinase de-atâtei fărădelegi câte îndurase. Se mângâiasse cu gândul că va citi în clipele de răgaz Biblia, dar aci nu exista ceva care să semene a răgaz; când muncile erau în toi, Legree nu stătea la îndoială să-i oblige pe toți să muncească duminicile ca și în celelalte zile. Și de ce n-ar fi făcut-o? în felul acesta, el producea mai mult bumbac și câștiga prinsoarea; și dacă prăpădea ceva mai multe brațe de muncă, putea să cumpere altele mai bune. La început, Tom oșinuia să citească un verset sau două din Biblie la lumina pâlpâitoare a focului, după ce se înapoia de la truda lui zilnică; dar după tratamentul neomenesc ce i se aplică acum, venea acasă atât de istovit, încât capul îi era cuprins de amețeală și achii i se închideau când încerca să citească. Sfârșit de oboseală, era nevoit să se culce odată cu ceilalți.

Să mai fie de mirare că pacea și credința care-l susținuseră până atunci făceau loc unei zdruncinări sufletești și unei deznădăjduite întunecări? Chinuitoarea și tainica problemă a vieții se afla mereu în fața ochilor lui: nu vedea decât biruința răului, suflete zdrobite, nimicite, și pe Dumnezeu tăcând. Săptămâni și luni, Tom luptă cu propriul său suflet, zbatându-se în întuneric și durere. Se gândea uneori la scrisoarea domnișoarei Ophelia către prietenii săi din Kentucky și se ruga din răspuțeri ca Dumnezeu să-i trimită eliberarea. Apoi aștepta zi după zi, în speranța vagă de a vedea sosind pe cineva trimis să-l elibereze. Dar văzând că nu venea nimeni, din nou cădea pradă gândurilor amare și începea să-și spună că e zadarnic să-l slujești pe Dumnezeu și că Cel de Sus îl uitase. Uneori o vedea pe Cassy și, câteodată, chemat la conac, zărea înfățișarea abătută a Emmelinei, dar vorbea prea puțin cu ele, căci nu avea timp să stea la taifas cu

nimeni.

Într-o seară ședea abătut și pierdut lângă un foc care începea să se stingă, pregătindu-și cina lui sărăcăcioasă. Puse câteva vreascuri pe foc-icercând să-l ațâțe, apoi scoase din buzunar Biblia ajunsă ferfeniță. Căută toate pasajele însemnate, care îi înălțaseră atât de des sufletul: cuvintele patriarhilor și profeților, ale poezilor și ale înțelepților, care prin negura vremurilor au insuflat curaj omului – glasuri din marea legiune a martorilor nevăzuți care ne întovărășesc pe drumul lung și greu al vieții. Oare cuvântul își pierduse puterea, sau vederea îi slăbise și simțirea-i istovită nu mai putea răspunde la chemarea puternicei inspirații? Oftând din greu, băgă Biblia în buzunar. Un râs brutal îl făcu să tresară. Își ridică privirea. Legree stătea în picioare în fața lui.

— Ei, bătrâne, spuse el, s-ar părea că-ți dai seama și tu că religia nu ți-e de niciun folos. Știam eu că am să ți-o scot prin piele până la urmă!

Sarcasmul crudului stăpân era mai dureros decât foamea, frigul și goliciunea. Tom tăcu.

— Ai fost un prost! continuă Legree. Aveam de gând să-ți fac mult bine când te-am cumpărat. Ai fi putut avea o situație mai bună decât Sambo și Quimbo și să duci o viață mai ușoară, și în loc să fii schingiuit și bătut la două zile sau în fiecare zi, ai fi putut avea libertatea să-i mână și să-i schingiuiesti tu pe ceilalți negri; și ai fi putut să te încălzești din când în când cu câte un whisky. Hai, Tom! Nu crezi că-i mai bine să fii înțelegător? aruncă hârtoaga ta fără valoare în foc și alătură-te bisericii mele.

— Să mă ferească Dumnezeu! spuse Tom cu evlavie.

— Vezi bine că Dumnezeu nu te ajută, dacă te-ar fi ajutat, nu m-ar fi lăsat să te cumpăr eu! Religia ta e o harababură de înșelăciuni, de minciuni, Tom! Cunosc totul despre ea. Mai bine ai ține. cu mine. Sunt cineva și pot

face ceva!

— Nu, stăpâne, spuse Tom. Îmi voi păstra credința. Dumnezeu poate să mă ajute sau nu, eu însă nu-L voi părăsi și voi crede în El până la capăt!

— Nebun ce ești, bolborosi Legree, scuipându-l furios și lovindu-l cu piciorul. Nu-i nimic, mă țin eu de capul tău și pâ'n' la urmă am să te birui, ai să vezi!

Și bruta îi întoarse spatele și se-mdepărtă.

Când o greutate mare îți apasă pe suflet, dincolo de orice îndurare, revolta atinge asemenea culmi, încât fiecare resort fizic și moral se încordează până la desperare, încercând să scape de această povară. După această clipă, cea mai mare suferință este urmată de un val de bucurie și de curaj. Așa se întâmplă și cu Tom. Batjocurile nelegiuite ale hainului său stăpân cufundară sufletul său în cea mai adâncă deznădejde; și, cu toate că mâna credinței sale se agăța încă de stânca veșnică, încheștarea ei era tot mai desperată și mâna începea să amortească. Tom ședea lângă foc, împietrit. Dintr-odată, totul păru că dispare și în fața lui se înalță viziunea celui încununat cu coroana de spini, batjocorit și sângerând. Tom privi cu spaimă și uimire răbdarea plină de măreție întipărită pe acest chip; ochii adânci și patetici îl răscoliră până în adâncul inimii; sufletul lui se trezi și, copleșit de emoție, Tom întinse mâinile și căzu în genunchi, în timp ce viziunea se transforma încetul cu încetul; spinii ascuțiți se prefăcură în raze de lumină și, într-o strălucire de neînchipuit, el văzu același chip aplecându-se milostiv asupra lui și auzi o voce spunându-i: „Cel ce se va birui va fi așezat alături de mine, pe tronul meu, tot astfel după cum și eu m-am biruit și șed alături de tatăl meu, pe tronul său!”

Cât timp rămase fără cunoștință, nu știa. Când își reveni, focul se stinsese și hainele îi erau pătrunse de

umezeala rece a nopții, dar criza înspăimântătoare a sufletului său trecuse și bucuria ce-l umplea era atât de puternică, încât nu mai simțea nici foamea, nici frigul, nici înjosirea sau dezamăgirea și toată nenorocirea sa. În această clipă el se desprinsese din adâncul sufletului de toate speranțele acestei vieți și-și dăruia infinitului întreaga voință, într-o totală jertfire de sine. Tom își îndreptă privirea către stelele tăcute și nemuritoare, simbol al cetelor de îngeri care veșnic privesc în jos spre oameni, și în singurătatea nopții răsunară cuvintele biruitoare ale unui imn pe care de atâtea ori îl cântase în zile mai fericite, dar niciodată cu sentimentul ce-l stăpânea acum:

Se va topi pământul ca omătul, Iar soarele nu va mai străluci. Dar Dumnezeu a-toate-creatorul De-a pururea cu mine tot va fi.

Și când această viață muritoare la tot ce-i muritor se va sfârși, în lumea cealaltă-n bună pace și bucurie, veșnic voi trăi.

Când multe zeci de mii de ani trăi-vom, Strălucitori ca soarele-n zenit, Tot nu vom apuca destulă vreme să-l preamărim pe cel ce ne-a primit.

Cei ce cunosc poveștile religioase ale populațiilor aflate în sclavie știu că întâmplări de acest fel sunt foarte obișnuite. Am auzit unele deosebit de mișcătoare și duioase, povestite de aceste persoane. Psihologia ne vorbește despre o stare în care reprezentările spiritului ajung atât de puternice și de covârșitoare, încât izbutesc să stăpânească simțurile periferice, obligându-le să dea forme concrete întruchipărilor imaginației. Cine ar putea măsura tot ceea ce un spirit atotputernic poate face din aceste însușiri ale vieții noastre muritoare, sau cuprinde căile prin care el poate îmbărbăta sufletele abătute ale celor în deznădejde? Dacă sclavul sărac și uitat crede că Iisus i s-a arătat și i-a vorbit, cin. e ar putea tăgădui

spusele lui? N-a spus El oare că misiunea lui în toate timpurile este de a tămădui pe cei cu sufletele bolnave și de a elibera pe cei zdrobiți?

Când revărsatul cenușiu al zorilor îi trezi pe cei care dormeau, ca să se ducă la munca câmpului, printre nenorociții aceia zdrențuiți și clănțanind de frig se afla unul care mergea cu pas de biruitor – căci mai tare decât pământul pe care pășea era nestrămutata lui credință în acea iubire atotputernică și veșnică. Ah, Legree! N-ai decât să-ți încerci acum toate forțele! Chinurile cele mai cumplite, nenorocirea, înjosirile, lipsurile și pierderea tuturor lucrurilor nu vor face decât să grăbească procesul prin care sclavul tău va fi făcut rege și slujitor al lui Dumnezeu!

Din această clipă, o neprihănită liniște învăluie sufletul umil al celui asuprit, și prezența neîncetată a Mântuitorului îl luminează ca un templu. Se sfârșise acum cu sângerarea pământeștilor păreri de rău ale sufletului; se sfârșise cu șovăirile nădejdi și cu temerile; voința omenească biruită, sângerândă și luptând din greu era acum cu totul contopită cu divinitatea. Atât de scurt părea acum restul drumului vieții, așa de aproape, așa de vie părea fericirea veșnică, încât cele mai mari suferințe pământești nu-l mai puteau atinge.

Toți băgară de seamă această schimbare în înfățișarea lui. Părea că-și recăpătase voia bună și vioiciunea, și o liniște pe care nicio insultă sau batjocură n-o puteau tulbura părea să-l stăpânească.

— Ce naiba s-a întâmplat cu Tom? întrebă Legree pe Sambo. Până mai ieri era cu desăvârșire dărâmat și acum e voios ca un greiere.

— Nu știu, stăpâne, poate o avea de gând să fugă.

— Aș vrea să-l văd încercând s-o facă, spuse Legree, cu un rânjel sălbatic, nu-i așa Sambo?

— Cred și eu că aș vrea! Ha! Ha! Ha! zise diavolul negru, râzând slugarnic. Doamne! Ce haz ar fi să-l vedem înfundându-se în n-roii, fugind și târându-se prin tufișuri, și înhățat de câini. Doamne! Cum am mai râs până n-am mai putut când am prins-o pe Molly. Credeam c-o s-o sfâșie toată în bucățele până' să-i potolesc. Și astăzi mai jooartă urmele petrecerii aceleia.

— Le va purta până-n mormânt, spuse Legree. Dar acum, Sambo, fii cu ochii-n patru. Dacă negrul are de gând să fugă, strivește-l.

— Las pe mine, stăpâne, spuse Sambo, îl voi doborî eu! Ha! Ha! Ha!

Convorbirea aceasta avu loc în timp ce Legree încăleca pentru a se duce în orașul vecin. Întorcându-se noaptea târziu, se gândi să dea o raită pe la bordeie, să vadă dacă totul este în ordine.

Era o noapte minunată, scăldată în lumina lunii, și umbrele delicate ale copacilor chinezești păreau minuțios desenate pe gazon, iar în aer plutea acea liniște transparentă, pe care ar fi părut o profanare s-o tulburi. Legree se afla la mică distanță de bordeie, când auzi o voce cântând. Lucrul acesta nu era obișnuit și se opri să asculte.

O voce de tenor cânta:

Când voi simți că dreptul meu De-a sta la cer e neștirbit, Voi da uitării traiul greu

Și plânsul cel neostoit. Pământul dacă s-ar porni cu lănci de iad să mă lovească, Cu suflet lin eu aș zâmbi către mânia diavolească. Potop de griji să năvălească, Furtuni de ură și năpastă! O, de-aș ajunge sus la ceruri, Acolo Domnul mă adastă. ...

„Aha, își spuse Legree, așa crede el că merge? Cât de mult urâsc aceste blestемate imnuri metodiste!”

— Na, negrule! spuse el, apărând deodată în fața lui

Tom și ridicând cravașa. Cum îndrăznești să faci atâta la urmă, când ar trebui să fii culcat? Ține-ți clanța neagră și cară-te înăuntru.

— Bine, stăpâne! spuse Tom cu voie bună, sculându-se gata să intre în bordei.

Înfuriat peste măsură de fericirea vădită a lui Tom, Legree îl ajunse călare din urmă și-l lovi peste cap și umeri.

— Ține, câine ce ești! spuse el. Să vedem de-ai să te simți tot atât de bine după asta.

Dar loviturile atingeau acum numai învelișul omului, nu și inima lui, ca mai înainte. Deși Tom se supusese, Legree nu putea să nu-și dea seama că-și pierduse oarecum din puterea pe care o avusese asupra lui. În timp ce negrul dispăru în colibă, iar el își întorcea brusc calul, mintea lui fu străfulgerată de una din acele săgeți pe care conștiința le trimite în sufletul omului înrăit. Înțelese dintr-odată limpede că Dumnezeu stătea între el și victima lui și-l huli. Omul acesta supus și tăcut, pe care nicio batjocură, nicio amenințare, nicio lovitură, nicio cruzime nu-l puteau zdruncina, trezi în el un glas la fel cu acela pe care odinioară Mântuitorul său îl trezise în acel suflet demonic care spusese: „Ce avem noi cu tine, Iisus din Nazaret? Ai venit să ne chinui înainte de vreme?”

Sufletul lui Tom era plin de milă și de dragoste pentru bieții nenorociți care îl înconjurau. I se părea că acum s-a sfârșit pentru el cu grijile vieții, și din ciudata comoară de pace și de bucurie cu care fusese înzestrat de Cel de Sus, dorea să le dăruiască și lor ceva, pentru a le ușura suferințele. Este adevărat că prilejurile erau mai rare; dar în drum spre câmp și înapoi, și în timpul orelor de muncă, putea totuși să întindă o mână de ajutor celor oboșiți, deznădăjduiți și descurajați. Bietele ființe, istovite, brutalizate, la început abia puteau înțelege. Dar, după ce

săptămâni și luni de-a rândul Tom continua să se poarte astfel față de ei, în sufletul lor abrutizat începură să vibreze coarde de multă vreme amuțite. Încetul cu încetul și pe nesimțite, acest om ciudat, tăcut și răbdător, care era gata să ducă povara fiecăruia și care nu cerea ajutorul nimănui, care stătea alături de toți și venea ultimul și care lua cel mai puțin, fiind totuși primul ca să împartă puținul său cu oricine avea nevoie - omul care în nopțile friguroase era gata să-și cedeze pătura zdrențuită pentru a ușura suferințele vreunei femei scuturată de friguri, el care pe câmp, la cules, umplea coșurile celor mai slabi, cu riscul cumplit de a nu-și împlini el măsura, și care, cu toate că era urmărit de tiranul lor comun cu o ură neîmpăcată, nu spunea niciodată vreun cuvânt de ocară sau vreun blestem - acest om începu să aibă, în cele din urmă, o ciudată putere asupra lor; după terminarea perioadei muncilor celor mai urgente, când puteau din nou să se bucure de duminicile lor, mulți se strângeau în jurul lui ca să-l audă vorbind de Iisus. Ei s-ar fi întrunit bucuroși în vreun loc pentru a-l asculta, pentru a se ruga și pentru a cânta, dar Legree nu îngăduia aceasta și de mai multe ori împiedică asemenea încercări, cu înjurături și blesteme brutale, așa că propovăduirea trebuia să se facă din om în om. Totuși, cine ar putea exprima bucuria cu care unii din acești sărmani proscrisi, a căror viață era o călătorie lipsită de bucurie către un necunoscut întunecat, aflară despre existența unui Mintuitor milostiv și a unui cămin ceresc?

După mărturia misionarilor, nicio rasă de pe suprafața pământului nu a sorbit cuvântul Evangheliei cu o mai înfocată ardoare decât africanii. Principiul încrederii și al credinței oarbe, care constituie fundamentul ei, este un element înnăscut la această rasă mai mult decât la oricare alta; și s-a constatat foarte des că o sămânță rătăcită a

adevărului, purtată de vântul întâmplării în inimile cele mai ignorante, a dat la negri roade al căror belșug a pus în umbră roadele din inima unor oameni de o cultură mai înaltă și mai aleasă.

Sărmana femeie mulatră, a cărei credință simplă fusese aproape strivită și nimicită de avalanșa cruzimilor și nedreptăților ce se abătuseră asupra ei, își simți sufletul înălțându-i-se la auzul imnurilor și pasajelor din Sfânta Scriptură, pe care acest misionar i le șoptea la ureche, din timp în timp, pe când se duceau și se înapoiau de la lucru. Chiar și mintea rătăcită și pe jumătate nebună a lui Cassy era potolită.

Cuprinsă de nebunie și desperare din pricina suferințelor zdrobitoare ale vieții sale. Cassy! otărâse adeseori în sufletul ei ceasul răsplății, când să se răzbune cu mâna ei de toate nedreptățile și cruzimile la care fusese martoră sau pe care ea însăși le îndurase.

Într-o noapte, după ce toți din coliba unchiului Tom adormiseră, el o zări prin gaura dintre bârne, care servea drept fereastră. Cassy îi făcu semn să iasă.

Tom ieși. Era între orele unu și două noaptea. Totul era învăluit în tăcere și scăldat în lumina lunii. Tom observă că ochii mari și negri ai lui Cassy aveau o strălucire ciudată și sălbatică și că privirea ei, de obicei fixă și desperată, nu mai era aceeași.

— Vino, unchiule Tom, spuse ea, punându-și mâna ei mică pe a lui și trăgându-l cu putere, de parcă ar fi avut o mână de fier. Vino încoace, vreau să-ți spun ceva.

— Ce este, doamnă Cassy? întrebă Tom îngrijorat.

— Tom, n-ai vrea să-ți recapeți libertatea?

— O voi recăpăta-o când va voi Dumnezeu, spuse Tom.

— Ai putea s-o ai chiar astă-noapte, spuse Cassy, cu o subită fulgerare de energie. Vino cu mine.

Tom șovăi.

— Vino! spuse ea într-o șoaptă, fixându-și ochii ei negri asupra lui. Hai, vino! Legree doarme adânc. I-am pus destule prafuri în rachiu ca să nu se trezească ușor. Aș fi vrut să am mai multe prafuri; n-aș mai fi avut nevoie de tine; dar vino. Ușa din dos este descuiată, găsești acolo un topor – eu l-am pus acolo; ușa odăii lui este deschisă; îți voi arăta drumul. Aș fi făcut-o eu, dar brațele-mi sunt atât de slabe. Vino, hai, vino!

— Nici pentru zeci de mii de lumi! spuse Tom hotărât, oprind-o în clipa în care ea se și repezise înainte.

— Dar gândește-te la toți nenorociții ăștia! spuse Cassy. Am putea să-i eliberăm pe toți și să mergem undeva în mlaștini, să găsim o insulă și să trăim singuri; am auzit că au mai făcut și alții așa. Orice viață este mai bună decât asta de aici.

— Nu! spuse Tom hotărât. Nu! Binele nu vine niciodată prin mișelie. Mai curând mi-aș tăia mâna dreaptă!

— Atunci o voi face eu, spuse Cassy întorcându-se.

— O, Doamnă Cassy! rosti Tom, aruncându-se înaintea ei. De dragul Domnului care a murit pentru tine, nu-ți vinde sufletul diavolului! Numai rău va ieși din toate astea. Dumnezeu nu ne-a chemat să ne răzvrătim, trebuie să suferim și să așteptăm!

— Să aștept! spuse Cassy. N-am așteptat oare, n-am așteptat până mi s-a tulburat mintea și mi s-a bolnăvit inima? De ce m-a făcut să sufăr? De ce a făcut să sufere sute de sărmene ființe? Oare nu-ți stoarce toată vloga din tine? Am fost chemată, el mă cheamă! I-a sunat ceasul și voi avea sângele inimii lui!

— Nu, nu, nu! spuse Tom, ținând în mâinile sale micuțele ei mâini, care se încleștau cu o violență spasmodică. Nu, biet suflet rătăcit, nu trebuie să faci asta.

Mântuitorul nostru slăvit și iubit n-a vărsat niciodată alt sânge decât pe-al său și pe acesta l-a vărsat pentru noi, când îi eram vrăjmași. Doamne, ajută-ne să călcăm pe urmele lui și să iubim pe vrăjmașii noștri.

— Să-i iubim! spuse Cassy cu o privire fioroasă. Să iubim asemenea vrăjmași este peste puterile unui om!

— Nu, doamnă, nu este, stăruie Tom privind în sus. El este acela care ne dă puterea s-o facem, și în aceasta stă biruința. Când putem să ne rugăm și să iubim în pofida oricăror mizerii, atunci lupta s-a sfârșit și am dobândit biruința. Slăvit fie Domnul! Și cu lacrimi curgând șiroaie și cu vocea tremurândă, negrul privi spre cer.

Credința fierbinte și adâncă a lui Tom, blândețea vocii, lacrimile sale picurară ca rouă pe mintea sălbătică și zdruncinată a bieteii femei. O blândețe se așternu peste sclipirile înfricoșătoare ale ochilor ei; se uită în jos și Tom simți cum mușchii mâinii se destind, în timp ce o auzi rostind:

— Nu ți-am spus că eram urmărită de spirite necurate? Unchiule Tom, nu pot să mă rog, ce mult aș vrea să pot! De când au fost vânduți copiii mei, nu m-am mai rugat niciodată. Ceea ce spui tu trebuie să fie adevărat, știu că trebuie să fie; dar când încerc să mă rog, nu pot decât să urăsc și să blestem. Nu pot să mă rog.

— Biet suflet! spuse Tom cu compătimire. Satana dorește să te aibă și te vântură ca pe grâu. Mă rog Domnului pentru tine. O, doamnă Cassy, întoarce-te la Mântuitorul nostru în bit! El a venit să aline pe cei cu sufletele zdrobite și să mângâie pe toți cei înlăcrimați!

Cassy stătea nemișcată, și lacrimi mari, grele, picurau din ochii ei plecați.

— Doamnă Cassy, reluă Tom, pe un ton șovăitor, după ce o privi câțva timp în tăcere, dacă ai putea să pleci de aici, dacă acest lucru ar fi cu putință, te-aș sfătui pe tine și

pe

Emmeline s-o faceți; bineînțeles, dacă ați putea pleca fără vărsare de sânge - altfel nu!

— Ai vrea să încerci să vii cu noi, unchiule Tom?

— Nu. Era un timp când o doream: dar Domnul mi-a dat o datorie de împlinit pe lângă aceste biete suflete. Voi rămâne cu ei și voi duce crucea mea până la sfârșit. Cu voi e cu totul altceva; pentru voi este o adevărată capcană. E mai mult decât puteți îndura, și-i mai bine să plecați dacă puteți.

— Nu cunosc alt drum decât cel ce trece prin mormânt, spuse Cassy. Nu-i animal sau pasăre care să nu-și găsească un cămin undeva; până și șerpii, și crocodilii au locurile lor unde să se culce și să fie liniștiți; dar pentru noi nu-i niciun loc; până-n inima celor mai întunecate mlaștini câinii lor ne vor urmări și ne vor găsi. Toți și toate sunt împotriva-ne; până și bestiile li s-au alăturat împotriva noastră; și unde am putea merge oare?

Tom rămase tăcut. După un timp spuse:

— Cel ce a salvat pe Daniel în cușca leilor, care a scăpat copiii de cuptorul încins, cel ce a umblat pe mare și a porun cât furtunii să se oprească, acela trăiește; și eu am nestrămutata credință că El vă poate elibera. Încercați și eu mă voi ruga din răspuțeri pentru voi.

Datorită cărei ciudate legi a minții se întâmplă oare ca o idee trecută cu vederea și călcată în picioare, ca o piatră nefolositoare, să sclipească dintr-odată într-o lumină nouă, ca un diamant descoperit abia atunci?

Foarte des, Cassy frământase îndelung toate planurile de evadare, părăsindu-le pe toate ca lipsite de sorți de izbândă; dar în această clipă îi străfulgera prin minte un plan atât de simplu și de realizabil în toate amănunțele lui, încât o mare nădejde se trezi în ea.

— I Unchiule Tom, voi încerca! spuse ea dintr-odată.

— Amin! rosti Tom. Dumnezeu să te ajute!

CAPITOLUL XXXIX

Stratagama

„Calea celui rău este ca bezna; el nu știe de ce se împiedică”.

PODUL CASEI locuită de Legree era, ca multe altele, mare, lăsat în părăsire, prăfuit, acoperit de păienjeniș și ticsit cu tot felul de vechituri. Familia foarte bogată care locuise casa în zilele ei de splendoare comandase în străinătate un mare număr de mobile minunate, din care o parte luaseră cu ei, iar alta rămăsese în paragină în odăi nelocuite, sau fusese urcată în pod. Una sau două lăzi uriașe în care fuseseră aduse unele din aceste mobile erau așezate lângă pereții podului. Prin geamurile prăfuite ale unei ferestruici aflate în acoperiș, o lumină slabă și nesigură se răspândea peste scaunele mari, cu spetează înaltă, și mesele prăfuite ce cunoscuseră cândva zile mai bune. Locul era ciudat și macabru; și printre sclavii superstițioși, ca toți negrii, nu lipseau legendele care făceau ca locul să pară și mai îngrozitor. Cu câțiva ani în urmă, o negresă, care-și atrăsese furia lui Legree, fusese închisă în podul acela câteva săptămâni în șir. Ce se petrecuse acolo nu o să spunem – negrii obișnuiau să-și șoptească la ureche unii altora îngrijorați – apoi într-o zi trupul neînsuflețit al acestei nenorocite fusese coborât din pod și îngropat. După aceea se spunea că în podul părăsit se auzeau răsunând înjurături și blesteme și zgomotul unor lovituri puternice amestecate cu suspine și gemete de deznădejde. Odată, întâmplându-se ca Legree să surprindă pe niște negri, povestind lucruri de acest soi, se înfuriase, jurând că al doilea care va mai povesti astfel de basme va avea prilejul să afle ce se întâmplă în pod, pentru că-l va pune în lanțuri și-l va închide acolo timp de o săptămână.

Această amenințare fusese de ajuns pentru a curma zvonurile, fără însă să micșoreze crezarea ce se dădea poveștii.

Încetul cu încetul, scările care duceau spre pod și chiar și culoarul unde se afla scara fură ocolite de către toți cei din casă și de toți cei cărora le era teamă să vorbească despre asta; treptat, treptat, legenda fu dată uitării. Lui Cassy îi venise deodată în minte ideea că ar putea să tragă folos de pe urma faptului că superstițiile îl impresionau foarte puternic pe Legree, și să-și ușureze fuga ei și a tovarășei ei de suferință.

Dormitorul lui Cassy era situat drept sub pod. Într-o zi, fără să-l întrebe pe Legree, hotărî cu de la sine putere și în văzul tuturor a, să mute toată mobila din odaia ei într-una situată la o distanță destul de apreciabilă. Când Legree se înapoie de la o plimbare călare, găsi pe servitori făcând această mutare, alergând și agitându-se cu mult zel, într-o mare zăpăceală.

— Hei, Cassy, spuse Legree. Ce-i asta?

— Nimic; mi-am ales o altă odaie, răspunse Cassy artăgoasă.

— Și de ce, mă rog?

— Fiindcă așa am hotărât.

— La dracu'! Și pentru ce ai hotărât așa?

— Fiindcă vreau să pot dormi și eu din când în când.

— Să dormi! Dar bine, ce te împiedică să dormi?

— Dacă ai binevoi să ascuți, poate că ți-aș spune, răspunse Cassy scurt.

— Dă-i drumul, șireato! spuse Legree.

— E o nimica toată. Bănuiesc că pe tine n-o să te tulbure. Jumătate din noapte, de la miezul nopții până-n zori, se aud gemete și oameni care se încaieră și se rostogolesc pe podeaua podului.

— Oameni în pod? exclamă Legree neliniștit, dar

silindu-se să râdă. Dar ce oameni, Cassy?

— Tocmai asta e, Simon, ce oameni? Aș vrea să-mi spui tu cine sunt! Te pomenești însă că nu știi.

Cu o înjurătură, Legree ridică cravașa să o lovească, dar ea se feri și, întorcându-se spre el din prag, spuse:

— Dacă ai dormi în camera aceea, n-ai mai întreba nimic. Te-ai lumina singur. N-ar strica poate să încerci! Spunând aceasta, Cassy ieși și se încuie în noua ei odaie.

Legree răcni și înjură cât îl ținea gura, amenințând că va sparge ușa; dar de bună seamă se răzgândi și, neliniștit, se întoarse în salon. Cassy înțelese că săgeata ei nimerise în plin și din acel moment, cu cea mai iscusită îndemânare, nu încetă o clipă seria de uneltiri pe care le pusese la cale.

Vârî în gaura unei scânduri din pod un gât de sticlă spartă. La cea mai ușoară adiere de vânt, gâtul de sticlă scotea niște vaiete lugubre, care, atunci când vântul sufla mai tare, se transformau în adevărate țipete; pentru urechile credule și superstițioase, aceste țipete păreau urlete de groază și de desperare.

Auzite din când în când de sclavi, ele treziră în mintea tuturor a amintirea vechii povești a stafilor. O groază superstițioasă părea să cuprindă pe nesimțite casă, și cu toate că nimeni nu îndrăznea să-i sufle o vorbă lui Legree, el se simțea învăluit de această groază ca de o negură.

Întâlnirile cu Tom treziră în Legree doar bruma de conștiință care să izbească forța adâncă a răului; și totuși se resimțea o tresărire și zdruncinare a lumii lăuntrice întunecate, produsă de fiecare cuvânt, rugăciune sau imn, care se traducea printr-o teamă superstițioasă.

Înrâurirea lui Cassy asupra lui era ciudată și neașteptată. El era stăpânul, tiranul și chinuitorul ei. Știa foarte bine că mulatra era cu totul în mâinile lui și că nu

avea niciun mijloc să-i scape, totuși deseori se întâmplă ca omul cel mai brutal să nu poată trăi zi de zi alături de o puternică personalitate feminină, fără să sfârșească prin a fi dominat de ea. La început, când o cumpăraseră, Cassy era, după cum singură povestea, o femeie cu creștere aleasă: el o zdrobise fără scrupule sub călcâiul brutalității lui. Dar cu timpul, după ce mediul josnic în care trăia și disperarea împietriseră tot ce era gingaș în ea și aprinseseră focul unei patimi aprige, ea ajunsese

Într-o oarecare măsură stăpâna lui și Legree când o tiraniza, când îi știa de frică.

Înrâurirea femeii crescuse și mai mult din clipa în care un început de demență dăduse spuselor și felului ei de a vorbi un accent ciudat și supranatural.

Cu o seară sau două mai târziu, după ultima întâmplare, Legree ședea în salonul său prăfuit, lângă focul viu ce ardea în cămin și care arunca pâlpâiri roșietice prin odaie. Era o noapte furtunoasă, una din nopțile acelea care trezesc o întreagă gamă de zgomote în casele vechi și șubrede. Geamurile se zgâlțâiau, obloanele se izbeau; vântul vuia turbat, suflând cu toată puterea în hornul căminului, din care răbufnea din când în când fum și cenușă, ca și cum o legiune de diavoli s-ar fi fugărit prin hogoac. Timp de câteva ore, Legree făcuse niște socoteli, apoi citise jurnalele, în timp ce Cassy ședea tăcută într-un colț, privind focul cu o privire mohorâtă. Legree lăsă jurnalul, apoi luă de pe masă și începu să răsfoiască o carte veche, din care o văzuse pe Cassy că citise la începutul serii. Era una din acele colecții de romane cu omoruri sângeroase, cu strigoi și apariții supranaturale, care, povestite sumar și ilustrate sugestiv, exercită o fascinație ciudată asupra cititorului.

Legree zâmbea plin de dispreț, dar citea pagină după pagină; la un moment dat, azvârli cartea cu o înjurătură.

— Nu-i așa, Cassy, că tu nu crezi în strigoi? spuse el, luând cleștele și ațâțând focul. Credeam că ai mai multă minte și nu o să te lași speriată de niște zgomote!

— Ce importanță are ce cred eu? spuse Cassy posomorâtă.

— Pe vremuri, băieții căutau să mă sperie cu tot felul de povești marinărești, de groază, continuă Legree. Dar niciodată nu le-a mers cu mine. Sunt prea călit pentru asemenea bazaconii, crede-mă!

Din ungherul întunecat în care ședea, Cassy se uita țintă la el. În ochii ei sticlea strălucirea aceea stranie, care trezea întotdeauna în Legree o adâncă neliniște.

— Zgomotele de care vorbeai erau făcute de șobolani și de vânt. Șobolanii sunt în stare să facă un zgomot infernal. îi auzeam adesea în cala vaporului; și vântul, Doamne, poți să faci orice din vânt.

Cassy știa că Legree nu se simțea la largul lui sub privirea ei, și de aceea nu răspundea nimic, continuând să-l fixeze cu expresia aceea ciudată și supranaturală.

— Hai, femeie, vorbește! se răsti Legree. Nu crezi și tu la fel?

— Pot oare șobolanii să coboare scările, să pătrundă prin vestibul și să deschidă o ușă când tu ai încuiat-o și ai așezat un scaun în fața ei? șopti Cassy. Și să umble, să umble, să umble, să vină în fața patului și să întindă mâinile așa?

În timp ce vorbea, Cassy își ațintise ochii ei sclipitori asupra lui Legree, iar el se uita fix la ea, ca un om într-un vis de groază; când Cassy puse în cele din urmă mâna ei rece ca gheața pe mâna lui, bruta sări în sus înjurând.

— Femeie! Ce vrei să spui cu asta? Nimeni n-a pomenit așa ceva.

— Nu, desigur că nu, am spus eu că s-a petrecut așa ceva? rosti ea cu un zâmbet disprețuitor, care te îngheța.

— Ai văzut tu cu ochii tăi ce-ai spus adineauri? Hai, Cassy, vorbește!

— Dacă vrei să știi, n-ai decât să dormi și tu acolo.

— Venea asta din pod, Cassy?

— Care asta?

— Ei, ce mi-ai povestit despre...

— Eu nu ți-am povestit nimic, spuse Cassy arțăgoasă și scumpă la vorbă.

Legree se plimba agitat în sus și-n jos prin odaie.

— O să cercetez povestea asta! Chiar în noaptea asta! Îmi voi lua pistoalele!

— N-ai decât, spuse Cassy. Du-te și dormi în odaia aceea. Aș vrea să te văd trăgând cu pistoalele!

Legree bătu cu piciorul în podea și înjură furios.

— Nu înjura, spuse Cassy, nu se știe cine te-ar putea auzi. Ascultă! Ce-a fost asta?

— Ce?! tresări Legree.

Un vechi ceasornic olandez, așezat în colțul odăii, începu să bată încet miezul nopții.

Legree rămase mut și nemișcat. Un sentiment nedeslușit de groază îl cuprinse, în timp ce Cassy, cu o sclipire pătrunzătoare și batjocoritoare în ochi, îl privea numărând bătăile.

— Miezul nopții! Ei, acum vom vedea! spuse ea, întorcându-se, deschizând ușa către coridor și oprindu-se ca și cum ar fi ascultat.

— Auzi! Ce-a fost asta? îl întrebă ea, ridicând degetul.

— Ce să fie? E vântul. Nu auzi ce nebunește suflă?

— Simon, vino încoace, îi șopti Cassy, luându-l de mână și conducându-l până la scară. Știi ce-i asta? Ascultă!

Un țipăt sălbatic răsună pe scări. Venea din pod. Genunchii lui Legree tremurau și de spaimă fața i se făcu albă ca varul.

— N-ar fi bine să-ți aduci pistoalele? spuse Cassy cu un rânjat disprețuitor, care-i îngheță lui Legree sângele în vine. Ar fi vremea să lămurim odată și odată povestea asta, nu-i așa? Aș vrea să te urci chiar acum sus; sunt iar acolo!

— Nu vreau să mă duc! spuse Legree cu o înjurătură.

— De ce nu? Doar nu există strigoi, știi prea bine. Vino! și Cassy zbură pe scări râzând și uitându-se la el. Hai, vino!

— Tu ai pe diavolul în tine, spuse Legree. Vino înapoi, vrăjitoare ce ești! Vino înapoi, Cassy! Nu te duce!

Dar Cassy râse sălbatic și fugi mai departe. O auzi deschizând ușile podului. O răbufnire groaznică de vânt suflă de sus, stingând lumina pe care Legree o ținea în mână; și în beznă care îl învăluie se auziră urletele acelea supranaturale, care parcă îi răsunau de-a dreptul în ureche.

Legree fugi îngrozit în salon, unde după câteva clipe se întoarce și Cassy, palidă, dar calmă și rece ca un spirit răzbnător, și cu aceeași strălucire înspăimântătoare în ochi.

— Sper că ești mulțumit, spuse ea.

— Ești o blestemată, Cassy! mormăi Legree.

— De ce? M-am dus sus să închid ușile. Dar ce crezi tu, Simon, că se întâmplă acolo în pod?

— Asta nu-i treaba ta! spuse Legree.

— Nu-i treaba mea? Bine. În orice caz, sunt încântată că nu mai dorm în camera de sub pod.

Prevăzând că vântul o să se întetească în noaptea aceea, Cassy se duse din vreme sus și deschisese ferestrele podului. Bineînțeles, în clipa în care deschisese ușile, vântul se năpustise jos pe scări și stinsese lumina.

Întâmplarea aceasta este o pildă de felul în care Cassy îl juca pe Legree, care și-ar fi băgat mai curând capul în gura unui leu decât să se urce și să cerceteze

podul.

În nopțile următoare, când toată lumea dormea, Cassy strânse cu grijă în pod o cantitate îndestulătoare de alimente pentru a asigura hrana pe mai multe zile; încetul cu încetul, duse tot acolo și cea mai mare parte din îmbrăcămintea ei și a Emmelinei. Totul era pregătit, așteptau doar un prilej prielnic pentru a-și pune planul în aplicare.

Măgulindu-l pe Legree și profitând de un moment de bună dispoziție a tiranului, Cassy izbutise să-l însoțească până în orașul vecin, situat chiar pe Râul Roșu. Cu memoria ei extraordinară, înregistrase fiecare cotitură a drumului, calculând în gând timpul necesar pentru a-l parcurge pe jos.

Acum totul era cu adevărat gata și cititorilor noștri le va face desigur plăcere să poată privi din culise și să asiste la „lovitura de stat” finală.

Era pe-nserat. Legree dăduse o raită călare până la o fermă învecinată. Timp de mai multe zile, Cassy se arătase neobișnuit de drăguță și împăciuitoare și Legree părea să fie în termenii cei mai buni cu dânsa.

În odaia Emmelinei, Cassy și tânăra fată își alegeau lucrurile pentru a-și pregăti fiecare câte o legăturică.

— Așa, astea sunt destule, spuse Cassy. Pune-ți acum pălăria și s-o pornim. E tocmai timpul potrivit.

— Dar la ora asta ne pot vedea, se sperie Emmeline.

— Asta și vreau! răspunse Cassy cu sânge rece. Nu știi că sunt obligați să ne vâneze? Lucrurile trebuie să se petreacă astfel: ne furișăm pe ușa din dos, fugim de-a lungul bordeielor, Sambo și Quimbo or să ne vadă cu siguranță. Ne vor urmări, iar noi vom intra în tufărișul din mlaștină, unde nu ne mai pot urmări, până ce nu se întorc să dea alarma și să dezlege câinii. În timp ce se va produce învâlmășeală și toți se vor împiedica și se vor lovi unii de

alții, cum se întâmplă de obicei, noi ne vom furișa până la gârla care se află în spatele casei și o vom trece prin vad până ce vom ieși tocmai în spatele casei. Câinii ne vor pierde astfel urma, fiindcă mirosul se pierde în apă. Toți vor ieși din casă prin față, ca să ne caute, și noi ne vom strecura prin ușa din dos și ne vom urca în pod, unde am pregătit un pat bun, într-una din lăzile cele mari. Va trebui să stăm în pod o bucată de vreme, fiindcă pot să te asigur că Legree va răscoli cerul și pământul ca să ne dea de urmă. Va chema pe unii din vechii vătafi de pe celelalte plantații și va organiza o vânătoare în toată legea, cercetând fiecare palmă de loc din mlaștină. Se fălește doar că nimeni n-a izbutit să fugă de la el. Să-l lăsăm deci să vâneze în voie.

— Ce bine le-ai pus pe toate la cale, Cassy! se minuna Em-meline. Cine afară de tine s-ar fi putut gândi la toate astea?

Ochii lui Cassy nu trădau nici plăcere, nici bucurie, ci numai o deznădăduită hotărâre.

— Vino, spuse ea luând-o pe Emmeline de mână.

Cele două fugare se furișară fără zgomot din casă, zburând parcă, prin umbrele înserării, de-a lungul bordeielor. Luna, ce se-nălța asemenea unei peceti de argint în partea de apus a cerului, zăbovea căderea nopții. După cum se așteptase Cassy, când ajunseră aproape de marginea mlaștinilor ce înconjurau plantația, auziră o voce oare le strigă să se oprească. Nu era Sambo, ci însuși Legree, care le urmărea cu blesteme și înjurături turbate. La auzul glasului lui, voința mai slabă a Emmelinei se frânse și apucând-o de braț pe Cassy spuse:

— Cassy, simt că leșin!

— Dacă leșini, te ucid! o amenință Cassy, scoțând și trecând fulgerător pe sub ochii fetei un stilet îngust și strălucitor. Gestul ei își atinse scopul. Emmeline nu leșină

și izbuti să se înfunde cu Cassy într-una din părțile atât de adânci și întunecate ale labirintului de smârcuri, încât n-ar fi avut niciun rost ca Legree să se gândească să le urmărească singur.

— Oricum ar fi, își spuse el rânjind sălbatic, acum v-ați prins singure în capcană, ticăloaselor! Acolo sunteți în siguranță. Ce nădușeli or să vă treacă pentru asta! Hei, voi de-acolo! Sambo! Quimbo! Săriți cu toții! strigă Legree, ajungând aproape de bordeie, în clipa în care bărbații și femeile tocmai se întorceau de la lucru. Sunt doi fugari în mlaștină. Dau cinci dolari oricărui negru care-l prinde. Dați drumul la câini! Dați drumul lui Tigru și Furiei, și la toți ceilalți!

Vâlva stârnită de această știre fu nemaipomenită. Mulți dintre bărbați săriră cu o grabă josnică să-și ofere serviciile, atât în speranța recompensei, cât și din slugărnicie - una din cele mai triste urmări ale sclaviei. Unii se duseră să caute făclii de rășină, alții alergau năuci înapoi și încolo sau dădură drumul câinilor, al căror lătrat răgușit și sălbatic mări și mai mult hărmălaia.

— Stăpâne, dacă nu le putem prinde, să le împușcăm? întrebă Sambo, căruia stăpânul său îi adusese o pușcă.

— Poți să tragi în Cassy, dacă vrei, pe ea poate s-o ia dracu', acolo-i locul ei; dar nu în față. Și acum, băieți, fiți sprinteni și destoinici. Cinci dolari pentru cel care le prinde și-un pahar de rachiu pentru fiecare în parte, în orice caz!

Cu strigăte și urlete de oameni și de animale, banda se îndrepta la lumina torțelor aprinse spre mlaștină, urmată la o oarecare distanță de toate slugile din gospodărie. Astfel, casa era complet părăsită când Cassy și Emmeline se strecurară înăuntru pe ușa din dos. Strigătele și țipetele urmăritorilor continuau să umple văzduhul și,

prin fereastra salonului, Cassy și Emmeline puteau să vadă ceata împrăștiindu-se de-a lungul mlaștinii.

— Privește! șopti Emmeline. Vânătoarea a început! Uite cum joacă luminile! Ascultă câinii! Nu-i auzi? Dacă am fi acolo, n-am avea nicio șană să scăpăm. Fie-ți milă, Cassy, repede, hai să ne ascundem!

— Nu-i nevoie să ne grăbim, vorbi Cassy cu sânge rece. Sunt plecați cu toții la vânătoare; asta o să fie petrecerea lor de astă-seară! Ne vom duce sus pe-ndelete. Până una-alta, spuse ea, scoțând liniștită o cheie din buzunarul hainei pe care Legree, în graba lui, o aruncase jos, să luăm ceva bani ca să ne putem plăti drumul.

Descuie biroul și luă din el un teanc de bancnote, pe care le numără repede.

— Să nu facem asta! spuse Emmeline.

— Să n-o facem?! exclamă Cassy. Și de ce nu? Ce e mai bine: să murim în mlaștini, sau să avem ceea ce ne trebuie pentru a ne plăti drumul către statele libere? Cu bani poți face orice. Spunând acestea, băgă banii în sân.

— Dar asta înseamnă furt, șopti Emmeline cu amărăciune.

— Furt! zise Cassy cu un rânjet batjocoritor. Cei ce fură trupuri și suflete nu trebuie să ne dea lecții. Fiecare din aceste bancnote este furată, furată de la biete flințe trudite și flămânde, care până la urmă tot sunt sortite iadului pentru îmbogățirea acestui demon. Lasă-l pe el să vorbească despre furt! Și acum vino; putem să ne urcăm în pod. Am făcut un stoc de luminări și am dus și câteva cărți ca să ne treacă de urât. Poți să fii sigură că nu vor veni să ne caute. Dacă-ar îndrăzni, o să fac pe stafia.

În pod, Emmeline văzu o ladă uriașă, în care fuseseră aduse cândva mai multe mobile foarte grele și care era așezată cu deschizătura spre perete sau, mai bine-zis, spre streșină. Cassy aprinse o luminare și, strecurându-se

amândouă prin spațiul îngust dintre perete și deschizătura lăzii, se instalară în ea. Câteva saltele mici și mai multe perne fuseseră puse acolo de Cassy. Într-o lădiță se afla belșug de luminări, provizii și îmbrăcăminte necesară pentru drum, pe care Cassy le pregătise în câte o legăturică de dimensiuni surprinzător de reduse.

— Așa, spuse Cassy, fixând sfeșnicul de un cârlig mic, pe care îl bătuse în acest scop într-un perete al lăzii, asta va fi casa noastră, până una-alta; cum îți place?

— Și dacă vin să ne caute și aici?

— Aș vrea să-l văd pe Simon Legree făcând una ca asta! râse Cassy. Nu, nu; va fi încântat să stea departe de pod. Cât despre slugi, oricare din ele ar vrea mai degrabă să fie împușcată decât să-și arate fața aici.

Mai liniștită, Emmeline se rezemă de perna ei.

— Ce-ai vrut să spui, Cassy, când m-ai amenințat că mă omori? întrebă ea.

— Am vrut să te sperii, ca să nu leșini, și am izbutit. Știi, Emmeline, trebuia să te hotărăști să nu leșini, orice s-ar întâmpla; n-aveam nevoie de așa ceva. Dacă nu te-aș fi împiedicat să cazi în nesimțire, la ora asta ticălosul ar fi pus mâna pe tine.

Emmeline se înfiora.

Amândouă rămaseră câțva timp tăcute. Cassy începu să citească o carte franțuzească. Istovită, Emmeline ațipi și dormi câțva timp. Deodată se trezi în strigăte și răcnete puternice, în tropot de cai și lătrat de câini. Sări în sus cu un țipăt înăbușit.

— Se întorc de la vânătoare, spuse Cassy liniștită. Nu-ți fie teamă. Privește prin găurica asta. Îi vezi pe toți acolo jos?

Simon trebuie să renunțe la urmărire în astă-seară. Uită-te cum s-a umplut de noroi calul lui, bălăcindu-se prin mlaștini; câinii sunt și ei cu urechile pleoștite. Ah,

preastimate domn, va trebui să reîncepi mereu urmărirea; vânatul nu e acolo!

— Taci, șopti Emmeline, ce s-ar întâmpla dacă te-ar auzi?

— Dacă ar fi să audă ceva, abia s-ar îngrozi și n-ar îndrăzni să pună piciorul aici. Nu-i niciun pericol! Putem face cât zgomot ne place: asta n-ar face decât să mărească efectul.

Încetul cu încetul, liniștea miezului de noapte învăluia casa. Legree, blestemându-și ghinionul și jurând să se răzbune crunt a doua zi, se duse la culcare.

CAPITOLUL XL

Martirul

Să nu crezi că cerul uită pe cel drept cu toate că viața răpitu-i-a darul, Oricât l-ar împunge durerea în piept, Oricât l-ar împinge spre moarte amarul, Căci Domnul și-nseamnă durerea oricui și numără lacrima, fără de veste. Spre ceruri ferice acuma te sui, Răsplată a jertfelor lumii aceste. Bryant

DRUMUL CEL MAI LUNG ajunge în cele din urmă la capătul său și noaptea cea mai întunecoasă este risipită de zorile dimineții.

O scurgere neîntreruptă, necruțătoare, de clipe grăbește mereu ziua celui rău spre o noapte veșnică și noaptea celui drept spre o zi veșnică.

De la începutul acestei povestiri am însoțit neconținut pe umilul nostru prieten prin făgașul sclaviei; întâi prin pajiștile înflorite ale fericirii lui și a îngăduinței de care se bucura, apoi prin clipele zdrobitoare ale despărțirii de tot ceea ce omul are mai scump. Am stat apoi din nou alături de el pe o insulă înșorită, în care mâini generoase acoperiseră lanțurile lui cu flori; și, în sfârșit, l-am urmat în clipele în care ultima rază a speranței pământeste se pierduse în beznă și am văzut cum, în

adâncul lui omenesc bolta nevăzutului s-a luminat cu stele de o nouă și simbolică strălucire.

Acum luceafărul stă deasupra piscurilor înalte, iar furtuni și vânturi, ce nu au nimic pământesc, arată că porțile zilei de lumină sunt gata să se deschidă.

Fuga lui Cassy și a Emmelinei îndârjise la culme caracterul și așa arțăgos al lui Legree, și furia acestuia se revărsă, cum era de așteptat, pe capul lipsit de apărare al lui Tom. Când stăpânul venise în grabă să vestească fuga sclavelor sale, o lumină strălucise o clipă în ochii lui Tom și mâinile lui se ridicaseră fără voie spre cer. Lucrul acesta nu-i scăpase lui Legree, care văzuse apoi că Tom nu se alăturase cetei de urmăritori. O clipă se gândise să-l silească să pornească și el la vânătoare, dar știind din experiență cât era de neclintit când i se porunceă să ia parte la vreo acțiune inumană, nu voise ca în zorul acela să stea să se răfuiască cu dânsul.

De aceea, Tom rămăsese acasă cu alți doi-trei negri, care învățaseră de la el să se roage, înălțând rugăciuni pentru salvarea fugarelor.

Când Legree se întoarse învins și dezamăgit, toată ura pe care o nutrea de mult timp împotriva acestui sclav sporise la culme. De când îl cumpăraseră, omul acesta îi ținuse neconținut piept, cu o tărie de neclintit, fără a-i opune totuși fățiș rezistență. Tăcut cum era, într-însul nu sălășluia oare acel spirit care-l fulgera pe tiran cu văpăile pierzării?

„11 urăsc. îl urăsc! își spuse Legree în noaptea aceea, stând în pat. La urma urmei, nu-i oare al meu? Nu pot să fac cu el ce poftesc? Mă întreb cine m-ar putea împiedica s-o fac”. Și strângându-și amenințător pumnul, Legree îl vântură prin aer de parc-ar fi vrut să rupă în bucăți o ființă pe care o ținea în silnicia lui.

Tom era un servitor credincios și de neprețuit, și cu

toate că Legree îl ura din pricina aceasta și mai mult, acest considerent îi impunea totuși oarecare cumpătare.

A doua zi de dimineață se hotărâse să nu-i spună încă nimic, să adune un grup de vâtafi cu puști și câini de pe plantațiile învecinate, să înconjoare mlaștinile și să reînceapă vânătoarea în mod sistematic. Dacă izbutea, totul era în ordine; de nu, va porunci ca Tom să fie adus în fața lui – la gândul acesta, clocotea și scrâșnea din dinți – și atunci sau îl va birui, sau îl va... O voce lăuntrică șopti cuvântul înspăimântător și sufletul său tresaltă de satisfacție.

Unii declară că interesul stăpânului este o pavăză sigură pentru viața sclavului. Cuprins de furia nebuniei, stăpânul este în stare, în deplină cunoștință de cauză și cu totul lucid, să-și vândă propriul său suflet diavolului pentru a-și atinge un anumit scop; astfel fiind, va avea el mai multă milă de trupul aproapei sale?

— După cât se vede, constată Cassy a doua zi din pod, făcând recunoașteri prin găurica din scândură, vânătoarea va începe din nou astăzi.

Trei sau patru oameni călări se agitau prin fața casei și vreo două haite de câini sălbatici smuceau pe negrii care-i țineau în lanț, lătrând și mârâind unii la alții.

Doi dintre călăreți erau vâtafi de pe plantațiile vecine; ceilalți erau prieteni de-ai lui Legree, de la o tavernă dintr-un oraș învecinat. Aceștia veniseră pentru plăcerea de a asista la vânătoare. O tagmă de mai mari ticăloși decât aceștia nu se poate închipui. Legree le servea rachiu pe săturate, atât lor cât și negrilor de la diferitele plantații vecine, care fuseseră mobilizați în vederea vânătoarei; căci era necesar de a transforma pe cât posibil în ochii negrilor un serviciu de acest fel într-o sărbătoare.

Cassy își lipi urechea de găurica din scândură, și cum

vântul dimineții bătea direct înspre casă, putu auzi o mare parte din conversația lor. Un rânjel sinistru acoperi asprimea întunecată a feței ei în timp ce-i asculta și-i auzea împărțindu-se pe grupe și discutând însușirile care de care mai deosebite ale câinilor, dând ordine cum să fie împușcate și hotărând ce tratament să fie aplicat fiecareia din ele, dacă aveau să fie prinse.

Cassy se retrase de la postul ei de observație; își împreună mâinile și spuse:

— O, Doamne mare și atotputernic! Toți suntem păcătoși!

Dar cu ce-am păcătuit noi mai mult decât tot restul omenirii, ca să fim tratați astfel?

Fața și vocea ei erau de o gravitate cumplită când îi spuse Emmelinei:

— Dacă n-ai fi tu, copilo, m-aș duce la ei și i-aș mulțumi aceluia care ar vrea să mă împuște; ce rost mai poate avea libertatea pentru mine? Poate ea să-mi redea copiii? Sau să facă din mine, din nou, ceea ce am fost odată?

Neștiutoare și încă un copil, Em era aproape speriată de izbucnirile de acest soi ale mulatei. Se uită nedumerită la Cassy, dar nu răspunse nimic; îi luă doar mâna cu un gest afectuos, mângâietor.

— Lasă-mă! spuse Cassy, căutând să-și desprindă mina, o să mă faci să te iubesc, și sunt hotărâtă să nu mai iubesc niciodată pe nimeni.

— Sărmana Cassy, spuse Emmeline, nu trebuie să gândești așa! Dacă Domnul ne dă libertatea, poate că-ți va reda și fiica; în orice caz, eu voi fi ca o fiică pentru tine. Știu că niciodată nu voi mai revedea pe sărmana mea mamă. Te voi iubi pe tine, Cassy, fie că mă iubești sau nu.

Drăgălășenia și gingășia copilei învinseră. Cassy se așeză lângă ea, își trecu brațul în jurul gâtului ei,

mângâindu-i părul castaniu; și Emmeline văzu cu uimire că ochii ei minunați erau umezi și blânzi.

— Oh, Em, spuse Cassy, eram înfometată și însetată de dragostea copiilor mei, și ochii mi se sting de atâta dor. Aici, aici, zise ea lovindu-și pieptul, totul nu e decât deznădejde și pustiu. Dacă Dumnezeu mi-ar înapoia copiii, atunci aş putea să mă rog.

— Trebuie să te încrezi în El, zise Emmeline. El e părintele nostru.

— Urgia Lui s-a abătut asupra noastră, spuse Cassy. El și-a întors în îniat fața de la noi.

— Nu, Cassy! El va fi bun cu noi. Să nădăjduim în El, spuse Emmeline. Eu întotdeauna am nădăjduit.

*

* * *

Vânătoarea fu lungă, plină de peripeții și minuțioasă, dar zadarnică. Cassy văzu cu un sentiment de triumf și cu un zâmbet ironic și grav pe Legree coborând obosit și abătut de pe cal.

— Acum, Quimbo, spuse Legree, întinzându-se pe o canapea din salon, du-te de-l adu de îndată pe Tom. Șmecherul ăsta bătrân este cu siguranță amestecat și ține ițele întregii afaceri.

Voi scoate eu la iveală din pielea lui neagră adevărul; să fiu al dracului dacă nu aflu totul de la el!

Cu toate că se urau, Sambo și Quimbo erau uniți într-un singur gând, în ura lor nestăpânită față de Tom. Legree le spusese de la început că îl cumpăraseră cu scopul de a-l face vechil ca să-i țină locul în timpul când el lipsea de la moșie, și lucrul acesta stârnise din partea lor o dușmănie, care crescuse și mai fățiș în sufletele lor josnice și slugarnice, când văzură că respectivul căzuse în dizgrație. De aceea Quimbo se duse glonț să execute întocmai porunca.

Tom primi vestea că e chemat de stăpân cu inima plină de presimțiri rele, căci el știa într-adevăr întregul plan al evadării fugarelor, precum și locul unde se ascundeau acum. Și cunoștea caracterul necruțător al omului cu care avea de-a face, cât și puterea lui despotică. Dar se simțea tare prin credința sa, și gata să înfrunte mai curând moartea decât să trădeze pe cele lipsite de ajutor.

Își așază coșul jos pe cărare, și, ridicând ochii spre cer, spuse: „Îmi încredințez sufletul în mâinile Tale! Tu m-ai mântuit, o, Dumnezeu al adevărului!” Apoi se predă liniștit în ghearele brutale și aspre ale lui Quimbo, care îl înșfăcăra de îndată.

— Aoleu, spuse uriașul, târându-l după el, o să vezi tu acum! O să-ți primești răsplata. Stăpânul e înfuriat rău de tot!

Nicio nădejde de scăpare! Ți-o spun: de data asta ai pățit-o, fără doar și poate. Ai să vezi tu ce-nseamnă să ajuți pe negrii stăpânului să fugă! Ai să vezi tu ce te-așteaptă!

Niciuna din aceste vorbe sălbatice nu atinseră urechea lui Tom; o voce tainică, de sus, îi spunea: „Nu te teme de cei care ucid trupul, căci după aceea altceva nu mai pot face”. Toate fibrele și nervii trupului acestui biet om vibrară la auzul acestor cuvinte, ca și când ar fi fost atins de mâna lui Dumnezeu. În suflet simți revărsându-se tăria a o mie de suflete. În timp ce mergea, în mintea lui păreau că defilează - întocmai ca tufișurile și copacii în fața unei trăsuri în goană - calvarul robiei lui și toate înjosirile suferite. Sufletul lui zvâcnea de emoție, începea să zărească adevărata casă și ceasul eliberării era aproape.

— Ei, Tom! se răsti Legree, îndreptându-se spre el, apucându-l necruțător de gulerul hainei și șuierând printre dinți, într-un paroxism de furie stăpânită. Știi că m-am hotărât să te ucid?

— Tot ce se poate, stăpâne, răspunse Tom senin.

— Voi face întocmai acest lucru, continuă Legree cu un calm înfricoșător și neîndurător, afară doar dacă-mi spui tot ce știi despre blestematele acelea.

Tom tăcu.

— N-auzi? zbieră Legree cu un răcnet de leu înnebunit, lovind cu picioru-n podea. Vorbește!

— N-am nimic de spus, stăpâne, grăi Tom pe un ton răspicat, conștient de ceea ce făcea.

— Îndrăznești, cretin bătrân, să-mi spui că nu știi? spuse Legree.

Tom tăcea.

— Vorbește! tună celălalt, lovindu-l furios. Știi ceva?

— Știu, stăpâne, dar nu pot spune nimic. Chiar de-aș muri!

Legree respiră adânc și, stăpânindu-și furia, îl luă pe Tom de braț și, apropiindu-și fața de obrazul lui, rosti pe un ton înfricoșător:

— Ascultă, Tom! Tu crezi poate că dacă te-am cruțat până azi, n-aș face ceea ce spun? De data asta însă m-am hotărât și mi-am făcut socotelile. Tu întotdeauna mi te-ai împotrivit; acum sau îți înfrâng împotrivirea, sau te omor, ori una, ori alta! Voi număra fiecare picătură de sânge din tine și le voi stoarce una câte una, pân-ai să cedezi!

Tom privi la stăpânul său și răspunse:

— Stăpâne, dacă ai fi bolnav, ori ai avea supărări, sau dacă ai fi pe moarte, eu te-aș putea scăpa, ți-aș dărui sângele inimii mele; și dacă storcând picătură cu picătură sângele din acest trup bătrân ți s-ar mântui sufletul, l-aș dărai bucuros, așa cum

Domnul l-a dat pe al său pentru mine. Stăpâne, nu-ți încărca sufletul cu acest mare păcat! O să te doară mai mult decât pe mine. Poți să-mi faci cel mai mare rău; suferințele mele vor trece în curând, dar dacă nu te

pocăiești, ale tale nu se vor sfârși niciodată!

Ca un acord ciudat al unei muzici cerești, auzită într-o clipă de potolire a furtunii, această explozie de simțăminte produse un moment de tăcere. Legree rămase uimit și se uită consternat la Tom; tăcerea era atât de adâncă, încât se putea auzi până și tic-tacul pendulei, care măsura cu o bătaie înceată ultimele clipe de îndurare și punere la încercare a acestei inimi împietrite.

Totul dură doar o clipă. Fusesse numai o scurtă șovăire, o tresărire nehotărâtă de înduplecare, până ce spiritul răului puse din nou stăpânire cu o putere înzecită și, spumegând de furie, Legree își trânti victima la pământ.

*

* * *

Scenele sângeroase și de cruzime înspăimântă sufletul și urechile noastre. Omul nu are tăria să audă ceea ce are tăria să facă. Ceea ce frații noștri oamenii și frații noștri creștinii trebuie să pătimească, nu ne poate fi povestit nici în cel mai tainic ungher al iatacului nostru – atât de mult pustiește sufletul o astfel de povestire. Și, cu toate astea – o, patria mea! – aceste lucruri sunt făcute sub pavăza legilor tale și o, Iisuse! biserica ta le privește mai întotdeauna în tăcere.

Cu secole în urmă, a fost încă unul ale cărui suferințe au schimbat instrumentele de tortură, înjosire și rușine într-un simbol de glorie, onoare și viață veșnică; și acolo unde trăiește spiritul lui, nici loviturile de bici, nici sângele, nici insultele nu pot face mai puțin glorioasă lupta cea din urmă a creștinului.

Sufletul curajos și plin de iubire despre care povestim fost-a oare singur în nesfârșita noapte, când, aruncat într-un șopron părăsit, a îndurat lovituri de bice crunte?

Nu! Alături de dânsul stătea acela – văzut numai de

el - asemănător fiului lui Dumnezeu.

Cel ce ne duce-n ispită era și el alături de dânsul, orbit de furie și de voință despotică, străduindu-se să-l convingă să pună capăt acestor chinuri prin trădarea acelor femei nevinovate. Dar inima credincioasă și curajoasă stătea nemișcată pe stânca veșnică. Ca și Domnul său, știa că dacă mântuiește pe alții, pe el însuși nu se poate mântui. Nici cele mai îngrozitoare chinuri nu puteau storce de la el alte cuvinte decât de rugă și încredere sfântă.

— Aproape că s-a sfârșit cu el, stăpâne, spuse Sambo, zdruncinat fără voie de răbdarea victimei sale.

— Dă-i înainte până cedează! Lovește-l! Lovește-l! strigă Legree. Voi storce fiecare picătură de sânge din el până mărturisește!

Tom deschise ochii și privi pe ticălos.

— Biată ființă nemernică, spuse el, nu poți face nimic mai mult. Te iert din tot sufletul. Și-și pierdu cunoștința.

— Pe cinstea mea, cred că s-a sfârșit cu el! spuse Legree, făcând un pas înainte și uitându-se atent la el. Da, s-a sfârșit! Bine că i-a făcut fleanca! Asta îmi ușurează sufletul!

Da, Legree; dar cine va putea face să tacă glasul din sufletul tău, sufletul acesta care nu se mai poate pocăi, nu se mai poate ruga, nu mai poate spera și în care a și început să ardă un foc ce niciodată nu va mai putea fi stins?

Tom nu murise însă. Cuvintele lui minunate și rugăciunile lui pline de evlavie răscoliseră inimile negrilor abrutizați, unelte oarbe ale cruzimii dezlănțuite asupra lui. De îndată ce Legree se retrase, ei îl luară cu dâșii și, în neștiința lor, căutară să-l readucă la viață - ca și cum lucrul acesta ar fi fost o binefacere pentru el.

— Doamne, ce treabă josnică și îngrozitoare am mai

făcut!

spuse Sambo. Să sperăm că stăpânul, și nu noi, va da socoteală pentru asta.

Îi spălară rănilor, îi pregătiră un nenorocit de pat din resturi de bumbac ca să-l culce, și unul din ei, furișându-se până-n casă, îi ceru lui Legree o înghițitură de rachiu sub cuvânt că era obosit și că-l cerea pentru el. Întors înapoi, îl turnă lui Tom pe gură.

— Tom! spuse Quimbo. Ne-am purtat ca niște ticăloși cu tine.

— Vă iert din toată inima! șopti Tom stins.

— Tom, spune-ne, măcar, cine este Iisus? îl rugă Sambo. Iisus care a stat lângă tine toată noaptea asta! Cine este el?

Cuvântul acesta trezi spiritul care se pierde. Din gura lui Tom izvorâră câteva fraze puternice despre Mântuitor, despre viața și moartea sa, despre veșnica lui prezență și despre puterea lui de a mântui.

Cei doi sălbatici plânseră amândoi.

— De ce n-am auzit niciodată nimic despre el mai înainte? spuse Sambo. Eu cred. Nu pot face altfel! Doamne Iisuse, îndură-te de noi!

— Sărmane ființe! șopti Tom. Sunt gata să mai sufăr o dată tot ce am îndurat, dacă aceasta v-ar duce spre Iisus! Doamne! mai dă-mi, te rog, și aceste două suflete!

Și ruga lui fu ascultată.

CAPITOLUL XLI

Stăpânul cel tânăr

DOUĂ ZILE MAI TÂRZIU, un tânăr străbătu într-o brișcă alea de arbori chinezești. Aruncând grăbit hățurile pe gâtul calului, sări jos și întreabă de proprietarul plantației.

Era George Shelby; și pentru a arăta cum ajunsese acolo, trebuie să aruncăm o privire în urmă, asupra unor

întâmplări care de-abia acum e locul să le povestim.

Scrisoarea domnișoarei Ophelia către doamna Shelby fusese reținută, din pricina unui accident nefericit, la un oficiu poștal îndepărtat, înainte de a ajunge la destinație; și, bineînțeles.

Înainte de a fi primită, Tom și fusese dus în mijlocul mlaștinilor îndepărtate ale Râului Roșu.

Doamna Shelby citise scrisoarea cu cea mai mare îngrijorare, dar îi era cu neputință să întreprindă de îndată vreun demers. În momentul acela era ținută lângă patul de suferință al soțului ei, care zăcea delirând, pradă unui acces de febră. Tânărul George Shelby, care în acest răstimp dintr-un copil ajunsese un tânăr puternic și destoinic, fusese ajutorul ei statornic și credincios și singurul sprijin de nădejde în conducerea afacerilor tatălui său. Domnișoara Ophelia fu destul de prevăzătoare să le trimită numele avocatului care se ocupa de afacerile familiei Saint Clare – și tot ce se putea face în această situație urgentă era să i se adreseze o scrisoare prin care i se cereau lămuriri.

Moartea subită a domnului Shelby, survenită la câteva zile, adusese, bineînțeles, pentru câțva timp o serie întreagă de alte probleme urgente de rezolvat.

Domnul Shelby își arătase încrederea în capacitatea soției sale, desemnând-o ca singura executoare testamentară a averii lui și astfel aceasta fusese pusă de îndată în fața unui mare număr de probleme complicate de rezolvat.

Cu energia care o caracteriza, doamna Shelby se străduise să descurce afacerile încâlcite ale succesiunii, și atât ea cât și George fuseseră ocupați un timp cu adunarea și examinarea socotelilor, cu vânzarea de proprietăți și lichidarea de datorii; căci doamna Shelby era hotărâtă să clarifice precis situația încurcată a afacerilor, oricare ar fi

fost rezultatul bilanțului.

Între timp, ei primiseră o scrisoare din partea avocatului indicat de domnișoara Ophelia, scrisoare prin care li se spunea că nu se știe nimic despre această chestiune, că omul fusese vândut la o licitație publică și că, în afară de faptul că se încasaseră bani pentru vânzare, nu mai știa nimic altceva.

Nici George, nici doamna Shelby nu se simțiră ușurați în urma acestui răspuns. După vreo șase luni de zile, tânărul George, trebuind să meargă după treburi în josul fluviului, lhotărâse să se ducă la New Orleans și să împingă cercetările și mai departe, în speranța de a descoperi locul unde se află Tom, pentru a-l readuce acasă.

După câteva luni de cercetări fără rezultat, datorită unei simple întâmplări, George făcuse cunoștință cu un domn în New Orleans, care era în posesia informațiilor dorite și, cu banii în buzunar, eroul nostru luase vaporul ce urca Râul Roșu, hotărât să-l găsească pe bătrânul său prieten, ca să-l răscumpere.

Fu introdus de îndată în casă și îl găsi pe Legree în salon.

Legree făcu străinului o primire oarecum neprietenoasă.

— Am aflat, spuse tânărul, că dumneavoastră ați cumpărat la New Orleans un om cu numele de Tom. El făcea parte din proprietatea tatălui meu și am venit să văd dacă n-aș putea să-l răscumpăr.

Legree se încruntă și izbucni pătimaș:

— Da, am cumpărat un astfel de individ și dracu' să ia afacerea pe care am făcut-o! Un porc de câine nesuferit, obraznic și nerușinat! Îmi instiga negrii să fugă. A ajutat două fete, care făceau fiecare 800 - 1.000 de dolari, să spele putina. Și când i-am poruncit să spună unde s-au ascuns, mi-a spus că știe unde sunt, dar că nu vrea să-mi

spună și a rămas neclintit în această hotărâre, cu toate că i-am administrat cea mai înfricoșătoare bătaie pe care am dat-o vreodată unui negru. Cred că acum trage să moară, dacă nu și-o fi dat sufletul.

— Unde e? întrebă George nerăbdător. Aș vrea să-l văd!

Obrajii tânărului se îmbujorară și ochii lui fulgerau; dar, prudent, nu spuse încă nimic.

— Se află în șopronul de colo! rosti un omuleț, care ținuse calul lui George.

Legree dădu un picior băiețușului și-l înjură cumplit. Dar George, fără să mai spună un cuvânt, se întoarse și alergă către locul arătat.

Tom zăcea de două zile fără să mai sufere, fiindcă fiecare simț fusese insensibilizat și răpus. Zăcea aproape tot timpul într-o stare de prostrație, căci legile unui trup puternic și bine legat nu voiau să elibereze de îndată sufletul încătușat în el. Pe furiș veneau să-l vegheze, în întunericul nopții, bieteles ființe deznădăjduite, care furau din puținele lor clipe de odihnă pentru a-i putea răsplăti nenumăratele acțiuni de dragoste cu care fusese atât de darnic.

Acești bieți discipoli ai lui aveau prea puțin de dăruit, doar o cană cu apă rece; dar era dată din toată inima. Lacrimi de pocăință târzie picuraseră din ochii acestor nefericiți și neștiutori păgâni, și udaseră fața cinstită, acum nemișcată, a lui Tom, a cărui dragoste și răbdare în agonie treziră în mai toți pocăință. Cu toții înălțau rugăciuni amare, șoptite deasupra lui, către Mântuitorul găsit în cele din urmă și despre care ei abia știau ceva mai mult decât numele, dar pe care niciun suflet neștiutor și plin de dor nu-l implora în zadar.

Cassy, care se strecurase afară din ascunzișul ei și care trăgând cu urechea aflate sacrificiul făcut pentru ea

și Emme-line, se dusesese cu o noapte înainte la el, înfruntând primejdia de a fi descoperită; și mișcată de puținele cuvinte pe care acest suflet milostiv i le mai putea șopti, simțise topindu-se în ea iarna îndelungată de deznădejde și gheața anilor din urmă. Și această femeie, înăsprită și deznădăjduită, plânsese și se rugase.

Când George intră în șopron, își simți capul amețit și inima bolnavă.

— Cum e oare cu putință, cum e cu putință? spuse el, îngenunchind lângă Tom. Unchiul Tom, săracul, sărmanul meu prieten!

Ceva din glasul lui pătrunse până la urechea muribundului. El mișcă ușor capul, zâmbind, și spuse:

— Iisus poate să facă un pat de moarte să-ți pară moale ca pernele de puf.

Lacrimi care făceau cinste inimii lui bărbătești picurară din ochii tânărului, în timp ce se apleca asupra bietului său prieten.

— Dragă unchiule Tom! Ridică-te, mai vorbește o dată! Uită-te la mine! Sunt eu, George - micul tău stăpân, George. Nu mă mai recunoști?

— Domnul George! spuse Tom, deschizând ochii și vorbind cu glas sfârșit. Domnul George!

Părea năucit.

Cu încetul, noțiunea celor ce se petreceau în jurul lui părea să-i umple din nou cugetul și ochii lipsiți de expresie își recăpătară stabilitatea și strălucirea: toată fața i se luminează, mâinile aspre i se împreună și lacrimi îi brăzdară obraji.

— Slavă ție, Doamne! Asta... Asta... este tot ce mi-am dorit! Nu m-au uitat! Asta-mi încălzește sufletul; ce balsam pentru bătrâna mea inimă! Acum pot să mor mulțumit. Preamărește pe Domnul, o, sufletul meu!

— N-ai să mori, nu trebuie să mori! Nici să nu te

gândești la asta! Am venit să te răscumpăr și să te iau acasă, spuse George într-o pornire furtunoasă.

— O, domnule George, ai venit prea târziu. Dumnezeu m-a cumpărat și mă va lua la El acasă. Și mi-e dor să mă duc la El. Cerul este mai bun decât Kentucky.

— Nu muri! Gândul la tot ce ai suferit în această veche colibă în care ai zăcut mă va ucide, îmi va frânge inima. Sărmanul, sărmanul meu prieten!

— Nu-mi spune sărman prieten! rosti Tom solemn. Am fost un biet om; dar toate astea au fost și au trecut acum. Stau în pragul ușii, gata să intru în gloria veșniciei. O, domnule George! Cerul s-a joogorât. Am biruit! Mântuitorul Iisus mi-a dăruit izbânda! Slăvit fie numele lui!

George rămase încremenit de tăria, vehemența și puterea cu care fuseseră rostite aceste fraze întretăiate. El privea în tăcere.

Tom îi apucă mina și continuă:

— Nu trebuie să-i spui bieteii Chloe, suflet sărman, în ce stare m-ai găsit. Ar fi prea îngrozitor pentru ea! Spune-i numai că m-ai aflat pășind în gloria veșniciei și că nu mai puteam rămâne pentru nimeni. Și spune-i că Dumnezeu mi-a stat alături mereu și pretutindeni, și a făcut totul luminos și ușor. Ah! Și sărmanii copii, și cea micuță – adesea mi se frângea inima gândindu-mă la ei! Spune-le la toți să mă urmeze, da, să mă urmeze! Încredințează pe stăpân și pe buna și iubita mea stăpână de dragostea mea și pe toți cei de acolo. Tu nu poți să știi cât îi iubesc pe toți! Iubesc orice ființă, oriunde ar fi. Nu e nimic mai presus decât iubirea! O, Stăpâne George, ce minunat lucru este să fii creștin!

În acea clipă Legree se arătă în ușa șopronului, privi cu un aer îndârjit de prefăcută nepăsare și plecă din nou.

— Diavol bătrân! strigă George în indignarea lui. E o mângâiere să te gândești că în curând satana îl va răsplăti

pentru toate acestea.

— O, nu trebuie să spui asta! îl dojeni Tom, cuprinzându-i mâna. Nu-i decât o biată ființă nemernică! E îngrozitor să te gândești la asta! Oh, de-ar putea să se pocăiască, Domnul l-ar ierta; dar mi-e teamă că niciodată n-o va face.

— Sper că n-o va face, spuse George. N-aș vrea să mă întâlnesc cu el vreodată în cer!

— Nu spune asta, domnule George! Vorbele tale mă îngrijorează! N-aș vrea să simți așa! Nu mi-a făcut niciun rău. La drept vorbind, mi-a deschis porțile împărăției cerului Asta-i tot!

În clipa aceasta, valul neașteptat de putere, pe care bucuria revederii cu tânărul său stăpân i-o dăduse, se topi. Fu cuprins de o bruscă slăbiciune; închise ochii; și transfigurarea aceea tainică și sublimă, care vestește apropierea lumii de apoi, se așternu peste fața lui. Începu să respire anevoie și pieptul său lat se ridică și cobora ca sub povara unei greutăți. Expresia chipului său era aceea a unui învingător.

— Cine... cine... cine ne poate despărți de dragostea lui

Iisus? șopti el cu glasul pătruns de oboseala morții. Și cu un zâmbet pe buze adormi.

George rămase încremenit, cuprins de smerenie. I se părea că locul era sfințit; închizându-i ochii lipsiți de viață și ridicându-se de lângă mort, un singur gând îl stăpânea; cel exprimat de umilul și bătrânul său prieten: „Ce lucru minunat este să fii creștin!”

Dintr-odată se întoarse. În spatele lui stătea Legree, privind morocănos.

Ceva în această scenă de agonie înfrână explozia violentă, firească, de durere, a tânărului George. Prezența acestui om îi era pur și simplu respingătoare și nu mai

simți decât dorința de a se îndepărta de el cu cât mai puține cuvinte.

Ațintind ochii săi negri, pătrunzători, asupra lui Legree, îi spuse doar, arătând spre mort:

— Ai stors tot ce ai putut din el. Cât să-ți plătesc pentru acest trup? Vreau să-l iau cu mine și să-l îngrop omeneste.

— Eu nu vând negri morți, spuse Legree cu asprime. Ești liber să-l înmormântezi unde și când îți place.

— Băieți, spuse George pe un ton autoritar către doi sau trei negri care priveau trupul neînsuflețit, ajutați-mă să-l ridic și să-l ducem în brișcă mea, și aduceți-mi o sapă.

Unul din ei alergă să aducă o sapă; ceilalți doi îl ajutară pe George să transporte trupul la brișcă.

George nici nu vorbi, nici nu se uită la Legree, care nu se împotrivi ordinelor lui, ci stătea fluierând cu un aer de prefăcută nepăsare, îi urmă îmbufnat până la poartă, unde se afla trăsura.

George își întinse pelerina în brișcă și porunci să se așeze cu precauție trupul pe ea, mutând bancheta în așa fel ca să-i facă loc. Apoi se întoarse, își aținti ochii asupra lui Legree și spuse cu un calm silit:

— Până acum nu ți-am spus încă ce gândesc despre această afacere cumplită; nu-i nici locul și nici timpul. Dar, domnule, acest sânge nevinovat va fi răzbunat! Căci voi denunța această crimă. Mă voi duce la primul magistrat și te voi denunța.

— N-ai decât! spuse Legree, plesnind disprețuitor din degete. Aș vrea să te văd făcând-o și p-asta. De unde ai să-ți iei martori? Cum ai să dovedești crima? Să te văd, cum?

George își dădu îndată seama cât de puternic întemeiată era această provocare. De față nu se afla niciun alb și în niciun tribunal din statele din Sud mărturia celor de altă culoare nu e luată în seamă. În acel moment simți

că ar putea străpunge cerul cu strigătul însetat de dreptate al inimii lui, dar era-n zadar.

— Și, la urma urmei, cât tăra boi pentru-un negru mort?

rânji Legree.

Cuvântul acesta avu efectul unei scânteii într-un depozit de pulbere. Prudența nu fusese niciodată una din virtuțile principale ale băiatului din Kentucky. George se întoarse și cu o singură lovitură îl lovi pe Legree în obraz. Și cum stătea, clocotind de mânie și de sfidare, aplecat asupra lui, părea o adevărată întruchipare a Sf. Gheorghe triumfând asupra balaurului.

Unii oameni parcă se împlânzesc când sunt doborâți. Dacă cineva îi culcă la pământ, ei par să capete imediat un oarecare respect pentru cel care i-a răzbit. Și Legree făcea parte din această categorie. De aceea în timp ce se ridica, scuturându-și praful de pe haine, se uită cu o vădită considerație după trăsura care se îndepărta încet; și până ce aceasta nu se pierdu din vedere, nici nu deschise gura.

Dincolo de hotarele plantației, George zări o movilă de pământ uscat, umbrită de câțiva pomi. Acolo săpară mormântul.

— Să scoatem pelerina, stăpâne? întrebare negrii când mormântul fu gata.

— Nu, nu, înmormântați-l cu ea! Asta e tot ce mai pot să-ți dau acum, sărmanul meu Tom, și o poți păstra.

Îi așezară în mormânt și astupară în tăcere groapa. Apoi așezară deasupra brazde de iarbă verde.

— Puteți pleca, băieți, spuse George, strecurându-le în palmă câte un ban. Totuși ei mai zăboviră câțva timp.

— Dacă tânărul stăpân ar vrea să ne cumpere... spuse unul.

— L-am sluji cu atâta credință! spuse celălalt.

— Amară-i viața aici, stăpâne! spuse cel dintâi.

— Te rugăm, cumpără-ne, stăpâne, te rugăm!

— Nu pot! Nu pot! spuse George cu greu, împingându-i să plece. E cu neputință.

Sărmanii oameni păreau abătuți și plecară în tăcere.

— Dumnezeu cel veșnic să-mi fie martor! strigă George îngenunchind pe mormântul bietului său prieten. Da, martor că din această clipă voi face tot ceea ce stă în puterea unui om pentru a izgoni blestemul sclaviei din țara mea!

Nicio piatră funerară nu arată locul de veci al prietenului nostru. Nici nu are nevoie de vreuna. Mântuitorul știe unde odihnește și-l va trezi, ca să apară nemuritor alături de el, atunci când se va arăta în toată strălucirea.

Nu-l plângeți! O astfel de viață și de moarte nu este făcută pentru a fi plânsă. Nu în bogățiile atotputerniciei se află măreția adevărată, ci în renunțarea de sine și într-o iubire atotrădătoare!

CAPITOLUL XLII

O poveste adevărată cu strigoi

DIN MOTIVE BINE ÎNTEMEIATE, poveștile cu strigoi erau neobișnuit de răspândite printre sclavii de pe proprietatea lui Legree.

Se povestea în șoaptă că în mijlocul nopții se auziseră pași coborând scările podului și umblând prin casă. În zadar fuseseră încuiate ușile intrării de sus; fie că avea în buzunar o cheie dublă, sau folosea un străvechi privilegiu al stafiilor de a se strecura prin gaura cheii, strigoiul se plimba mai departe, cu o lipsă de sfială îngrijorătoare.

Părerile erau într-o oarecare măsură împărțite în ce privește forma exterioară a fantomei, și aceasta datorită unui obicei răspândit printre negri - și după câte știm și printre albi - și anume, de a-și ascunde capul sub pătură, cearșafuri sau tot ce ar putea servi drept adăpost în

asemenea ocazii. După cum știe fiecare, când ochii trupului sunt scoși din funcțiune, ochii închipuirii devin neobișnuit de vii și de ageri; circulau deci o mulțime de descrieri amănunțite ale fantomei, întărite prin jurăminte, dar care, așa cum se întâmplă adeseori, nu se asemănau în nicio privință. Cu o singură excepție însă: toate erau de acord asupra caracteristicii obișnuite și comune a întregului trib de strigoi - obiceiul de a se înfășura într-un cearșaf alb. Bietele făpturi nu cunoșteau deloc istoria antică și nu știau că Shakespeare consacrase această îmbrăcăminte, povestind cum:

Morții înfășurați în albe lințolii Scoteau țipete ascuțite și băteau ulițele Romei.

Și, prin urmare, faptul că toți au adoptat același simbol este un lucru izbitor în pneumatologie, pe care îl recomandăm, în general, atenției tuturor spiritiștilor.

Oricum ar fi, avem motive personale de a afirma că o arătare înaltă, înveșmântată într-un cearșaf alb, se plimba, la orele *cele* mai consacrate ale fantomelor, în jurul proprietății lui Legree, ieșind prin uși, alunecând în jurul casei, dispărând la anumite intervale, reîntorcându-se, strecurându-se tăcută pe scări și retrăgându-se în podul fatal. Dimineața, ușile erau toate bine închise și zăvorâte ca întotdeauna.

Legree nu putea să nu audă aceste zvonuri șoptite, și ele îi păreau cu atât mai tulburătoare, cu cât precauțiile ce se luau spre a-i fi ascunse erau mai vădite. Bea mai mult rachiu ca de obicei, umbla cu capul sus și înjura mai tare ca oricând. Toate acestea în timpul zilei; noaptea însă visurile urâte și vedeniile ce i se perindau prin minte, în timp ce capul îi zăcea pe pernă, erau departe de a fi plăcute. În noaptea ce urmă morții și înmormântării lui Tom, se duse călare până în orașul învecinat să tragă un chef, și-o făcu lată; se întoarse acasă beat și obosit mort;

încuie ușa camerei, scoase cheia și se culcă.

Oricât de mult s-ar sili cineva să și-l reducă la tăcere, sufletul este pentru un om rău o povară cumplit de neliniștitoare. Cine poate cunoaște întinderea și hotarele lui? Cine poate cunoaște toate îndoielile îngrozitoare ale sufletului, toți florii ce-l scutură, pe care nu-i poate da uitării, după cum nu poate trăi în afara propriei sale veșnicii? Ce nerod este cel ce-și încuie ușa pentru a nu lăsa să pătrundă spiritele, când în propriul său piept poartă un spirit cu care nu îndrăznește să se întâlnească față în față, a cărui voce, fie că este înăbușită în fundul ființei sale, fie că este acoperită de munții păcatelor lumesti, este totuși trâmbița prevestitoare a judecății de apoi!

Legree își încuie totuși ușa și așază un scaun în fața ei. La capătul patului său puse un sfeșnic cu o luminare aprinsă și lângă el așază pistoalele. Cercetă balamalele și zăvoarele ferestrelor, apoi se jură că nu-i pasă nici de dracu', nici de toți îngerii săi și se culcă.

De adormit adormi, și încă foarte adânc, căci era obosit, dar asupra somnului său se aplecă o umbră, și avu la un moment dat o senzație de groază; i se păru că ceva îngrozitor atârna deasupra lui. Credea că era giulgiul mamei lui, dar Cassy era aceea care i-l ținea în sus, arătându-i-l. Auzi un zgomot înăbușit de țipete și de oftaturi și în tot acest timp știa că doarme și se lupta să se deștepte. Se trezi pe jumătate și avu senzația precisă că cineva intră în odaia lui; simțea că ușa se deschide, dar nu putea să miște nici mâna și nici piciorul, în sfârșit se răsuci brusc. Ușa era deschisă și văzu o mână stingând lumina de la căpătâiul lui. Era o noapte înnourată, cețoasă, și dintr-odată văzu ceva alb strecurându-se înăuntru! auzi foșnetul surd al veșmântului de strigoi. Acel ceva se opri lângă patul său; o mână rece atinse pe a lui; o voce joasă și înspăimântătoare șopti de trei ori: „Vino! Vino! Vino!”

Încremenit pe pat și trecându-l toate nădușe-lile de groază, Legree nu știa când și cum arătarea dispăruse. Sări din pat și zgâlțâi clanta ușii: ușa era închisă și încuiată; omul se prăbuși în nesimțire.

După această întâmplare, Legree începu să bea mai mult ca oricând. Nu mai bea cu precauție și cumpătare, ca înainte, ci fără nicio măsură.

Curând după aceea începură să circule în regiune zvonuri că ar fi bolnav pe moarte. Excesul provocase boala aceea îngrozitoare, care pare că aduce în viața prezentă umbrele osândei ce va să fie în cea de apoi. Nimeni nu putea să îndure grozăviile din odaia lui de bolnav; când îl apuca furia, urla și vorbea despre vedenii, de le îngheța sângele în vine celor care-l ascultau. Lângă patul lui de agonie se ivea mereu o arătare albă, care-i spunea neînduplecat: „Vino! Vino! Vino!”

Printr-o ciudată coincidență, în aceeași noapte în care Legree avu această vedenie, ușa casei fu găsită deschisă dimineța și unii dintre negri spuseră că văzuseră două apariții albe lunecând în jos pe aleea dinspre șosea.

Aproape de răsăritul soarelui, Cassy și cu Emmeline poposiră o clipă sub niște copaci de la marginea orașului.

Cassy era îmbrăcată complet în negru, în felul creolelor spaniole. Purta o mică bonetă neagră acoperită de un văl cu multe broderii care îi ascundeau fața. Amândouă se înțelesesă, ca, în fuga lor, Cassy să joace rolul unei doamne creole și Emmeline pe acela al cameristei ei. Crescută de mică în mediul celei mai înalte societăți, vorba, mișcările și portul lui Cassy erau în armonie cu acest rol; îi rămăsese încă destule veșminte dintr-o garderobă odinioară bogată, precum și bijuterii care să-i permită să joace cu succes acest rol.

Se opri la marginea orașului, unde văzu niște cufere de vânzare și cumpără unul frumos, rugând pe negustor

să-i dea pe cineva să i-l ducă. Astfel, urmată de un băiețuș care ducea cufărul și de Emmeline, care-i ducea sacul de călătorie și diferite pachete, își făcu apariția la micul han din localitate, ca o doamnă distinsă.

Prima persoană care îi atrase atenția în clipa când sosi fu George Shelby. Tânărul aștepta trecerea primului vapor.

De la postul ei de observație din pod, Cassy îl zărise pe tânăr și văzuse totul; cum luase cu el trupul neînsuflețit al lui Tom., cum îl culcase la pământ pe Legree, ceea ce îi pricinuisese o explozie lăuntrică de bucurie. Mai apoi, din conversațiile negrilor pe care le surprinsese când își făcea apariția după căderea nopții, deghizată în strigoi, aflase cine era George și în ce raporturi se afla cu Tom. Astfel, ea avu de îndată o deplină încredere în el, când îl găsi așteptând ca și ea primul vapor. Îmbrăcămintea, manierele și felul de a se purta al lui Cassy, precum și situația ei vădit înstărită înlătură orice bănuială în hotel. De altfel, oamenii nu se interesează prea îndeaproape de cei care sunt generoși în privința esențială: aceea de a plăti bine, lucru pe care Cassy îl prevăzuse când luase banii.

În amurg se auzi că sosea un vapor și George, cu obișnuita politețe a unui cetățean din Kentucky, o conduse pe bord pe Cassy, dându-și silința să-i obțină o cabină elegantă și confortabilă.

Sub cuvânt că-i bolnavă, Cassy nu părăsi patul și cabina tot timpul navigării pe Râul Roșu, fiind îngrijită cu un respectuos devotament de către însoțitoarea ei.

Când ajunsese la fluviul Mississippi, George, care aflase că itinerariul ciudatei doamne în susul apei coincidea cu al său, o întrebă dacă nu dorește să rezerve și pentru ea o cabină pe același vapor, deplângând sincer starea sănătății ei și dorind să facă tot ce îi stătea în putință ca s-o ajute.

Iată deci întregul grup îmbarcat cu bine pe vaporul

Cincin-nati, navigând în sus pe fluviu cu toată presiunea cazanelor.

Starea sănătății lui Cassy era mult mai bună. Rămăsese pe punte, veni la masă și toată lumea de pe vapor fu de acord că misterioasa doamnă trebuie să fi fost cândva foarte frumoasă.

Din clipa în care George o zărise întâia dată fusese tulburat de una din acele asemănări nesigure, greu de deslușit, care a tulburat pe aproape fiecare din noi cândva, și care îl intriga tot mai mult pe tânărul Shelby. De aceea nu se putea opri de a o privi și de a observa mereu pe Cassy. Fie la masă, fie stând în fața cabinei, ea întâlnea mereu ațintiți asupra ei ochii tânărului.

Cassy începu să fie neliniștită și să creadă că ar bănuî ceva. În cele din urmă, însă, hotărându-se să se bizuie în totul pe generozitatea lui, îi destăinuî întreaga ei poveste.

George era gata din toată inima să fie alături de oricine scăpase de pe plantația lui Legree, loc despre care nu-și putea aminti sau vorbi fără să-și iasă din fire, nesocotind cu curaj urmările, lucru caracteristic vârstei și situației lui. El o asigură pe Cassy că va face tot ce-i va sta în putință pentru a le scăpa și ajuta.

Cabina vecină în care sta Cassy era ocupată de o doamnă franceză cu numele de de Thoux, însoțită de fetița ei, mică și fină, o copilă de vreo doisprezece ani.

Doamna, care aflate din conversația ei cu George că acesta este din Kentucky, părea vădit dispusă să cultive această cunoștință, fiind ajutată în realizarea intenției sale de drăgălășeniile fetiței ei, care constituia o distracție cum nu se poate mai plăcută într-o călătorie de două săptămâni pe un vapor.

Scaunul lui George era adesea plasat lângă ușa cabinei ei. și Cassy, care stătea pe punte, putea auzi

conversația lor.

Doamna de Thoux punea întrebări foarte minuțioase despre Kentucky, unde, după spusele ei, locuise mai de mult. George descoperi, spre surpriza lui, că reședința ei fusese în apropiata sa vecinătate; și întrebările ei dovedeau o cunoaștere surprinzătoare a oamenilor și a lucrurilor din regiunea aceea.

— Nu aveți dumneavoastră, îl întrebă doamna de Thoux, într-o zi, un vecin care se numește Harris?

— Există un bătrân cu acest nume, care trăiește nu departe de proprietatea tatălui meu, răspuse George, dar n-am avut niciodată legături prea strânse cu el.

— Mi se pare că este un mare proprietar de sclavi, stăruie doamna de Thoux, pe un ton care părea să trădeze mai mult interes decât ar fi vrut ea să arate.

— Este, într-adevăr, spuse George, privind-o oarecum surprins de atitudinea ei.

— Ați auzit cumva că avea un sclav mulatru cu numele de George?

— Sigur că da, George Harris, îl cunosc bine. S-a căsătorit cu o cameristă a mamei mele, dar a fugit în Canada.

j - A fugit? spuse doamna de Thoux repede. Mulțumesc lui Dumnezeu!

George îi aruncă o privire surprinsă, dar nu spuse nimic.

Doamna de Thoux își ascunse capul în palme și izbucni în plâns.

— E fratele meu, rosti ea.

— Doamnă! exclamă George plin de uimire.

— Da, domnule Shelby, continuă doamna de Thoux, ridicându-și cu mândrie capul și ștergându-și lacrimile, George Harris este fratele meu.

— Sunt profund surprins! spuse George, trăgându-și

puțin scaunul înapoi și privind-o pe doamna de Thoux.

— Când era copil, eu am fost vândută în Sud. Am fost cumpărată de un om bun și generos. M-a dus cu el în Indiile de Vest, m-a eliberat și s-a căsătorit cu mine. A murit de curând; și am venit în Kentucky să văd dacă-l pot găsi și elibera pe fratele meu.

— L-am auzit vorbind despre o soră cu numele de Smily, care fusese vândută în Sud.

— Eu sunt, zâmbi doamna de Thoux. Spune-mi, te rog, ce fel de om este acum fratele meu?

— E un tânăr de valoare, în pofida blestemului sclaviei care apăsa asupra lui, spuse George. A dat dovadă a fi un om de elită, atât în ce privește inteligența, cât și principiile lui. Îl cunosc bine, fiindcă s-a căsătorit în familia noastră.

— Ce fel de fată este nevasta lui? Întrebă doamna de Thoux nerăbdătoare.

— O adevărată comoară! o liniști George. O fată minunat de frumoasă, inteligentă, plăcută și foarte evlavioasă. Mama mea a crescut-o și a educat-o ca și când ar fi fost fiica ei. Știe să scrie și să citească, coase și brodează foarte frumos și cântă minunat.

— S-a născut în casa dumneavoastră? Întrebă doamna de Thoux.

— Nu. Tata a cumpărat-o cu prilejul uneia din călătoriile lui la New Orleans și a adus-o mamei în dar. Era atunci de opt sau nouă ani. Tata n-a vrut niciodată să-i mărturisească mamei cât plătise pentru ea, dar deunăzi, uitându-ne prin hârtiile lui, am dat de actul ei de cumpărare. Suma plătită pentru ea a fost într-adevăr extravagantă – bănuiesc că din pricina frumuseții ei.

George stătea cu spatele spre Cassy și nu văzuse expresia încordată a chipului ei în timp ce dădea aceste amănunte.

Dintr-odată îi atinse brațul și, plină de curiozitate, cu fața albă ca varul, îl întrebă:

— Cunoașteți numele celor de la care a fost cumpărată?

— Cred că principalul interesat în această tranzacție a fost un om cu numele de Simmons - cel puțin acesta era numele din actul de vânzare.

— Doamne! strigă Cassy și căzu în nesimțire pe podeaua cabinei.

Atât George cât și doamna de Thoux rămaseră înmărmuriți. Cu toate că niciunul din ei nu putea bănuși din ce pricină leșinase Cassy, amândoi stărniră toată agitația obișnuită în asemenea cazuri. George răsturnă cana cu apă și sparse două pahare în graba lui de a-i veni în ajutor, iar mai multe doamne din cabina comună, auzind că cineva leșinase, se adunară în fața cabinei de lux, împiedicând aerul proaspăt să pătrundă înăuntru, astfel încât se produse toată zarva ce se putea face.

Când își reveni în simțiri, sărmana Cassy se întoarse cu fața la perete și începu să plângă în hohote, ca un copil. Voi, cititoare, care sunteți mame, poate înțelegeți la ce se gândea ea, poate nu; în acea clipă simțise cu toată tăria că Dumnezeu se îndurase de ea și că-și va revedea fiica, ceea ce se întâmplă peste câteva luni când...

Dar să nu anticipăm...

CAPITOLUL XLIII

Urmări

POVESTIREA NOASTRĂ se apropie acum de sfârșit. George Shelby, impresionat ca oricare alt tânăr de caracterul romantic al acestei întâmplări, cât și dintr-un sentiment de umanitate, avu grijă să-i trimită lui Cassy actul de cumpărare al Elizei. Data actului și numele fetei cumpărate coincideau cu cele știute de dânsa și nu-i mai lăsară nicio îndoială: Eliza era într-adevăr fiica ei. Acum

nu-i mai rămăsese decât să găsească urma fugarilor.

Legate de ciudata coincidență a destinelor lor, porni de îndată, împreună cu doamna de Thoux, spre Canada și făcu o serie de investigații pe la centrele care ofereau azil numeroșilor fugari din sclavie. Găsiră la Amherstberg pe misionarul la care fuseseră găzduiți George și Eliza la sosirea lor în Canada, și datorită lui putură să dea de urma familiei la Montreal.

George și Eliza erau liberi de cinci ani. George găsisese o ocupație permanentă în atelierul unui bun mecanic, unde câștiga destul ca să ducă o existență îndestulătoare împreună cu familia sa, care între timp se mai mărise cu o fetiță.

Micul Harry – care crescuse și se dovedea un băiețel vioi și foarte înzestrat – fusese dat la o școală bună și făcea progrese repezi la învățătură.

Valorosul misionar de la Centrul din Amherstberg fu atât de impresionat de spusele doamnei de Thoux și ale lui Cassy, încât le ascultă rugămintea și le însoți la Montreal ca să le ajute în cercetările lor, cele două femei suportând toate cheltuielile drumului.

Să ne închipuim acum o căsuță îngrijită, într-un cartier mărginaș al Montrealului. E seară. Un foc voios arde în cămin, o masă rotundă, așternută cu o față de masă albă ca zăpada, o masă de scris acoperită cu postav verde, cu capacul ridicat, pe care sunt toate cele necesare pentru scris; deasupra mesei se află un raft cu cărți bine alese. Este masa de lucru a lui

George. Aceași sete de a se lumina care-l îmboldise, în ciuda tuturor corvezilor și descurajării din viața lui de mai înainte, să-și însușească mult dorita artă a scrisului și cititului îl îndemna și acum să-și consacre orice clipă de răgaz activității autodidactice.

În clipa de față se afla la masa de scris, făcând

însemnări în cartea pe care o citea.

— Hai, George, îi spuse Eliza, ai fost plecat toată ziua. Lasă cartea și hai să mai vorbim, în timp ce pregătesc ceaiul. Te rog!

Și micuța lor fiică, pe care o chema tot Eliza, alergând spre tatăl ei și voind s-o ajute pe maică-sa, încercă să smulgă cartea din mâinile lui George și să se instaleze pe genunchii lui.

— Ești o mică vrăjitoare, zâmbi George, ascultând rugămintea soției sale, așa cum trebuie să facă întotdeauna un bărbat în asemenea împrejurări.

— Așa-mi place! spuse Eliza, tăind pâinea felii.

Arăta un pic mai în vârstă, trupul i se împlinise puțin și avea un aer mai matur ca înainte; dar se vedea că era fericită, așa cum orice femeie ar dori să fie.

— Harry, băiete, cum te-ai descurcat astăzi cu problema?

Îl întrebă George pe băiețel, punându-i mâna pe creștet.

Harry își pierduse buclele lungi, dar nu avea să-și piardă niciodată ochii, genele și sprâncenele hotărâte și fine, care se ridicară triumfătoare când răspunse:

— Am rezolvat-o eu singur, nimeni nu m-a ajutat!

— Așa trebuie, să te bizui numai pe tine. Tu ai mai mult noroc decât am avut eu!

Chiar în acea clipă, cineva bătu la ușă și Eliza se duse să deschidă. Exclamația de încântare: „Cum? Dumneavoastră sunteți!”, îl atrase și pe soțul ei, și bunul misionar din Am-herstberg fu primit cu bucurie. Era însoțit de două doamne, și Eliza le pofți să ia loc.

Ca să spunem tot adevărul, bunul misionar combinase un mic program, după care ar fi trebuit să se desfășoare toată scena; și pe drum se hotărâseră cu toții să aibă grijă să nu le scape un gest sau o vorbă în afara

acestui program bine stabilit. Care nu fu însă uimirea pastorului nostru, când, în clipa în care poftind doamnele să ia loc și scoțându-și din buzunar batista pentru a-și șterge colțurile gurii și a rosti, precum se vorbiseră, mica lui introducere, o văzu pe doamna de Thoux că se aruncă la gâtul lui George și, lăsând dintr-odată tot programul baltă, strigă:

— O, George! Nu mă recunoști? Eu sunt sora ta, Emily!

Cassy era mult mai stăpână pe sine și și-ar fi jucat foarte bine rolul până la capăt, dacă mica Eliza nu i-ar fi răsărit deodată în față, în totul aidoma fiicei sale, când o văzuse pentru ultima dată, cu aceleași trăsături și aceleași bucle. Micuța își ridică privirea spre ea, și Cassy o luă în brațe și o strânse la piept, spunând ceea ce în clipa aceea credea într-adevăr:

— Scumpa mea, eu sunt mama ta!

La drept vorbind, era o împrejurare în care cu greu s-ar fi putut proceda întocmai după un plan stabilit; dar bunul pastor izbuti în cele din urmă să liniștească pe toată lumea și își rosti cuvântarea cu care avusese de gând să pregătească efectul dramatic, și fu atât de izbutită, încât toți cei din jurul lui izbucniră în hohote de plâns și încă într-un chip în care ar fi putut mulțumi pe oricare orator, fie el antic sau modern.

Îngenuncheară cu toții și bunul nostru pastor înălță o rugăciune - căci unele stări sufletești sunt atât de zguduitoare și furtunoase, încât nu-și găsesc potolire decât prin revărsarea lor în sânul iubirii atotcuprinzătoare. Apoi, familia regăsită se îmbrățișa cu credința nezdruclată în cel care, prin urgii și primejdii și pe căi atât de nepătrunse, îi reunise.

Carnetul unui misionar trăind în mijlocul refugiaților în Canada conține întâmplări mai fantastice decât orice

povestire. Și cum ar putea fi altfel, dacă pe unele meleaguri dăinuie un sistem ce lasă familii întregi în bătaia vântului, împrăștiindu-le membrii, așa cum toamna vântul prinde în vârtejuri și împrăștie frunzele? Aceste țărături ale mântuirii, asemenea tărâmului celui veșnic, adesea strâng laolaltă, spre nespusă bucurie, oameni ce ani de-a rândul se plâneau unii pe alții, socotindu-se pierduți. Și nespus de mișcătoare este căldura cu care este primit fiecare nou venit, mai ales dacă, din întâmplare, poate să aducă știri despre o mamă, o soră, un copil, o soție, pierduți încă în beznele sclaviei.

Actele de eroism se înfăptuiesc mai des în realitate decât în povestiri; sfidând chinurile și înfruntând moartea, fugarul se strecoară uneori din proprie voință înapoi, spre teroarea și primejdiile meleagurilor întunecate din care abia scăpase, numai pentru a scoate de acolo pe sora, pe mama sau soția lui.

Un misionar ne-a povestit despre un tânăr care, prins de două ori și pedepsit cu bătaii rușinoase pentru eroismul său, evadase din nou și, într-o scrisoare care ne-a fost citită, povestea prietenilor lui că se întoarce pentru a treia oară spre a-și elibera în sfârșit sora. Dragă cititorule, este oare acest om un criminal, sau un erou? N-ai face și tu la fel pentru sora ta? Și poți oare să-l condamni?

Dar să ne întoarcem la prietenii noștri, pe care i-am lăsat ștergându-și ochii, abia dezmeticindu-se dintr-o atât de mare și neașteptată bucurie. Acum stăteau în jurul mesei, legând cu toții o vădită prietenie; Cassy o ținea pe mica Eliza pe genunchi și o strângea din când în când într-un chip care pe fetiță o cam mira; și se împotrivea cu hotărâre ca micuța să o îndoape cu prăjituri, pretextând - spre mirarea copilului - că are ceva mai bun decât dulciurile și că nu mai e dornică de ele.

Și, într-adevăr, în Cassy s-a produs în două sau trei

zile o atât de mare schimbare, încât cititorii noștri cu greu ar mai recunoaște-o. Expresia deznădăjduită și rătăcită a privirii ei a făcut loc alteia plină de duioșie și de încredere. Părea să se fi contopit dintr-odată în sânul familiei, cuprinzând pe cei mici în inima ei, ca pe un lucru pe care îl aștepta de mult. Dragostea ei părea totuși să se reverse mai firesc asupra micuței Eliza decât asupra propriei fiice, căci fetița era imaginea și întruchiparea exactă a copilului pe care-l pierduse. Micuța era ca o gingașă trăsătură de unire între mamă și fată, din care răsărea cunoașterea reciprocă și afecțiunea. Credința neclintită și statornică a Elizei, susținută de citirea constantă a Bibliei, o făcea să fie o călăuză nimerită pentru mintea zdruncinată și istovită a mamei sale. Cassy se supuse dintr-odată și din tot sufletul tuturor bunelor influențe și ajunsese o creștină credincioasă și blândă.

După o zi sau două, doamna de Thoux îi vorbi fratelui ei despre afacerile sale. Bărbatul său îi lăsase o avere însemnată, pe care se oferea generos s-o împartă cu familia. Când îl întreabă pe George cum ar putea s-o folosească mai bine, el răspunse: „Dându-mi o educație temeinică, Emily; aceasta a fost dorința dintotdeauna a inimii mele. Restul îl pot face singur”.

După o matură chibzuință, se hotărâră ca întreaga familie să plece pentru câțiva ani în Franța, luând-o pretutindeni pe Emmeline cu ei.

Frumusețea fetei cuceri inima primului ofițer de bord, și curând după intrarea în port deveni soția lui.

George rămase patru ani la o universitate din Franța, și, învățând cu zel neobosit, se instrui în chip desăvârșit.

Tulburările politice ce avură loc în Franța determinară în cele din urmă familia să caute din nou un refugiu în țară.

Simțămintele și vederile de om cu carte ale lui

George sunt limpede exprimate într-o scrisoare adresată unuia din prietenii lui:

„Sunt oarecum nedumerit în ce privește viitorul meu. Mi-ai spus că aş putea să intru în cercurile albilor din țară. culoarea mea, de altfel ca și aceea a soției și a familiei mele, abia putându-se deosebi. Poate că într-adevăr aş putea s-o fac. Dar, ca să-ți spun drept, nu doresc deloc. Simpatiile mele nu se îndreaptă spre rasa tatălui meu, ci către aceea a mamei mele. Pentru el n-am fost nimic mai mult decât un câine sau un cal de rasă; pentru biata inimă frântă a mamei mele am fost un copil; și cu toate că n-am mai văzut-o după vânzarea crudă care ne-a despărțit, fiindcă a murit înainte de fuga mea, știu că n-a încetat să mă iubească din toată inima. O știu, fiindcă inima mea mi-o spune. Cu toate că sper să nu am simțăminte necreștinești când mă gândesc la tot ce a suferit mama mea, la propriile mele suferințe timpurii, la toate nenorocirile și luptele eroice ale soției, la sora mea vândută la târgul de sclavi din New Orleans, să-mi fie iertat dacă afirm că nu doresc să trec sau să mă identific cu un american.

Vreau să-mi alătur soarta de aceea a rasei africane asuprite și înrobite; și dacă ar fi să-mi doresc ceva, mi-aș dori mai curând ca pielea mea să fie cu două tonuri mai închisă, decât mai deschisă.

Dorința și năzuința sufletului meu este întemeierea unei naționalități africane. Doresc un popor care să aibă o existență proprie, neatârnată; și unde aş putea căuta așa ceva? Nu în Haiti, căci în Haiti n-au avut de unde să înceapă. Un râu nu se poate ridica deasupra nivelului izvorului său. Rasa care determină caracterul celor din Haiti a fost rasă epuizată și, bineînțeles, rasei de obârșie îi vor trebui sute de ani până se va putea ridica la ceva.

Unde să mă uit atunci? Pe coastele Africii văd o republică, o republică alcătuită din oameni aleși, care prin

energia și puterea autoeducării s-au ridicat în multe cazuri individuale deasupra stării de sclavie. Trecând printr-un stadiu pregătitor de slăbiciune, această republică a devenit în sfârșit o națiune recunoscută pe suprafața pământului – recunoscută atât de Franța, cât și de Anglia. Acolo doresc să mă duc și să-mi găsesc o patrie.

Sunt conștient acum că veți fi împotriva mea, dar înainte de a lovi, ascultați-mă. În timpul șederii mele în Franța am urmărit cu interes crescând istoria poporului meu în America. Am înregistrat lupta dintre abolitioniști și colonialiști și mi-am format anumite păreri ca spectator de la distanță, păreri pe care niciodată nu le-aș fi avut ca participant.

Sunt de acord că Liberia poate să fi servit la tot felul de scopuri, ajungând chiar să fie folosită de către asupritorii noștri împotriva noastră.

Fără îndoială, acest plan se poate să fi fost folosit, pe căi lăaturalniceca un mijloc de întârziere a emancipării noastre.

În vremurile noastre, o națiune se naște într-o zi. O națiune își începe existența cu toate marile probleme republicane de viață și de civilizație ce-i stau azi în față; ea n-are nevoie să descopere, ci numai să aplice. Deci să ne unim cu toții puterile și să vedem ce putem face cu această nouă operă; întregul continent minunat al Africii se deschide în fața noastră și a copiilor noștri. Națiunea noastră trebuie să pună în mișcare valurile civilizației de-a lungul coastelor continentului nostru și să întemeieze republici puternice, care, înflorind cu repeziciunea vegetației tropicale, să ființeze de-a pururi.

Socotești că prin asta îmi părăsesc frații mei înrobiți? Eu cred că nu. Dacă eu i-aș uita o oră sau o clipă din viața mea, să mă uite Dumnezeu! Dar ce pot face pentru ei în America? Pot eu să le rup lanțurile? Ca simplu individ, nu;

dar lasă-mă să mă duc și să fac parte dintr-o națiune care va putea să-și spună cuvântul în consiliul națiunilor și atunci vom putea sta de vorbă. O națiune are dreptul să discute, să protesteze, să implore și să înfățișeze cauza rasei sale; un individ răzleț nu are acest drept.

Dacă Europa ar ajunge vreodată un mare consiliu de națiuni libere, după cum cred că va ajunge, dacă atunci se va înlătura sclavia și toate inegalitățile sociale, nedreptatea și asuprirea, și dacă acele națiuni, așa cum au făcut Franța și Anglia, vor recunoaște situația noastră - atunci vom ridica înaintea marelui congres al națiunilor cauza rasei noastre înrobite și în suferință; și e cu neputință ca această Americă liberă și luminată să nu dorească să șteargă de pe stema ei sinistru pată care o umilește printre națiuni și care reprezintă, atât pentru ea, cât și pentru cei în sclavie, un adevărat blestem.

Îmi vei spune că sunt un entuziast; îmi vei spune că nu am chibzuit bine ceea ce voi întreprinde. Dar am chibzuit și calculat prețul. Mă duc în Liberia, nu ca într-un paradis de basm, ci ca spre un ogor de muncă. Mă pregătesc să muncesc cu amândouă brațele, să muncesc din greu, să muncesc în pofida a tot felul de greutăți și descurajări și să muncesc până la moarte. Pentru aceasta plec; și sunt sigur că nu voi fi dezamăgit.

Orice ai gândi despre hotărârea pe care am luat-o, nu mă lipsi de încrederea ta; și gândește-te că în tot ceea ce fac bate o inimă dăruită toată poporului meu.

George Harris".

Câteva săptămâni după aceea, George cu soția, copiii, sora și mama s-au imbarcat pentru Africa. Și dacă nu ne înșelăm, lumea va mai auzi vorbindu-se despre el și de cele ce va înfăptui acolo.

Despre celelalte personaje nu avem nimic deosebit de adăugat. Câteva cuvinte doar despre domnișoara Ophelia

și Topsy, și un capitol de rămas bun, pe care-l vom închina lui George Shelby.

Domnișoara Ophelia o luase pe Topsy cu ea, acasă, la Vermont, spre marea uimire a acelei societăți serioase și chibzuite, pe care un locuitor din Noua Anglie o desemna sub numele de „ai noștri”. „Ai noștri” au socotit la început că mica negresă era un supliment ciudat și de nefolosit în organizarea lor domestică bine orânduită; dar strădaniile conștiincioase ale domnișoarei Ophelia de a-și face datoria pe lângă eleva ei au fost încununate de un succes atât de desăvârșit, încât copila câștigă repede îngăduința și bunăvoința familiei și a vecinilor. Intrând în adolescență, conform propriei sale dorinți, fu botezată și deveni membră a bisericii creștine de acolo; dădu dovadă de atâta inteligență, zel și activitate și de atâta dorință de a face bine în lume, încât fu propusă și trimisă ca misionară într-unul din așezămintele din Africa. Și am aflat că activitatea și ingeniozitatea, care o făceau atât de neobosită și multilaterală în dezvoltarea ei când era copil, sunt folosite acum într-un mod mai folositor și mai salutar în educarea copiilor propriei sale țări.

P.S. Va fi de asemeni o satisfacție pentru unele mame să afle că cercetările puse la cale de doamna de Thoux au dus la descoperirea fiului lui Cassy. Fiind un tânăr energic, el fugise cu câțiva ani înaintea mamei sale și fusese primit și educat într-un stat din Nord de către prietenii celor asupriți. În curând își va urma familia în Africa.

CAPITOLUL XLIV

Liberatorul

GEORGE SHELBY îi scrisese mamei lui doar câteva cuvinte, comunicându-i ziua când ar putea să-i aștepte întoarcerea acasă. Despre moartea bătrânului său prieten nu a avut inima să-i scrie. Încercase de câteva ori s-o facă, dar de fiecare dată îl podideau lacrimile, și de fiecare dată

rupea hârtia, își ștergea ochii și pleca în grabă undeva să se liniștească.

O forfoteală voioasă domnea în toată casa Shelby în acea zi, în așteptarea sosirii tânărului stăpân.

Doamna Shelby stătea în confortabilul ei salon, unde un foc vesel se lupta cu frigul serii de toamnă târzie. Masa era pregătită pentru cină, încărcată cu tăvi strălucitoare și cristale, sub supravegherea bătrânei noastre prietene Chloe.

Gătită într-o rochie nouă de stambă, cu un șorț alb, curat, cu o scufie înaltă, bine scrobită, cu fața ei neagră, lucioasă, strălucind de mulțumire, se învârtea în jurul mesei cu o meticulozitate de prisos, mai mult ca un pretext pentru a putea vorbi puțin cu stăpâna ei.

— Doamne sfinte! Toate sunt oare așezate după obicei? spunea ea. Așa – am așezat tacâmul stăpânului chiar acolo unde-i place să stea, lângă foc. Lui domnu' George întotdeauna îi place locul de lângă cămin. Oh, la naiba! De ce n-a scos Sally cel mai bun ceainic – acela mic, pe care domnul George l-a dăruit stăpânei de Crăciun? Mă duc eu să-l aduc. Stăpâna a primit vești de la domnul George? întrebă ea.

— Da, Chloe, doar câteva cuvinte, pentru a-mi spune că se va înapoia astă-seară, dacă va putea, asta-i tot.

— Dar de bătrânul meu n-a pomenit nimic? întrebă Chloe, făcându-și de lucru cu ceștile de ceai, pentru a-și ascunde emoția.

— Nu, nimic. Nu mi-a vorbit despre el nimic, Chloe. Mi-a spus doar că ne va povesti totul când va veni acasă.

— Așa e domnul George; îi place întotdeauna așa de mult să le povestească el pe toate. Am băgat de mult de seamă asta. Cât despre scris, nu pricep cum alții pot să scrie atât de multe lucruri: scrisul este o muncă atât de migăloasă și grea.

Doamna Shelby zâmbi.

— Cred că bătrânul meu n-o să-i mai recunoască pe băieți și mai ales pe cea mică. Doamne! Acum a crescut atât de mare și e bună și atât de isteță-n răspunsuri. Da, așa-i Polly a mea. Am lăsat-o în bucătărie să păzească prăjitura. E

prăjitura care îi place atât de mult bătrânului meu și pe care am făcut-o în dimineața când a fost luat. Doamne, Dumnezeu! Ce am pățit în dimineața aceea!

Doamna Shely oftă și simți o greutate apăsându-i sufletul la evocarea acestei amintiri. De când primise scrisoarea fiului ei era mereu neliniștită, temându-se să nu se ascundă ceva în spatele vălului de tăcere pe care îl așternuse George.

— Stăpâna are banii? o întrebă Chloe îngrijorată.

— Da, Chloe.

— Pentru că vreau să-i arăt bătrânului chiar banii pe care mi i-a dat „forfetarul”. „Chloe, mi-a spus el, vrei să mai rămâi la mine?” „Mulțumesc, domnule, i-am răspuns eu, aș vrea să stau mai mult, numai că bătrânul meu se întoarce acasă și stăpâna nu poate să se lipsească mai departe de mine”. Întocmai așa i-am spus. Foarte cumsecade om acest domn Jones.

Chloe ceruse stăruitor să se păstreze chiar banii cu care îi fusese plătit salariul, pentru a-i arăta bărbatului ei, ca să-i dovedească vrednicia; și doamna Shelby îi satisfăcuse cu dragă inimă dorința.

— Cu siguranță că bătrânul meu n-o s-o recunoască pe

Polly. Doamne! Au trecut cinci ani de când l-au luat. Era micuță atunci, abia putea să se țină pe picioare. Îmi amintesc cât haz făcea Tom de câte ori fetița încerca să umble și cădea.

Doamne sfinte!

În clipa aceea se auzi apropiindu-se un zgomot de roți.

— Vine domnul George! strigă mătușa Chloe, repezindu-se la geam.

Doamna Shelby alergă la ușa de la intrare și fu cuprinsă în brațe de fiul ei. Mătușa Chloe căută să străpungă întunericul cu ochii ei îngrijorați.

— Sărmană mătușă Chloe! spuse George, oprindu-se plin de durere în fața ei și luându-i mâna aspră și neagră. Mi-aș fi dat toată averea să-l fi putut aduce cu mine, dar a plecat într-o lume mai bună.

Doamna Shelby scoase un strigăt îndurerat; mătușa Chloe nu spuse însă nimic.

Intrară cu toții în sufragerie. Banii de care Chloe fusese așa de mândră erau încă pe masă.

— Luați-i! spuse ea, strângându-i și întinzându-i cu o mână tremurătoare stăpânei. Nu vreau nici să-i văd, nici să mai aud de ei. S-a întâmplat așa cum mi-am închipuit; a fost vândut și omorât pe una din blestemele alea de plantații!

Chloe se întoarse și păși cu mândrie spre ușă. Doamna Shelby se duse încet după ea, o luă de mână și o trase pe un scaun, așezându-se alături de ea.

— Biata și buna mea Chloe! șopti ea.

Chloe își rezemă capul de umărul stăpânei și izbucni în plâns.

— O, stăpână, iartă-mă! Mi-e inima frântă - asta-i tot!

— Știu, spuse doamna Shelby, cu fața scăldată în lacrimi, și eu nu pot s-o vindec, dar Iisus poate. El vindecă pe cei cu inima frântă și leagă rănilor lor.

Tăcerea domni pentru câțva timp și toți plânseră împreună, în cele din urmă, George se așeză și el lângă Chloe, îi luă mâna și îi povesti în cuvinte simple scena înălțătoare a morții bărbatului ei și transmise ultimele lui

solii de dragoste.

La o lună după aceasta, într-o dimineață, toți sclavii de pe domeniul Shelby fură convocați în holul cel mare al casei, pentru a auzi câteva cuvinte din partea tânărului lor stăpân.

Spre surprinderea tuturor, George veni în mijlocul lor cu un teanc de hârtii în mână: erau certificate de eliberare a tuturor celor de față. Le citi pe rând și le înmână fiecăruia, în mijlocul hohotelor de plâns și al exclamațiilor.

Mulți dintre ei însă îl înconjurară, rugându-l fierbinte să nu-i alunge și îi înapoiară cu priviri îngrijorate certificatele de eliberare.

— Nu vrem să fim mai liberi decât suntem acum. Am avut întotdeauna tot ce ne-a trebuit. Nu vrem să părăsim acest loc, nici pe stăpânul și pe stăpâna noastră și nici pe toți ceilalți tovarăși ai noștri!

— Bunii mei prieteni, spuse George, de îndată ce putu obține o clipă de liniște, nu va fi nevoie să mă părăsiți. Pământul acesta are nevoie de tot atâtea brațe ca și mai înainte, pentru a fi lucrat... În casă avem nevoie de tot atâția slujitori ca și mai înainte. Dar acum sunteți bărbați și femei libere. Vă voi plăti salarii pentru munca voastră, după cum vom cădea la învoială. În schimb, dacă aș fi urmărit pentru datorii sau aș muri pe neașteptate, ceea ce se poate foarte bine întâmpla, voi nu mai puteți fi luați și vânduți. Înțeleg să mă ocup mai departe de această plantație și să vă învăț cum să vă folosiți de drepturile ce vi le-am dat ca bărbați și femei libere, lucru care, poate, vă va cere câțva timp. Aștept de la voi să fiți buni și dornici de a învăța; și cu ajutorul lui Dumnezeu mă voi ține de cuvânt și voi fi mereu însuflețit de dorința de a vă lumina. Și acum, prietenii mei, ridicați-vă ochii spre cer și mulțumiți lui Dumnezeu pentru binecuvântarea libertății.

Un negru cu înfățișarea de patriarh, oare încărunțise

și orbise pe plantație, se sculă și ridicând mâna lui tremurândă spuse:

— Să mulțumim celui atotputernic!

Toți îngenuncheară ca un singur om, și o rugăciune mai mișcătoare și mai arzătoare decât putuse vreodată să fie înălțată în sunete de orgă, de clopote și de imnuri, se înălță spre cer, pornită din inima bătrânului negru. Când se ridicară cu toții, altul intona un imn metodist al cărui refren era:

Anul Jubileului¹ a sosit, înapoiți-vă acasă, voi cei păcătoși, căci vi s-au iertat păcatele.

— Încă ceva, spuse George, când izbuti să oprească urările mulțimii. Vă aduceți cu toții aminte de bunul nostru Tom?

Și George povesti pe scurt scena morții lui și a cuvântului său de bun rămas plin de dragoste pentru toți cei de pe plantație, adăugând:

— Prieteni, pe mormântul lui am jurat în fața lui Dumnezeu că nu voi mai avea niciun sclav, de vreme ce îmi stă în putință să-i eliberez; și că nimeni, din vina mea, nu va mai fi expus să fie despărțit de căminul și de prietenii săi și să moară pe o plantație îndepărtată, așa cum a murit el.

Când vă veți bucura de libertatea voastră, aduceți-vă aminte că o datorați acestui bătrân cu suflet bun, arătați-vă recunoștința față de el, fiind buni cu soția și copiii lui. De câte ori veți vedea COLIBA UNCHIULUI TOM, gândiți-vă la libertatea voastră; aș vrea ca ea să fie pentru voi un monument care să vă îndemne a urma pilda lui și să fiți tot atât de cinstiți, de credincioși și de buni creștini cum a fost el.

1 Jubileu - sărbătoare mare, pe care o serbau vechii evrei la fiecare 50 ani, iar catolicii la fiecare 25 ani, când papa dădea indulgențe universale.

CAPITOLUL XLV

Concluzii

AUTOAREA a fost deseori întrebată de corespondenți din diferite părți ale țării dacă această poveste este adevărată; aceste rânduri vor răspunde la toate întrebările.

Diferite întâmplări care alcătuiesc această povestire sunt în cea mai mare parte autentice, autoarea sau unii prieteni de-ai ei fiind martori oculari ai multora din ele. Ea sau prietenii ei au observat caractere, care au fost introduse aproape în întregime aici; multe din dialoguri au fost auzite cuvânt cu cuvânt, fie de ea, fie că i s-au transmis.

Descrierea Elizei, a înfățișării și caracterului ei, este un portret luat din viață. Credința, evlavia și cinstea incoruptibilă a unchiului Tom sunt trăsături pe care autoarea le-a constatat personal și adeseori. Unele din întâmplările tragice și romantice cele mai zguduitoare s-au petrecut de asemeni în realitate. Episodul mamei care trece peste sloiurile de gheață ale râului Ohio este un fapt binecunoscut. Povestea bătrânei Prue este o întâmplare care s-a petrecut sub ochii fratelui autoarei, pe atunci agent achizitor de mărfuri al unei mari firme comerciale din New Orleans. Din același izvor deține descrierea caracterului plantatorului Legree. Fratele ei scria următoarele despre vizita făcută la această plantație cu prilejul cumpărării unor mărfuri: „M-a făcut aproape să simt puterea pumnului său, care era ca ciocanul unui fierar sau ca o ghioagă, povestindu-mi că «d se bătătorise de câți negri doborâse». Când am părăsit plantația, am răsuflat ușurat și m-am simțit parcă scăpat din văgăuna unui căpcăun”.

În țara noastră se află nenumărați martori oculari care pot adevăra că soarta tragică a lui Tom a avut prea

adesea echivalentul ei în realitate. Să nu uităm că în toate statele din Sud există un principiu juridic potrivit căruia nicio persoană de culoare n-are dreptul să depună mărturie într-un proces contra unui alb, și este lesne de înțeles cât de des se pot produce conflicte fără martori albi, între un alb a cărui patimă îl face să-și uite chiar de propriile sale interese și un sclav care are destulă bărbăție și demnitate pentru a-i ține piept. Într-adevăr, sclavul este fără apărare și viața lui atârnă de bunul plac al stăpânului. Fapte prea revoltătoare spre a fi privite ajung din când în când până la urechea publicului, și felul în care ele sunt comentate este și mai revoltător decât faptele în sine. Se spune: „Se prea poate ca asemenea cazuri să se întâmple din când în când, dar ele nu pot fi luate drept dovezi ale unui procedeu generalizat”. Dacă legile Noii Anglii ar fi astfel întocmite, încât un meșter să-și poată schingiui „din când în când” ucenicii până i-ar omori, fără a exista posibilitatea ca el să fie adus în fața justiției, oare faptul acesta ar fi primit cu aceeași nepăsare? S-ar spune oare și atunci că „aceste cazuri sunt rare și nu pot fi privite ca dovezi ale unui procedeu generalizat”?

Această nedreptate este inerentă sistemului ce tolerează sclavia, acesta neputând exista fără ea.

Vânzarea publică și nerușinată a frumoaselor fete mulatre și carterone *1* a ajuns de notorietate publică în urma incidentelor ce au avut loc după capturarea vasului *Pearl*. Extragem următoarele din cuvintele onorabilului Hoarce Mann, unul din avocații desemnați drept apărători din oficiu: „În grupul de 76 de persoane, care încercaseră în 1848 să evadeze din districtul Columbia pe goeleta *Pearl*, pe ai cărei ofițeri i-am apărat în fața justiției, se aflau mai multe fete tinere și sănătoase, înzestrate cu o frumusețe pe care cunoscătorii o apreciază deosebit de mult. Una dintre acestea era și Elisabeth Russel. Ea căzuse

de timpuriu în ghearele vânzătorilor de sclavi și era condamnată să fie vândută la târgul din New Orleans. Inimile celor care au văzut-o au fost cuprinse de milă pentru soarta ei. S-au oferit 1800 de dolari spre a o elibera și unii au oferit aproape tot ce posedau, dar monstruosul negustor de

1 Născute dintr-un alb și o mulatră sau viceversa, având trei sferturi sânge dintr-o rasă și un sfert din alta.

sclavi a rămas neînduplecat. Fata a fost expediată la New Orleans; dar, la jumătatea drumului, Dumnezeu s-a îndurat de ea și a eliberat-o prin moarte. În același grup se mai aflau încă două fete, cu numele de Edmundson. Cu puțin înainte de a fi trimise la același târg, o soră mai mare s-a dus să implore pe canalia care le cumpărase ca de dragul lui Dumnezeu să-și cruțe victimele. Bestia a luat-o peste picior, spunându-i că va avea rochii și mobile de toată frumusețea... Da, i-a răspuns ea, rochiile și mobilele ar fi poate bune pentru viața de pe pământ, dar ce se va alege de ele în viața de apoi?" Surorile Edmundson au fost trimise la New Orleans, dar au fost eliberate mai târziu cu un preț de răscumpărare enorm, și aduse înapoi. Nu reiese oare limpede din aceasta că povestea Emmelinei și a lui Cassy poate avea în realitate multe echivalente?

Simțul dreptății obligă însă pe autoare, în aceeași măsură, să asigure că echitatea inimii și generozitatea atribuite lui Saint Clare nu sunt nici ele fără echivalent în realitate, ceea ce reiese din următoarea întâmplare: Acum câțiva ani, un tânăr proprietar din Sud se afla în Cincinnati cu sclavul său preferat, care fusese atașat persoanei sale din copilărie. Tânărul sclav profită de acest prilej și încearcă să-și dobândească libertatea, căutându-și refugiu și apărare la un quaker, destul de priceput în materie. Proprietarul fu peste măsură de indignat. El își tratase întotdeauna sclavul cu atâta blândețe și avea atâta

încredere în atașamentul lui, încât era convins că băiatul fusese desigur instigat, pentru a ajunge să se răzvrătească. Foarte necăjit se duse la quaker, și fiind înzestrat cu o bunătate și cinste neobișnuită, fu foarte repede potolit de argumentele și de felul în care acesta îi înfățișă lucrurile. Era o latură a problemei despre care niciodată nu auzise și la care niciodată nu se gândise. Zdruncinat, spuse îndată quakerului că dacă sclavul său îi va declara el însuși că dorește să fie liber, el îl va elibera. De îndată s-a mijlocit o întrevedere și Nathan a fost întrebat de tânărul său stăpân dacă a avut vreodată a se plânge de felul în care fusese tratat.

— Nu, stăpâne, spuse Nathan. Ați fost întotdeauna foarte bun cu mine.

— Bine, dar atunci de ce vrei să mă părăsești?

— Stăpânul ar putea să moară, și atunci pe-a cui mână voi încăpea? Prefer să fiu un om liber.

După o clipă de gândire, tânărul stăpân răspunse:

— Nathan, cred că în locul tău aș simți și eu la fel. Ești liber.

De îndată îi întocmi actele de eliberare, depuse o sumă de bani în mâinile quakerului, pentru a fi întrebuințată cu chibzuială și a-l ajuta să-și croiască un drum în viață, și adresă tânărului o scrisoare foarte înțeleaptă și afectuoasă, plină de sfaturi. Această scrisoare s-a aflat câțva timp în mâinile autoarei prezentei cărți.

Autoarea speră că a prețuit cum se cuvine noblețea, generozitatea și omenia care caracterizează în multe cazuri pe locuitorii din Sud. Unele pilde date de ei ne feresc să pierdem orice nădejde în privința semenilor noștri. Dar ea întrebă pe toți cei ce cunosc lumea în care trăim: oare se întâlnesc pretutindeni asemenea oameni?

Timp de mulți ani, autoarea a ocolit orice lectură sau discuție cu privire la problema sclaviei, socotind-o prea

dureroasă pentru a fi adâncită și fiind convinsă că ea avea să fie desigur înlăturată de lumina progresului și a civilizației. Dar după votarea Decretului din 1850, când autoarea a aflat, spre profunda ei uimire și consternare, că un popor creștin și uman poate socoti drept o datorie obligatorie de bun cetățean predarea sclavilor fugiți și când a auzit chiar pe unii oameni buni, milostivi și respectabili, din statele libere din Nord, pretinzând că aceasta ar fi o datorie creștină firească, ea și-a spus că acești oameni și creștini nu își pot închipui ce înseamnă sclavia; altfel nici n-ar mai sta să discute această problemă. Astfel s-a născut în spiritul ei dorința de a prezenta această problemă într-o realizare vie și dramatică și s-a străduit s-o înfățișeze obiectiv sub toate aspectele ei, atât cele rele, cât și cele bune. În privința celor bune poate că a izbutit, dar cine va putea spune tot ce a rămas nespus din această vale a plângerii și negură a morții, care este viața sclavului?

Apelul autoarei se îndreaptă către voi, bărbați și femei din Sud, cu sufletele generoase, către voi a căror virtute, mărinimie și curățenie de caracter sunt cu atât mai de preț, cu cât au fost mai grele încercările prin care ați trecut. Oare n-ați simțit în adâncul sufletelor voastre și în fața conștiinței voastre că există metehne și nenorociri în acest blestemat sistem de sclavie, care depășesc în grozăvie tot ceea ce a fost dat, sau ar putea fi dat în vileag! Și cum ar putea să fie altfel? Este oare omul o ființă căreia să i se poată acorda puteri depline și să nu dea socoteală nimănui? Și oare refuzând sclavului orice drept legal de mărturie nu face acest sistem de sclavie din fiecare proprietar un tiran iresponsabil? Poate oare cineva să nu-și dea seama care va fi rezultatul practic? Dacă voi, oameni de onoare și de omenie, oameni ai dreptății, aveți, după cum se spune îndeobște, simțăminte omenești, nu se află

oare și o altă categorie de oameni, mârșavi, mișei și decăzuți? Și, potrivit legilor sclavagiste, aceștia nu pot stăpâni tot atâția sclavi, ca și cei mai buni și cinstiți? Oamenii onorabili, echitabili, de elită și milostivi alcătuiesc ei oare undeva în lume majoritatea?

Comerțul cu sclavi este considerat astăzi de legile americane drept piraterie. Dar un comerț cu sclavi, atât de sistematic, ca acel care a fost continuat pe coastele Africii, nu este decât un fenomen conex și un rezultat inevitabil al sistemului de sclavie american. Și pot fi descrise oare toate ororile și suferințele pricinuite de el?

Autoarea n-a putut reda decât o umbră, o palidă imagine a suferinței și deznădejdiei, care frâng în această clipă mii de inimi, împrăstie mii de familii, împingând o rasă sensibilă și lipsită de apărare la nebunie și deznădejde. Există încă oameni care cunosc mame ce au fost împinse de acest blestemat negoț să-și ucidă copiii, căutând ele însele în moarte un refugiu împotriva tuturor acestor grozăvii mai de temut decât moartea. Nu poate fi scrisă, povestită sau concepută nicio tragedie care să egaleze înfricoșătoarea realitate a scenelor ce se petrec zilnic și în fiecare clipă pe țărmurile noastre, la adăpostul legilor americane și a crucii lui Cristos!

Și acum, bărbați și femei ale Americii, spuneți, este oare această grozăvie un lucru ce poate fi tratat cu ușurință, pentru care se pot găsi scuze sau care poate fi trecut sub tăcere? Fermieri din Massachusetts, din New Hampshire, din Vermont, din Connecticut, care citiți această carte iarna, pe nserat, la lumina focului, marinari încercați și generoși și proprietari de corăbii din Maine, este aceasta o cauză pentru care să luptați și pe care s-o susțineți? Bravi și generoși bărbați ai New York-ului, fermieri ai bogatului și voiosului Ohio, și voi cei din statele întinselor pășuni, răspundeți: este aceasta o cauză pe care

s-o susțineți și pentru care să luptați?

Voi, mame ale Americii, voi care ați învățat, aplecate peste leagănul propriilor voștri copii, să iubiți și să simțiți alături de întreaga omenire, în numele dragostei sfinte pe care o purtați copilului vostru, în numele bucuriei ce v-o dă copilăria lui minunată și nevinovată, în numele răbdării și afecțiunii cu care îi îndrumați anii de creștere, în numele grijilor pentru educația lui, în numele rugăciunilor ce înălțați pentru fericirea veșnică a sufletului lui - vă conjur, fie-vă milă de mama care, având și ea tot aceste simțăminte, nu are niciun drept legal să ocrotească, să îndrumeze sau să crească pe copilul sufletului ei. În numele ceasurilor de veghe la căpătâiul copilului vostru bolnav, în numele ochilor în agonie, pe care niciodată nu-i veți putea uita, în numele ultimelor strigăte care au sfâșiat inima voastră când nu mai puteți nici ajuta, nici salva, în numele deznădejdii leagănului pustiu și al odăitei amuțite, vă conjur, îndurați-vă de mamele cărora mereu li se smulg copii de către comerțul de sclavi american! Ah, spuseți, mame ale Americii, este aceasta o cauză care trebuie apărută, înțeleasă sau trecută sub tăcere?

Veți spune că locuitorii din statele libere n-au nimic de-a face cu această chestiune și nici nu pot face nimica? Bine ar fi să fie așa! Dar nu este adevărat. Locuitorii din statele libere au apărut, încurajat și au participat la această crimă, fiind mai vinovați decât cei din Sud, deoarece nu au scuza educației și a obiceiurilor.

Dacă mamele din statele libere ar fi simțit toate așa cum ar fi trebuit, fiii statelor libere n-ar fi ajuns proverbiali, cunoscuți ca cei mai cruzi proprietari de sclavi; fiii statelor libere n-ar fi consimțit la extinderea sclaviei pe teritoriul nostru național; fiii statelor libere n-ar fi negociat, așa cum o fac, suflete și trupuri de oameni ca un echivalent al banului în afacerile lor mercantile. Există

un mare număr de sclavi care după un timp sunt revânduți de către comercianții orașelor din Nord; atunci de ce oare trebuie să cadă vina sau întreaga rușine a sclaviei numai asupra Sudului?

Bărbații din Nord, mamele din Nord, creștinii din Nord au ceva mai mult de făcut decât să acuze pe frații lor din Sud; ei trebuie să caute răul printre ei.

Dar ce poate face un singur om? Acest lucru depinde de fiecare om în parte. Dar este un lucru pe care fiecare poate să-l facă: să aibă grijă să gândească așa cum trebuie. O atmosferă de influență binefăcătoare înconjoară fiecare ființă umană; și fiecare bărbat sau femeie, însuflețit de sentimente puternice, sănătoase și echitabile față de marile interese ale umanității, este un binefăcător statornic al speței umane. Prin urmare, vegheați asupra sentimentelor voastre în această materie! Sunt ele în armonie cu sentimentele lui Cristos? Sau sunt ele deformatе și pervertite de sofismele orânduirii acestei lumi?

Bărbați creștini și femei creștine din Nord! mai mult încă: mai aveți o putere – puteți să vă rugați! Credeți în rugăciune? Sau a devenit aceasta o tradiție apostolică nelămurită. Voi vă rugați pentru păgânii dinafară: rugați-vă pentru paginii din patrie. Și rugați-vă pentru creștinii chinuiți, ai căror singuri sorți de întărire a credinței depind de întâmplarea unei vânzări sau cumpărări, și pentru care aderarea la morala creștină este, în cele mai multe cazuri, o imposibilitate, afară doar dacă li s-a dăruit de sus curajul și harul muceniciei.

Dar chiar mai mult. La hotarele statelor noastre libere bat ca la o ușă primitoare familii întregi, nenorocite, împrăștiate, zdrobite: bărbați și femei scăpați ca printr-o miraculoasă providență de urgia sclaviei – cu cunoștințe rudimentare și în multe cazuri cu o morală infirmă,

datorită unui sistem care confundă și amestecă fiecare principiu al creștinismului și al moralei. Ei vin să caute un refugiu printre voi; ei vin să caute educație, învățătură și creștinism.

Ce le datorați acestor bieți dezmoșteniți, o, frați creștini? Oare fiecare creștin american nu este dator să se străduiască pentru îndreptarea tuturor nedreptăților comise de națiunea americană împotriva rasei africane? Ușile bisericilor și școlilor să rămână oare închise pentru ea? Se vor ridica oare state care să alunge pe acești dezmoșteniți ai sorții? Va rămâne oare mută biserica lui Cristos ascultând batjocura cu care sunt loviți și va nesocoti mâna fără apărare pe care o întind acei nenorociți, încurajând prin tăcerea ei cruzimea care vrea să-i alunge de la hotarele noastre? Dacă ar trebui să fie așa, ar fi un spectacol tragic. Dacă ar trebui să fie așa, țara ar avea motive să tremure, când și-ar aminti că soarta națiunilor este în mâinile unuia care este plin de milă și iertătoare îndurare.

Veți spune poate: „Nu-i dorim aici; lăsați-i să plece în Africa!”

Că providența lui Dumnezeu le-a asigurat un refugiu în Africa este într-adevăr un fapt mare și însemnat; dar acesta nu este un motiv pentru ca biserica să-și decline răspunderea ce-i incumbă menirea ei față de această rasă oprimată.

Să umpli Liberia cu o rasă ignorantă, neexperimentată, pe jumătate sălbatică, abia scăpată din lanțurile sclaviei, ar însemna să prelungești pentru secole perioada de lupte și conflicte ce însoțesc începutul unei noi orânduiri. Faceți ca biserica din Nord să primească pe acești nenorociți în suferință în spiritul lui Cristos, să le îngăduie a se bucura de foloasele educative ale societății și școlilor republicane creștine, până vor fi atins o oarecare

maturitate morală și intelectuală, ca apoi să-i ajute să se stabilească pe alte meleaguri, unde vor putea pune în practică lecțiile învățate în America.

Un grup de oameni din Nord, relativ mic, a pus în aplicare principiile de mai sus, și, ca un rezultat al acestui lucru, sau și văzut exemple de foști sclavi, care și-au însușit în scurt timp educația și și-au câpătat reputație. S-au dezvoltat talente, ceea ce, ținând seamă de împrejurări, este desigur remarcabil; și în ceea ce privește însușirile morale de cinste, bunătate, sensibilitate, precum și strădaniile eroice și dăruirea de sine, îndurate pentru răscumpărarea fraților și prietenilor încă în sclavie, a fost atins cel mai înalt grad, ceea ce, ținând seamă de influența mediului în care s-au născut, e într-adevăr surprinzător.

Autoarea a trăit mulți ani la granița statelor care admit sclavia și a avut multe prilejuri de a observa pe foștii sclavi. Unii dintre ei au slujit în familia ei ca servitori. Și, în lipsa unei școli care să-i primească, autoarea i-a trimis la o școală particulară cu propriii ei copii. Ea posedă de asemenea și mărturiile misionarilor oare trăiesc printre sclavii refugiați în Canada, mărturii care coincid cu propriile ei experiențe; și concluziile ei cu privire la capacitățile acestei rase sunt cât se poate de încurajatoare.

Îndeobște, prima dorință a sclavului emancipat este de a se instrui. Nu există nimic ce n-ar fi gata să dea sau să facă pentru a avea copii instruiți; și după cum autoarea a observat ea însăși sau după cum a aflat din mărturiile profesorilor, ei sunt deosebit de inteligenți și vioi la învățătură. Rezultatele școlilor, întemeiate pentru ei de către binefăcătorii din Cin-cinnati, confirmă în întregime această constatare.

Cu autorizația profesorului C.E. Stowe de la Seminarul din Lan (Ohio), autoarea comunică următorul

raport, privind câțiva sclavi emancipați, stabiliți acum la Cincinnati, date comunicate pentru a se arăta capacitatea acestei rase, chiar și în cazurile când sclavii nu se bucură de o încurajare și o asistență deosebită. Sunt date numai inițialele acestora. Cu toții locuiesc în Cincinnati:

„B - tâmplar; stabilit de douăzeci de ani în oraș; posedă zece mii de dolari câștigați în întregime de el; baptist”.

„C - negru curat; răpit din Africa; vândut la New Orleans; liber de cincisprezece ani; răscumpărat cu șase sute de dolari; fermier; proprietar a mai multor ferme în Indiana; prezbi-terian; valoarea averii 15 - 20 mii dolari câștigați de el”.

„K - negru curat; agent imobiliar; avere 30 mii dolari; vârsta: circa 40 de ani; liber de șase ani; a plătit 1800 dolari pentru familia lui; membru al bisericii baptiste; a primit o donație de la stăpânul său, pe care a administrat-o bine și a sporit-o”.

„G - negru curat; negustor de cărbuni; vârsta: circa 30 de ani; avere 18 mii de dolari; a plătit de două ori pentru el, fiind exerocat odată cu 1600 dolari; a realizat toți banii prin propriile sale strădanii; o parte din acești bani au fost câștigați când era încă sclav, plătind stăpânului său chirie pentru timpul său de lucru și făcând între timp afaceri pe cont propriu; un caracter integru”.

„W - trei sferturi negru; bărbier și chelner; din Kentucky; liber de nouăsprezece ani; a plătit pentru el și familia sa peste 3.000 dolari; avere: 20 mii dolari câștigați în întregime de el; diacon într-o biserică baptistă”.

„G. D. - trei sferturi negru; zugrav; din Kentucky; liber de nouă ani; a plătit 15 mii dolari pentru el și pentru familie; a murit de curând în vârstă de 60 de ani; valoarea averii 6.000 dolari”.

Profesorul Stowe spune: „Pe toți acești, afară de G., i-

am cunoscut personal timp de câțiva ani și raportul meu conține date culese chiar de mine”.

Autoarea își aduce bine aminte de o negresă bătrână, spălătoreasă în familia tatălui ei. Fiica acestei femei s-a căsătorit cu un sclav. Era o femeie tânără, deosebit de harnică și capabilă, și prin priceperea și economiile ei, cât și prin devotamentul ei a izbutit să strângă nouă sute de dolari pentru eliberarea soțului, sumă pe care a plătit-o stăpânului, pe măsură ce o strângea. Îi mai lipseau o sută de dolari din preț când soțul a murit. Niciodată n-a putut lua un ban înapoi din această sumă.

Acestea sunt doar câteva pilde din mulțimea celor ce pot fi aduse pentru a dovedi dăruirea de sine, energia, răbdarea și cinstea de care sclavii au putut da dovadă după ce au fost eliberați.

Să ne fie îngăduit să amintim că acești oameni au izbutit plini de curaj, să-și cucerească o bună stare materială și o poziție socială de mare preț pentru ei, în ciuda tuturor împrejurărilor potrivnice și dușmăniilor. Potrivit legilor din Ohio, omul de culoare nu are dreptul să voteze; și până acum câțiva ani nu i se recunoștea nici măcar dreptul de a fi martor într-un proces cu un alb. În toate țările din Statele Unite vedem oameni care, abia desprinși din lanțurile sclaviei, s-au ridicat printr-o extraordinară voință de a se autoeduca, pe care nu putem s-o admirăm îndeajuns, la poziții foarte respectabile în societate. Exemple binecunoscute sunt: pastorul Pennington și editorii Douglas și Wad.

Dacă această rasă persecutată a realizat atâta, în ciuda tuturor descurajărilor și dușmăniilor, cu atât mai mult ar putea realiza dacă biserica creștină s-ar purta față de ea în spiritul Mântuitorului!

În clipa de față omenirea trăiește o epocă în care națiunile trec printr-o serie de zguduiri și zvârcoliri. O

influență puternică, venită nu se știe de unde, zguduie și zdruncină omenirea ca un cutremur de pământ. America este oare în siguranță? Orice națiune care poartă în sânul ei nedreptăți mari și nu le îndreaptă dospește în ea elementele proprii sale agonii.

De ce oare această puternică influență face să se înalțe din sânul tuturor națiunilor, în toate limbile, gemete ce nu pot fi transformate în apeluri hotărâte pentru liberarea și egalitatea omului?

O, biserică a lui Cristos, înțelege aceste semne ale vremurilor! Nu este această putere duhul însuși al celui a cărui împărăție va să vie și a cărui voie se va face pe pământ precum în ceruri?

Dar cine va putea sta cu capul sus în această zi a venirii Lui? „Căci acea zi va frige ca un cuptor! Și El se va arăta un judecător necruțător față de cel ce asuprește pe cei ce muncesc, furându-le din plata ce li se cuvine, precum și pe străin de dreptul său. Și El va zdrobi pe asupritor”.

Nu sunt acestea cuvinte de amenințare pentru o națiune care îngăduie în sânul ei o nedreptate atât de mare? Creștini! De câte ori vă rugați ca împărăția lui Cristos să vină, puteți oare uita că această profeție leagă într-o împletire amenințătoare ziua judecății cu anul răscumpărării prin El?

O singură zi de mântuire ne mai este acordată. Atât Nordul, cât și Sudul au păcătuțit față de Dumnezeu și biserica creștină și au de dat o grea socoteală. Uniunea Statelor Americane nu poate fi mântuită printr-o cârdășie care să acopere nedreptatea și cruzimea acumulând un capital comun de păcate, ci prin pocăință, dreptate și îndurare; fiindcă pe cât este de neînfrântă legea eternă potrivit căreia piatra de moară se scufundă în apă, cu atât mai neiertătoare este legea potrivit căreia nedreptatea și

cruzimea abat asupra neamurilor urgia lui Dumnezeu cel
atotputernic.

*

CUPEINS

CAPITOLUL XIX		
Domnișoara Ophe!	ia	5
continuă să se instruiască		
CAPITOLUL XX		
Topsy		28
CAPITOLUL XXI		
Kentuicky /1		47
CAPITOLUL XXII		
„Iarba se veștejește, floarea		53
se ofilește”.		
CAPITOLUL XXIII		
Henrique		62
CAPITOLUL XXIV		
Presimțiri		71
CAPITOLUL XXV		
Micul misionar		79
CAPITOLUL XXVI		
Moartea		85
CAPITOLUL XXVII		
„Acesta e sfârșitul lumii”.		10
	0	
CAPITOLUL XXVIII		
Din nou împreună		11
	0	
CAPITOLUL XXIX		
Fără apărare		12
	7	
CAPITOLUL XXX		
Oborul de sclavi		13

	6	
CAPITOLUL XXXI		
Cale de mijloc		14
	9	
CAPITOLUL XXXII		
Meleaguri moharâte		15
	6	
CAPITOLUL XXXIII		
Cassy		—
	166	
CAPITOLUL XXXIV		
Povestea mulatrei		17
	5	
CAPITOLUL XXXV		
Amintirile		18
	8	
CAPITOLUL XXXVI		
Emmeline și Cassy		19
	5	
CAPITOLUL XXXVII		
Libertate		20
	3	
285		
CAPITOLUL XXXVIII		
Biruința 211		
CAPITOLUL XXXIX		
Stratagema 224		
CAPITOLUL XL		
Martirul 235		
CAPITOLUL XLI		
Stăpânul cel tânăr 243		
CAPITOLUL XLII		
O poveste adevărată cu strigoi 251		
CAPITOLUL XLIII		

Urmări 259

CAPITOLUL XLIV

Liberatorul 267

CAPITOLUL XLV

Concluzii 272

Lector: ECATERINA ŞIŞMANIAN Tehnoredactor:
VALERIA POSTELNICU

Dat la cules: 15. IV.1977. Bun de tipar:

12. VIII.1977. Apărut: 1978. Comanda nr.:

170. Tiraj: 35.000 legate. Coli de tipar:

vol. I. 16, vol. II 18. Planşe: 2.

C. 170. I.P. INFORMAȚIA str. Brezoianu nr. 23 - 25
București